

VASILE BĂRAN

DIAMANTUL
VIU

roman

CARTEA ROMÂNEASCĂ

VASILE BĂRAN

•

DIAMANTUL VIU

VASILE BĂRAN

DIAMANTUL VIU

1978

CARTEA ROMÂNEASCA

Capitolul 1

Trecuse, iată, lunga zi peste care domniseră El Agid și soarele sălbatic, acel soare căzut acum în mare, dar rămas încă multă vreme cu o geană roșie ridicată spre deșert ; și în liniștea ce se lăsase, Vlah auzi pașii lui El Agid, care-i deschise, făcându-i semn să iasă din celulă. Venise ceasul execuției ostatecului Fati, curînd avea s-apară pe calul său iute comandantul Mehmet-aga, astfel că El Agid, șeful pazei, se grăbea să-l ducă repede pe Vlah între ceilalți, să nu se afle de pedeapsa dată pe ascuns. Îl înghionti cu mînerul hangerului, apucîndu-i, totodată, ca într-un clește, mîna la încheieturi și i-o răsuci treptat pînă cînd îl făcu să-l privească în față și să ia aminte că vor mai avea de-a face — pedeapsa abia a început —, încă nu-l legase cu frînghii de gratii și nu-i pusese sub bărbie săgeata otrăvită și nici sub pleoape așchii ce l-ar fi obligat să țină ochii drept în soare ore în șir, fără să clipească, pînă la leșin.

Scos din celula celebrei închisori din Anatolia, Egri-göz, Vlah, se spune, și-a ridicat atît de fulgerător privirea spre șeful gărzii, încît nouă, celor de azi, nu ne va fi prea greu să ne imaginăm chipul său străluminat de dorul libertății. Era încă foarte tînăr, și dacă și-a petrecut, fără voia lui, mulți ani printre străini, el s-a simțit mereu legat de țară, precum nefericitul hoinar, prin cordonul ombi-

lical, de mama lui îndepărtată. În ce străfunduri sufletești vom sălășlui cunoscîndu-l ne vom da seama mai ales în clipa în care vom afla că acest fiu de domn de acum o jumătate de mileniu a fost trimis (împreună cu vărul său Olad) ostatec la Curtea otomană, iar sultanul, Murad al II-lea, vrînd să-l vadă cu ochii lui și să vadă și semnele făcute, după obicei, cu fierul roșu pe trup închipuînd semiluna, a cerut ca prințul valah să fie adus mai întîi în Adrianopol, capitala imperiului, acel oraș ce-a fost numit de slavi Edirne, iar ceva mai tîrziu, dintr-un motiv pe care-l vom descrie la timpul cuvenit, în cetatea Eğrigöz, care înseamnă „ochi șasiu“, înălțată pe un podiș pietros, ale cărei povîrnișuri și locuri de tabără se deschideau triste spre deșert și spre ultimele ape ale Mediteranei.

Soarele fiind puternic, amiezile erau aici albe și orbitoare cînd nu le întunecau nori de praf care înăbușeau răgetul cămilelor, lăsînd o dîră albicioasă pe frunzele de măsline și portocali.

Vlah împlinea aproape patru ani de cîră stătea în această cetate, obligat la un program de animal tînar ce trebuia dresat, lovit de paznici, pentru nesupunere, cu sfoara udă și amenințat uneori chiar și de cei ce sufereau la fel ca el — ostateci din Serbia și din Bosnia și din alte părți ale lumii de-atunci, fii buni sau vitregi, nepoți sau strănepoți ai despoților, cnejilor și voievozilor din Peninsula Balcanică. Fiîndcă toți acești tineri luați drept zălog pentru păstrarea credinței în imperiu trebuiau să învețe nu numai să se lupte cu săbiile din goana calului, ci să se și urască între ei, ca fiind născuți spre a se tăia unii pe alții. Astfel că din pricini diferite nu lipseau nici victimele. Se spune că un anume Fati, născut în Semendria, din despoți sirbi, trecînd printre paznici și mai apoi printre robi, cerșetori, geambași de cai, hoți de cămile și parlagii, încercase să fugă în țara sa, iar Vlah, vrînd să-l

oprească, îl dăduse fără să vrea de gol. Un seimen îl văzuse alergînd după fugar : „Nu pleca ! Au să te prindă !“, iar vînătorii îl aduseseră pe Fati legat la poarta cetății. Cînd Vlah încercă să-i explice și să-și ceară iertare, Fati îl scuipă. În seara aceea, Fati-sîrbul urma să fie executat prin tragere în țeapă. Vlah nu văzuse niciodată împlinirea unei asemenea pedepse și faptul îl umplea de groază. Sclavii, cerșetorii, geambașii de cai și parlagiii se așezaseră într-o parte pe pămîntul gol, în poarta caravanseraiului din drumul Izmirului așteptînd semnul, dar seimenii îi alungară cu pietre, căci nu pentru ei era pregătită execuția, ci pentru ostateci, ieniceri și spahii. Cronicarul oficial al Egrigözülui povestește, ridicîndu-și parcă brațele spre Alah, că nici el însuși nu luase parte la aplicarea unei pedepse mai aspre ca aceasta, fiindcă Mehmet-aga, comandantul cetății, poruncise ca vinovatul să fie tras în țeapă în așa fel și cu o asemenea dibăcie, încît să nu moară decît a doua zi seara, la același ceas, cînd se pot aprinde faclele și se poate vedea trupul zvîrcolindu-se. Vlah, considerat de Mehmet-aga model de disciplină, cel care îi dăduse, totodată, dovada încrederii lui în atotputernicia imperiului, fu așezat la masa seimenilor. „Să luați aminte la virtuțile acestui credincios“, le spuse el paznicilor, plecînd.

Deznădăjduit și înfiorat, Vlah aruncă nervos cupa cu salep și sparse farfuria cu susan cald de gresia sălii și țipă mai mult în el, dar fu de ajuns ca El Agid, berbecul cu chip de om, să-i izbească dinții, iar Vlah să rămînă multă vreme ghemuit. Și cu toate că Vlah fusese adus la masă de însuși Mehmet-aga, ca oaspete al său, El Agid, voinđ, probabil, să-și arate și el puterea, îl aruncă imediat în închisoarea fortăreței, urmînd să aducă la cunoștința comandantului această obraznicie fără margini a ostate-

cului valah dată la iveală de îndată ce preaînțeleptul și bunul Mehmet-aga părăsise masa seimenilor.

Din celulă, Vlah vedea acea vale nisipoasă brăzdată parcă de corăbii uriașe, una care ar fi putut să-l poarte spre țara sa, dar cînd ? Și Vlah se văzu ucigîndu-l pe El Agid („Așa cum mă nimicești tu, am să te nimicesc și eu“), furia însă fu învinsă de acea stăpînire de sine pe care trebuie s-o aibă orice om în momentele grele în care nu poate să facă nimic, decît doar să chibzuiască îndelung.

Dincolo de ziduri sforăiau caii, ca și cum ar fi vrut să acopere zgomotul produs de cei care găureau cu dălțile stînca în care avea să fie ținută țeapa pentru fiul despotului sîrb. Izvoare cronicărești ne spun că, în acel moment, El Agid, cuprins de ură, i-ar fi adus lui Vlah, intrînd în celulă, un iatagan, lăsîndu-l, strălucind, pe cărămida vopsită, dîndu-i a înțelege că avea prilejul să-și ia singur viața. Dar Vlah și-a spus : „Nu, nici vorbă ! N-o să tăgăduiesc că sînt vinovat, dar asta n-am s-o fac“. Adevărul e că El Agid, șeful gărzii, se temea de propria sa măsură ; Mehmet-aga, comandantul, o să se arate, desigur, supărat din cale afară că ostatecul pe care-l prețuia cel mai mult a fost dezonorat, și Vlah simțise asta, mai ales cînd îi văzuse buzele uriașe, groase și netede, buzele lui de berbec cu botul întins, strîngîndu-i-se, deodată, iar nasul drept ascuțindu-i-se ca un cioc, și ochii întunecîndu-i-se ; turbanul, ridicat cu furie, îi descoperise nu fruntea lui încăpățînată, care, sub pielea arsă de soare, semăna chiar cu cea de berbec, ci o panglică palidă, fără sînge, ca și cum ar fi fost legată pe nesimțite în urma unei răni cu neputință de vindecat decît numai dacă el, Vlah, i-ar fi dat sînge din sîngele său. „Nu, nici vorbă“, se stăpîni Vlah. Cum se povestește, El Agid, tremurînd de frică la gîndul că Mehmet-aga, căpitanul, o să-i scoată dinții cu cleștele încins, a încercat atunci o ultimă înșelătorie :

„Străpunge-mă pe mine !“. Vlah însă îi lăsa în seama povara și rămase apoi multă vreme la ferăstruica turnului privind cum cerul se întuneca treptat.

Era o pasiune să observe tot ce se întâmpla după asfințit ; întâi se întuneca marea, cerul rămânând luminos încă multă vreme ; noaptea urca din ape și cuprindea încet-încet întreaga zare, fără grabă, apoi se afunda în beznă licărul de departe, visul. O pasiune și o alinare, fiindcă se înscăuna curînd, datorită, probabil, lunii, o transparență de fildeş cu reflexe în apă și pungi luminoase pe cer, dar și o adîncă tristețe, pentru că totul se învăluia iarăși în întunericul în care nu se mai distingeau decît ochii prietenului său :

„ — Mergi ?“

„ — Unde ?“

„ — Fugim ?“

„ — Nu se poate.“

„ — Ba se poate. Dar n-ai curaj.“

„ — Am, dar nu se poate.“

„ — Te duc la mine, în țara mea.“

„ — Am și eu țară.“

„ — La mine e mai ușor de ajuns. Ai să vezi !“

„ — Nici la tine, nici la mine nu e acum ușor de ajuns. Trebuie să găsim un timp prielnic.“

Bănuise chiar din clipa în care fusese adus aici, la Egrigöz, în această cetate cu numele de „ochi șasiu“, că o să i se întâmple ceva rău. Dar tot de-atunci în auz începuse să i se improvizeze o muzică a speranței. Acest auz al său era foarte fin ; depărtarea, uluirea și tăcerea îl ascuțiseră însă și mai mult, astfel că pe acest fundal mut, din cele mai mărunte fărîme ale realității, din pașii celor care treceau pe coridorul de piatră, din foșnetul vîntului ce ștergea din cînd în cînd acoperișul, prinseră să se

nască melodii stranii, și el încercă să le alunge ca pe niște manifestări ireale și se lăsă în voia lor. Dar iată că auzi, clar și distinct, ceva ca un viscol, o răsucire bruscă de frunze în aer, ceva pe care nici toamna nu-l poate aduce, deși aici, în pădurile cu rădăcini în stînci din podișul Anatoliei, s-ar putea oricînd isca o furtună, și Vlah, mirat, se lipi de gratii, săltîndu-și capul. Și, deodată, pe sub ferastră, trecu un stol imens de șoimi ; niciodată nu coborîseră atît de jos acești zburători liberi. În viteza lor, cei mai mulți veneau direct în gratii, întunecînd și involburînd aerul, țipînd disperați, un fel de colonie răzvrătită, fiindcă geamătul lor era aidoma cu cel al unor fugari. Vlah nu putea vedea întregul stol, dar simțea cum închisoarea fusese înconjurată ; detașamente de păsări de munte se roteau într-un vârtej nemaipomenit, alunecînd pînă sub privirile lui și îndepărtîndu-se, în același moment, ca o învăluire a unui praf negru. Și tot ce fusese pînă atunci surd și insensibil, orb și lipsit de agerime se trezi dintr-odată, iar sunetele produse de zborul agitat al șoimilor deveniră cu adevărat acordurile unui cîntec profund. Fiindcă păsările acestea, de nevăzut în munții Anatoliei, veneau din Carpați, și nu veneau, erau trimise, erau ca și el, numai că ele, avînd aripi, putuseră scăpa. Rătăcite, își căutau acum drumul — nici o grijă, vor ajunge din nou în țara lor ! Cinci sute de copii, o sută cincizeci de șoimi, o sută de cai și o sută de cîini de vînătoare erau obligațiile impuse de Murad al II-lea. Plus ostatecii, adică cei ca el, Vlah cu vărul său Olad, și dacă Andrei, fratele cel mare, n-ar fi fost la Dunăre, s-ar fi numărat și el printre cei trimiși aici zălog. La Dunăre ? Unde la Dunăre ? Și de ce la Dunăre ? — se întrebă Vlah și se pomeni, totodată, cu toate lămpile memoriei aprinse, cu acea ploaie de sunete subțiri care bătea în acoperiș transformîndu-se curînd într-un potop de imagini prin care refăcu,

în pofida stării sale, momentul acela rămas în istorie sub numele de Varna, de o neasemuită importanță, îndeosebi pentru țările din Balcani ; acel moment descris de dascălul Cernat cu întreaga sa mulțime de întâmplări. Și, între toate, Vlah își aminti povestea tatălui său, prefăcută repede în legendă, când, ducându-se în ajutorul lui Iancu de Hunedoara, învingătorul de la Cladova și de la Vidin, unde stăpînea temutul bei Sinan, l-a întâlnit pe marele căpitan îngîndurat și neîncrezător. Două lanțuri de munți, două înalte pămînturi de piatră trecură prin imaginația lui Vlah, el fiind atunci martorul de vis al unei bătălii pe care nici astăzi n-o uită omenirea. O, cît de neîntrerupt și cît de tulburător se schimbă peisajul ! Și iată cum acel cîmp plin de pietre se prefăcea într-un parc de statui, și iată cum statuile erau chiar soldații ! Și Vlah se gîndea că în fiecare lucru și în fiecare ființă, în pomi și în flori găsești un soldat. Din timpuri străvechi părea să fi fost biruri grele, dar Vlah știa că nu putea fi adevărat — și oamenii, și șoimii, și caii trăiseră liberi pe locurile lor. Vlah deschise ochii din nou către cerul încremenit. Rămăsese iarăși singur, păsările acelea dispăruseră — îi plăcea să creadă că dacă ar fi reușit să le prindă, ca în basme, pe piciorul unuia dintre șoimi ar fi găsit inelul vestitor — și i se păru că timpul însuși se oprise, că în clipa aceea nici un om nu îmbătrînea sau murea, ba, dimpotrivă, totul se ducea înapoi, fiecare pe drumul său, și se văzu și pe el copil de șase ani stînd cu dascălul Cernat pe Colină vorbindu-i de trecutul cetății, de tatăl, de bunicii și străbunicii săi.

Vlah se simți, deodată, învăluit de răcoare și căldură, ca și cum răcoarea și căldura ar fi existat deosebit și le-ar fi putut simți pe fiecare în parte. Și cerul era atît de depărtat ! — cum o fi el, cerul țării sale, în clipa asta ? Era tot de un albastru neașteptat, gîngaș, curat, ferme-

cător ? Își duse mult înainte privirea după zborul șoimilor și, astfel, lumina își reluă mișcarea, soarele sticlos coborî înroșind puțin zarea la apus, în timp ce la răsărit se îngroșa un val cenușiu, stînd să se surpe încet peste întinderea nemărginită în aerul care se răcise. Vlah își dădu seama că nu-și poate stăpîni clănțanitul dinților. „N-ai să mori ! Ce te-a apucat ?” își spuse. Dar, totodată, îl cuprinse mînia : trupul îi era obosit și oboseala asta i se părea acum de neîndurat. Exaltarea îl părăsise. Gîndul că un șoim i-ar fi putut duce tatălui său vestea că Murad al II-lea îl izgonise din Adrianopol, că rămăsese acolo numai Olad — și cum rămăsese ! —, i se păru acum atît de copilăros, încît se pomeni rîzînd cu hohote. În ciuda trupului său subțire, se simțea prea greoi, prea istovit pentru împărăția în care pătrunsese : o împărăție a somnului pînă la moarte. Avea mereu ciudata senzație că se tîrăște în umilință, că e în ghearele unui șacal care-l frage mereu înapoi. Se gîndi la vărul său Olad. Era tînăr, nu împlinise încă paisprezece ani, și acum trebuia să-și ducă viața într-un fel necunoscut locurilor de unde venea. Nu-l învinovăța cu nimic ; numai că faptul îi stîrnea greață. O greață de care se simțea hăituit și care mai de vreme sau mai tîrziu, intuia, îi va dărui și puterea necesară să curme situația de o ridicolă nimicnicie. Orice este cu puțință, dar numai să se lase pe mîna ticăloșilor, nu. Să fi fost vina lui Olad că ar fi fost frumos ? Asta n-ar putea-o spune decît o jupîniță de pe la Tîrgoviște sau chiar vreo fată cu feregea de pe-aici, și nu acum, ci atunci cînd o să fie bărbat în toată firea. Dar nu Mohamed, fiul lui Murad al II-lea. Fiindcă Mohamed, cel despre care se spune că se încînta de viață doar atunci cînd se lăsa în baie dictînd favoritului poeme islamice cu zeci și, uneori, cu sute de stihuri moleșitoare, semnîndu-le pe cele mai sclipitoare cu pseudonimul Avnî și date poeților pribegi să le cînte

pe la teatrele de umbre ale șeicului Küsterî, acel Mohamed, fiu de sultan, cu fața smeadă, ochi albaștri și mustăcioară blondă, s-a dovedit, în cele din urmă, atacat pînă-n măduva oaselor de odioase patimi, ca o destrămare a ființei. În clipa poftei care sugrumă, pîngărind și trup și suflet, Olad se apăraseră. Îl rănise pe Mohamed cu sabia, creștindu-i brațul. Dar cît putea să lupte un copil ? Olad era ascuns în serai, laolaltă cu cadinele, iar el, Vlah, amenințătorul, cel care-l încurca pe fiul sultanului în desfătărilor sale, fu trimis departe, pe un alt continent, în cetatea dinspre mare a Egrigözü, marea de sud a Egeii, de unde, ca să poți ieși spre pămîntul tău, ar fi trebuit ori să urci printre stînci munții Anatoliei, ori să te tîrăști pe lingă maluri cu o corabie pînă la strîmtoarea Bosforului. Pămîntul acela făcut pe măsura sufletului său era însă atît de departe, încît nu se gîndea la el decît ca la ceva care a trecut : copilăria. Un loc ce se rotește numai sub fruntea ta, acel meleag natal pe care niciodată n-ai să-l poți uita. El era mic, munții din țara lui uriași. Iar sub ei, turnurile pe care le știa atît de bine : turnul croitorilor, clădit, cum îi spusese dascălul Cernat, în aceeași vreme cu zidul Cetății de pe colină și care-și schimbaseră mereu înfățișarea, fiind adaptat evoluției tehnicii de luptă (căci acolo se coseau postavul și mătasea, dar erau și crenelurile pentru apărare), apoi turnul giuvaergiilor construit pe cel mai înalt punct al cetății, o imensă prismă pătrată prevăzută în partea superioară cu metereze și deschizături pentru armament, apoi turnul frînghierilor care apăra colțul de nord-vest al platoului de sus, apoi turnul cojocarilor cu patru nivele, ultimul mai larg și sprijinit de console. Acest din urmă turn îi era cunoscut cel mai bine lui Vlah ; urca adesea scările răsucite pînă la orologiul cu două cadrane, în vreme ce tatăl său preda vistierului monedele bătute din argint și bronz. Monetăria era instalată

în subsolul castelului de jos, unde se adunase o curte săracă, ceva mai mare decît o familie numeroasă, curte de domn pribeag ai cărui însoțitori credincioși primeau mantale de iarnă de la orașele transilvănene. Bătrînul dascăl Cernat îi amintea, cu fiecare prilej, că are în vine sînge domnesc : „Tatăl tău e os de viteaz, e din neamul marelui Mircea, cel care s-a luptat cu Baiazid I, zis *Fulgerul*. Uite inelul drept semn de recunoaștere ! A fost lă Buda, îl știe pe împărat și e prieten cu Iancu de Hunedoara, pe care l-a însoțit în luptele de pe Valea Dunării. O să domnească, ai să domnești și tu, să nu te smiorcăi, trebuie să știi să călărești și să tragi cu arcul, și mai presus de toate să înveți să conduci războaiele, pentru ca poporul să nu fie niciodată supus !” Aceasta era învățătura primită de îndată ce, la numai șase ani, a fost luat în grija mamei sale și a femeilor din jurul ei și dat pe mîna cavalerilor. Dintre toți, Cernat, bătrînul înțelept, cel ce părea să se fi aflat acolo încă de pe cînd Cetatea fusese așezare dacică și castru roman, acest dascăl și ostaș care, povestind despre invazia tătarilor, îți dădea senzația că el însuși aruncase în ei cu buzduganul, îi devenise lui Vlah cel mai apropiat. Cu el te puteai oricînd furișa de la Curte spre dealuri, cățărîndu-te de la o potecuță la alta prin desișul de ferigi, care la soare miroseau puternic, iar cînd te tolăneai printre ele, la umbră, te împresurau cu răcoare, pînă la stîncă vînată ce despica norii și de unde se putea vedea toată Cetatea. Acolo bătrînul își începea povestea și totul era ca un vuiet de cascadă, iar Vlah, deschizînd larg ochii săi rotunzi, saluta plin de bucurie propria-i forță și viața care începea de fiecare dată din nou : „Tatăl tău nu-i un oarecare boier, ci un vajnic domn și cavaler și nu se poate să nu izbutească”. Ascultîndu-l, Vlah se pomenea rostind cu glas tare aceste cuvinte care nu exprimau, de fapt, o întrebare, ci doar ceva nelămurit, un fel de uimire ușoară

care îi cuprindea întreaga ființă : „Ce să izbutească ? Eu îl iubesc așa cum este.“ Poate că pricina era dimineața strălucitoare a zilei de început de vară cînd cobora împreună cu dascălul său întinsul pajiștei învăluită în albul domol al primelor narcise, înconjurat de pretutindeni de zumzetul auriu și nevăzut al roiurilor de albine ce dădeau ocol muntelui. Acolo, la umbra bătrînului stejar cu cren-gile de patru ori mai groase decît trupul său, a auzit Vlah pentru întîia oară povestea cea mare a Domnului Mircea, învingătorul lui Baiazid. „În anul 1386 — începă cu solemnităte dascălul Cernat — s-a urcat în Scaunul Țării Românești Mircea-vodă, al cincilea domn după Basarab, întemeietorul.“

Și Vlah afla atunci de ce i se spusese domnului muntean „Mircea cel Bătrîn“ : adică domnul cel vechi, domnul care vine din bătrîni.

„El era fiul lui Radu-vodă, zis Negru-vodă sau Radu Negru, cel care fusese ctitor de mînăstiri și de scaune noi de episcopi, cel care a terminat biserica domnească Sfîntu Nicolae de la Argeș, cu picturi neobizantine, o podoabă a artei lîngă curțile bolovănite de acolo. Negru-vodă bă-tuse monede de argint pe care e înfățișat ca un cavaler, îmbrăcat în zale cu coif, pavază și lăncie. Se încumetase să lupte cu Ludovic cel Mare, regele care întrunise pe vremuri, sub sceptrul său, domnia Ungariei și a Poloniei. Mai tîrziu i se cînta faima : «Jos la stîncă rece, Negru-vodă trece, saltă pe pripoare, cu oastea călare». Doamna lui se numea Calinichie și ea e mama lui Mircea. Dar voievodul Radu a mai avut o soție, Doamna Ana, mama lui Dan, cel care domnește pus de turci, pînă ce îl omoară Sișman, țarul Bulgariei. Acesta e anul cînd la tron vine Mircea, ajutat de Sigismund, craiul unguresc ; doamna lui Mircea se numea Mara, du-te și vezi-o la schitul din Brădet, nu departe de scaunul domnesc de la Argeș :

poartă pe cap coroană, alături de domn, iar la gît are colier de perle mici încolăcit în mai multe rînduri în jurul gîtului ; o să te încînte haina lungă, tivită și brodată cu flori mari, închipuind bujori și trandafiri. Numele ei stă scris alături de cel al soțului : «Domnul Mircea, Doamna Mara». Pe feciorul dintîi l-a chemat Mihail, care e la Cozia, atît în biserica mare, cît și în capela bolniței — un tînar subțire de doisprezece-treisprezece ani, cu plete lungi. Una din zugrăveli îl înfățișează cu o haină vișinie închisă sub o mantie lăsată pe umeri și încheiată la un nasture ; pantalonii îi sînt strîmbi, iar pe cap are o coroană împodobită cu perle mici ; de la cingătoarea aurită atîrnă o sabie scurtă. Mîinile și le ține la piept. În celălalt tablou Mihail e în haine de sărbătoare brodate cu aur și susține alături de Mircea chipul mînăstirii Cozia. Într-o vreme a domnit împreună cu tatăl său, apoi, după moartea marelui Voievod, singur. Pe timpurile acelea, cînd era coregent, Mihail a stat la Tîrgoviște. Cînd a murit tatăl său, nu s-a mutat la vechile curți domnești de la Argeș, ci a rămas la noua cetate, care devine capitala Țării. După Mihail, domnește Radu, fiindcă Mircea are patru fii ; pe Mihail, pe Radu, pe Aldea, domnitorul de acuma, și pe Vlad cavalerul.“ Și Cernat, bătrînul, încheia : „Neamul tău e neam vechi, iar osul tău e os domnesc. Țara ta e Valahia, iar tu ești prințul care-i poartă numele.“

Tot Cernat îi mijlocea și întîlnirile de la chindie cu mama sa. Nu era simplu, fiindcă după ce urcai scara spațioasă ce începea din capătul vastei săli de intrare, sală pietruită, în jurul căreia, la catul de sus, se afla o galerie de lemn alb, lăcuit, trebuia să mai străbați un lung vestibul și o săliță întunecată, străjuită de coloane. În chipul acesta ajungeai, printr-o ușă înaltă, în iatacul unde mama îl aștepta cu cea mai mare nerăbdare : ce face fiul ei, cum

se poartă cu el cavalerii, nu cumva o să-i împietrească inima și ființa sa atît de fragedă ? Lumina camerei era crepusculară, căci ferestrele erau acoperite de perdele grele de un roșu întunecat, astfel că palidele chipuri ale icoanelor păreau că ies în relief din fundalul lor albastru, încercînd parcă să asculte niște acorduri săltărețe ce se iscau chiar atunci în auzul lui Vlah. Melodia aceasta îi răsuna în urechi ori de cîte ori intra aici, cu o sonoritate putînd închipui efectele cele mai stranii, fiindcă mama se făcea galbenă la față, spunîndu-i cu reproș : „Dacă nu-ți face plăcere să m-ascuți, de ce-ai venit ?“. Tulburat, Vlah se așeza pe sofaua încăpătoare îmbrăcată în postav moale de Flandra cu spătar înalt, contemplînd-o. Era o făptură firavă, cu obraji înguști, dar plini de frumusețe, și, cum ținea capul ușor aplecat într-o parte, aducea mult cu acei ȋngeri care se îngrămădesc la picioarele madonei de la zidul mînăstirii Sfînta Maria, clădită de dominicani în mijlocul Cetății. Cu glasul ei încet, puțin stins, îi spunea basme necunoscute de nimeni altcineva, cu oameni hapsîni și țîlhari opoșiți cu cuțitele în dinți prin copacii de la drumul mare și voinici care le ațineau calea pedepsindu-i pentru crimele lor. Iar cînd Vlah își lăsa capul în poală, ea își încrucișa mîinile trecîndu-i-le ușor prin păr — clipele cele mai fericite, cele mai împăcate din viața lui. Plecînd cu aceeași grijă în sala cavalerilor, unde-l așteptau orele de precepte privind îndatoririle domnești, Vlah ieșea întotdeauna cu spatele înainte, spre a-i mai putea vedea ovalul chipului, ce devenea din ce în ce mai subțire, din ce în ce mai tăcut și mai visător. Bucuros că nu s-a aflat de această întîlnire interzisă în timpul programului de învățături pentru domnie, Cernat îl ducea repede în sală, unde, uneori, îl aștepta chiar tatăl său. Venea de-a dreptul de la monetărie, și Vlah îl cunoștea atunci așa cum era — un om obișnuit, înalt și osos, îmbrăcat în veș-

mintea lungă de postav negru, cu vestă roșie de care atârna totdeauna o cruce de aur ; bărbia puternică ieșea în afară, iar fața îi era încadrată de favoriți de nuanță sură ; atunci când venea însă din inspecția pazei trecătorilor dinspre Țara Românească, slujbă de cavaler cu care-l însărcinase Sigismund, împăratul Germaniei și rege al Ungariei, capul îi era acoperit cu o cușmă împodobită cu pietre scumpe și egretă, iar de pe umeri îi atârna fluturînd mantaua verde de căpitan. Chiar și lecțiile pe care i le dădeau țineau de aceste treburi ale sale, accentul căzînd cînd pe gospodărirea avutului țării, cînd pe apărarea cu sabia și cu focul a pămîntului strămoșesc de poftele tot mai mari ale vrăjmașilor. „Vino, fecior de domn, te aștept !” pare să strige acel orașel străvechi cu străzi înguste și întortocheate, cu acoperișuri țuguiate, cu fîntîni și biserici gotice, cu oameni harnici, vrednici și simpli. „Mă vei vedea ca pe anii tăi de început și eu îți voi arăta drumul spre reședința de glorie a domnilor munteni !”

Amintindu-și, valul de căldură ce-l înconjură din toate părțile deveni tot mai înăbușitor. În fața lui Vlah se ridicară, deodată, munții Anatoliei și trîmbele de nisip spulberat, înaintînd și dînd îndărăt sub bătaia vîntului. Și iarăși munții, numai vîrfuri negre, numai creste tăioase de fier. Și el însuși pe marea de pietre întunecate, marea nesfîrșită, urlînd de căldură, arzînd ca mii de oglinzi sclipitoare. Și locul acesta aflat la hotarul ce desparte pămîntul de apa în care nu te poți răcori și unde se înalță închisoarea în care-i arde fruntea de atîta așteptare.

Mai tîrziu, pe măsură ce se lăsa înserarea, dinspre nisipuri, se înalță un suflu de teamă ; Vlah se simți tot mai neputincios, fiindcă nu avea acolo pe nimeni căruia să-i vorbească întocmai ca unui prieten. Ce să facă ? Ar putea fi salvat Fati, prințul sîrb ? De ce trebuie o jertfă

atît de mare pentru ca prizonierii să înţeleagă că sînt prizonieri ? Şi cum de s-au potrivit în aşa fel lucrurile ca tocmai el, Vlah, dreptul şi curajosul prinţ de Valahia, cum era cunoscut de către toţi, să apară în ochii lor ca un trădător ? Ca un om de nimic ? Ca un laş stupid, bun doar de scuipat între ochi ? Îl observase pe Fati furişîndu-se pe lîngă ziduri, apoi cum sărise de-a dreptul printre măslini. Sus, pe povîrniş, un turc dintre cei de pază îşi desfăcuse picioarele, gata să i se arunce în spinare. Din colţul său, Vlah văzuse totul şi nu voise nimic altceva decît să-l ajute să-şi dea seama de urmările nereuşitei. Dar iată că strigătul său abia că atrăsese atenţia celorlalţi seimeni. Şi, pe deasupra, Mehmet-aga îl mai şi dusesse, în ochii ostatecilor, să se lăfăie la masa gărzii, să-şi umfle pîntecul cu şaslic şi şalep.

La cîteva sute de metri de fortăreaţa în care îl închisesese El Agid, era o moschee de unde, începînd cu asfinţitul, răsuna o voce prelungă şi târăgănată, o chemare spre lună şi spre ceruri, stingîndu-se încet ca ţipătul îndepărtat şi jalnic al păsărilor călătoare. Era un cîntec rătăcitor, care te făcea să te duci cu gîndul la pămînturile tale, unde te regăseai şi puteai respira uşurat. Din înlănţuirile atîtor întîmplări, Vlah se văzu din nou în Cetatea de pe Colină din îndepărtata sa ţară, adîncit în visătoare meditaţii, cînd tatăl său fusese numit domn al Țării Româneşti. Îl privise atent : cutele dintre sprîncene i se brăzdaseră adînc, în vreme ce cu mîna petrecută de după gulerul mantiei spusese : „Să mergem !“. Şi au mers la Tîrgovişte, spre acel tîrg întărit unde-şi avusese cîndva cancelaria chiar Mircea cel Bătrîn, şi s-au instalat la Curtea Domnească, străjuită de creneluri şi torţe, la lumina cărora a văzut Vlah, într-o dimineaţă umedă de octombrie, drama cumplită a tributului, şi crenelurile i se păruseră atunci, la un loc, o imensă luminare aprinsă

pentru sufletele fără de întoarcere ale cohortei de copii smulși din satele de sus ale Țării Românești. Un lung convoi de căruțe se țira într-o caravană ciudată, căruțe cu coviltire încărcate cu copii de la cinci pînă la cincisprezece ani, și ochii lor se holbau să înregistreze pentru ultima oară ultimele imagini ale pămîntului natal, căruțe cu mici ființe uluite ale căror priviri erau duse cît mai departe peste crupele cailor spre satele de baștină. Cîr-duri de ochi pierduți și fără nume, și în urmă mulțimea de părinți sau de rude ale acelor copii duși pentru totdeauna și sortiți să fie răsădiți într-o lume străină, să-și uite neamul și țara și să-și petreacă viața în pîlcurile ienicerilor sau în vreo altă slujbă a imperiului stăpînitor. Vlah ținea poteca de deasupra drumului ; era cu Cernat, învățătorul său, acum sfetnic înalt al domnitorului, și Cernat îl trăgea înapoi : „Stai locului ! Nu te știe nimeni că ești fecior de domn și ai să nimerești numaidecît acolo, sub coviltir !“. Și iată-l urcat, dintr-odată, în cel mai înalt copac încă nedesfrunzit și privind, tremurînd de revoltă, caravana. În urma ei țipau și urlau și-și smulgeau părul mame și surori ale băieților răpiți. Cînd se apropiau prea mult de convoi, călăreții turci le împrăștiau cu lovituri de bici sau mînîndu-și caii peste ele cu strigăte asurzitoare. Atunci femeile fugeau care încotro, ascunzîndu-se prin pădurea din marginea drumului, dar după o vreme se arătau din nou aruncîndu-se spre căruțe, fără să se uite unde calcă, cu pieptul dezvelit și părul căzut, fără să vadă nimic din ceea ce se petrecea în preajmă, văitîndu-se și bocind ca după mort, gemînd ca ieșite din minți. Se povestea că unele chiar înnebuniseră colindînd apoi codrii și smulgînd rădăcini de copaci și aruncîndu-le cît colo pe apa Dîmboviței, țipînd : „Nu ăsta-i băiatul meu, dați-mi băiatul meu !“. Și în nevolnica lor răzvrătire,

ajungînd acasă cu hainele zdrențe, își luau copiii cei mici ologîndu-i sau tăindu-le degetele de la mîini, să nu mai fie pe placul turcilor la împlinirea vîrstei. „Domn și părinte — se gîndise Vlah să-i vorbească tatălui său —, sînt gata să cad jertfă luptînd luptă nebună decît să mai văd lacrimi și sînge pe aceste fețe istovite.“ Dar Vlah nu mai apucase să-i spună toate astea, fiindcă peste cîteva zile la Curtea Domnească a venit solia cu firman prin care Murad al II-lea, sultanul, îi cerea ostateci pe fiii domnului muntean. Solii s-au convins ei înșiși că băiatul cel mare și încă unul erau de negăsit, mulțumindu-se, astfel, doar cu el, Vlah, și cu vărul lui, Olad. Andrei era la Bela Palanka, lingă Kunovița, unde trupele despotului sîrb George Brancovici fuseseră surprinse și împrăștiate de un atac turcesc.

N-a fost o despărțire. Nici tatăl, nici dascălul Cernat (mama nu era de față) nu i-au spus nimic. Probabil că nu se cădea să i se dea sfaturi. Vlah voise să se aplece să sărute pulpana mantiei, dar tatăl său îl oprise cu o singură privire. Se înțelegea bine că trebuia să aibă inima tare : doar nu pleca pentru totdeauna ca acei copii nenorociți. El e fiu de domn, și-i numai ostatec. Vlah n-avea de unde să știe că toată noaptea dinaintea plecării părinții săi chibzuiseră îndelung acest ritual, încordîndu-și toate puterile. Domnitorul cîntărise fiecare frază cu puțință a aceluia moment, fiecare gest, și hotărîse ferm : „Nepotul Olad socotește totul ca o plimbare în imperiu. Ahmedi-aga va avea grijă să fie așa. Dar Vlah nu poate fi amăgit. Și noi trebuie să-i ușurăm și nu să-i îngreunăm clipa despărțirii“. Dimineața i-a spus doamnei sale : „Sărută-l, și atît !“. O clipă mai tîrziu însă tatăl se răzgîndi : „Nu, mai bine să nu te-arăți ! Îl omori dacă plîngi !“ În noaptea aceea domnitorul slăbise. Vlah observase : pielea obrazului său se strînsese, dintr-odată, în nenumărate cute, iar pe alocuri

începuse parcă să atîrne. Vlah vru să-i facă doar un singur semn, să-i sărute mîna, dar în aceeași clipă se simți măsurat din cap pînă în picioare și luat cu mișcări lente de braț. Neavînd nici un reper al său, Vlah nu știe nici acum cît a mers pe uscat și cît pe mare. Înainta, dar nu se schimba nimic, nu mergea în mod real, ci parcă visa. Noi insule răsăreau pe cercul orizontului, dar el se uita mai mult la nori, iar cînd a ajuns pe mal se întreba dacă nu cumva era tot pe apă. Pe acea apă întinsă și monotonă, nesfîrșită, ale cărei margini se confundă cu cele ale pămîntului. Își alesese de acasă cîteva lucruri, voind cu tot dinadinsul să se încredințeze pe el însuși că se va întoarce, că nu era o plecare definitivă, că nu-și făcea bagaje pentru o altă viață. De toate acele lucruri a trebuit însă să se despartă încă pe drum : era, desigur, fiu de domn, dar prizonier. La Adrianopol a stat puțin, Mohamed l-a denunțat sultanului ca fiind periculos : „Și numai cu privirea ar da foc seraiului ; l-am auzit jurîndu-se pe dumnezeul păgînilor că se va răzbuna : nu va fi niciodată un om al imperiului ; ar trebui chiar acum să pui să i se rezeze capul“. Murad n-a avut încotro, dorința fiului său trebuia împlinită : „Dacă nu-i dai jos capul, atunci du-l de aici ! Nu merită el regimul de ostatec, trimite-l la închisoare după sîrb, fiul trădătorului Brancovici.“ Fati era la Egrigöz. La Egrigöz avea să fie dus și Vlah, scos din tainul de la Palat și lipsit de drepturile de ostatec, adică de acele avantaje de care se bucurau alți fii de domni, considerați valori ce garantau devotamentul părinților față de Imperiul Otoman.

Fortăreața din care privea acum asfințitul Vlah o văzuse de departe, sprijinindu-se pe niște ziduri ciclopice, despre care avea să afle că fusese ridicată acolo din străvechime, de pe timpurile cînd ei, turcii, se găseau mult în răsărit pe valea Orhonului și Selengăi. La începuturi

fusesse destinată să fie bastion de apărare. Schimbîndu-și însă mereu stăpînitorii, încăpuse de cîteva ori și pe mîinile piraților care-și ascunseseră acolo comorile. Odată cu ocuparea cetății de către turci, fortăreața cu ferestre strîmbe devenise loc de detențiune, cum puteau fi întilnite atîtea pe acel pămînt. Clădirea de formă pătrată și spoită în alb avea o curte interioară, flancată de patru turnuri. Un al cincilea, semicircular, se ridica, imens, pe partea dinspre mare, clipind mereu, în lumina soarelui, din cei doi ochi șaaîi. Acolo se afla poarta principală ghintuită cu gratii puternice de fier și podul mișcător deasupra căruia se deschideau, din loc în loc, asemenea unor găuri de chei întoarse, crenelurile. De la fereastra la care stătea Vlah se mai vedea o zidărie prevăzută cu turnuri, dar care, de-a lungul anilor, se tociseră și se măcinaseră, așa încît aveau acum înfățișarea unor stînci crăpate date cu var. Acolo unde aerul umed și sărat al mării le mușcase mai adînc, atîrnau pe fondul alb un fel de bărbi lungi și cenușii ce se opreau pe o balustradă. Zidurile măcinate coborau în pantă pînă spre mare, formînd zeci de trepte plate și strălucitoare, ce dădeau senzația unei scări de argint ieșind din apă spre cer. Pe treptele acestea urcase el venind dinspre Adrianopol, capitala de atunci a imperiului înființată încă de Murad I, orașul de dincolo de Bosfor, ce mai purta și numele de Edirne și care luase, cu decenii în urmă, locul Brussei lui Orhan, fiul lui Osman-fondatorul. În haosul imaginilor vii, urcînd acele trepte din piatră albă și roasă de ape spre cetatea Egri-gözului, Vlah simțise pentru prima dată locul inimii. Era ca și cum i s-ar fi pus acolo un bulgăre încins care-i înfiora tot trupul cu un tremur mărunț. Pînă și umbra i se înfierbînta, umbra care se trăgea mereu înapoi, în vreme ce soarele părea să izbească piatra ca un ciocan. Și în auz

i-a răsunit melodia aceea stranie, din altă lume, străină și amenințătoare, făcînd ca aerul și nisipul să vibreze pe toată privestea din fața lui și spre care, ciudat, avea senzația că, înaintînd, nu urca, ci cobora, cobora din ce în ce mai jos, spre un infern alb ce se dezvelea continuu sub arșița de-afară. O melodie care n-a încetat mult timp, nici chiar atunci cînd străjile l-au dus cu ele între terasele concentrice care se înălțau lin către capacul de cazan al cerului, împingîndu-l, în cele din urmă, în moșchee, să asculte imnul ordinului Bektași și să ingenuncheze în fața Coranului. De sus, prin găurile acoperișului, continua să curgă focul, cerul însuși a început să răsune prelung sub loviturile soarelui de fier, pînă ce pereții albi s-au făcut deodată străvezii și totul s-a cufundat într-o beznă sticloasă. S-ar fi putut ca Vlah să fi rămas la Adrianopol îmbrăcat în veșminte orientale de curtean al seraiului, cu șalvari din mătăsuri ușoare și iatagan scînteietor întors la șold în chip de semilună, dacă n-ar fi avut în ochi atîta ură și dacă ura aceasta împotriva osmanlıilor n-ar fi fost intuită și denunțată sultanului de Mahomed-Avni, între altele, și printr-un poem rămas celebru pînă astăzi : „Eu țin la cel supus și fraged, nu la acest șaitan cu cap de șarpe, ce se strecoară cu gînd rău, prin zidul de aur al Strălucitei Tale Împărății“. După douăsprezece zile de la sosirea lui Vlah și a vărului său Olad la Adrianopol, vreme în care n-avuseseră altceva de făcut decît să urmeze călăuza, dintr-o încăpere în alta a seraiului, printre oglinzi și lampadare de aur, spre a se înfiora de tulburătoarele zămisliri ale imperiului, venise clipa în care sultanul dorea să-și vadă slujitorii, atît pe cei mari și bătrîni, cît și pe cei tineri și de viitor, între care se includeau și ostategii, pregătind, în semn de înțelepciune și putere, ospățul împărătesc dat în sala Marelui Havuz, unde apa, spulberîndu-se mereu în cascade trecătoare, făcea să nu

rămînă boltit, după legile luminii limpezi, decît arcul semilunei, asemenea unui curcubeu etern, strălucind mereu spre faima dinastiei, semn mai durabil și scînteietor decît uriașul diamant din mîna dreaptă a lui Murad. Sala aceea îmbrăcată în țesături din fire de aur și voaluri aduse din Kașmir, precum și bucatele servite toată noaptea — iahnii împresurate de orez colorat, miei întregi fripți, vînat și păsări rumenite așezate pe tablale de porțelan ce se amestecau cu tipsiile mari, de argint, pline de șerbeturi răcite în gheața scoasă din peșterile Eschisenirului, sala aceea plină de robi cu brațe încrucișate, muți și împietriți, dar gata oricînd să tresară purtînd pe podul palmei tăvile imense ca niște păpuși ce-așteaptă doar atingerea faurului ca să le dea viață —, sala aceea plină de soare la miez de noapte părea să întruchipeze imaginea a tot ceea ce putea fi mai sublim pentru astîmpărarea plăcerilor omului. Femeile cele mai albe și femeile cele mai negre se adunaseră acolo să facă să tresalte la frumusețea dansului lor pînă și miile de ciucuri al vastelor canădelabre, cîntăreții cei mai renumiți din imperiu se lipiseră de marmura albastră a podelei pentru ca tobele și flautele lor să-și scoată, în cinstea sultanului, glasul din cea mai adîncă fibră a pămîntului. Dar pe retină, ochii lui Vlah reținuseră și licărul acela din privirea copiilor smulși odioasă din Munții Carpați ; și așa precum frumusețea ne îndeamnă să fim veseli și senini, drama și tristețile ne îndeamnă la acțiune. Primul lui gînd era să studieze, cît timp va fi ostatec, palatul acesta cu ungherele și locurile sale împrejmuitoare și să se întoarcă la taberele pentru pregătirea ienicerilor, ca apoi, cu propriul lor ajutor, să-i scoată din captivitate. Astfel judecînd, porni de-a lungul sălii (după ce sultanul se retrăsese, lăsînd să se dezlănțuie în voie dansuri deșuchate) și se pomeni în fața unei uși dincolo de care se deschidea interiorul unui melc giganti,

înveșmîntat în sîdef trandafiriu și înconjurînd un covor violet. Scara ieșea afară, spre lac, printre două turnuri. În acel loc inaccesibil și totodată invizibil de pe mal se deschidea o mică trapă dincolo de care aștepta o barcă. Vlah se și văzu pe nisipul insulelor plutitoare, dar chiar în clipa aceea auzi ceva ca un zbor greoi al unei păsări de noapte și se întoarse repede, avînd grijă să-și păstreze intact fastuosul veșmînt. Scara păru că se rotește și, într-a-devăr, se roti, deschizîndu-se spre un val brusc de mirisme calde. Vlah se dădu înapoi. O asemenea aventură l-ar fi putut costa viața, orice eunuc l-ar fi sugrumat pe nesocotitul temerar ce-ar fi îndrăznit să dea buzna în baia seraiului. De după un zid luminat doar cu o singură torță auzi însă glasul ascuțit al lui Olad. Apoi îl și văzu : era speriat. Două mîini osoase îl prinseseră, ducîndu-l suspendat pînă la marginea bazinului, unde-l aruncară. În momentul următor draperia din mătase grea de India tremură tăiată de un vîrf de spadă și Olad ieși ud și dîrdîind. În fața lui, ținîndu-se strîns de încheietura mîinii stîngi rănite, Mohamed îl implora să se liniștească, să fie cuminte, nimeni n-are să-l apere, dar nici n-o să se atingă de el fără voia lui. De dincolo de draperie, Mohamed se trezi împlîntat de privirile lui Vlah, valahul cel netemut, care-și învelise verișorul în veșmîntul său. Înainte de a dispăre, Mohamed ridicase hangerul în dreptul frunții, răsucindu-l apoi de două ori deasupra capului, semn că soarta lui Vlah fusese pecetluită.

Aceasta a fost împlinirea ce l-a adus aici, la Egrigöz, ca pe un ostatec pedepsit pentru lipsă de recunoștință în fața măritului sultan ; împăratul are grijă ca toți cei cu tain la Înalta Poartă să se simtă bine și iată, el, prințul valah, iscodește, în noaptea de petrecere, palatul.

Drumul a fost lung și la capătul său el n-a mai văzut decît ochii aceia așezați strîmb, care-i clipeau : „Ai venit !

Ai venit !“ — ferestrele cu gratii ale celulelor —, și Vlah ar fi dorit să fi fost oriunde, în oricare alt loc, dar nu aici. Totul îi inspira teamă. În urma unei lupte — îi povestise odinioară dascălul Cernat —, tatăl său, cavalerul, căzuse lovit de hangerul azapilor care se năpustiseră, deodată, în miez de noapte, asupra Așezării de Cîmpie, de lângă Dunăre, unde el avea în grijă hotarul. Grav rănit, găsise, totuși, puterea să se retragă ajutat de niște țărani care minau vitele la munte. L-au pus pe un cal, gata să-l ducă la ei acasă, dar pentru că azapii îl urmăreau, l-au ascuns într-un cimitir. Au dat racla într-o parte și l-au vîrît în mormînt. Din mormînt a ieșit tatăl său, cavalerul, și i-a căsăpit pe azapi ! Despre bătălia aceea, în urma căreia au rămas mormane de oase, s-a vorbit multă vreme, fiindcă țărani care-l ajutaseră să se ascundă s-au întors apoi cu toate neamurile lor și-au format cea mai cumplită oaste cum n-ar fi putut s-o fi avut niciodată azapii năvălitori. Lui Vlah fortăreața cu ochii strîmbi i s-a arătat întocmai ca un mormînt, dar un mormînt din care nu mai avea să iasă niciodată. El era aici printre străini, nimeni nu i-ar fi întins mina în semn de prietenie. Cine i-ar fi sărit în ajutor ? Ba nu : iată-l pe acel băiat înalt și subțire, cu ochii albaștri, chiar foarte albaștri, acel băiat cu părul blond, chiar foarte blond — e o ființă sau o pictură pe peretele pe care stă lipit ? „O să mergem aici, nu prea departe“, auzea Vlah un glas în urechile pe care și le simțea ca de iepure, apoi un sunet foarte adînc, un sunet al groazei, care cădea ca niște pietre aruncate într-un gol nesfîrșit de dinlăuntru ființei sale. „O să mergem la moschee !“ Băiatul cu ochii foarte albaștri se ținea după el, mereu după el, Vlah nu-l vedea, îl simțea numai și îi auzea și cuvintele : „Vezi să nu pățești ceva !“. Apoi șaptele adevărate : „Au să te pună să te tîrăști în fața Profetului. Vezi ce faci ! Vezi să n-o pățești !“ Atunci

Vlah și-a simțit inima ca pe ceva pe care l-ai fi putut smulge, ca pe un obiect viu ce se zbătea în el asemeni unei păsări captive. Și cum, împins în moschee, nu se tîrise spre lumina ce aluneca de sus ca o privire chemătoare a Profetului, ci căzuse pe spate, șeful gărzii s-a aplecat asupra-i, uitindu-i-se drept în ochi, cu ochii lui metalici care-i străluceau fără expresie pe fața întunecată de berbec și sub aceeași privire neclintită i-a apucat buza de jos, răsucindu-i-o fără grabă, aproape smulgîndu-i carnea, și fără să-și descleșteze degetele l-a silit să se ridice și să se învîrtească pe călcîie, împingîndu-l de-a-ndăratelea pînă la ieșire, izbindu-l apoi, să se ducă între ceilalți. Înșiruiți de-a lungul zidurilor, ostatecii își lăsaseră în jos frunțile, așteptînd să plece de-acolo straja ; dar același băiat cu ochii lui foarte albaștri, avînd un fel de umbrelă din rafie, țîșni înainte-i și i-o dădu. Fiindcă în toată ziua aceea Vlah urma, drept pedeapsă, să stea în soare, lipit de zid, ca într-un cazan de ale cărui margini înroșite se izbea mereu. El Agid plecase spre foișorul său, iar după el și straja seimenilor, astfel că Vlah îl putu cunoaște în voie pe cel ce-i arătase prietenia : era Fati, prințul din Serbia, adus aici în același an, dar ceva mai înainte cu cîteva luni, la început de primăvară. Cum soarele nu era atunci un instrument de tortură și cum nici el nu se închinase lui Mohamed, l-au dus la picioarele Profetului, silind u-l să bea o apă neagră și amară și pe dată inima a început să-i ardă, ca și cum ar fi fost ținut ceasuri întregi sub cerul gol al verii. Apoi l-au dezbrăcat, l-au ras în cap, l-au uns cu ulei și l-au aruncat în cușca vrăjitorului, ființă ciudată cu părul din paie, cu pieptul strîns într-o platoșă de perle, cu pulpele goale sub fusta de frunze, purtînd o mască din trestie și din sîrmă, cu două găuri pătrate pentru ochi. Nu-i făcuse nimic, atîta doar că-i rînjise toată

noaptea, ridicîndu-i din cînd în cînd deasupra capului o secure.

Aceasta era povestea lui Fati.

Din ziua următoare a început programul aplicat tuturor, dar Fati nu s-a mai gîndit niciodată la altceva decît la evadare. Pentru el calea era numai pe apă, nu-i trebuia decît o luntre de pescar. Dar iată că în clipa în care totul părase a se împlini, Fati Brancovici a fost întors din drum și pedepsit să nu mai umble niciodată pe acest pămînt al vieții sale.

Capitolul 2

Cînd ieși în aerul vînturat de briză, Vlah auzi cîntecul tărăgănat al hoguei pornit din minaretul geamiei de sus, sfîșietor și straniu, acoperit numaidecît de un val de sunete subțiri și bătăi în tobe. El Agid îl dădu în seama unui seimen, care-l scoase dincolo de ziduri, la locul osîndei. Pe dealul roșcat pe care nu prinseseră rădăcini decît doar niște chiparoși și se rînduiseră, într-un larg semicerc, ienicerii și spahiii cetății, iar jos, la botul ei de piatră, în fața stîncii la care lucraseră meșterii, înconjurată acum cu un fel de schelă din lemne rotunde, stăteau ostătecii consemnați, păziți din spate de seimeni. Sclavii, cerșetorii, geambașii de cai, hoții de cămile și parlagiții fuseseră izgoniți, dar în locul lor ieșiseră din caravanseraul de la drumul Izmirului mai mult de o sută de femei oarbe, care, atrase de cîntecul tînguitor al hoguei și de țipătul ascutit al surlilor — semn de catastrofă sau de paradă —, alergau cu picioarele goale în vălurile lor albăstrii, pe jumătate speriate, pe jumătate curioase, cu mîinile întinse spre colină și nasurile fremătînd, să simtă, să adulmece întîmplarea. Faptul îl îngrozi într-atîta pe El Agid, încît se repezi într-o clipită să le ațină calea și să le ducă înapoi, la locurile lor de petrecere, pînă nu vine Mehmetaga, comandantul cetății și stăpînul lor, și

să le tragă și pe ele în țeapă. Femeile însă nu-l înțeleseră și, lepădîndu-și vâlurile, începuseră să urle îngrămădindu-se unele într-altele ca niște nori ciudați loviți de furtună — încotro sînt împinse, de ce nu sînt lăsate să se apropie ? Poate că a luat foc cetatea, poate că a luat foc și caravanseraiul — se simt luminile ! — și stăpînul vrea ca ele să cadă pradă incendiului, uitîndu-le strădania prin care-i domoliseră atîția ani nevoile divinului său trup. Atunci El Agid și-a răsucit biciul lovindu-l de-a lungul spinărilor goale, pînă cînd una dintre femei, cea mai tînără, care se ghemuise sub gîtul calului cu pumnalul scos gata să-i sară în piept, a țipat spre ele îndemnîndu-le să-l doboare și să-l sugrume. Dar El Agid a apucat-o de cozi, răsucindu-i-le tot mai strîns în pumn, și astfel, ridicînd-o spre șa, i-a adus urechea la gura lui. Ochii orbi ai femeii s-au deschis de groază, dar El Agid n-a lăsat-o din mîna lui de fier pînă cînd, cu același țipăt, nu le-a astîmpărat pe celelalte. Abia atunci i-a dat drunul brusc în nisip ; femeile au strigat-o, dar ea nu le-a răspuns și, crezînd-o moartă, au fugit înapoi speriate, urmate de un fel de vietate cu părul smuls și capul însîngerat care se tîra în patru labe după ele. Mehmet-aga, comandantul cetății, apăru dintr-odată, ca și cum ar fi coborît din interiorul unui tunet. Surlele, tobele, trîmbițele și chimpalele își învălmășiră deodată sunetele cu uralele și țipetele ienicerilor și spahiilor, dîndu-se astfel onorul într-un vacarm pe care multă vreme nu-l putu stăvili nici aga însuși, al cărui cal fornăia întruna, lovind pietrele cu potcoavele sale de argint, de parcă ar fi vrut să sublinieze chiar el importanța momentului și învățăturile ce se pot trage de către toți cei de față. Apoi, din cetate, pe aleea de piatră albă se arătară patru seimeni, doi de o parte, doi de cealaltă, avîndu-l între ei pe condamnatul

Fati, care-și ducea pe umăr țeapa, o prăjină lustruită și ascuțită, așa cum în vremuri străvechi sclavii răzvrătiți își duceau crucea. În spatele lor veneau gîdele și încă doi de-ai săi, ajutoarele care aveau să ducă la îndeplinire porunca lui Mehmet-aga. Aleea se oprea în spatele stîncii, pe platou, și convoiul se făcu văzut curînd acolo, unde se arătă, deodată, și El Agid, călare pe calul său. În acea clipă seimenii scoaseră iataganele, ducîndu-le vertical în dreptul frunții, iar călăul le făcu semn celor doi să-l trîntească pe osîndit cu fața în jos pe piatra nisipoasă. De sus, din coama dealului, ienicerii și spahiii își întindeau gîturile, să-l privească bine pe cel ce uneltise împotriva puterii sultanului, încălcînd legile și înțelegerile domnești, trădîndu-și prin fugă chiar propriul său neam, și se mirau cu toții văzîndu-l atît de slab și pirpiriu, aproape un copil, cînd ei și-l închipuiau cu totul altfel din cîte se vorbise în ziua aceea despre el. Fati Brancovici, cu capul tuns și-n gură cu un căluș de ierburi umede, încins cu frînghii pe sub cămașa roșie, zăcea acum în fața tuturor ca pe un fel de scenă, cu mîinile la spate și picioarele desfăcute larg și legate de capetele unei scînduri lungi, așezată orizontal, cît era deschizătura picioarelor. Gîdele potrivi țeapa, iar cei doi, cu privirile în jos, o loviră ușor, pe rînd, în capătul celălalt, cu ciocane de lemn, ritmic ca într-o fierărie, în vreme ce călăul cel mare avea grijă să meargă pe unde trebuie, ca osînditul să nu moară dintr-o dată, ci abia a doua sau a treia zi, cum poruncise Mehmet-aga ; cît mai tîrziu cu putință, pentru ca pilda să se întipărească bine în mintea fiecăruia. Cei doi din spate băteau mereu în țeapă, ca și cum ar fi lovit într-o tobă, ușor, în vreme ce trupul ostatecului se zvîrcolea. Doar hătaia ciocanelor se auzea sec, ritmic și uniform, iar lui Vlah i se păru iarăși că era cald, cumplit de cald, seara se topea, aerul îi înțepa ochii, și se pomeni înăbușîndu-și

strigătul de o revoltă care ar fi putut fi și al lui Fati, cel care nu putea nici să urle și nici să strige și care avea să moară socotindu-l vinovat. Iată-l, gîdele îi scoate călușul de ierburi din gură — puterea strigătului și a urlatului trecuse — și, în afară, țîșni singele într-un arc ușor, fără să-i rămînă o picătură pe fața de ceară acum ridicată și care era aceeași, de parcă nimeni nu l-ar fi chinuit — doar ochii i s-au mărit nefiresc, privind țintă spre ostatecii îngroziți. Fața îi este încremenită, trupul însă i se zvîrcolește mereu, de la sine, la fiecare lovitură de ciocan, iar cînd șira spinării i se încovoiaie și i se cocoșează, gîdele o îndreaptă, apăsîndu-i spatele cu mîinile sale late. Cînd totul e gata și țeapa a ajuns pe dinăuntru în dreptul umerilor, osînditul e ridicat ca pe o targă spre botul retezat al platoului și lăsat apoi spre stînga găurită. Folosindu-se de schele, ajutoarele gîdelui coboară repede, fixînd țeapa în deschizătura pietrei, și Fati rămîne în văzduh, atîrnînd în văzul tuturor. Nu e mort, stă țintuit acolo, proiectat pe fondul roșiatic al rîpei nisipoase, ca o icoană cuprinsă de flăcări, purtînd încă în priviri licărul vieții. Și pentru întîia oară Vlah simți dorința răzbunării : din seara aceea gîndul de a scăpa de acolo, din închisoarea cioplită anume pentru mutilarea sufletului și trupului, gîndul de a țevada cît mai curînd îi deveni obsesie. Fati fusese executat pentru că încercase să se întoarcă, pe ascuns, în țara lui, și Mehmet-aga ordonase, în numele sultanului, o pedeapsă exemplară ; și, ciudat, Vlah nu numai că nu se înspăimîntase, dar tocmai această execuție îl făcuse să-și hotărască ferm destinul, tocmai pilda aceasta îi mărise ura din piept, o ură și mai puternică și care-l însoțea pas cu pas. O clipă se văzu învingător. Iscă, în gînd, largi cazane cu smoală în care-i aruncă pe Mehmet-aga și pe El Agid, care se zvîrcoleau de moarte, țipînd și urlînd și blestemînd.

A doua zi, după-amiază, ostatecii fură duși pe malul mării. El Agid și seimenii săi le arătară locul : capătul treptelor albe. Când coborîră, Vlah văzu întins și-ncremenit pe una din lespezi, cea mai de jos, trupul lui Fati. Cu picioarele goale cufundate în apă părea că privește cerul. Ostatecii se opriră, dar El Agid țipă scurt să-și urmeze drumul. La apariția lui, stoluri de păsări de mare adunate în jurul cadavruului își luară zborul, iar un furnicar de crabi, asemenea unei umbre roșii, se risipi cu iuteală în larg. Ostatecii trecură tăcuți prin fața acestei imagini : era pentru toți clar că El Agid îi adusese aici din ordinul comandantului să vadă încă o dată ce se petrece cu trupul unui fugar — cine îndrăznește să-l ceară și să-l îngroape ? Și, totuși, lui Vlah, nefericitul întins pe lespede în bătaia soarelui și la cheremul răpitoarelor, îi făcu impresia că degajă o forță imensă. Deși fu cuprins de greață când văzu păsările căutînd cu ciocurile ficatul și crabii colcăind pe picioare, Vlah privi îndelung trupul mort și-l privi totodată și pe El Agid. Greață poate fi, dar nu și spaimă, și constatarea aceasta îi dădu curajul să judece mai departe cu cea mai deplină luciditate : dacă i-ar cere lui El Agid trupul lui Fati nu numai că l-ar întemnița iarăși, dar l-ar scoate imediat din grațiile comandantului cetății și-ar avea poate aceeași soartă ca și Fati. Pe deasupra, un trup de creștin se plătește, și cu ce s-ar putea el achita dacă nu tot cu viața ? Dar viața îi este necesară. Mai ales acum, când a văzut ce-nseamnă puterea și dreptatea musulmană. Se întoarse cu spatele la mort, prefăcîndu-se voios, ridicînd din umeri a nepăsare, și El Agid scrișni cu furie : scăpase prilejul. Vlah se gîndi atunci la o faimă și mai mare în ochii comandantului : întoarse trupul mortului cu fața în jos, gest interpretat încă o dată de seimeni ca o desolidarizare de faptele ucisului. Seara, El Agid fu nevoit să-i ducă vestea lui Mehmet-aga, astfel că

Vlah era din nou invitat la masă, de data asta nu la seimeni și nu față în față cu berbecul de El Agid, ci chiar la comandant, în foisorul său, înălțat în partea cea mai răcoasă a cetății, în preajma unui mănunchi de palmieri sub ramurile cărora susura un izvor cu apă limpede și multă ; era un loc înecat în verdeață, o oază în mijlocul zidurilor uscate și sterpe, un fel de mic rai — comori trecute cu vederea acolo unde se găsesc din belșug. Obținînd încrederea comandantului, Vlah socotea că i-ar fi fost mult mai ușor să-și pună în aplicare planul fugii — ar fi vrut însă ca această încredere de care se bucura s-o cunoască și șeful seimenilor. Dar iată că, spre marea lui tulburare, pe cînd robul despica pe tăvi mari pepeni reci, ținuți o vreme în apa izvorului, Mehmet-aga trimise pe un altul după El Agid și peste scurtă vreme se întoarse aducînd o veste care-l făcu pe comandant să-și smulgă de furie turbanul de pe cap : El Agid fusese omorît. Și nu de vreun ostatec răzvrătit, sau de vreun ienicer scos din minți, sau de vreun calemengiu necinstit, ci de niște femei lipsite de vedere. Profitînd de seara în care comandantul lua masa cu prințul valah, lăsîndu-l pe el liber, El Agid se dusesse la caravanseraul din drumul Izmirului, voind să se împace cu cadînele oarbe și să le explice starea lui de peste zi. Femeile îl primiră și-i cîntară din harpe și din cobze și-l mîngîiară lungindu-și mîinile subțiri spre fața lui rotundă și, deodată, de gît i se agătară mătăniile groazei din sticlă ascuțită ca vîrfurile unor săbii și ciucuri de monezi zimțuite. El Agid reuși, sărind din colț în colț ca un șacal prins sub coșul de sîrmă, să despice pe două dintre ele, cu pumnul, dar același pumnal i se înfipse apoi în pieptul său dezvelit și brăzdat de unghii. „Ciinele ! Ciinele !“, își mototolea Mehmet-aga turbanul între podurile palmelor poruncind să fie adus numai decît trupul, să i se taie capul cu un hanger, și în loc să-i fie ri-

dicat pînă la ceruri în fața lui Alah, să-i fie aruncat în adîncurile întunecoase ale mării, iar caravanseraiului să i se dea foc la ceasul cînd soarele încă n-a răsărit și cînd oarbele or să doarmă duse. Pe prințul valah îl rugă să fie îngăduitor și să-i treacă cu vederea purtarea cam repetită, dar era prea agitat și prea posomorît după întîmplarea aceasta atît de neprevăzută. Atotputernicul i-a încredințat o misiune întru slava marelui sultan, i-a insuflat cuvinte vechi din Coran și i-a inspirat o glorioasă strălucire, și el nu făcea altceva decît să-i slujească pe Alah, pe Profet și pe Sultan, ultimul fiind umbra Profetului pe pămînt, și își alesese pentru aceasta oamenii cei mai de încredere aflați prin naștere în sînul credinței musulmane ; își alesese pentru aceasta numai pe aceia care se simțeau ei înșiși chemați să îmbrățișeze legea Profetului, și iată că acum se vedea înșelat. Silnicia era străină gîndurilor sale pentru răspîndirea adevăratei credințe, și abia își dădea seama că El Agid fusese un spurcat — nu-i așa, prințe ? Mehmet-aga mărturisi că nu era împotriva petrecerilor, că asculta cu plăcere o poveste hazlie și, uneori, cînd se simțea bine, mergea pînă acolo încît nu șovăia să se așeze chiar și la băutură, așa cum voise să facă în seara asta, fiindcă exemplul pe care-l dăduse prințul valah cetății i se păruse întru totul pe placul lui Alah. Nu-l trăsese în țeapă pe prințul sîrbesc din pricină că nu era închinător al Profetului, ci pentru că încălcase legile cetății pe care el o comandă și de care răspunde în fața măritului sultan. De aceea, el, Mehmet-aga, se simte dator să-i mulțumească încă o dată prințului valah pentru devotamentul său, și cînd se va hotări să încerce să pătrundă în tainele Coranului, să-i spună, și va face numaidecît parte din corpul seimenilor. Aceasta îi va fi justificarea vieții, după ce se va fi rugat îndelung Dumnezeui musulman și se va fi purificat de celelalte credințe păgîne și profanatoare. Credința cea nouă

și cea adevărată îl va duce pe căi tot mai înalte, va putea să stea chiar, cîndva, la dreapta sultanului ca mare dregător. Pe cînd era copil ieșise din cortul cel negru al tatălui său și privise cerul în noaptea Hegirei și văzuse cum stelele își dădeau una alteia lumină ; așa se petrecuse și cu oamenii : el, Mehmet-aga, îi dă prințului valah lumina Profetului. A înțeles el, prințul, aceasta ? „Am să-ți arăt ceva“, îi spuse Mehmet-aga, ridicîndu-și mîneca veșmîntului și dezvăluind un braț lung și slab, care era numai piele și os, mușchi și nerv. Scoase iataganul a cărui pală îngustă și încovoiată avea la lumina serii o culoare albăstruie și era străbătută de sumedenii de linii lungi, încîlcite, ce dovedeau străduința îndelungată a făurarului și, ridicîndu-l, se legănă o clipă ca și cum ar fi vrut să-și ia vînt, apoi făcu un pas înainte și tăie perna în două atît de fulgerător, încît s-ar fi părut că jumătățile se desprinseseră de la sine. Apoi repetă întrebarea dacă prințul valah a înțeles ce vrea el să spună. Se petrecu atunci un fapt neașteptat, care-l scuti pe Vlah de oricare alt răspuns decît acela al unei uimiri, întipărită adînc pe fața sa : robii trimiși să aducă trupul lui El Agid și să-l încredințeze călăului pentru a împlini porunca agăi se întoarseră tîrînd după ei, legat, un ienicer. Un răzvrătit care, scoțînd din caravanseraiul oarbilor trupul șefului seimenilor, îl așezase în țeapa din stîncă în care zăcuse nu cu multă vreme înainte ostatecul Fati. Singur ? Putuse el să facă singur fapta asta ? îl întrebă comandantul. Cu cine s-a înhăitat ? Cine l-a ajutat ? Sau cine l-a trimis ? Din al cărui ordin și-a pus viața în primejdie ? Dar ienicerul n-a scos o vorbă, și cum sîngele lui Mehmet-aga luase foc, precum al leului care vede gazela ascunsă în stufăriș, iataganul sări ca fulgerul din teacă ; o clipă împrăstie un roi de sclipiri și capul ienicerului se rostogoli pînă lingă zidul de jos al foișorului ; trupul rămase un timp în picioare, apoi căzu împrăștiind sînge pe veșmin-

tele robilor înmărmuriți. Mehmet-aga îi trezi din spaimă, ordonându-le să arunce leșul pe lespezile de jos, lângă cel al trădătorului sîrb, și să ducă, totodată, la bun sfîrșit poruncile privind trupul lui El Agid. Să-l dea jos din țeapă și să arunce de-acolo și țeapa și mai ales să nu clevească vreunul dintre ei pe seama întîmplării. Asemenea lucruri ce pătază strălucirea cetății nu trebuiesc povestite nimănui. Apoi, revenind la tonul obișnuit, semn că se calmase, Mehmet-aga se grăbi să-i explice prințului valah că lepădătura de ienicer (al cărui cap, în toată această cetate plină de trădători, numai el, comandantul, ar fi putut să i-l reteze dintr-o lovitură) n-avusese deloc minte cînd rîșii făcuse planul său nenorocit, crezînd oă prin ridicarea în țeapă a unui trup mort l-ar fi înfruntat pentru pedeapsa hărăzită prințului din Serbia.

În timp ce-i vorbea, Mehmet-aga își schimbă turbanul cu o cușmă tătarască ; văzîndu-l, Vlah își mări ochii rotunzi în vreme ce, la rîndu-i, aga, privindu-l cu aceeași nedumerire, rosti grav, sentențios, dar cu o voce melodioasă, acest verset dintr-un destan religios : „Nu noi ne alegem poruncile, toți sîntem ai lui Alah“. Sigur, voia el să spună, eu am ordonat pedeapsa, dar ea venea de la sultanul care-l investise, în numele Profetului, cu puterea de a da pildele cele mai de neșters, atunci cînd între oamenii cetății încep să se agite mișeii. Nici osul domnesc nu este atunci iertat, ba, dimpotrivă, el va fi cel mai crunt chinuit, fiindcă a nesocotit pactul imperiului cu celelalte neamuri. Dealtfel, George Brancovici, despotul sîrb, nici nu punea prea mult preț pe acel fiu virteg, Fatimir, iar, într-un timp, el însuși îl trădase pe Marele Murad al II-lea. Asemenea scorpii nu merită nici o milă, nașterea lor s-a făcut parcă anume să provoace încălcarea legilor. „Care legi ? gîndi Vlah. Ca să încalci o lege mai întîi trebuie s-o ai. Fatimir a încălcat

doar legea nedreptății. Ce voia el ? Voia să fie în țara sa, să trăiască liber în țara sa.“

Mehmet-aga urmă :

— Poeții noștri spun că un călăuzitor de cămile, slăbănog, netot și zdrențăros, care, în cele din urmă, își scoate iataganul și-i omoară pe negustori, prădându-i pînă la ultimul argint, e mult mai ușor iertat dacă dă averea imperiului nostru. Dar trădătorul ce poate să mai dea ? În lungul și-n latul Imperiului Otoman găsești lucrurile cele mai uimitoare, dar ele nu trebuie să copleșească pe cei investiți cu puterea de a păstra legile străvechi lăsate pe pămînt de Profet. „Să știm să păstrăm Cartea Destinului, atît de trudit scrisă de marele gînditor Gûlşehri, chiar dacă ar fi să vărsăm pentru strălucirea ei tot sîngele murdar din lume !“ rosti Mehmet-aga această frază cu același ton cu care ar fi rostit un verset și continuă : „Asta s-a înțeles din cele mai vechi timpuri, încă de la Edib Ahmet și de la Kul Hoca Ahmet, înțelepții, și încă de la Celâled-din, filozoful, și de la Veled, șeicul, și încă de la Ertögrul, conducătorul Sakaryei. Ertögrul a fost cel dintîi viteaz de pe Valea Sakarya, și din valea aceea s-a născut și imperiul, țîșnind ca un izvor ; un firicel crud, dar cu neputință de a mai fi fost oprit, curgînd dinspre Marele Podiș Central spre Anatolia, și chiar în anul în care întemeietorul Osman a primit titlul de sultan, Gûlşehri, poetul cel vestit, inspirat de Profet, a isprăvit și Cartea Destinului. Și astfel izvorul s-a prefăcut într-un pîriu, pîriul în riu și riul în fluviu pînă la Brussa, cu Orhan în frunte, și la Adrianopol cu Murad I, apoi cu Fulgerul și sultanul de azi, Murad al II-lea, fluviul fiindu-și sîeși pod peste Bosfor.“

Nu-i prea lăudăros — se gîndea Vlah —, drumul e ca și făcut din moment e Mehmet-aga, tot mai înfierbîntat,

îi vorbi pe larg și cu multă mulțumire în glas de luptele de la Kossovopolje, scoțînd cu iscusință și plăcere la iveală imaginea unei mulțimi înnebunite de spaimă și durere, a unei oști pierdute într-o învălmășeală deznădăjduită ce încercase în zadar să se fi salvat de sub valurile uriașei cascade a armatei otomane, condusă în bătălia aceea înfricoșătoare de însuși Murad al II-lea. Despre tragica bătălie de la Kossovopolje, Vlah avea să afle adevărul ceva mai târziu. Dar și acum, chiar din povestirea pătinitoare și plină de trufie a comandantului Egrigözü, își putea da bine seama că Imperiul Otoman, cu toate răsunătoarele sale izbînzii războinice, nu era de neînvins, că o bună pregătire militară și o unire strînsă a țărilor amenințate de robie ar fi fost un zid de netrecut în fața năvalnicului fluviu atît de mult slăvit de Mehmet-aga. Cum a decurs, de fapt, crîncena înclăstare, ce s-a petrecut cu adevărat la Kossovolje, pe acea Cîmpie a Mierlei ? Izvoarele amintesc de încercarea lui Iancu de Hunedoara de a fi făurit încă de mult o alianță europeană în care-și pusese nădejdea cea mai deplină pentru a repeta planul făcut cu ani în urmă privind blocarea Strîmtorilor Bosforului. S-ar fi cerut unite, deci, toate forțele Europei, forțele navale ale Aragonului și Veneției, concursul financiar al papei, forțele militare terestre ale Albaniei, Serbiei și Țărilor Românești, ale Poloniei și Ungariei...

Istoria luptelor cu turcii de la Cîmpia Mierlei, care însemna, de fapt, încheierea acelei perioade de ofensivă anti-otomană din partea popoarelor europene, perioadă atît de curajos reprezentată de căpitanul de origine română, Iancu de Hunedoara, a avut un sfîrșit tragic. Nu era însă nici pe departe o capitulare — Vlah își dădea foarte bine seama de acest adevăr și era pe deplin convins de voința popoarelor întru apărarea libertății primejduită la propriile lor ho-

tare. Înfrîngerea lui Iancu pe Cîmpia Mierlei cerea o re-inviere a forței luptătorilor, ea era un semnal de alarmă și o chemare la eroism. Mehmet-aga ridica în slăvi imperiul cuceritor, îl lăuda pe sultanul învingător, admira armatele sale de ieniceri, spahii și achingii, dar Mehmet-aga era un om al imperiului, imperiul însuși nu se putea baza decît pe oameni ca el, dornici de a se ști stăpîni pe toată lumea, fără să pună prea mult preț pe faptul că, uneori, cînd te îndopi prea mult, îți poate plesni în creier o arteră. Are sau nu importanță țelul pentru care lupți ? Care e în cele din urmă scopul năvalnicului imperiu ? Ar putea el, Mehmet-aga, să-și lase deoparte toată trufia și să-i răspundă la această întrebare deschis, curat ? Cum povestea Mehmet-aga, turcii cuceriseră tabăra lui Iancu în mai puțin de două ceasuri. Găsiră acolo îndeosebi pedestrași ; pe cei mai mulți, în furia primelor clipe, îi ucisese, iar pe ceilalți îi duseră în robie. Mai înainte însă Murad al II-lea se odihni un timp la Pristina, unde se afla și o biserică veche, și porunci comandantului prizonierilor să îngroape cincizeci dintre ei acolo, în cîmpul din fața bisericii, și să aibă grijă să fie hrăniți cum trebuie, astfel, încît, să trăiască pe toată perioada popasului fără să-și piardă mințile ; să-i vadă toți cei care vor veni să se roage dumnezeului lor și să ia aminte ce pălesc creștinii care nu se supun voinței lui Alah. Îndeplinindu-se ordinul sultanului, prizonierii au fost vîrși în gropi pînă la gît, iar țărîna umedă a fost bătută bine pe lîngă ei, așa cum faci cînd pui niște pomi, și tot cîmpul era un cor de rugăminți și de blesteme. Cînd, la cîteva zile, sultanul trecea printre ei, nenorociții își holbau ochii urlînd să fie iertați (pe dedesubt îi rodeau viermii), și sultanul grația pe cîte unul, înduplecîndu-se să lase pe călău să-i reteze, dintr-o lovitură, capul năpădit de furnici. Ascultîndu-l cu toată încordarea, Vlah simți în

auz țipete de păsări ; apoi le și văzu ; zburau peste ziduri dînd roată unui templu de aer, cu gușile în jos, sătule. Îl înghițiseră, desigur, pînă la ultima fibră pe Fati Brancovici, și-acum își făceau siesta de seară. Cînd au ce mînca, răpitoarele nu se mai culcă ; la miezul nopții o să se apuce să-l devoreze și pe El Agid ; n-aleg, carne să fie ; și poate că vor mai avea norocul și de alte trupuri, cetatea-i în fierbere, nunai de al său, nu ; n-ar vrea să fie mîncat de păsările astea roșcate ale deșertului. Iată, șoimii din Carpați nu se dedau la așa ceva. Pe unde-or rătăci ei acum ? Vlah se gîndi că avea și el o Carte a Destinului pe care trebuia s-o urmeze, deocamdată însă Mehmet-aga îi era un fel de profesor de istorie predată din punctul de vedere al slujitorilor sultanului și nu se cuvenea să nu-l asculte. „Aceasta e imaginea Imperiului Otoman, a unui puhoi, într-adevăr — gîndea Vlah —, a unei mari dezlănțuiri de ape gata să se reverse asupra Europei, dar nu pot fi ele stăvilite ? De ce nu-mi vorbește Mehmet-aga, comandantul, și despre Rovine, cînd marele Mircea s-a luptat ca un leu cu oștile lui Baiazid ? De ce nu-mi spune nimic despre Turnu, cetatea recucerită de același Mircea, de la același Baiazid I Ildirîm, sau despre Cavalerul dragonului, care-i căsăpise pe azapi și achingii într-o singură noapte, făcînd din trupurile lor coline lîngă Dunăre ? Și de ce nu pomeneste cum a pierit Baiazid, zis Fulger, trădat și părăsit, luîndu-și viața în cortul dușman cusut din păr și piele de iepuri de Angora ? E mare imperiul, dar acest Imperiu Otoman, care se tot lățește pe ființa altor neamuri, poate să crape și să dispară, așa cum e gata, din cîte spunea Mehmet-aga, să dispară, după atîtea zvîrcoliri, Bizanțul. Fluviu e Imperiul Otoman, dar un fluviu și mai năvalnic ar putea fi Europa unită.“

Mehmet-aga, tremurînd și schimbîndu-se la față, se lăsă pe pernă, cerînd repede robului o cupă cu salep. Obo-sise. Călătorise cu atîta patimă și credință pe drumurile istoriei marelui imperiu de dinainte și din viitor, încît, scuturat de atîtea evenimente, se lăsase doborît. Îl îmbie pe Vlah să bea salep. Aici el, Mehmet-aga, e comandantul său, dacă-i face plăcere, sultanul însuși ; chiar așa i se și spune oficial în această parte a Anatoliei : sultanul cetății Egri-gözului. Astfel că prințul ar trebui să se simtă ca și la Adrianopol. Dacă vrea, i-ar putea aduce și cîntăreți. „Ei, robilor !“ strigă, și cei doi nubieni coborîră tăvile, lăsîndu-și privirile în podea. „Să vină Ilyas, seimenul cu escorta.“

— Ilyas ! îi spuse Mehmet-aga celui care urcase scara de piatră a foișorului. Știu că ești iute, agil și puternic, de aceea vei lua locul lui El Agid.

Ilyas Ali — al cărui cap negru, lucios era străluminat de albul de zăpadă al turbanului și de mantia de aceeași culoare, deschisă la față și la mîneci, sub care se zărea un veșmînt din piele de leopard care-i cobora pînă aproape de genunchi, de unde urmau apoi curelele și sandalele în care părea să se înfigă vîrfurile de oțel al propriului hanger cu miner de cimșir — Ilyas, grecul turcit, ostaș de flotă și de nisipuri, fie că se prefăcu, fie că, într-adevăr, nu pricepu nimic, se lăsă, dintr-odată, scuturat de frigurile groazei. Iar după ce i se spuse întîmplarea pe care în nici un chip n-avea dreptul s-o comenteze, Ilyas Ali deveni de-a dreptul opac și, desprinzîndu-și vâlul din dreptul turbanului pe care așează lama hangerului, căzu în genunchi, cerîndu-și iertare. Mehmet-aga nu se tulbură. Își dădu seama că turcitul pricepuse greșit vorbele sale, că prin „a-i lua locul lui El Agid“ Ilyas înțelesese că va trebui să fie ucis și el. Dar de ce ? Și de către cine ? De către el, Mehmet, comandantul, stăpînul pe care-l slujește fără crîc-

nire ? Nu, viclenie nu era, și astfel lui Mehmet-aga îi trebuia multă vreme să-l facă pe grec să priceapă că va lua locul lui El Agid ca șef al seimenilor, iar acum, drept primă misiune, avea ordin să dea foc, spre zori, caravanseiului. Oarbele care vor scăpa cu de la sine putere să fie aduse aici, numai ele merită distracție.

— Nu ești de aceeași părere, prințe ? îl întreabă pe Vlah Mehmet-aga, îndemnându-l să guste vinul din pocal. E un vin vechi, ce se bea cu pește, vin din ciorchini uscați și foarte mari, fiindcă aici, în deșertul de sub podișurile înalte, pe pereții stîncoși de la miazănoapte, nu cresc decît cîteva sute de bușteni de viță rămași de pe vremea romanilor. Nu crește nimic altceva decît vița asta și pietrele. Cît cuprinzi cu ochii nu vezi decît pietre, astfel că oamenii din partea locului nu ară, decît doar ca să culeagă pietre. Nu fac munca asta în zadar, pentru că piatra roșcată de Anatolia e căutată în tot imperiul ca cea mai frumoasă piatră de construcție, dar pentru el, pentru Mehmet-aga, erau acum mult mai importanți buștenii viței-de-vie, care dau această licoare, din care nu se sfiește să bea, în ciuda interdicțiilor puse de Coran.

Robul, văzîndu-i semnul, turnă repede din burduful rece în pocal. Turnă și a doua oară și a treia oară, pînă cînd Mehmet-aga simți nevoia să se schimbe ; peste o clipă apărură în fața lui Vlah, gol pînă-n mijloc, de unde începeau șalvării de mătase cafenie, împeștrîți în față și la spate, sub un brîu de pene bizare și arabescuri, șalvării lui cei vechi care, după cum se spunea, au jucat un rol important în existența sa, încă de pe cînd era numit Spăima Deșertului, după legenda misterioasă care circula în toate ținuturile cucerite pe văile Tigrului și Angorei. În urma cetelor sale de azapi și oguzi-kay, apă-

reau, fără să piardă niciodată, păsările de pradă, jefuitorii de ocazie și tâlharii împrejurimilor, șacalii și lupii galbeni ronțâind și adunînd ce mai rămînea; erau ca un viscol aceste hăituitoare strînse la un loc, și pe atunci tînărul Mehmet le socotea ca făcînd parte din armata sa. La focul de noapte din fața cortului, el ieșea în acești șalvari și asculta urletul șacalilor, hăuitul lupilor, croncănitul corbilor, cîntecele vesele ale hoților, alcătuind, la un loc, un imn al mulțumirii. Cînd, în zori, cetele plecau mai departe, pe Valea Kizilmakului, spre Marea Neagră, păsările de pradă, jefuitorii și tâlharii, șacalii și lupii galbeni se amestecau iarăși în soiul acela de viscol turbat, măturînd repede resturile din colibele goale. Să nu se mire Vlah; lîngă Afyon, imediat după munte, e o așezare, care pe vremea cetelor sale fusese un orașel înfloritor; aici era tîrgul pentru o sumedenie de mărfuri, toate aduse de el în chervane, pe măgari sau pe cămile: covoare, veșminte, mătăsuri, divane, oglinzi, argintărie și aurărie — pe care se luau căldări întregi cu monezi noi; și se recuperau și mărfurile, fiindcă n-apucau să se depărteze bine cumpărătorii, că azapii și oguzi-kayii le ațineau calea cu faclele aprinse și hangerele scoase. Acolo se statorniciseră cei mai mulți azapi și oguzi-kayi, își construiseră din piatră roșie case pe măsură, dar cum Cartea Destinului spunea că nici un luptător nu are dreptul să se așeze pînă ce nu duce în toată lumea noua credință, tîrgul a fost părăsit, iar el, Mehmet-aga, numit comandantul Egrigözülui, de unde nu se va mai putea mișca decît atunci cînd imperiul va cuceri tot pămîntul și cînd va fi nevoie de el, la cetățile noi, acum pline de păgîni. Spaima Deșertului va trebui să fie și spaima Balcanilor, precum și a întregii Europe. Înțelege el acum, prințul valah, de ce Mehmet-aga nu

umblă cu înșelătorii și că ar socoti o nelegiuire faptul de a nu se purta cu el așa cum se cuvine ? El, Mehmet-aga, nu va fi niciodată decît sultan de cetate, pe cînd Vlah va fi domn al țării sale. Dar un sultan de cetate din imperiu este tot atît de puternic și strălucitor ca și un domn de țară mică, astfel că rangurile nu numai că le îngăduie, ci chiar cer să fie prieteni. Prințul trebuie să știe că țara lui e ca un smoc de iarbă lingă botul cămilei. Dacă neprețuita cămilă lăsată de Alah pe pămînt spre binele oamenilor e sătulă, ierbărișul va scăpa ne-atins, fiindcă ea va coborî la izvorul oazei să bea apă. Dar pe urmă s-ar putea ca pofta să-i revină, astfel că prințul valah va trebui să aibă grijă ca imperiul să nu treacă pe lingă țara sa înfometat. Familia sa domnitoare să-i trimită la timp birurile cerute.

Acum, cînd vorbește, fruntea lui Mehmet-aga devine tot mai largă și întregul său chip, dus înainte, pare să fi pornit spre cetățile de dincolo de Dunăre. Gravitarea cu care-i spusese toate cele de mai sus îl făcu pe Vlah să creadă, o clipă, că ceva s-a întîmplat, că la Adrianopol a venit vreo veste, poate tatăl său pierise în lupte, poate a murit și Andrei, fratele cel mare. Sentimentul era dintre cele mai puternice, Vlah avea senzația că e rupt în două : legat cu frînghii, unii îl trăgeau de brațe, alții de picioare. Înăuntrul ființei lui trăia o mare îngrijorare — tatăl său era legătura cu trecutul, cu puterea lui, fratele cel mare avea să fie prezentul. Nu prin moartea lor voia el să-și obțină salvarea, Mehmet-aga, cu ciudata lui grijă plină de semne amenințătoare, se înșelase grav asupra caracterului său. Ce voia el ? Ca Vlah să-și vîndă țara încă înainte de a fi domn, sau el, Mehmet-aga, să-și poată găsi oricînd, în vremuri grele, loc de opoșală la palatul domnesc ? Sub lumina palidă

și răcoroasă a stelelor, Mehmet-aga îi spulberă lui Vlah orice grijă cu privire la soarta părintelui și fratelui său. Ațintindu-și privirea pe chipul lui, îi vorbi cu asprime despre viitor, folosind asemenea cuvinte și un asemenea ton prin care să-l convingă numaidecît asupra acestei viziuni în care el crede fără îndoieli ; anume că prințul din fața lui s-ar putea să nu fie niciodată domn, fiindcă Valahia are un domn, pe tatăl său, și după acest domn mai există și un frate mai mare, dar Fluviul e făcut din valuri, și el, Mehmet-aga, e un val. Alah le-a dat oamenilor o viață scurtă, dar cînd ești val, ești plin de strălucire, și numai plin de strălucire poți să vezi fața lui Alah. Pe cînd era copil l-a pus mama lui să dărăcească lînă și i-a făcut veșmînt de lînă tunsă și dărăcită de el, și și-a făcut și încălțări din piele de oaie jupuită de el, și mîncare și-a făcut din hartane și din seu. Ar fi putut, prin urmare, să fi rămas pe lîngă mama lui, căci tatăl căzuse de mult sub sabie, dar în Cartea Destinului se spunea că el trebuia să fie val, și val s-a făcut. Mai trebuie însă ca prințul valah să țină mînte că fluviul de care vorbește el și care aleargă scinteind spre văile Europei nu e din apă, ci din bronz, și astfel și valul e tot din bronz. Poeții din vestita vale a Sakaryei spun că marile cărți se fac cuvînt cu cuvînt și prin aceasta trebuie să se înțeleagă că și Marele Imperiu se face țară cu țară ; cine aduce mereu cîte o lopată de pămînt, cu timpul poate ridica un munte, ba și din praf se poate aduna un deal. Dar trebuie să se înțeleagă, totodată, și că toate lucrurile acestea se cer făcute repede, răbdarea e băutura care omoară. Așa cum pînă astăzi în fața oștilor otomane și-au deschis porțile greu ferecate mari cetăți ale pămîntului de dincoace și de dincolo de Bosfor, precum Nishapur și Astarabad, Bagdadul și turnurile Brussei, Adrianopolul cel plin de aur și comori

bizantine, tot așa vor cădea, lovite de cutremur, cetățile din apusul depărtat al Europei, ce huzuresc acum în plăcutul lor infern, pîngărind prin fast măreția simplă a semilunei. Iată, vâlul brodat cu pietre al Profetului e hătut de vînt înspre Apus.

Mehmet-aga se întrerupsese de parcă s-ar fi așteptat ca prințul valah să dea imediat urmare îndemnului și să-i spună în felul lui : „Bine, mă turcesc. Voi fi și eu un val !“ Dar Vlah părea că nu prinsese înțelesul vorbelor lui Mehmet-aga. În strălucirea ochilor săi reci se arătă din nou scînteia aceea de curiozitate : „Ce vrea cu adevărat Mehmet-aga ?“. Bineînțeles că, stînd de vorbă cu prințul valah, el se destăinuia în primul rînd ostatecului pe care-l credea credincios pentru că îi dăduse în mîna pe trădătorul Fati. Amintindu-și tragicul episod, pentru un tînăr de șaptesprezece ani și pentru firea vulcanică a lui Vlah n-ar mai fi existat acum decît o singură cale : să se arunce asupra acestui „val“ amețit, să-l izbească din răputeri pînă se preface în stropi și-apoi să fugă, cu speranța că poate să ajungă în țara lui. Era momentul cel mai potrivit, cetatea dormea dusă, iar robii moțăiau. Dar Vlah găsi în el și cealaltă putere, aceea de a nu se clinti din loc. Ochii lui își pierduseră liniștea împietrită, iar în urechi se iscară, pe neașteptate, pocnete de bici. Era ciudat cum aceste sunete, care plesneau ca și cum bicele s-ar fi izbit de propriul său trup, îl transformară în vechiul deținut care fusese numai cu cîteva ceasuri în urmă. Și îl văzu pe El Agid răsucindu-i mîna și îl văzu pe Mehmet-aga stînd acolo, pe platou, în vreme ce gîdele îl schingiuia pe prințul Fatimir Brancovici. Și cu toate că, fiind noapte, era acum destulă răcoare, Vlah se simți înăbușit de căldură. Își vîrî capul între umeri și ochii rotunzi începură să-i pîndească pe adversari. Se simțea, într-un fel, inferior, și această

inferioritate a lui izvora exclusiv din limpezimea cu care mintea sa judeca situația. Era pe deplin încredințat că trăia un moment de șansă unică, dar o șansă pierdută, fiindcă nici o acțiune violentă nu poate fi dusă pînă la capăt atunci cînd ura năvalnică este domolită de calculul prealabil al urmărilor. Se scurseseră patru ani de cînd trăia în închisoarea Egrigözü, sfîșiat clipă de clipă de lăncile fierbinți ale soarelui, iar în zilele iernii orbit de viscolul deșertului, într-o cetate cu ziduri groase, dar în care n-avusese niciodată unde să se adăpostească, mereu la ordinele seimenilor, mereu la dispoziția lui El Agid, care avea întotdeauna poftă să-l înghiontească în spate cu mînerul de os al iataganului și să-i răsucescă mina de la încheieturi pînă la cădere, într-o cetate care era toată o lespede fierbinte pe care trebuia să stai desculț. Și iată că acum se ivise o ocazie nesperată : El Agid nu mai exista, seimenii dormeau, robii moțăiau, iar comandantul cetății se afla în fața lui, amețit și somnoros. Dar putea el să se aventureze folosind doar un prilej și nu un plan bine calculat ? Dorm ei, cu adevărat, seimenii ? Este el, Mehmet-aga, cu adevărat amețit ? Sînt ei, robii aceștia, atît de somnoroși ? În afară de asta, s-ar putea să-l întâlnească în drum chiar pe Ilyas Ali, noul șef al gărzii, și atunci moartea, care pînă acum îl cruțase de atîtea ori, parcă în batjocură, își va lăsa glumele deoparte și se va înfrupta numaidecît din el. Mehmet-aga, fără îndoială, îl va trage în țepă ca pe Fati, sau — ca să schimbe priveliștea — îl va jupui de viu și-l va ucide încetul cu încetul, tocîndu-i fiecare mădular.

Toate acestea țîșniră din mintea lui Vlah într-o fracțiune de secundă, și nici mîndria lui, nici ura, nici ambiția nu reușiseră să li se împotrivească. Voi să-i dea dreptate lui Mehmet-aga, să-i confirme, adică, imaginea

după care vâlul Profetului bate spre Apus, fapt dealtfel adevărat, dar nu-i ieși din gît decît un sunet moale. Mehmet-aga își ridică pleoapele, descoperind la prinț parcă alți ochi — nu mai erau perlele negre, rotunde și sticloase, ci priviri înflăcărâte de o pornire lăuntrică. Fără voie, Mehmet-aga își aminti de el însuși, închis de mongoli la Zeliha ; dar el n-a găsit atunci nici un Mehmet-aga care să-i dea să se înfrupte din cele mai alese bunătăți ale cetății. Sau poate prințului i-a venit poftă de petrecere ? „Ei, ce spui, prințe ?“ Mehmet-aga își aduse aminte de ordinul dat lui Ilyas Ali. Nu era prea mult pînă la ziuă, cînd se va vedea marele spectacol ce l-ar uimi, fără îndoială, și pe șeicul Kûsteri, întemeietorul „teatrului de umbre“. Nu-și încheie întrebările, cînd pe cer se înălțară, deodată, înspre apus, uriașe limbi de foc. Din drumul Izmirului, prin ierbărișul puțin și uscat, se repezeau tîrîndu-se spre cetate, dar în fața rîpelor stîncoase se potoleau, întorcîndu-se repede la caravanserai, crescînd și întinzîndu-se spre malul mării, urcînd și coborînd, făcînd scrum într-o clipită tot ce puteau arde. Prin nisipul încălzit fugeau oarbele care reușiseră să scape, unele încă pradă flăcărilor, plesnind și prăbușindu-se în focul rugului purificator, altele tăvălindu-se pînă-n apa mării, care le înghițea cu aceeași lăcomie ca și focul. Luminată din depărtare, ca la căderea unei comete, fața lui Mehmet-aga strălucea de plăcere. Pedepsa se înfăptuia ; Ilyas Ali merită pe deplin locul lui El Agid. Iar El Agid era acum răzbunat. Fiindcă, oricît ar fi dat el pîteni calului pentru sărituri pe care nu le-ar fi putut face, și oricît de lipsit de înțelepciune s-ar fi arătat, El Agid trebuia, totuși, socotit ca un slujitor devotat al cetății, cu credință în Alah, în Profet și în Sultan. Mehmet-aga bătu din palme către robi, dar pe neașteptate vraja care-l cuprinsese fu destrămată de

urlete nemaipomenite pînă atunci în cuprinsul cetății, căci nu erau de spaimă și de groază, ci de luptă. Cine și împotriva cui ? De peste ziduri alunecară sub lumina depărtată a flăcărilor, unele după altele și într-o viteză fulgerătoare, trupuri vii, care se răsuceau și rămîneau, deodată, încremenite sub terasa foișorului. Vlah nu știu ce să creadă. Intîmplările din fața lui păreau atît de neadevărate, cum n-ar putea părea decît în plinătatea lor cea mai adevărată ! Țipetele acelea sălbatice erau scoase din gîtlejuri de ienicerii cetății care se năpustiseră și-l înconjuraseră pe Mehmet-aga. Privirile sclipeau ca și lamele iataganelor, ca și fildeşul minerelor, ca și scînteile căzute din zvîrcolirile flăcărilor din depărtare. Nu le trebuiseră decît o clipă pentru a se aduna mai mulți de o sută, apoi încă o sută, făcînd un zid viu de-a lungul zidurilor semicirculare, peste care săriseră aidoma unor feline ademenite de pradă. Mehmet-aga era încolțit, și Vlah se simți, deodată, cuprins de o senzație de ușurare, de plutire înaripată. Venise, deci, momentul cînd trebuia să fugă. Dar mai era ceva : Vlah nu se afla undeva în afara pericolului, ci chiar acolo, alături de comandantul trădat, ca invitat al său, ca oaspete, și, în cele din urmă, ca un fel de aliat. Abia în clipa următoare îi țîșni prin minte să-l predea el însuși ienicerilor. Să-l arunce în brațele lor înainte ca Mehmet-aga să urle la seimeni și înainte ca Ilyas Ali să ajungă pînă aici. Deci, acum ! Într-o luptă dintre ieniceri și seimeni, ienicerii ar ieși desigur învingători, gîndi Vlah, deci acum e momentul decisiv. Orice prelungire a situației i-ar putea aduce obstacole de netrecut. Îl privi pe comandant. Mehmet-aga era de nerecunoscut. Stătea cu picioarele desfăcute pe lespedeaua terasei, cu brațele înconjurate de brățări late de argint,

căzute pe lângă trup, cu iataganul atârând fără putere, ca o bucată de frînghie, paralizat, lipsit parcă de simțuri. Dar cu o mai mare atenție se observa ușor poziția de leu care se strânge-n el, gata să sară dintr-un punct al spațiului pe care nimeni nu l-ar fi putut bănuși și scoțînd, totodată, acel răget în stare să-l învie pînă și pe El Agid. Nările fremătau, iar globurile ochilor se mișcau ritmic dintr-o parte în alta, ca la păpușile de tablă de pe la tîrguri. Ce se putea petrece ? În nici un caz nu s-ar fi aruncat de acolo, de pe terasă, în iataganele întinse ale răzvrătiților. Vlah îi privi și pe cei doi robi. Ei rămăseseră la locurile lor, la cîțiva metri în spate, cu pocalele în mîini și piepturile goale, țintă bună pentru sulile lungi, care să-i fixeze în perete ca pe niște muște. Dar și acești robi păstrau, în poziția lor încremenită, puterea arcului din care poate țîșni oricînd săgeata. Vlah trebuia să aibă cel puțin șase brațe să-i poată doborî pe toți. Și nu le are ? Dacă nu le avea, gîndea el, atunci n-o să aibă nici norocul de-a pleca de-aici. Prima mișcare trebuia să fie spre Mehmet-aga. O mișcare bruscă, de învăluire, fără să țină seama de robi. Dacă-l va trăsni pe Mehmet în fața ienicerilor, înfășurîndu-l în propriul său brîu și aruncîndu-l, de acolo, în brațele lor, robii se vor simți dezarmați. Cel puțin un timp, acel timp necesar ca Vlah să poată sări, de pe terasă, în spatele foișorului, la răsărit, de unde apoi s-alunece spre mare. În spațiul gol și boltit al nopții, puternic luminat de lună și de flacări, Vlah văzu ochii de pisică ai lui Mehmet-aga gata să-și ia avînt. Clipa i-a fost fatală, fiindcă, în arcuirea sa înapoi, i-a speriat pe robi, care s-au făcut repede nevăzuți, și Vlah l-a putut îngenunchea.

Ca o pasăre care a trăit multă vreme în colivie și nu mai știe să zboare, Vlah rămase apoi pe terasă cu privirile spre ienicerii care urcau lespezile să-și ia pri-

zonierul. Pericolul ar fi putut fi și pentru el la fel de mare, dar acum, în starea în care se afla, Vlah părea să nu mai dea nici o importanță momentului. Iluzia ademenitoare că nu se mai afla acolo, că era departe de cetate, că tot ce-și plănuise în minte se și împlinise, îl țintuise locului ca pe un arbust. Dar, deodată, liniștea trecu, în urechi îi răsunară clopote, bătăi cu rezonanțe largi de clopoște, clopotele de-acasă care, chemându-l alarmate, păreau să fi trezit pînă și morții, clopotele Munților Carpați, astfel că înainte ca ienicerii să fi ajuns pe terasă, Vlah se și rostogolise peste ziduri, jgheaburi, surpături, bolovănișuri și creste de nisip, azvîrlindu-se cu ochii deschiși peste apele mării.

Cobori pe aceleași trepte de atîtea ori văzute din turnul fortăreței, sări peste lespedea pe care zăcuse trupul devorat al prințului din Serbia și se aruncă în apa poleită de reflexele cerului roșiatic. Din umbră țîșneau stîncile, una cîte una, și curînd începură să se distingă și bărcile ușoare din lemn de smochin, cu care se spunea că se poate despica apa chiar pe furtună. Se aruncă într-una din ele, dîndu-i viteză cu izbitura brațelor.

Era salvat !

Cel puțin scăpase de închisoarea Egrigözüului.

Capitolul 3

La numai o clipă de cînd își începuse călătoria spre locul în care, ca să ajungă, trebuia să fie pe apă rechin, iar pe uscat lup, Vlah simți în urmă-i, ieșind străfulgerată, din stufărișuri, o barcă și, întorcîndu-și capul, o și văzu. Se făcuse ziuă. I-a trebuit un răgaz bun al minții ca să-și dea seama că nu era vorba de vreo ticluire a spațiului ceșos din care se arată soarele, parcă stropit cu sînge, ci un adevăr care-l umplu de spaimă : din spate veneau doi ieniceri ! Barca lor fiind însă ceva mai greoaie, Vlah socoti că numai prin viteză va scăpa de ei. Ar fi fost sfîrșitul dacă acum, cînd se afla în afara gratiilor, ar fi căzut pe mîna lor ; ar fi fost întîmplarea cerbului ieșit din capcană, dar căzut în ripă. Spre propria-i uimire, însă, Vlah nu-i mai văzu. Dispăruseră. Ieșiseră, probabil, pe mal, șansa lui fiind astfel, cum judecă, mai mică fiindcă, pe drumul Izmirului, ienicerii îl puteau prinde mult mai ușor, apărîndu-i în față cînd nu se aștepta. Singura cale ar fi fost, deci, ca el, Vlah, să se aventureze în largul mării, să se lase cu barca lui în voia apei, spre Alexandria sau spre Benghazi. Singura ? Poate singura care să-l ducă spre moarte, pentru că în larg ar fi fost observat cu mult mai ușor, mai ales că soarele se ridicase acum deasupra apelor, ducîndu-și razele încoace și-ncolo, ca un reflector. Intră în stufărișuri asemenea unui pește care simțise că deasupra

cefei sale stătea ostia vinătorului și rămase acolo nemișcat pînă cînd se asigură că ienicerii îl socotiseră pierdut. Frînt de oboseală, ajunsese apoi într-un sat cu bordeie de lut ce nu semănau cu locuințe, ci cu niște îngrămădiri mîloase aduse de ape în care se săpase cîte o gaură întunecată drept adăpost și vizuină pentru om și vită. Fără să se lase văzut, se tîrî mereu prin stîncărie pînă ce, oprindu-se într-o rînă la umbra unor tufe de măslini uscați, putu să aibă în urmă toată marea cu aerul ei greu. Aici, în coama dealului umbrit, se odihni într-un fel ciudat ; își ținea ochii închiși, dar vedea prin ei totul supraveghînd astfel, clipe în șir, doi pescari aducînd la mal un amestec de sare, noroi și pești ce săreau printre degete ca niște săgeți sclipitoare, pescari tineri, pesemne, fiindcă, din cînd în cînd, se aruncau în apă și înotau ei înșiși ca peștii. Nefiind nici un pericol, Vlah înaintă, trecînd de satul acela, pînă sus în pădure, unde începea o altă așezare, ale cărei case erau clădite din piatră. Intră de-a dreptul pe uliță, făcîndu-și calculul că numai astfel n-ar mai fi putut atrage atenția cuiva care l-ar fi urmărit. În față îi ieși un băiețel zdrențaros care cerșea, și Vlah îi dădu inelul sclipitor din deget, pus acolo, cu patru ani în urmă, pe ascuns, în noaptea plecării, de către mama sa. Era un semn de rugă pentru toți cei de-acasă, și micul cerșetor simți și fu cuprins, deodată, de o veselie nețărnută. Cu genunchii săi ascuțiți se lăsă fără grabă în praf, chicotind și rotindu-se de cîteva ori, de parcă ar fi întîlnit cel mai minunat lucru din lume. Sărind pînă la umerii lui Vlah, îi apucă mîna cu degetele-i lungi, punîndu-i, spre marea lui uluire, la loc, inelul. Apoi fugi agățîndu-se de prăjina unei sacale dînd repede prin aer cu picioarele slăbănoage, ca și cum ar fi înotat sau ar fi zburat, și dispăru curînd într-o casă, făcîndu-i semn să-l urmeze, dîndu-i a înțelege că va fi bine primit. Vlah intră după el, măcar să fi fost luat și el drept cerșetor, să fi avut o vreme,

cumva, un adăpost. Îl izbiră, însă, pe neașteptate, chipurile celor doi ieniceri care-l întâmpinară, surîzînd, cu iataganele întinse. După ce-l trîntiră de ziduri, îi legară mîinile și-l îngenuncheară, în vreme ce turculețul izbucni în plîns, lovindu-și cu pumnii genunchii și pieptul și trăgîndu-se singur de păr, așa cum ar fi putut face numai un om vinovat. Din casa cu multe încăperi, lucioasă, curată, cu ziduri de piatră roșcată de Anatolia, apăru un bărbat noduros și scurt, ca un trunchi viu ; le aduse ienicerilor apă de băut și brînză, și le făcu semn să-l dezlege pe Vlah, să poată mîncă și el. Stăpînul casei se așeză apoi alături, cu turbanul împins spre ceafă, și Vlah nu-i văzu în prima clipă decît buzele uriașe, groase, netede, aproape negroide, apoi nasul drept, ochii întunecați, cu privirea ascuțită pe fața lui de berbec și simți cum îl cuprind frigurile. Omul ăsta semăna leit cu El Agid ! Iată, îl privi acum drept în ochi, dar stăpînul casei și-i acoperi cu pleoapele și, ridicîndu-se, aduse ceaiul. Despărțind în patru porții calupul de brînză, omul cu fața de berbec trecu tăișul cuțitului peste mîină, ca și cum ar fi vrut să-l încerce dacă mai taie, și Vlah îl urmări cu neliniște. Nu era, desigur, El Agid, dar era, oricum, un slujitor al cetății. Vlah își dădu seama de asta de îndată ce turculețul reapăru. Nu mai arăta ca un mic cerșetor, veșmintele îi erau curate și frumoase și stăpînul îl lovi cu atîta putere în obraz, încît băiețelului începu să-i curgă sîngele peste buze și bărbie. Se înțelegea bine că încălcase regulile, nu trebuia să se dea de gol, rolul său fusese să-l ademenească pe Vlah. Turculețul scoase un urlet ascuțit și dispăru în casă, în vreme ce ienicerii, socotind că se ospătaseră destul, se ridicară să plece. Vlah, dezlegat, gîndi repede : dacă ar sări peste zidul din spate ? Din pămînt se ridicau însă umbre fantastice și înspăimîntătoare și Vlah se văzu iarăși la Egrigöz. Nu exista decît clipa de față, ea hotăra ; înapoi, la închisoare, condamnat

și ucis pentru fugă și trădare sau să sară peste zid, chiar dacă ar risca să fie omorît pe loc ? Dar, iată, un ienicer se apropie de el, răsucind pe braț frînghia, și în timp ce-i leagă mîinile îi șoptește că dacă vrea să ajungă în Țara Românească să se supună fără cîrînire. Vlah îl privi scurt : fața îi strălucea. Și avu credința că abia acum găsise o ușă deschisă spre viață, că înțelegea limpede tot ce se petrecuse. Ienicerii nu erau ieniceri. Adică erau, dar fugiseră și ei din aceeași închisoare odată cu el. Vlah își lăsă mîinile moi, fără să răspundă, urmîndu-l ascultător. În spatele lui venea celălalt ienicer, care se aplecă de cîteva ori pînă la pămînt, mulțumindu-i stăpînului casei pentru cîte făcuse în slujba imperiului.

Merseră spre capătul așezării, de unde începeau munții cu aerul lor răcoros, amintind, prin contrast, de arșița îngrozitoare ce-o putuseră îndura atîta vreme, și se odihniră puțin lîngă un colț calcaros de stîncă învelită în umbra unor arbuști pitici cu frunze late. Popasul îl făcură mai mult pentru lămurirea celor întîmplate.

— Ne ierți, mărite prinț, că trebuie să te mai ținem între săbii, altfel am fi toți prinși și uciși în chinuri, încetul cu încetul.

— Nu-mi spune prinț, îi atrase atenția Vlah celui care-i vorbise, uluit el însuși de acea mișcare calmă a buzelor ce-și lungesc colțurile în surîs. De patru ani nu mai zîmbise nici măcar a sfidare. Cum te cheamă ?

— Iovan.

— Și pe tine ?

— Kulin.

— Numele voastre ?

— Ale noastre, nume sîrbești. Sîntem de pe Sitnica, chiar de pe albie, dar satul nostru nu mai este. Cînd ne-au luat turcii, i-au dat foc.

— Ascultați-mă cu atenție, le spuse Vlah trecînd cu o voce prietenoasă și îndatorată peste emoția momentului, trebuie să părăsim cît mai repede locurile astea. Dacă nu mă vor căuta pe mine, vă caută pe voi. Mergem la sultan.

Cei doi nu înțeleseseră. Atunci Vlah le expuse planul. Primele două zile vor fi cumplite. Vor trebui să urce creasta dinspre miazănoapte și să coboare apoi în deșert, chiar în drumul Izmirului. Ar fi trei căi. Una : s-o ia înapoi, ferindu-se de sate, mergînd pe unde nu s-ar întîlni picior de om și să ajungă nevătămați în Egee, de unde, ocolind întreaga peninsulă, ar putea ajunge în Bizanț, și de acolo la Varna. Apoi o să-și aibă drumurile lor. El, Vlah, o să treacă în Moldova. Alta : să nu se întoarcă la mare, ci să meargă prin munți, pe la Afyon, mereu prin munți pînă-n partea de jos a Mării Negre, și de-acolo pe apă, la Bosfor, calea cea mai periculoasă ; și, în fine, cea de a treia, aceasta pe care o propune acum. Adică să se afunde în munți, pierzîndu-li-se urma, și, prin trecători, s-ajungă cumva înapoi, dar mult spre apus, unde vor putea întîlni, cu siguranță, caravane spre Izmir, Brussa și Adrianopol, capitala, unde e sultanul Murad al II-lea ; Murad, care este acum un sultan bătrîn, dar care domnește de aproape treizeci de ani, și care se arată a fi mereu în plină putere, Murad învingătorul din Cîmpia Mierlei.

— E un sultan temut — explică Vlah, — știu asta de la comandantul Egrigözülui, și să nu vă mirați dacă o să vă spun că faima viitoare se baza mai ales pe voi !

— Pe noi ?

— Adică pe ieniceri. Dar voi ați fugit și nimeni n-o să vă ierte pe pămînturile acestea dacă veți fi prinși. Ce-ar fi dacă ar fugi toți ca voi ? Dar așa ceva ar fi cu neputință. Fiindcă sultanul Murad al II-lea a pus ca nimeni altul preț pe ieniceri. El a reorganizat trupele, a reformat școala, a creat regimentele de elită... Totul s-a făcut spre a deveni

musulmani habotnici, fără nici un alt vis în viață decât slujirea lui fără crîcnire.

— Noi n-o să-l slujim ! spuse Iovan.

— De Fati Brancovici ați auzit ? întrebă Vlah.

— Dacă i-am fi rostit numele la Egrigöz, am fi fost omorîți pe loc. Știi, mărite prinț, că ne făcusem planul să fugim împreună ? Încă din primăvară începusem să punem la cale evadarea. Ne-a fost însă tot mai greu să ținem legătura.

Vlah făcu iarăși observația să nu i se mai spună prinț și dădu, mai departe, lămuriri asupra planului de ieșire din imperiu. Vor merge, așadar, pînă la Adrianopol, dar vor ocoli Palatul, lăsîndu-se înspre Marea Neagră, spre cetățile Varnei și Chiliei. Drumul e mai sigur, pentru că are multe porți deschise atît caravanelor, cît și corăbiilor și ghimiilor.

— O să murim de foame ! șopti ienicerul cu numele de Kulin, dar Vlah aproape că nici nu-l auzi, căci era acum amețit el însuși la gîndul unui drum atît de lung.

Se ridică urcînd cărarea cu pași încordați fără să privească în urmă (era sigur că cei doi îl vor urma) și, ca și cum s-ar fi arătat pe undeva, pe neașteptate, un seimen, începu deodată s-o ia la fugă spre vîrfurile podișului, ocolind luminișurile. De pe platou, rămînînd mereu în urma arbuștilor, se lăsă într-o vale plină de țipete de păsări și de sunete înăbușite.

-- Țineți-mă prizonier, le spuse el celor doi, mai sînteți încă ieniceri.

În marea învălmășeală de pocnete de aripi și chiuituri se făcură auzite tropăituri de capre, un fel de zvonuri venite din vîrfurile munților. Iataganele le prindeau bine ienicerilor, dintr-o capră s-ar fi putut face rost de provizii nevisate, dar caprele nu erau, precum crezuseră, sălbatice și fără stăpîn. Păstorii care le alungau cu pietre să coboare de pe povîrnișurile pietroase îi priviră speriați. Iovan strînse

și mai mult cu frînghia mîinile lui Vlah, uitîndu-se cu atenție în toate direcțiile. Astfel condus, „prizonierul“ o luă spre apus, șovăi o clipă în fața prăpastiei, apoi își dădu drumul, tîrîndu-i pe cei doi după el. Curînd se văzu albul dinspre nisipuri și Vlah sorbi, răsufliînd adînc, lumina aprinsă. Un fel de exaltare crescînd în el în fața întinderilor nesfîrșite, cu toate că s-ar fi simțit atît de bine aici, în munții răcoroși. Dar faptul că locurile i se arătau în cale precum își calculase, îl făcea să tresalte de emoție. Se părea că el însuși crea peisajul, că într-o bună zi va ajunge la capătul acestui drum văzut de atîtea ori în somn. Mergea între pădure și deșert, în dreapta păsări ce spintecau aerul cu țipete, în stînga vîntul învolburînd ierburi uscate și nisip — acum atît de galben sub bolta cerului — și se întreba dacă nu cumva visează. „Visez, visez !“ își spunea și mergea mai departe sub umbră și arșiță. Îți trebuie multă vreme să ajungi la Brussa, la un moment dat drumul pare să nu ducă nicăieri și să nu dea spre nici un ținut, și iată că se apropie seara și cel mai bun adăpost pentru noaptea e totuși pădurea. Găsiră o gură de peșteră cu vatră de piatră făcută parcă de o copită de cămilă ieșită din basme, fiindcă sub pojghița calcaroasă ardeau tăciuni. Fusesse desigur un loc de popas, acum părăsit, și nu rămînea decît să-l învioreze. De tulpina cocoșată a unui arbust, Iovan îl legă din nou pe Vlah, așezîndu-se apoi la pîndă, urmărindu-i respirația. Vlah adormi. Puțin mai tîrziu, cînd Kulin îi trecu pe sub nări un cocoș de pădure gata fript pe vatra încinsă, Vlah se ridică încet, sprijinîndu-se în coate. Ce era cu el ? Fusesse prins cu adevărat ? Așezat la rădăcina arbustului, așteptă neclintit, fără să-și întoarcă privirea, ca și cum ar fi ascultat cu toată ființa ce-avea să se petreacă.

— Ai pomenit să nu-ți spunem prinț ! zise Kulin, dar vād că faci pe prințul !

Și rise înfundat :

— Nu-ți plac găinile de munte ?

Vlah nu se clinti. Își știa mâinile legate și așteptă hotărîrea celor doi. Hotărîre care nu întîrzie. Frînghia o desfăcură tacticos, mereu parcă pîndiți de ochi străini. Lăsîndu-l liber, prima mișcare a lui Vlah fu să se încălzească. Cu toată arșița de peste zi, noaptea se răcorea, uneori pînă la frig. Aplecat peste vatra de piatră, își înfipse dinții în pasăre. Dintr-un burduf imaginar, Vlah bău apoi apă. Bău cu lăcomia celui care se îngrijorează dintr-odată de lipsa unui lucru extrem de important. Ce vor face fără apă ? Kulin îl liniști, dar multă vreme lui Vlah nu-i veni să-și creadă ochilor : la șold, sub veșmîntul de ienicer, Kulin purta lipit burduful din piele de berbec asemenea unui cimpoi dezumflat. Îi făcu semn lui Vlah să se ridice și să-l urmeze pînă ce în auzul său se porni susurul unui izvor. Noaptea era atît de luminată, încît, întinzîndu-și capul mult înainte, Vlah avu senzația că privește pe o fereastră dincolo de care ard mulțimi de facile. Izvorul țîșnea dintr-un trunchi de copac gros și negru, retezat de trăsnet. Semăna cu un știubei. După ce-și potoli setea, Vlah întîrzie o clipă privind apa care se ridica fără încetare din rădăcinile găunoase, dîndu-i puterea să se gîndească la drumul său cu încrederea deplină că va răzbi. Ochii i se închiseră și resimți o ciudată și pașnică senzație de mișcare — senzația care-l cuprinde pe cel ce merge într-un car cu fața în sus. Drumul e atunci pe cer, între o stea și alta, pe cît de scurt, pe atît de lung, pe cît de neadevărat, pe atît de adevărat. Îl întrebă pe Kulin ce ține el mai bine minte, care e tabloul ce-i revine mai des în amintire atunci cînd se gîndește la străvechile locuri ale nașterii ?

Și Kulin, făcînd parcă legătura cu arborele acesta ars de fulger, dar dn care totuși țîșnea apa, arbore bătrîn, atît de bătrîn ca și pămîntul, îi povesti despre Nucul Negru.

Merseră la vatra încălzită, unde Iovan ațipise, și îi povesti cu voce înceată despre acel nuc gigantic de pe Valea Sitnicăi și despre ursitoarele care jucau pe crengile lui groase ca și trunchiul. Faptul se petrece ca la un orb. Nu care ar fi venit așa pe lume ci care a fost orbit. E o lumină pe ochii tăi, și înainte de a se stinge ei singuri se holbează și, asemenea unei pecete, îți lasă în ființă o imagine cu care rămii apoi toată viața, ca ultimă imagine a lumii luminoase de dinafara ta.

— De unde știi ? îl întrebă Vlah.

— De la un om orbit. A fost dus în mijlocul satului și ars la ochi cu facla. După vindecare mi-a spus cum a fost, căci era fratele meu. Și nu mai avea ce face decît să-mi arate cum a fost. Nucul avea o formă ciudată — povesti Kulin —, nu semăna cu un arbore, ci mai mult cu o caracatiță prinsă de tavanul unei peșteri, peștera fiind cerul. Fiindcă acolo unde creștea el, cerul era lăsat mult în jos, și asta din pricina unui deal coborît peste alt deal ; dealul de deasupra era întins ca un fel de acoperiș de șură, închizînd orizontul, formînd astfel locul potrivit pentru iele și ursitoare.

Kulin se ducea o dată pe an cu alți copii din satul lor sîrbesc la văgăună și punîndu-și mîinile căuș la gură țipau cu un mare curaj la ursitoare să coboare de pe crăcile Nucului Negru. Și atunci, în fața lui, zburau spre el din adîncuri, ieșind ca dintr-un castel luminat de raze, în baldachine de argint, ielele ce voiau să-l atragă în hora lor. În mijloc, venind de sus, cobora într-un scaun de aur împodobit cu vâluri și penaje zîna zînelor și, urmînd saltul piticului cu barbă lungă cît trupul său caraghios, toate nălucile se așezau în jur, prorocindu-i.

— Ce-ți preziceau ? întrebă Vlah, trăind parcă el însuși viziunea și gîndindu-se cît de mult seamănă între ele basmele diferitelor neamuri.

Kulin îi povesti cum, la un moment dat, scaunul rămăsese suspendat în aer, cum celelalte zîne alcătuiseră o salbă unduitoare în preajma zînei celei mari și cum, privindu-l toate cu o curiozitate nestăvilită, cîntaseră cu voci de îngeri, plutind și făcîndu-i prin aer reverențe ca unui cneaz.

— Ce spui tu ? ! se miră Vlah. Se purtau întocmai așa ?

Kulin îi destăinui că pentru orice copil de pe-acolo, de săpător, de breslaș, de soldat, de scripcar sau scrib, raza ce-i strălucea în minte era totdeauna pe fruntea unui cneaz, a unui luptător împotriva otomanilor. Cum a fost Lazăr, cum a fost Miloș Obilici, eroi ai poporului sîrb, cum este viteazul Scanderbeg, albanezul, sau Iancu de Hunedoara. Ei toți sînt o pildă de luptă pentru dreptatea pămîntului străbun.

— Știi tu acestea ? întrebă Vlah, ducîndu-și gîndul spre lumea aceea îndepărtată de care fusese despărțit cu atîția ani în urmă. Kulin îi vorbi despre el, despre ziua în care fusese luat de turci, despre gîndurile lui de luptă urmînd exemplul lui Scanderbeg, iar Vlah, aplecîndu-se spre vatră și suflînd în tăciuni ca într-o amintire, îl întrebă ce anume i-au spus, totuși, ursitoarele ?

— Că voi avea viața legată de un arbore, răspunse Kulin. Că voi trăi și voi muri odată cu el.

— Ce fel de arbore ? întrebă Vlah, și Kulin îi aminti de Nucul Negru. Nucul trăiește sute de ani, îi explică pe un ton de om cu experiență. Dar poate putrezi și la numai cîteva zile de la naștere.

Vlah își ținu un timp pleoapele închise, apoi îl privi adînc pe tînărul din fața lui. Era aproape spre ziuă, dar, ciudat, diînspre nisipuri veni un întuneric care învălui lumea, pădurea dinspre nord își pierdu orice culoare și Vlah avu presimțirea unei nenorociri. Cu un calm impus

și cu glasul cel mai profund îl întrebă pe Kulin dacă are aceleași senzații.

— Nu ți se pare că abia acum se lasă noaptea ? Ei, băiatule ! aproape că strigă el pe un ton iritat. Ce-i cu Nucul Negru ? Ce e cu amintirea ? Aceasta îți este ție amintirea ?

— Îți spun îndată ! răspunse Kulin cu o voce atît de apropiată, încît Vlah avu o tresărire.

— Iartă-mă ! îi vorbi Vlah și făcu o pauză. Aș fi vrut să văd ce-i cu nucul. Ce s-a întîmplat ? Ai spus că erau în el ursitoare. Ce ți-au prezis ?

Kulin se ridică și fața lui intră în conul de lumină al lunii, luna care se vede din oricare colț al pămîntului și care, în cele din urmă, îți devine prieten tocmai din pricină că ai văzut-o și la tine acasă.

— Ce-i cu tine, Kulin ?

— Se aude ceva, un zgomot, spuse Kulin.

Și chiar în clipa aceea, dintre nisipuri se înfiripară limbi de ceață — și se arătă și o pată albă, o lumină venind dinspre drumul caravelor. „Iată, vin, părea că spune“, și apăru, deodată, și o cămilă alergînd mai mult cu botul, rătăcită printre sărăcăcioasele pășuni, după pelin și scaieți. Era ziuă și Vlah se hotărî să-l scoale pe Iovan, să meargă un timp pe lizieră și să iasă apoi în fața călătorilor încărcăți cu mărfuri ce-aveau să fie duse spre Izmir, spre Brussa și Adrianopol. Ei or să fie la fel, prizonier și ieniceri de pază, cu poruncă înaltă de a duce la judecată trădătorul.

Dar nu era nici o caravană, ci numai o cămilă care venea mereu spre ei, și Vlah făcu semn să se afunde din nou în pădure. Nu izbutea să-și dea seama ce se petrece cu adevărat, dar ar fi fost o nesocotință să se fi lăsat văzuți. Intrară adînc în pădurișul muntelui, care scăzuse și care nu mai era acum decît un lanț de dealuri, dintre care unele line, altele mai abrupte, din piatră, lut și nisip, și

ajunseră, în cele din urmă, pe niște piscuri găunoase de piatră cenușie tocite de vânturi. De acolo se vedea drumul Izmirului, cu oazele sale punctate cu pîlcuri de arbuști, și mai încolo, la capătul șerpuirilor, înfundat între doi munți albaștri, scheletul gălbui ca o pădure de oseminte, Cetatea Sivasului, pe unde trecuse, cu cincizeci de ani în urmă, poetul Kadi, autorul de divanuri și gazeluri, atît de preamărit de către Mehmet-aga, comandantul Egrigözülui. Văzut din acel loc înalt și cunoscîndu-i istoria, Sivasul întruchipa semnul unei lecții lipsite de răbdare, a viscolului de nisip dus spre inima vie a lumii, un viscol ce se întetea mereu spre a umple cu praf galben pămîntul Apusului, prăbușindu-se în cascade de pietre și soare, șuierînd neîntrerupt printre ruine, scaldînd grămezi de stînci zdrelite și răspîndindu-se în țipete asemenea stihurilor kadiene : „Înainte spre capătul pămîntului mergi tu, mărite Murad, eu voi muri în lupte la Sivas“. Era o profeție, niciodată omul nu știe unde o să moară, doar numai dacă își propune să-și ia singur viața ; Kadi Burhaneddin, înțeleptul născut la Kayseri, murise într-adevăr în fața cetății galbene și zvonul se răspîndise pe dată, și toți au văzut în aceasta un semn al lui Mahomed : semiluna e locul cîresc al Profetului, care-i dă fiecăruia strălucirea gîndului de viață și de moarte.

Poetul trăise încă de pe vremea lui Orhan, fiul lui Osman, cel care, preluînd puterea de la întemeietorul Imperiului Otoman, a cucerit Brussa, prima capitală a statului osmanliu, declarînd războaiele de cucerire drept războaie sfinte, duse în numele Profetului, deși se căsătorise cu o creștină, Teodora, fiica bizantinului Ioan al VI-lea Cantacuzino. Poetul cetății galbene ce strălucea acum în depărtare, ca un munte pleșuv din piatră scînteietoare și în fața căreia Vlah auzi parcă ecoul acelor tulburătoare întîmplări povestite cîndva de Cernat ; cetatea devastată

cîndva de Timur, mongolul, și unde își dăduse viața Burhaneddin. Vorbindu-i despre Sivas, dascălul Cernat i-a povestit despre sultanul Murad I, fiul lui Orhan și al lui Niliifer. Cînd Orhan a murit, Murad a pus repede să-i fie uciși cei doi frați, pe Ibrahim și Halil, și după ce a făcut ordine în Anatolia, zdrobindu-i pe emirii potrivnici, a cucerit Adrianopolul, transformîndu-l în capitală europeană.

De la dascălul Cernat a aflat Vlah despre expediția lui Baiazid în Țara Românească (după ce supusese emiratele din Anatolia), expediție declanșată cinci ani mai tîrziu și încheiată cu răsunătoarea izbîndă a oștilor românești de la Rovine ; a fost atunci prima înfrîngere a noului sultan și cea mai mare victorie a voievodului român asupra inundației otomane. Peste încă un an, Baiazid se găsea aici la Sivas în înfruntare cu Timur Lenk, spaima Asiei, cuceritor din același neam turcesc, dar coborîtor, prin mamă, din marele clan mongol al lui Gînghiz-Khan.

Sivasul se vedea astfel ca un tulburător semn al vremurilor ; pe nisipul mișcător păreau să se mai tîrască încă fîșiile istovite ale oștirilor de demult, și privind galbena cetate Vlah se simți clătinat de vînt și amețit. Vîntul părea să-l cioplească după chipul arzătoarei sclipiri din depărtare, unde cu nici un preț nu voia să se fi găsit atunci, în acele clipe de înfrigurare. Mult mai bine se simțea acolo, în vîrfurile platoului, ca un măslin profilat pe cerul de vară. Iată însă că jos, sub podiș, se arată un om singuratic venind spre ei, fără îndoială, după cămila ce se pierduse sub stîncile încălzite. Îi văzuse mîi întii numai turbanul și barba, atît barba cît și turbanul răzbind pînă la el cu o strălucire tot mai vie. Vlah făcu semn spre Iovan și spre Kulin să fie atenți la ce se petrece. Fusesse de ajuns acest gest, ca cei doi să se strîngă unul într-altul, trezindu-se deodată din amorțeală : cămila urca mereu spre ei, și după

ea turcul cu barbă, care se lăsa din cînd în cînd în genunchi, făcînd mătănii. Urcușul era greu mai ales pentru o cămilă, dar animalul alerga peste ridicăturile de piatră, ca și cum ar fi vrut să ajungă cit mai repede pe creastă și să se arunce de acolo în prăpastia dinspre miazănoapte. Sacii teșiți din spinare se lățiseră și mai mult, clătînîndu-se și împiedicînd-o vădit în fuga ei spre înălțimi. Behăia și răgea ca și cum ar fi chemat pe cineva în ajutor, ținta fiind mereu locul lor de priveghere. Kulin nu ceru nici o părere. Coborî cu iataganul întins și, precum se așteptase, turcul care-o urmărea, căzînd și făcînd mătănii, îi mulțumi pentru ajutorul dat la vreme. Altfel cămila, apucată de streche, s-ar fi rostogolit dincolo de stînci, pierzîndu-se nu numai pe ea, ci și averea dintre cocoase. Nu avea aur și nici alte comori, nu era neguțător plecat pe drumul marilor cetăți, ci un biet țaran care duce alor săi merinde. Drept dovadă, bărbosul scoase din sacii desfăcuți într-o clipă din frînghiile lor de mătase cîteva lipii și le aruncă în brațele ienicerului, care le sprijini ca pe niște tipsii mai scumpe decît oricare aur și argint. Dar tot în aceeași clipă bărbosul se piti în spatele cămillei, șuierînd, și de prin lăstărișurile de sub stînci se năpustiră, înconjurîndu-l, vreo doisprezece bandiți, un fel de corsari dedați la drumul de uscat, hoți de cămille sau seimeni deghizați, ținîndu-l strîns și apucîndu-l, în cele din urmă, de subsuori. Ienicerul trebuia cercetat repede. Ce căuta el prin locurile acestea ? Vlah se repezi de după stîncă, aruncînd frînghia, ca într-o fîntînă, dar Kulin era pierdut. Nici o forță pe lume nu l-ar mai fi putut salva. Se vedea acum din ce în ce mai mic, acoperit aproape cu totul de umbrele celor care-l împingeau spre marginea de jos a dealului pietros. Îl lăsaseră așa cum era, în veșmintele de ienicer, cu iataganul atîrnînd și mîinile libere, pînă în ochiul de lumină de sub stîncă vineție ce

căpătase acum forma unui loc de pedeapsă, unde îl dezbrăcără la piele și-i aruncară hainele și-l izbiră mai întâi cu sunete care se precipitară ca o grindină asupra lui. Desigur, erau întrebări : ce-i cu el pe acolo, de unde venea, unde se ducea, de ce stătea la pîndă, cu cine era ? Și cum ienicerul se arătase a fi fost surd și mut, cel cu barbă își pierdu răbdarea și-l atinse în inimă, și cînd scoase cuțitul, Kulin rămase încă o vreme în locul acela între țipete pe care nu le mai înțelegea, și Vlah văzu Nucul cel Negru de pe Sitnica lui natală cum își întindea ramurile groase peste deșert și cum, apoi, dintr-odată, se prăbușise. Kulin muri sub stîncile înroșite de razele soarelui prelinse pe nisip. În clipa aceea, Vlah avu viziunea unei imense revărsări de sînge pe care jură, în adîncul ființei sale, să-l răzbune, dacă nu va cădea și el jertfă osîndei musulmane. Și el și Iovan stătură multă vreme ascunși pe după stîncă, urmărind alaiul împărțit acum în grupuri, ducînd la mijloc cămila cu sacii ei teșiți, peste care aruncaseră drept pradă echipamentul de ienicer. Coborîră tîrziu, după ce se asigurară că nu mai puteau fi observați. Nu-și spuseră nimic ; se priviră numai. Săpară groapa cu iataganul lui Iovan și-i puseră la cap o cruce din ramuri de măslin. Vlah nu mai era acum de nimic îngrijorat. Se văzu el însuși mort și îngropat acolo de Iovan și nu mai voi să priceapă nimic ; chiar nimic. Ce rost avea să înfrunte arșița și nisipul dacă după fiecare dună îl așteaptă bande de cuțitași ? Dar aceste bande existaseră și la Egrigöz, gîndi Vlah, de peste tot moartea îl încolțise. De ce nu rămăsese atunci acolo ? Nu trebuia oare să încerce tot ceea ce putea fi încercat ? Aici moartea-i pretutindeni, dar nu tot pretutindeni e și viața ?

— Nu-i așa, Iovan ?

Nu așteptă răspunsul. Oricum, Iovan n-ar fi avut ce să-i spună, era prea copleșit, prea tulburat, și Vlah avu sen-

zația că o toropeală neașteptată îl cufundă într-un somn adînc.

Pe la miezul zilei de pe terasa cea mai înaltă a redutei cetății din Sivas se puteau vedea în depărtare doi călători, unul călare, altul pe jos, unul cu iatagan de ienicer, altul cu mîinile legate, înaintînd cu mare încetineală pe întinderea de nisip. Priviți cu atenție, s-ar fi înțeles limpede că nici unul dintre ei nu cunoștea locurile, fiindcă, abătîndu-se mult din drum, cămila jigărită, găsită cine știe pe unde, se repezise peste dune ; dincolo de ele răsări, deodată, un pîlc de palmieri ocrotind un izvor pe care nu l-ar fi ocolit nimeni intrînd în Sivas. Ienicerul se prefăcu a fi liniștit, cu toate că — între trunchiurile palmierilor — se mișca ceva. Oaza era destul de depărtată și Iovan nu-i spuse nimic lui Vlah. Atîta doar că își cerea mereu iertare că trebuia să meargă călare, iar el, Vlah, prin nisipul fierbinte și încă și legat. Curînd, îndepărtatele năluci se desprinseseră din înlănțuirea de umbre a copacilor, dînd la iveală turbane și suliițe strălucitoare, precum și pete vineții ce se dovediră nu peste multă vreme cămile tolănite, rumegînd în preajma unui izvor răcoros. Iovan presimți ceva năprasnic și spaima îl cuprinse într-atît, încît îi spuse lui Vlah să-și dezlege mîinile, să urce pe cămilă și să privească : moartea era în față. Le venise și lor rîndul.

— Cum arată ? întrebă Vlah, și Iovan îi spuse că poartă turbane, au suliiți, iar unii burnusuri verzi.

— Iar cămilele ? întrebă Vlah.

— Ce-i cu cămilele ? nu pricepu Iovan, și Vlah îl întrebă dacă au pe spate poveri.

— Au ! îi răspunse Iovan. Lăzi mari cît niște sicrie !

— Atunci e o caravană, îl liniști Vlah, sînt neguțători, nu te speria de suliiți, toți cei din Afyon poartă suliiți.

Iovan nu-l întrebă de unde știe și nu-l întrebă nici unde e acest Afyon — Vlah era fiu de domn român, dacă

spunea ceva, trebuia să fi știut el de undeva acel ceva ; și nici Vlah nu-i dădu alte lămuriri, fiindcă socotea că i-ar fi stricat — nu-i nevoie decît de curaj, fiecare cu treburile sale, doi inși nu pot, în nici un chip, ataca o caravană, mai ales atunci cînd unul este prizonier. Niște neguțatori fac popas la o oază înainte de a intra în Sivas, așa cum se cuvine ; își adapă cămilele la această oază și, totodată, se ospătează și ei, pentru ca, intrînd în cetate, să nu le fie mintea la alte treburi, ci la mărfurile lor, la prețurile pe care le cer pe ele, nici prea mici, dar nici prea mari.

Vlah privi nisipul — era galben, privi cerul — era albastru și văzu spre el mîini întinse — „ține, ai aici curmale dulci și măslina sărate, ca să poți bea apă pe săturate“ — și rămase cu mîinile încărcate în dreptul pieptului, ca și cum n-ar fi știut ce să facă cu lucrurile primite. Acesta era gîndul, aceasta era imaginea și ar mai fi rămas o vreme așa, dacă nu și-ar fi scuturat capul și nu și-ar fi văzut mîinile legate cu frînghia groasă pornită din cocoșa înaltă a cămilei, care-l trăgea spre un loc ce putea să însemne, în aceeași măsură, suferință sau noroc. Oaza se vedea aproape, dar mai era drum lung pînă la palmieri. Pe nisip e ca și pe apă : se văd facile într-un port, ele se aseamănă însă cu stelele care, stîndu-ți deasupra capului, ai, totodată, senzația că se și depărtează. Pe nisip te simți mereu toropit, toropit și nemișcat. Nici nu poți fi altfel pe un pămînt străin ; tu ești cum ți-e propriul pămînt, propria-ți patrie — gîndi Vlah amintindu-și de Mehmet-aga, care, vorbindu-i despre turcii vechi, îi numise călători, așa cum le spusese pe vremuri poeții lor, precum El Djahiz, înțeleptul, cel care povestise că ei se conduc după stele și după apusul soarelui. Soarele a răsărit o singură dată, și anume atunci „cînd au fost create cerul albastru de sus și pămîntul întunecat de jos, iar

între ele — după cum stă scris pe monumentele de pe Orhon și pe care Mehmet-aga le văzuse cu ochii săi — a fost făcut omul, iar peste oameni au fost numiți ca împărați strămoșii Bumi-Kagan și Istemi-Kagan“. De cînd a răsărit, soarele merge mereu trecînd prin lumină și prin întuneric și întocmai ca și „Zeul Cerului, Bumi-Kagan și fratele său Istemi-Kagan s-au născut și ei în cer“. Mehmet-aga îi explicase lui Vlah că acele inscripții de pe valea Orhonului înfățișează, de fapt, vechea istorie a turcilor, fiindcă Bumi-Kagan și Istemi-Kagan au existat cu adevărat în vremuri depărtate, iar fiii lor și-au condus călăreții în susul și în josul văii, atacînd toate popoarele pe care le întilneau în cale, fie ele turcite, fie străine. S-au dat lupte după lupte, mai întii în nord, silindui pe împărații Chinei să se supună condițiilor lor, apoi în sud și vest, cu kirghizii, turkeșii, bașmili, făcîndu-l pe Bilge-Kagan, fiul lui Ilteriș-Kagan, să noteze pe propria sa inscripție : „Multe țări am adăugat la stăpînirea noastră“. Din istorisirea comandantului Egrigözü, Vlah înțelesese un adevăr pe cît de vechi, pe atît de nou, anume că, pentru căpetenii, grija cea mare era ca popoarele vecine să nu se unească între ele, mai ales că triburile de oguzi își făcuseră țel din a-l nimici „pe Kaganul aflat în fruntea neamului turcesc“. Neîngăduind unirea vecinilor, kaganii turci i-au supus rînd pe rînd, atacîndu-i prin surprindere, ajungînd, la răsărit, în China, iar la apus, în Sogdiana, venind pînă la Porțile de Fier ale Orientului, numite Demir-Kapu, trecătoare importantă între Samarkand și Belh. Izbînzi pe care Bilge-Kagan și le-a gravat astfel pe piatra sa funerară : „Potrivit poruncii Zeului Cerului și Zeului Pămîntului, am condus poporul meu în ținuturile pe care nu le văzusem și despre care nu auzisem pînă atunci : în față, pînă la Soare-răsare, în jos, pînă la Miez-de-Soare,

înapoi, pînă la Soare-apune, iar în sus, pînă la Miez-de-noapte“.

Curînd au trecut și pămînturile acestea, luînd în copitele cailor roșcați nisipul fierbinte. Și după ce se odihneau în oazele de la marginea cetăților, le asaltau, pe neașteptate, iscînd orgii ; mulțimi înfricoșate se mișcau într-o parte și în alta, în vreme ce năvălitorii apucau cîte o femeie smulgîndu-le, chiar acolo, pe loc, de pe trupurile lor, veșmintele și podoabele. În urmă rămînea focul cu flăcările sale pustiitoare, iar ei plecau, urlînd și chiuind, să întilnească o altă oază și o altă așezare omenească. O oază ca și aceasta din fața lor, cu verdeață proaspătă și apă rece.

Vlah nu-i spuse nimic din gîndurile sale lui Iovan, n-ar fi voit să-l lipsească de curaj ; dacă, într-adevăr, era acolo o caravană de neguțători, atunci nimic rău nu li se va întîmpla. Dar, iată că, deodată, se simți năruit pe dinăuntru : peste buzele și obrajii arși se năpustiră bice scurte și tot mai dese, apoi se păru că tot cerul nu purta în străfundurile sale decît nisip, că pretutindeni bîntuia nisipul, izbindu-l și trîntindu-l clipă de clipă. Frînghia se desfăcuse din nodurile ei și Vlah se pomeni singur, pe jumătate îngropat în nisip, sleit de puteri, și, oricît încercă, nu reuși să iasă din valurile alunecoase care îl învîrteau și-l legănau între cer și pămînt. Între cerul de nisip și pămîntul de nisip, căci nimic nu mai era în jurul său decît zborul viscolit al nisipului fierbinte intrat în ochi, în nas, în urechi, în gură, în păr și în încrețiturile frunții, nisipul cu aripi, nisipul care nu mai era acum galben-auriu, ci negru, nori negri zbuciumîndu-se pe deasupra capului său, împins în nisipul de dedesubt. Niciodată de cînd se aflase pe locurile acestea nu trecuse printr-un uragan atît de cumplit ; o forță de neînvins îl dăduse înapoi și-l țintuise, și dacă n-ar fi înotat continuu, dacă nu s-ar fi ridicat mereu din groapa în care aluneca împins de vîntul rece și

fierbinte, și-ar fi găsit cel mai nebănuit sfârșit : înecat în nisip. Curînd, peste întinderi s-a lăsat tăcerea, norii negri au căzut pe pămînt devenind galbeni și rămînînd nemișcați. Și în această lume încremenită dintr-odată, Vlah se simți rupt în două și aruncat la răsărit și la apus, o parte înapoi la Egrigöz, iar o parte dincolo de Dunăre, în pădurile răcoroase ale Carpaților. Murise oare ? Nu murise, fiindcă gîndea ; nu murise, fiindcă, iată, se întreba : „Unde-o fi Iovan ?“. Se ridică în genunchi și foarte, foarte aproape de el văzu pîlcul de palmieri : erau palizi, cu frunzele rupte și tăiate. Din pricina soarelui dezgolit acum de orice nor păreau să fi luat foc. Acolo era totuși oaza și nici o țintă n-ar fi fost mai atrăgătoare spre coloanele verzi-aurii, și se văzu și bolta vineție — cămila care ieșea din nisip ou Iovan în spate. Abia atunci Vlah își privi propriile mîini : erau înroșite de înțepăturile nisipului, care taie carnea asemenea vîrfului de cuțit. Iovan căzu. Vlah îl tîrî spre izvorul albastru ca un ochi întors spre cerul limpezit, fără nici o grijă : caravana plecase. Departe, în zare, se vedea spre cetatea Sivasului șirul cînd alburii, cînd negri, ca o rîmă uriașă ce se strînge în arcuri. Mergea în salturi înghițind drumul de nisip spre scheletul de ziduri dincolo de care trebuia să fie, la adăpost, viața. Decum încetase furtuna, oamenii caravanei porniseră în grabă spre treburile lor, lăsînd acest loc cu umbră verde în cea mai desăvîrșită liniște. În fața lui Vlah se întinse paradisul. Adierile ce se involburau deasupra apei îl ajutau să-și vină în fire, adică să fie lucid întru totul, și primul lucru pe care-l avea de făcut era să-l readucă și pe însoțitorul său la aceeași stare. Merseseră împreună atîta vreme, se descoperiseră ca fiind de aceeași credință, dar ce știa Vlah despre el cu adevărat ? Ceva, totuși, știa, și poate principalul : că era un om tînăr, cinstit și viteaz. Cît trebuise să alerge și să îndure ca să scape de iataganul

seimenului ? Atît cît alergase şi îndurase el însuşi, sau mai mult ?

Vlah turnă apă din belşug peste Iovan, pînă cînd tînărul sîrb se tîrî singur spre izvor, sîrbînd aerul răcoros şi curat. Stătură amîndoi cu faţa în jos, privindu-se uluiţi, cu ajutorul apei : erau doi oameni frumoşi, nici o suferinţă nu le stîlcea chipul, limpezi ca şi apa, de parcă s-ar fi trezit dintr-un somn odihnitor şi în cerdac i-ar fi aşteptat ai lor cu lapte cald, cu brînză şi ceapă smulsă chiar în clipa aceea din strat. „Iovane — îl întrebă Vlah, dar fără să-şi fi deschis buzele —, ia spune-mi, pe-acolo, în Rascia, de pe unde eşti tu, pe Valea Sitnicei, pun ei păstorii ceapă în straturi ? Şi ce ziceţi voi cînd vă aşezaţi la masă ?“

Cum era atîta linişte şi cum văpaia soarelui era domolită de briza oazei, Vlah se lăsă mult spre apă, să-şi alunge orice urmă de istovire, bucurîndu-se că exista şi că scăpase din toate stăvilarele, că izbucnise asemenea apei acesteia din străfunduri şi că se afla acum sub un cer fără margini, liber şi în plină putere. Deodată, însă, sub faţa lui adevărată apăru, în apă, o altă faţă : între el şi Iovan se strecurase un altul, părăind să fi ajuns acolo tîrîndu-se pe spate. Căci numai aşa ar fi putut fi văzuţi ochii săi. Dar nu se întîmplase în acest fel : străinul se afla, ca şi ei, cu faţa în jos, lungindu-şi buzele arse spre vâlurelele albastrii, parcă fără să vadă nimic, deşi ochii îi erau vii. Părea să fi ieşit de-a dreptul din nisip, aşa cum s-ar fi arătat o reptilă, şi singurul său scop era să ajungă cît mai repede cu buzele în apă. Se vedea însă că îi era imposibil, ceva îl ţinea pe loc, ba uneori se crea senzaţia că era tras înapoi. Vlah îşi întoarse capul şi văzu cămila căzută. Nu cămila lor — jigărita rezistase mult mai uşor furtunii, şi acum se odihnea rumegînd sub palmieri. Cămila din spate era a străinului. Zăcea, pe jumătate îngropată în nisip, lăsînd să i se vadă spinarea dincolo de care se alungea o ladă imensă,

desigur cu mărfuri. Cînd și cînd scotea un geamăt greu și Vlah își dădu seama că primejdia putea fi înlăturată. Îi făcu semn lui Iovan să-i desfacă muribundului veșmîntul, iar el se retrase spre cămilă. Ambele vietăți — om și animal — aveau nevoie de apă, lucru la îndemînă, astfel că, după o vreme, cămila neguțătorului, umflată de lichidul dădător de viață, rumega și ea sub palmieri. Privindu-l pe străinul salvat care stătea acum întins pe covorul de verdeață din preajma izvorului cu fața în sus, așteptînd parcă hotărîrea unei osînde, Vlah avu o seamă de nedumeriri. În cei patru ani de cînd se afla pe aceste pămînturi învățase să deosebească mai toate semințiile. Omul de sub ochii lui însă părea mai degrabă apusean : în locul obrazului mic și înnegrit, în locul buzelor subțiri și al dinților albi, în locul nasului scurt și drept, se arăta un chip prelung de războinic voinic cu trăsăturile dure și tăioase. Mustața groasă care îi umbrea buza de sus cerînd parcă să fi fost tunsă imediat, precum și albul gîtului într-un contrast izbitor cu negrul obrazilor colorați repede de arșița nemiloasă a unui soare neobișnuit îi spuneau că străinul nu era de prea multă vreme pe aici și că drumul lui venea totuși din miazănoapte. „Ce spui tu, Iovan ?“, vrî el să-și întrebe prietenul, dar iată că un nou semn îl încredință de-a binelea că aveau de-a face cu un european. Fiindcă, după ce privi îndelung cerul, stînd acolo întins, pe catifeaua verde sub care se pierdeau apele izvorului, străinul se rostogoli spre lada cu poveri, din care scoase, ridicîndu-se și purtînd în ochi sclipirile înfometatului, o bucată de slănină sărată și tăvălită prin ardei pisat, o ploscă înflorată și bucăți de pîine uscată din făină de grîu, și nu curmale cu turtă de orez, cum ar fi făcut un musulman. În aceeași clipă îi invită pe cei doi să se ospăteze împreună și să bea din ploscă o băutură mai plăcută decît apa izvorului, pe care el o dăruiește cu multă îndatorire.

Le povesti apoi că se anunțau vremuri grele, că erau ele grele, dar că vor fi și mai grele ; că, într-adevăr, nu-și trăgea ființa de pe acolo, că obîrșia lui era în Alpii Dinarici. Iovan se ridică brusc, gata să-l îmbrățișeze, dar privirea lui Vlah îl țintui locului. Mai era vreme. Omul le povesti apoi că venise cu treburi dinspre apus, iar aceste treburi se năruiseră, și el rămăsese absolut fără nici un rost ; nu-i era teamă de nimeni și de nimic, dar nici de trăit nu mai avea pentru ce trăi. Avusese și el cîndva copacii săi cu păsări, pămîntul îi ieșea înainte respirînd rar ca un ciine credincios, avusese zilele și stelele sale, cîmpia, munții, marea și tăcerea ei, avusese aerul și cîntecul său și dăduse totul pe această înflorire continuă a valurilor de nisip ; crezuse în propria-i izbîndă pînă la ultima ei mișcare, dar iată că țelul se năruise : Fati-Fatimir, Fati Brancovici, fiul despotului Serbiei, fusese ucis înainte ca el, Nez-Veli, cneazul de Semendria, să-l fi putut întîlni. Ascultîndu-l, Vlah își văzu propriul său cer și se socoti complice cu zîmbetul născut acum din cea mai cruntă amintire. Cum o fi decurs ea, întîmplarea asta ? Era pe înțelesul oricui că acest cavaler, unchiul cel tînăr al tînărului prinț Fatimir Brancovici, cum se mărturisise, bătuse drumul lung din Semendria s-ajungă la ostatecul pedepsit și să-l scape din închisoarea fără capăt. În Serbia era atunci răscoală, ardeau pretutindeni casele și brazii și curgeau banii beilor pe drumurile înnegrite de scrum, și el, Nez-Veli, se strecurase, tăind munții pînă la Egee, și ieșise în plină vară din apele de răsărit ale Mediteranei, cu soarele în ceață, drept în fața Egrigözü. Semnalul l-a dat la miezul nopții — un șuier ascuțit în stare să despice zidurile cetății pînă la urechile ostatecului Fati Brancovici, pregătit de evadare. Urma ca dimineața, în zori, fără nici un alt semn, să se strecoare spre malul mării odată cu viețile ce-și reiau umbletul cînd se-nroșește cerul — păsă-

rile prin aer, șacalii prin nisip —, dîndu-i ele însele de știre că el, Nez-Veli, are luntrea trasă sub păpuriș. Tre-sărise cu spasme, ochii i se bulbucaseră — Vlah îi văzuse bine adînciturile frunții lărgindu-se și strîngîndu-se într-un chip nefiresc. „Ce faci ? N-ai auzit ? Mergi ? Mergi sau nu mergi ?“, îl îmbrîncise Fati, și sărise ca într-un gol, și Vlah nu-l mai zărise decît dincolo de ziduri, printre stîncile luminate de primele raze, și se cutremurase. I se vedea fiecare mișcare și se făcuse parcă prea mare pentru ființa lui ! „Cum de nu-și dăduse seama, cum de intrase singur în lumina soarelui ca într-o lumină a morții ?“, se întrebese Vlah și, în numele a ceea ce înseamnă frăție și iubire pentru libertate, a strigat : „Nu pleca ! Au să te prindă ! N-ai cum să mai repari greșeala, mușcătura s-a produs, seimenii au și turbat, iar Mehmet-aga parcă abia atîta așteptase, să le dea tuturor o pildă pentru cei ce încalcă legile cetății.“ Dar el, Nez-Veli, văzuse toate astea, văzuse el supliciul ?

Cu privirea tristă, suptă parcă de orice lumină, Nez-Veli, cneazul de Semendria, le povesti salvatorilor săi că se tîrîse două zile prin mîl și stufărișuri, că ieșise ca gușterul pe piatra fierbinte, pîndind, dar nu găsisese nici un moment în care ar fi putut să-i ia de acolo trupul fără să fi avut și el aceeași soartă. Seimenii îl păziseră pînă cînd nu mai rămăseseră decît oasele năpădite de furnicile mari ale deșertului. Îl văzuse mai întîi în țeapă, apoi aruncat pe treptele albe ale scării cetății. Cînd a luat foc caravan-seraiul și a auzit țipetele, s-a afundat între stînci, nemîșcat, întins sub tăișul sabiei. N-a mai simțit nimic, i se făcuse rău, o roată de ace și de cuțite i se învîrtea în carne. A scăpat printr-o minune : din pricina incendiului, o mulțime de cămile s-au rătăcit, și lui i-a venit norocul să fie stăpînul cămilei acesteia, care acuma nu se mai satură de iarbă fragedă și apă limpede. Pe timpul furtunii s-a po-

menit aruncat aici, iar ceilalți însoțitori, care-l consideraseră de-al lor, nicăieri. La drum lung și la nenorocire nu stă nimeni de tine pe-aici ; dacă mori cu gura în nisip înseamnă că așa ți-a fost dat de la Alah. Fati ar fi fost un bărbat viteaz, poate ca Miloș Obilici, cel care l-a ucis pe întiiul Murad, față în față, nu pe ascuns și cu viclenie musulmană, cum s-a întâmplat mai apoi cu Lazăr, cneazul sîrb, luat prizonier și dus la Adrianopol, unde ar fi urmat să fi fost judecat de Baiazid-moștenitorul. Dar noul sultan nici n-a ajuns să-l vadă, că i-a ieșit în cale un derviş zdrențaros cu palma întinsă după daruri, împingîndu-i la o parte pe cei care-l păzeau ; în vremea asta un alt derviş a scos de pe mîncă un satîr de măcelar, ascuțit și greu, izbindu-l între coaste, și astfel cneazul Lazăr s-a prăbușit pe lespezile sure din fața palatului osmanliu. Așa a fost totdeauna în imperiul acesta nesătul de pămînt și sînge omenesc. Acum, după luptele de la Kossovopolje, Serbia trebuia să fie iarăși toată în pîrjol. Nez-Veli povestește că încă din primăvară văzuse păduri de țepi în care zăceau capete de oameni uciși, capete slăbănoage de țărani, cu părul tuns scurt și cu cefele turtite, oameni schingiuiți zile și nopți în șir înainte de-a fi fost executați. La începutul verii, el, Nez-Veli, se afla pe fluviul Marița, în ținutul Cirmenului, plin de refugiați. Toți ai lui erau prăfuiți și cocîrjați, cu cîte o capră sau cu cîte un miel în brațe, istoviți și fără adăpost. Mai toate țările dunărene se transformaseră în pašalicuri, pierderea suferită de Iancu de Hunedoara la Kossovopolje a făcut din pămînturile creștine locuri de cumplite suferințe.

Acum Nez-Veli, cneazul de Semendria, unchiul ucisului Fatimir, aștepta parcă ceva, o vorbă, o hotărîre, dar o hotărîre de o asemenea importanță, încît numai la simpla ei pronunțare hrăpărețul imperiu să se prefacă deîndată în praf ieșit de sub copite de cai, cu mult mai mărunț

decît nisipul acesta. Vlah îl înţelegea şi, ascultîndu-l, simţi toată vremea o greutate în dreptul inimii ; trebuiau să plece ; gîndul îi răcori ochii obosiţi, şi cu toate că îşi simţea picioarele ca de piatră, se ridică uşor încovoiat, cu mîinile atîrnînd, şi se uită lung la palmierii dreپţi şi mlădioşi ; privindu-i, îşi visa pădurile dese din Carpaţi, şi iarba, şi grîul cît ei de înalt, şi auzi, deodată, vuietul repozitelor ape ale ţării sale, şi văzu morile măcinînd, însoţite mereu de acel murmur care pătrunde prin urechi de-a dreptul în suflet.

— Ai mîncat carne de porc, îi spuse Vlah. De unde aveai slănină ?

— O port în desaga asta de piele de cînd m-am despărţit de ultimul creştin din Rudozem.

Nez-Veli, călătorul, descrie imaginea unui han de piatră ieşit în cale ca un pom binecuvîntat, plin de roade şi aşezat lîngă drum, cu ferestre mari, boltite, şi cu zăbrele sub acoperişul de ٲiglă şi olane, unde-şi făcuseră cuibul două berze cernite, clămpănind şi chemînd de departe musafirii. Stăpînul hanului era Viraz, luptător în patru războaie, căutat cu lumînarea de turci, dar netrădat de nici un creştin din cei care-l ştiau nici pentru zece pungi cu galbeni. În hanul acela nu trebuia să plăteşti, pomul era al nimănuia şi al tuturor, un singur lucru îţi cerea Viraz : să-ţi faci cruce şi să te rogi să piară toţi cotropitorii, să-i mănînce corbii, să le sugă sîngele şerpilor, să se zvîrcolească şi în groapă de durere — cotropitorii, trădătorii şi hoţii de drumul mare. Nez-Veli s-a rugat, şi astfel hangiul de sub munţii Rodop i-a umplut traista de piele cu şuncă sărată şi pîine care poate ţine şi un an de zile.

— Ştiam că nu eşti musulman după chipul în care te-ai ospătat, îi spuse Vlah, şi cneazul Nez-Veli trase cu coada ochiului spre Iovan :

— Am știut că nu ești de pe aici de îndată ce mi-ai primit îndemnul de a mânca și bea împreună.

— Dar de mine știai că nu sînt ienicer, mărite cneaz ? întrebă Iovan, potrivindu-și veșmintele și lăsîndu-și iataganul s-alunece în jos, de-a lungul șoldului.

— Nu știam, îi răspunse Nez-Veli. Știam, în schimb, că ești ienicer. Și că ai fugit și tu, ca și el, din aceeași închisoare. Și că ești, ca și mine, sîrb. De ce te ferești să mi-o spui ? Viteji ca tine ne fac mîndrie țării. Ține minte, dragul meu compatriot : cneazul Nez-Veli n-o să te uite niciodată !

Iovan fu privit îndelung de Nez-Veli, căruia îi apăru destul de tînăr, dar mărunțel și palid, cu ochi negri, catifelăți și cu privirea tristă.

— E timpul, cred, îi spuse Nez-Veli, să-ți îngropi hainele astea în nisip. Iataganul să ți-l păstrezi, dar veșmintele astea de ienicer trebuie numaidecît aruncate.

— Și cu ce mă îmbrac ? întrebă Iovan.

Nez-Veli deschise lada și scoase două veșminte de mătase noi-nouțe, unul roșcat și altul verde, unul pentru Iovan, iar celălalt pentru Vlah. Apoi scoase și șalvari și turbane albe, în vreme ce Vlah îi și văzu pe neguțători repezindu-se asupra-le și propriile leșuri aruncate pe nisipurile fierbinți de dincolo de zidurile Sivasului, tîrîte noaptea de șacali.

— Ce stăpîn au avut ? întrebă Vlah.

— Nu-i ce gîndești, îl liniști Nez-Veli, tot ce vezi aici e cumpărat cu bani gheață. Uite, în ladă mai e încă un rînd de veșminte turcești, fiindcă ar fi trebuit să fi fost trei, și cu nepotul meu Fati, patru, dar cel trimis mai înainte la Egrigöz nu s-a mai întors din cetate, iar însoțitorul meu a fost ucis în drum fără să-mi pot da nici acum seama de către cine și în ce scop, cine și-ar fi închipuit ? „Ai grijă — mi-a spus acel însoțitor al meu,

Liacio, faima Semendriei, fără pereche în mînuirea arcu-lui și suliței — ai grijă, m-a ținut strîns de mînă acel în-soțitor al meu care-l cunoștea bine pe Fati și voise cu tot dinadinsul să ia parte cu întreaga iscusință la salvarea lui, ai grijă, mi-a spus Liacio pe cînd intram într-o geamie, căci așa se cuvenea dacă voiam să fiu luat drept unul de-al lor, ai grijă, nu te încrede în ei !” Și cînd am ieșit l-am găsit înecat în sînge, sub calul înjunghiat și prăbușit peste trupul său ciopîrțit.

Vlah îl crezu și-i povesti despre moartea lui Kulin. Cei ce făptuiseră crima îl văzuseră ienicer și-l căsăpiseră într-o străfulgerare. Nez-Veli înțelese și ochii îi străluciră într-un chip ciudat.

— Înseamnă că în întîmplarea asta e un înțeles : asasinii se temeau de ieniceri !

Și-l îndemnă, cu o și mai mare încredere în intuiția sa, pe Iovan să arunce uniforma de ienicer și să se îmbrace cu veșmîntul cel verde.

Puțin mai tîrziu, stînd față în față, Vlah, Iovan și Nez-Veli arătau ca niște adevărați bei puși de mult în slujba imperiului, purtători de griji în cine știe care ținut turcesc. Venise acum vremea să părăsească oaza și să se îndrepte spre cetatea înfundată către munții mici, al căror schelet, în lumina de apus a soarelui, se făcuse gălbui ca o pădure de oseminte ivite, deodată, pe podișul neted. Vîntul începuse iarăși să bată, dar nu a furtună ; era vîntul de seară ce șuiera neînterupt în urechi suflînd liber, ca și cum ar fi scăpat dintr-o văgăună, îmbrățișînd cu răsufierea gîfîită și grea dunele, acum neclintite și reci.

— În Coran scrie că nu-i voie să mănînci carne de porc, spuse Vlah, hrana pe care o ai trebuie aruncată.

Vlah îl mai întrebă pe Nez-Veli dacă e bine să intre în cetate trei oameni cu două cămile, dar cneazul nu-i răspunse nici la prima, nici la a doua întrebare, lăsînd să

se înțelegea (ceea ce era și în judecata lui Vlah) că dacă fapta, cum sună un proverb, a pornit la drum, să fie ajutată, nu strunită. Dealtfel, timpul nici nu le mai îngăduia alte măsuri : mergeau acum aproape de-a lungul zidurilor spre intrare. În cale întâlneau cite un locuitor al orășelului ieșit din cetate, ce se dădea la o parte fără să pară a-i fi văzut. În sfârșit, cei trei călători cu două cămile trecură printr-o poartă ce se deschidea într-un fel de împrejmuire făcută din piatră și argilă, o mică piață străjuită de cîțiva copaci stufoși ce aduceau cu sălciile bătrîne de la marginea rîurilor europene. În spate se vedea un șir de arcade cenușii și nenumărate dughene, de unde ieșeau mirosuri de mărfuri trecute mult prin soare și mi-reasma răcoroasă a ceaiului. La una din aceste dughene trebuiau să tragă ei și, de le va merge bine, să rămînă peste noapte ca oricare alți oameni veniți în cetate cu treburi.

— Mulțumiți-vă că n-avem încă un satîr în ceafă ! le șopti Nez-Veli în semn de încurajare. Acum să lăsăm totul în voia Domnului, iar mîine, sînt sigur, ne vom bucura iarăși de lumina cea vie a cerului.

Vlah privi bolta, apoi arcadele acelea cenușii dincolo de care se întindeau pămînturile nevăzute pînă la apele mărilor, și își spuse, răsufînd din adîncul ființei :

— Așa să fie !

Capitolul 4

Vlah își aminti : dormiseră adînc, lungiți pe divanuri, într-o fumăraie de mirodenii vrednică de selamlicul unui pașă, iar dimineața privirile i se izbiseră de bătrînul cu mustața albă care le turna ceaiul, însoțit de o mică turcoaică aflată la vîrsta cînd fetele nu poartă vîlul, dar nici nu umblă cu totul descoperite, înfășurată într-un șal multicolor ce-i lăsa în afară doar jumătate din față — bărbia, obrazul, un ochi și o parte a frunții —, ceainicul izbindu-se mereu de ceștile de argint strălucitor, iscînd un fel de flori alburii pe fundul covoarelor roșii și albastre, atîrnate pe pereții de piatră. Și Nez-Veli, care, odihnit și colorat de mustața lui neagră, acum pieptănată și răsucită puțin în sus, o privește crunt pe fată cu amîndoi ochii în ochiul ei descoperit. Apoi vine clipa cînd Nez-Veli se ridică și mai cere un ceai și îi arată fetei o basma scoasă atunci din ladă, o basma înflorată din munții îndepărtați ce se înalță peste mările Apusului și altă clipă în care fata se uită lung la florile ce nu cresc pe pămînturi nisipoase, în vreme ce jumătatea dezvelită a chipului ei liniștit și frumos începe deodată să tremure.

Bătrînul își văzu de mirodenii, dar, totodată, îi făcu semn fetei să dispară de-acolo ; nu era vîrsta, iar farmecele pe care le trezesc încă de mici fetișcanele se cer

ascunse mult mai înainte ca feregeaua să le acopere pentru totdeauna ; să se ducă în încăperea ei de dincolo de faldurile de mătase neagră, că va turna el singur ceaiul și se va descurca și cu celelalte treburi gospodărești.

Fata dispare, dar nu rămîne în casă, ci iese în piață, trecînd pe sub arcade, bucuroasă că Nez-Veli știe cum să se poarte fără să iște nici cea mai mică bănuială. Ar fi fost de necrezut ca o turcoaică să se fi uitat în ochii unui bărbat străin... Dar ea nu era măritată, iar bărbatul nu era străin. Pentru o fată toți bărbații pot fi și străini și logodnici în același timp, fiindcă nu se știe pe care ți-l va alege în dar Alah.

Ca într-un joc ale cărui reguli nu le cunoștea decît pe jumătate, Vlah privise, aproape deodată, atît fața străluminată a fetei și ochеadele îndrăznețe ale lui Nez-Veli, cît și pleoapele bătrînului, tot mai lăsate, pînă în clipa revoltei, cînd mica și misterioasa făptură nu mai avea ce face decît să iasă din dugheană. Ar fi trebuit însă să-și fi dat seama de prefăcătorie, cum de-l cotoprise o somnolență atît de puternică ? Cît despre Iovan, acesta își băuse ceaiul liniștit și nepăsător. De vreme ce avea lîngă el un prinț și un cneaz cu experiență, nici n-ar fi avut altă grijă decît să se fi lăsat în voia puterii și judecății lor. Iovan își bea ceaiul fără grabă, liniștit, cu mișcări repetate, calm, ca într-un ritual, absent la tot ce se petrece.

După ce fata, ademenită de Nez-Veli cu podoabe orientale și europene, fusese alungată din încăpere, bătrînul devenise nervos, bolborosea cuvinte numai pentru el, uneori ridica fără noimă glasul, își ieșise din fire. Cu miinile desfăcute larg — gestul celui care vinde și cumpără — clătina mereu din cap ; apoi, deodată, a devenit vesel, teama lui fusese zadarnică. Numai Nez-

Veli se speriasse. Nu crezuse că s-ar fi putut face totul atât de repede. Fiindcă, iată, ușa se deschisese și, din piață, intrase un localnic al Sivasului, un bărbat slab, vînjos, înfășurat într-un burnus albastru, încălțat cu cizme galbene pe care le purta măsurat prin dugheană ca și cum ar fi voit să le vîndă și acum ținea cu tot dinadînsul să arate celor de față cît de bine-i veneau pe picior. Bătrînul fusese cît pe-aci să-i cadă în genunchi și să-i sărute poala burnusului, dar Nez-Veli îl oprise printr-un semn autoritar.

La cea de a doua gură de ceai, Vlah nu mai văzuse nimic.

Abia tîrziu, după o zi și o noapte sau numai după cîteva ceasuri, se trezise cu capul în jos, legat de mijlocul unui cal scund, așa încît nu-și putea da seama de înfățișarea locurilor prin care trecea decît după ierbărișul care cucerea tot mai mult imperiul nisipului și după steiurile pe care le bănuia înalte și ascuțite, forme ale unor munți golași din apropierea marilor ape. După o vreme se arătară coaste de povîrnișuri repezi mărginite de prăpăstii adînci și peșteri întunecate ca niște guri negre din care nu te așteptai decît să iasă cete de tîlhari și dezertori din armata semilunei, puși pe prădăciuni din pricina foamei sau a poftii de jaf. În fața unei stînci uriașe calul se opri, iar Vlah, dezlegat, fu dus într-un fel de grotă la lumina unei făclii ce țîșnea dintr-un capăt de lemn înmuiat în păcură și purtat în mînă, pesemne, de un dervîș pe care nu-l vedea decît ca pe o umbră mătăhăloasă, făclia orbitoare fiind mereu ținută în dreptul ochilor săi. Dar pe măsură ce înaintau, Vlah putu să observe că peștera era făcută din mai multe încăperi, dînd din una într-alta, și cu toate că păcura arsă răspîndea o duhoare înecăcioasă, spațiile se aeri-

seau repede datorită unor sfredelituri ce străbăteau pereții calcaroși pînă la lumina de afară. Ferestrele acestea erau destul de mici, dar, uneori, atît de dese, încît pereții semănau cu niște ciururi. O deschizătură înaltă ducea spre o scară cioplită în piatră ca într-un fel de turn, și Vlah se pomeni curînd într-o sală plină de fast, cu lumini sclipitoare și divanuri semicirculare îmbrăcate în mătăsuri de culoarea cea mai vie. Pe unul din aceste divanuri stătea întins, cu o mîină sub tîmplă, părăind a fi fost adînc cufundat în sine, Nez-Veli, cneazul de Semendria redevenind dintr-odată în fața lui Vlah ceea ce era, un șeic turc, șeicul Ali Arif, cu o față ușor arămie, din ce în ce mai deschisă spre gît, purtînd peste părul negru, lucios, un turban alb ca zăpada ; nu mai avea mustață, și din această pricină părea mult mai tînăr ; de pe mîina ridicată sub frunte se lăsau unele într-altele patru brățări de patru culori diferite : albul scînteietor, albastrul azuriu, roșul sîngeriu și galbenul nisipului. Cînd Vlah ajunsese aproape de el, printr-o ușă din dreapta sălii (ceea ce avea să însemne ușa dinspre mare) își făcu apariția un alt bărbat, un fel de schivnic, care păși deodată înainte, cu înfățișarea unui om care are de îndeplinit o misiune divină. Straiul său cenușiu și mototolit, părul și barba în neorînduială, dar mai ales obrazul supt și privirile strînse în niște sprîncene stufoase și răvășite întruchipau portretul unui om fără somn sau care nu-i lăsat niciodată să doarmă îndeajuns.

— N-ai de ce să te ferești, îi spuse Ali Arif lui Vlah, el nu-i decît Suleyman-poetul, autorul *Vieții Profetului*. Nu-l va interesa discuția noastră ; vreau însă, totdeauna, să am un martor, fie și un copac, cu condiția să aibă ochi și urechi. Și eu sînt în felul meu poet, și niciodată un ied de piatră nu va suge din laptele unei capre de

piatră. Toți vom fi de piatră, dar eu nădăjduiesc că tu, mărite prinț, ne vei face oameni vii.

Spunînd totul aproape dintr-odată, într-o frază repezită cu respirații dese, Ali Arif, printr-un gest tăcut, îl îndemnă pe Vlah să ia loc pe unul din divane, în vreme ce Suleyman, după obiceiul celor de-un neam cu el, se așază jos, pe covorul persan. Cînd toate se împliniră, Ali Arif ridică brațele ca și cum ar fi vrut să binecuvînteze bucatele pe care le pusese înaintea lui Vlah, apoi gustă el primul din curmale, măsline și șerbet.

— Nu-i nici o mirare că nu-ți dau slănină, surîse Ali Arif, dar Coranul nu ne îngăduie, și eu sînt mulțumit cu masa noastră simplă. Profetul a postit multe săptămîni pînă să-l fi văzut pe Alah dînd drumul spre el unui pumn de poame. Cum pesemne ți-ai dat seama, nu sînt cneazul Nez-Veli și numai Alah știe pe unde s-o fi prăpădit. Ți se va spune că odată cu Liacio, însoțitorul său, și-ar fi dat și el duhul pe aceleași lespezi din fața geamiei : de-o parte Liacio, iar de cealaltă cneazul Nez-Veli de Semendria, cu veșmîntul descheiat la piept și cușma aruncată cît colo. Și cum zăcea așa, cu capul descoperit, cu pieptul năclăit, încovoiat și chir-cit, mi-a venit gîndul cel bun : „Ce-ar fi să-l salvez eu pe prințul Fatimir Brancovici al Serbiei ?“. Dar cum n-am avut noroc, am aflat de tine și m-am bucurat și mai mult că nu mi-am pierdut vremea cu acel Fatimir al cărui tată vitreg se legăna mereu între credințe, semn c-ar putea rămîne oricînd fără putere și avere. Pe cînd tatăl tău... Sau chiar tu ! Iată ce înseamnă să ai darul cel înalt !

Rostind acestea, șeicul Ali Arif, îngrijorat că Vlah, deși îl știa înfometat, se atîngea cu greu de bucate, își duse ambele mîini în dreptul pieptului, îmbiîndu-l :

— Mărite prinț, unde ți-e pofa ?

Vlah se gîdea însă la dascălul Cernat și îi dădea dreptate cînd îi spunea : credințele sînt săgeți, descarci arcu și ele zboară și se împlîntă ; dacă în cer e un singur Dumnezeu, pe pămînt sînt cît puternici sînt. Știi de unde vine numele de oguz ? Oguz în limba turcă înseamnă bour, și el a fost primul zeu al turcilor, stăpînitorul pădurilor, dar, ieșind din stepă, „zeul puterii de sus“ a devenit lupul. Lupul cenușiu cu care călăreții, în marile lor peregrinări sîngeroase, se întîlneau adesea ; din lup, spuneau filozofii cei vechi, se trag chiar luptătorii ; iar lupul a arătat totdeauna calea biruinței. „Știi tu, îi spunea dascălul Cernat, că otomanii, în scrierile chineze, arabe ori siriace, se mai numesc și fiii lupului hrăpăreț ? Nici o credință însă nu le-a fost mai adînc înrădăcinată ca cea musulmană. Într-atît de mult a devenit Islamul o creație a turcilor, încît pînă și Profetul, care nu i-a cunoscut, a zis în predicile sale : „Ni-meni ca turcii nu a făcut să tremure inimile ostașilor arabi. Supuneți-vă lor !“

— Cu sfînta-ți cunună împodobește-ne cugetul, dă simțurilor noastre veșmîntul de aur, și de flori al preamăritului Alah, în faldurile mantiei tale iubitoare, îngăduie, o Doamne ! să slujim sfintele tale taine — șopti din ce în ce mai stins poetul Suleyman, iar Vlah se întrebă gîndindu-se la dascălul Cernat : „Am să-l mai reîntîlnesc eu vreodată ? Cît de bătrîn o fi ?“

Văzîndu-l absent, șecul Ali Arif își întinse palmele deasupra capului, pocnindu-le de trei ori, apăsător și rar. Și, în aceeași clipă, pe ușa din stînga (ceea ce avea să însemne ușa dinspre munți) intrară cîțiva băieți, derviși dansatori, ale căror brațe, grumazuri și picioare goale contrastau puternic cu albeața veșmintelor aruncate peste umeri ; apoi un șir de fete în văluri negre cîntînd cu o pioasă însuflețire verseturi despre fericirea vieții ce-a

mai rămas de trăit și risipind în jur mireasma unei grădini în floare. Cu ochii ațintiți la ceremonial, șeicul Ali Arif îi lămuri lui Vlah cîntecul ce prea înălța desfătarea fără să pomenească nimic despre scopul acestei nebănuite reîntîlniri. Deîndată însă ce dansatorii s-au retras în lumina lor tainică de dincolo de ușă alunecînd încet, ca și cum covorul ar fi fost de gheață, Ali Arif vorbi fără ocolișuri, păstrînd în cuvinte doar înfloriturile orientale :

— Suleyman îmi dă puterea să-ți spun tot adevărul, o, mult preamăritul meu prinț ! Te-am urmărit ca pe o stea căzută între zăbrelele cerului mai mult de un an. Așa-i, Suleyman ?

Auzindu-și numele, poetul tresări ca străpuns de-o săgeată, ochii i se aprinseră într-o strălucire ce se apropia parcă de nebunie și rămase apoi într-o așteptare încordată, stăpînindu-și repede tulburarea și teama. Vlah își dădu seama că acel Suleyman îi era șeicului complice și că orice greșeală, oricît de neînsemnată, l-ar fi costat viața. Ascultă fără să-l mai privească :

— Ți-am spus, urmă Ali Arif, de astă dată fără înflorituri și mîngîieri de vorbe, că sînt șeicul din Kara și că mi-am părăsit multe treburi atunci cînd am aflat de existența ta la Egrigöz. Eu nu dau mîncare oilor care nici lîna n-o au bună și nici miei nu fac. Și nici nu spun povești cu măgari suri. Oricum, să nu ai teamă. Un singur fir din capul tău costă mai mult decît un colan de aur. Cît timp voi fi în umbra ta, n-ai să pățești nimic. Fiindcă eu nu vreau altceva decît s-ajungi în țara ta, la domnul tău, sănătos și în plină putere. Știu la ce te gîndești, știu și ce întrebi : cum de te afli aici, în acest loc îndepărtat și sălbatic ? Și unde ți-e prietenul de fugă, Iovan sîrbul ? La cea de a doua întrebare îți

răspund mai repede decît la prima : dacă ești tu în viață, mărite prinț al Valahiei, nu putea fi și el ! Uită-te într-acolo !

Vlah se uită, dar nu văzu nimic în afara pietrei vi-neții a peretelui. În clipa următoare însă ușa se dădu în lături și sala se umplu de miros de cafea și mirodenii, de scoarță de copac arsă, acoperit, în cele din urmă, de cel al fripturii de oaie împănată bine cu usturoi. Și i se aduse și o băutură ca un fel de vin dulce, peste măsură de dulce și, gustîndu-l, Vlah păru să fi descoperit taina tuturor întîmplărilor : deci el, acest șeic, cu numele de Ali Arif, îl ucisese și pe Kulin de vreme ce-l urmărise atîta și nu-l vrusese decît pe el ! Un soi de răpitor care-l știa bogat. Chiar în acest chip i se și destăinuî Ali Arif după ce îl rugă (punîndu-și mîinile una peste alta în dreptul pieptului) să se ospăteze.

— Mărite prinț, te-am răpit. Și așa erai ostatec. Și așa erai închis, după a mea credință, pentru veșnicie.

Și poate pentru a fi și mai convingător, șeicul se ridică de pe divan, dîndu-și totodată ochii peste cap, declarînd (cu amîndouă mîinile puse în dreptul inimii) :

— Am vrut să-l scot din închisoare pe Fati, eu, Ali Arif, în locul unchiului său care, cum am spus, murise odată cu însoțitorul său, rostogolindu-se amîndoi la capătul scărilor de piatră ale unei geamii. N-am ajuns la timp. Sau el, prințul Serbiei, nu m-a găsit. Oricum, faptele s-au învălmășit. Dar în ochii minții mele te aveam și pe tine. Te-am urmărit de cum ai sărit zidul turnului. Mi-am spus atunci că erai darul trimis de Alah pentru suferințele atît de mari îndurate de mine în atîta amar de vreme. M-au încurcat mult cei doi sîrbi care nu-mi făceau rău numai mie, ci și ție. Planul vostru n-ar fi dus la nimic bun. O zi, două, și ați fi fost prinși și trași în țeapă. Or eu te-am salvat. Știu că n-ai la tine nici măcar vechile zdrențe ;

veșmîntul e al meu ; știu că n-ai nici măcar un iatagan cu mîner încrustat cum avea ienicerul și nici o basma ca a lui Nez-Veli. Toate astea le știu, dar mai știu un lucru : că ești fiul domnului Țării Românești ! Și acest lucru îmi este de ajuns !

La aceste cuvinte se lăsară o tăcere adîncă și un întu-neric de nepătruns, o asemenea tăcere și un asemenea întu-neric care-l făcură pe șeic să nu îndrăznească nici măcar să se așeze înapoi pe divan. Pe ușa de dinspre mare, mai bine zis din dreptul ei, se văzu, ieșind parcă din podeaua de piatră, un braț vînjos luminat dintr-odată de făclia pe care o ridicase cît mai sus cu putință, un braț pe jumătate gol, pe jumătate învăluit de o mîneacă neagră ; apoi încă un braț lăsat în jos, dar căruia, pe măsură ce-și făcea apariția, lumina îi dezvăluia și coada securii ținută strîns în pumn. Urma apoi să fie văzut capul, fiindcă cel căruia îi aparțineau brațele îl și smuci dîndu-l pe spate, lăsînd să-i cadă pe umeri masca din mătase roșie. Înfățișarea făpturii care apăruse era acum a unei matahale — Vlah recunoscua umbra lăjită pe zidurile peșterii cu flăcările ei negre —, un uriaș hidos, cu un cap de hipopotam acoperit doar de pielea lucioasă care-i scotea și mai mult la iveală urîtenia. De îndată ce ieși din deschizătură, strania apariție rămase în picioare în fața lui Vlah și, parcă vrînd să fie și mai bine văzută, își plimbă opaițul prin fața ochilor îngropați în carne și mușchi. În clipa aceea, cînd ochii îi scînteiau și se zbăteau gata să-i iasă din ovalul umflat, șeicul Ali Arif, parcă abia atunci recunoscîndu-l, îi făcu semn să dispară, aruncînd, totodată, cu ceva greu după el și urlînd cum nu-l auzise Vlah pînă atunci :

— N-am nici o răfuială cu el ! Mai așteaptă, rob nemernic !

Apoi, ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat, ca și cum soarele s-ar fi închis puțin sub nori — faptă care nu poate

fi făcută cu voia lui —, sala se luminează din nou și Ali Arif, reluându-și locul pe divan, continuă :

— Ascultă, mărite prinț, am colindat pământul de la Orho și Ienisei, pînă la Galipoli și Adrianopol ; am fost și-n Bosnia și-n Țara Albaniei, întorcîndu-mă iarăși la Galipoli și iarăși spre Apus, unde am aflat că tatăl tău, măritul domn, are acum mulți dușmani, mai întîi chiar pe peticul vostru de pământ, care nu este nici măcar o unghie în fața marelui imperiu, dar care este socotit tot atît de apropiat ca și unghia de carne. Smulge unghia, și te doare întregul trup ! M-ai înțeles acum ? Tu ești ostatec la sultan, iar eu am să te ajut să nu mai fii.

Șeicul îi observă absența și relua :

— Tu ești ostatec la sultan, și e drept să fie așa. E în obiceiul nostru diplomatic să primim ostateci și se cheltuiește destul de mult ca să fie întreținuți. Toți domnii dunăreni au procedat astfel. Măritul domn al Valahiei te-a dat pe tine și pe vărul tău, dar și despotul sîrb George Brancovici și-a dat fiii, doi fii buni care au fost orbiți și unul vitreg care a fost tras în țepă, și nu numai fiii, ci și fiica, pe frumoasa Mara, de care nu știu eu dacă ai fi auzit. Această fată era privită în întreaga Serbie ca una dintre cele mai atrăgătoare ființe, o făptură desăvîrșită, cu un trup zvelt și păr îmbelșugat, și se mai spune că trăsăturile îi erau atît de ademenitoare și de gingașe, încît nimeni nu i-ar fi ghicit cei cincisprezece ani pe care îi avea. I-am iscodit pe cît am putut firea ducîndu-mă în țara ei și mi-am dat repede seama că n-aș fi avut mult de trudit s-o pot salva pe drum sau chiar și mai tîrziu, ajunsă la palatul din Adrianopol, mai ales că veselă, vioaie și plină de toane cum era, aș fi făcut-o de îndată tristă povestindu-i cum arată haremul lui Murad plin de favorite, eunuci și bice și, în cele din urmă, de cadavre scoase în zorii zilei spre gura lacului de la Egeruc. S-a întîmplat însă că toc-

mai acolo să nimerească numai cu o zi înainte de a fi ajutat-o eu. Păcat, mare păcat, și uite-așa s-au dus zece pungi cu galbeni.

(Mai târziu, Vlah avea să afle că Mara, fiica despotului George Brancovici, fusese trimisă acasă, încărcată cu daruri, de îndată ce Murad al II-lea murise, și nu numai ea, ci toate celelalte soții ale sale. Mai târziu — adică atunci cînd în locul lui pe tron urma să urce Mehmet Avni, cel care avea să fie supranumit Cuceritorul.)

— Fiindcă, ți-o spun cinstit, mărite prinț — vorbi Ali Arif —, mie îmi place foarte mult aurul. Profetul însuși ne amintește că un copac trăiește mai mult decît un om. Înzestrat cu o picătură din înțelepciunea lui, eu, umilul șeic al Karei, Ali Arif, aflat în fața măritului prinț Vlah, fiu al domnului Țării Valahiei, voi spune că aurul trăiește și mai mult. La ce bun să te predau pe tine în mîna sultanului, și așa sătul de-atîtea judecăți, cînd pot să-ți insuflu cu harul Profetului credința în marele tău preț? Ești scump cît și o țară, preacinstitul meu prinț, iar eu nu voiesc țara, ci aurul din ea. Acum ai înțeles? Și să-ți spun ceva: nu sînt cheltuitor. N-arunc banii în petreceri fără rost. Aș zice chiar că sînt un vistiernic ce-ar trebui plătit pe deasupra pentru aurul pe care îl păstrez. Fiindcă la mine nu se pierde prea mult în afara hranei ce-o dau slujitorilor. Sînt, ca să spun așa, cel ce ține comoara. Cîndva, poate chiar tu o să ai nevoie de puterea ei. Nu-ți hulesc tatăl, dar oricînd ar putea muri sau deveni pribeag. Și cine, atunci, să cîrmuiască țara? Eu nu mă bag în treburile domniilor, fac însă cu plăcere servicii prietenilor mei. Dar, ca să le pot face, trebuie să am din ce. Am să-ți arăt ceva.

Șeicul Ali Arif bătu din nou din palme și se făcu iarăși întunericul acela străpuns, curînd, de săgețile luminoase ale faclei ce s-a ridicat ieșind din podea ca vîrful unui incendiu. Dar în locul călăului mătăhălos apără acum

o făptură subțire și mică, un fel de pitic ca din basme, care începu numaidecît să alerge într-o parte și în alta a sălii deschizînd, cît ai clipi, o mulțime de firide, una aici, alta dincolo, dîin care scînteiau, pe socluri de lingouri, figurine și podoabe din aur prelucrat, răspîndind ele însele o lumină orbitoare în jur, ca și cum ar fi fost bucăți rupte din soare și aduse aici, pe pămînt, și date în dar extraordinarului șeic din Kara, cel care știe cel mai bine cum și cît prețuiesc bunurile lăsate de Alah omului care se încrede în atotputernicia lui.

Vlah, căruia îi vîjîiau urechile, vru să se ridice de pe divanul în care rămăsese neclintit, de cînd intrase aici, în sala aceasta atît de stranie ; pe neașteptate, însă, toate figurinele acelea părăură a se fi luat de mîinile lor subțiri, sărind din firide și dîind naștere unei culori nemaivăzute ; divanurile, mesele scunde, ba chiar și covorul persan, de o deosebită frumusețe, păreau a se fi pîrjolit și transformat fără veste într-un praf sfărîmicios, praf mai prăfuit decît praful, fiecare bob devenind o rază ce se străduia să urce înapoi spre ceruri, ascuțindu-se mereu în limbi de flăcări, o flacără zvîcnitoare cu neputință de stăpînit. Pe urmă, toate razele acelea se uniră, într-adevăr, țîșnind în sus, drept, și dispărură printr-o gaură rotundă în tavanul peșterii (ceea ce ar fi însemnat ușa dinspre cer), țotul atît de repede, că nici unul dintre cei de față, adică Ali Arif și Suleyman, n-apucară să-și tragă respirația sau să scoată vreo exclamație.

Exclamația o scoase doar Vlah, care, nemaiputîndu-se stăpîni, răsturnă masa mică din fața lui, care se rostogoli la picioarele șeicului. Ali Arif nu luă însă în seamă gestul. Își duse privirile spre Suleyman, care rosti cu glas tare : „Mă aflu aici la marginea drumului, spune-mi, Marele meu Profet, ce să fac ? Sub mine simt prăpastia, iar deasupra

păcura arsă ; stînci prăbuşite vin dintr-o parte şi din alta ; sînt ascuns după un morman ; răsare soarele deasupra deşertului, dar mie mi-e frig ; peste puţină vreme îmi va fi cald, poate prea cald ; omul din faţa mea mă face să-mi pierd minţile ; iar eu de atîţia ani... Stăpîneşte-te, nu mai ai mult de răbdat !"

Vocea lui fu atît de puternică şi hotărîtă, încît Suleyman se izbi peste gură, semn propriu musulmanilor atunci cînd sînt gata s-o ia înaintea Profetului.

— Mărite prinţ, spuse Ali Arif, făcînd din braţele sale un arc deasupra capului, gata să pocnească iarăşi din palmele prelungi, dar în aceeaşi clipă le şi coborî, hotărît să nu mai piardă timpul. Ai să te întrebi dacă am inimă. Inima e în ochi. Atîta vreme cît văd, am şi inimă. Şi îa voi tot astfel este. Dreptatea e întotdeauna cu mine, căci mi-o dă Profetul. Iată ce vreau : eşti în mîinile *mele*. Toţi cei care află că eşti în mîinile *mele* sînt robii *mei*. Deci, nimeni nu ştie. N-e-am întîlnit întîia oară în oaza Sivasului, dar *eu* te ştiam cu mult mai înainte. Atunci *eu* am rămas singur, n-am avut pe nimeni, şi am riscat. Acum tu eşti singur, mărite prinţ, şi nu te-aş povăţui să rişti. Dealtfel, nici n-ai avea cum. N-ai să mă acuzi că mă bucur de propria mea fire, dar sînt fericit că-mi eşti prieten. N-am ucis nici măcar o lăcustă, iar pe orbi îi conduc cu plăcere, fie chiar şi prin deşert, fără să le cer o leţcaie. Voi da oricînd o oală cu carne celui înfometat, iar calul căzut de sete va găsi în Kara cele mai largi izvoare. Nu ştii unde te afli ! Tot ce-i aici e doar o picătură din natura de-afară. Podişul înalt Kara e de fapt un munte. Ca să ajungi aici trebuie să ocoleşti văile adînci. Povîrnişul este cel mai dorit punct de observaţie. De aici se văd nisipurile cele mai întinse, dar şi marile cîmpii pline de verdeaţă. Cînd vom ieşi, îţi vei da seama că te găseşti pe cel mai interesant pisc aflat deasupra mării ce se zăreşte în depărtarea scăldată în

lumină ; locul cel mai plăcut, un înalt arbust din care vezi imperiul și marginile sale mișcătoare asemenea valurilor ce sparg mereu malul. Ți-am spus că sînt poet. Tu ce spui, Suleyman ?

Suleyman tocmai atîpise. Ali Arif nu-l certă. Ba chiar îi surise, stropindu-l cu apă din mirodenii fierte. Suleyman tresări și se retrase într-un colț, mai mult tîrîș, de unde, cu ochii mari deschiși, îi privi pe cei doi, apoi se lăsă iarăși pradă picotelii. Acest fapt scăzu din puterea șeicului Ali Arif, toropit și el de atîta oboseală. Care mai este scopul său în față dacă un nenorocit de fugar n-a pus măcar un galben pe gîndurile sale atît de generoase ?

Ali Arif coborî de pe divan fără să mai rostească nici un cuvînt și, luînd dintr-un sertar o cheie cît o jumătate de iatagan, deschise o ușă.

În următoarea clipă veniră sulițașii.

Vlah fu încarcerat într-un loc de unde se vedeau, într-adevăr, întinderile de nisipuri și munții și marea. Era spre seară și așteptarea fără capăt îl tulbură cumplit. Totul era ca un vis, un vis lung, în care el n-ar fi putut să creadă. Privea cu uimire pereții mari ai munților, apoi, spre răsărit, deșertul, iar spre miazăzi apele mării. Dar care mare ? Există locuri unde nu trupul, ci gîndul e pe moarte. Toți anii aceștia rătăcise, dar avusese mereu deasupra capului steaua cea mai splendidă : țara sa ! De aici i se părea că nu mai vedea nimic. Acest Ali Arif te putea ucide aidoma unei mlaștini pe care n-ai prevăzut-o. Mergi pe pămînt uscat ferindu-te de șerpi și de lupi feroși, dar cazi, deodată, într-o băltoacă verzuie, care te trage, te trage pînă te îneacă. Oricum, orice moarte e în jos. Cînd vor veni oamenii șeicului, Vlah va trebui să coboare. Și e, într-adevăr, păcat de acest turn spre care se cațără toate ierburile pămîntului acestuia lipsit pe-atîtea spații de cea mai mică urmă de vegetație.

Gîndind, Vlah găsisese unicul mod de a se elibera : nădejdea și-o punea acum în Iovan. Și-l închipui dincolo de ziduri, venind după el cu o pădure de palmieri în care aveau să se ascundă. Iovan, tăcutul, îi era salvatorul. Iovan, sfetnicul său, fiindcă nu vorbea. Ar fi fost pentru Vlah singura ieșire, dar, iată, visele îl înșelau, Iovan prietenul sîrb fusese ucis ca și Kulin, înjunghiat cu propriul său iatagan, și astfel visele sînt ca și valurile de nisip, creste tăioase de fier și apoi nimic, și iată că și cumpăna se năruise. În ce să crezi atunci ? Bineînțeles, în fugă ! Dar cum ? Vlah refăcu drumul înapoi : scara de piatră, sala fastuoasă, apoi o altă scară și chilia, apoi altă chilie, și perețele găurit, și ieșirea între munții golași. Era, firește, drumul cel bun, dar numai pentru un bob de nisip. Nici măcar o frunză n-ar putea ieși din pricina freamătului pe care l-ar stîrni.

— De ce s-o mai lungim ? îi spuse șeicul intrînd, pe neașteptate, în celulă. Am greșit, și te rog să mă ierți. Sfișie-mă ! Îți jur că n-am pe nimeni care să mă ocrotească !

Vlah înlemni. Se întoarse cu fața spre cel care-i vorbea. Dacă ar fi fost vorba de un meșteșug războinic l-ar fi înșfăcat într-o luptă corp la corp sau l-ar fi izbit atît de năprasnic, încît i-ar fi zdrobit capul de pereți. Numai cu o praștie l-ar fi putut doborî, o praștie care-i era de fapt pumnul. Dar după asta l-ar fi așteptat moartea. Și merită oare să mori pentru un ciine ? Sigur că l-ar fi sfișiat, dar căpățîna asta blestemată l-ar fi costat prea mult s-o fi sfărîmat.

— Mărite prinț, îi vorbi șeicul Ali Arif, am uitat să-ți spun că am fost, prin peregrinările mele, și-n țara ta. Poți să fii fericit. Oricine și-ar dori un leagăn ca al tău. Și dacă nu există Dumnezeuul vostru, sînt convinși că Alah ține mai mult la voi. Fiindcă, gîndesc eu, cine-ar fi putut da pă-

mîntului munții și iarba, și apele acelea atît de minunate ? Cine-ar fi putut să-l apere pe om împotriva arșitei de sub cerul gol, dacă nu Alah ? Imperiul va ajunge pînă acolo, mărite prinț, fiindcă tocmai acesta e semnul lui Alah : munții și pădurile de el sînt făcute și imperiul său merge într-acolo. Tot nu m-ai înțeles că-ți vreau binele ?

În timp ce ajunse la această încheiere, Vlah se gîndi că ceasul hotărît sosise : trebuia să-l ucidă și să fugă. Se trezi însă nemișcat, întins la pămînt, cu două vîrfuri de săbii deasupra.

— Mahomed, Profetul lui Alah, și Alah, Dumnezeu Profetului, ți-au hotărît sfîrșitul ! îi spuse șeicul, împlîntîndu-și privirile ascuțite în ochii prizonierului.

Apoi, trecîndu-i în spate, îl împinse brusc pe scările de piatră, și cînd ieșiră afară, Vlah auzi zgomotul apelor. Nu se vedea decît o largă mișcare de întuneric, semănată cu solzi strălucitori. Dincolo de ea, un întuneric mai dens, parcă închegat, îl făcu să creadă că era celălalt mal și că, deci, se aflau la marginea unui rîu. Chiar se și zărea pe acel mal încremenit o lumină gălbuie ce venea pesemne dintr-o faclă îndepărtată. Două umbre se apropiară și Vlah le văzu păzitorilor fețele negre strălucind. Amîndoi erau un fel de uriași, dar, spre siguranță, îi legară lui Vlah mîinile în față. Cînd treaba fu gata, unul dintre ei aprinse o faclă răsucind-o de cîteva ori pe deasupra capului și, deodată, lumina cea depărtată se înălță de mai multe ori, ca și cum cel care o purta ar fi urcat și ar fi coborît repede un povîrniș. Curînd se făcu iarăși întuneric, dar, apropiîndu-se de apă, Vlah îi văzu valurile prelungi și ridicate ca niște mușchi lichizi. I se păru că vede chiar și o pădure înceפוșată sub stelele extrem de palide ; își dădu însă curînd seama că nu era vorba de nici un rîu și de nici o pădure, ci de un golf. Tresări, înfiorat ; nu cumva se afla pe malul

asiatic al Bosforului, la Canak, pe unde trece drumul spre Adrianopol ? Fiindcă la vorbele sale, șeicul adăugase :

— Ai putea să-ți primești osînda aici. Oricare rob al meu ți-ar lua capul mai iute ca fulgerul. Dar ce folos aş avea eu ? Nu-i mai înțelept să te duc sultanului ? Un fugar din cetatea Egrigözülui nu-i un șacal bun de sfirtecat. El are multe piei bune de vîndut, și încă dintre cele mai scumpe.

Merseră pe un drum umed pînă aproape de mal, de unde începură stufărișurile — aceasta era pădurea, o perdea foarte densă de arbuști și plante de apă deasupra căreia stăruia un aer călduț. Acolo unde părea să fi fost malul se înălța un zăngănit de lanțuri și un clipocit înăbușit de ape. Acum se putea vedea bine cercul de lumină gălbuie care înconjura apa. Nimbul acesta se lărgi treptat, apoi se micșoră din nou, începînd să lumineze deasupra ei un fel de acoperiș pătrat din pînză alburie sprijinit de cele patru colțuri de niște bețe groase de bambus : era o ghimie. Acest adăpost mișcător sub care se agitau umbre nedeslușite înainta domol, și cînd ajunse la marginea stufărișului se văzură limpede la lumina galbenă trei bărbați goi pînă la brîu, cu capetele rase strălucind, ca și cum pielea le-ar fi fost de argint. Stăteau nemișcați, bine înfipti pe picioarele lor depărtate, privind cum se apropie malul fără să-și ridice privirile către cei care îi așteptau. Dintr-odată șeicul se aruncă între ei, izbindu-le spinarea cu un bici scurt — semn că se mișcaseră prea încet — și, pentru o clipă, oamenii încremeniră cu mîinile înălțate. Gestul îl irită într-atîta pe Ali Arif, încît pe unul dintre ei, pe cel care ținea în mîini cîrma, îl îmbrînci în apă, iar pe cei doi îi pocni din nou, de data asta de-a dreptul peste față. Cîrmaciul căzut se agăță de capătul prăjinii ușor cufundată în apă, cu mușchii încordați, fără să poată însă ajunge în barcă, pentru că șeicul, în furia sa, îi izbi pal-

mele cu picioarele de îndată ce se prinse de marginea ghimiei. Vlah nu mai văzu decît ochii holbați ai celui ce nu voia să se înece și umflăturile gîtului străbătut de un spasm neînterupt, ce părea că vine din apă și din apă-sarea ei. Nici apa nu voia să-l înghită pe nenorocitul de cîrmaci, iar Vlah îl ridică și-l scoase cu gîndurile sale răscolite din vîltoare. Abia tîrziu, cînd deasupra apei nu mai erau decît cercurile provocate de zbatere, Ali Arif smulse prăjina și-o lăsa mult în jos, mînuind-o din răspuțeri pînă ce spre barcă se arată trupul moleșit al cîrmaciului trezită apoi cu lovituri de palme peste față. Revenindu-și, cîrmaciul se lungi la picioarele șeicului, sărutîndu-i-le cu mișcări repezite, ca și cum ar fi fost un înfometat, iar picioarele, hrana sfîntă pe care o așteptase. Șeicul îi surise și-l strînse la piept : era semnul că-i încredința fără nici o teamă misiunea. Prinsul pe care aveau să-l ducă la sultan nu era un oarecare fugar, ci ostatecul scăpat de la Egrigöz, fiu de voievod al unei țări bogate de dincolo de Dunăre, fiul domnitorului Valahiei. Iar el, cîrmaciul, trebuia să fie nu numai atent la drumul apei, ci și un luptător și apărător al ghimiei în împrejurarea în care ar fi fost atacată de pirații Egeei. Șeicul se așeză în spatele ghimiei, pe o banchetă din nuiiele groase acoperită cu pături din păr de cămilă, în vreme ce vîslașii îl luară pe Vlah între ei. Cei doi păzitori uriași cu care șeicul venise în golf rămaseră pe mal pînă ce ghimia începu să înainteze încet, alunecînd ușor deasupra apei cu zgomot de lanțuri scuturate ; apoi se aruncară și îi ieșiră în față ca niște crocodili, urcînd și ei sub acoperișul pătrat de care atîrna un opaiț. Fără să mai întîrzie, prinseră lopețile și barca începu să salte din partea dindărăt, arcuindu-se peste undele valurilor. Nimeni nu vorbise în timpul manevrei de pornire, totul fu transmis prin semne, iar Ali Arif stătu pe divanul său de nuiiele nemișcat și tăcut, privind către mijlocul apelor, dincolo de

care trebuia să înceapă Marea Egee, coborînd spre ea. În golf, strînse între chingile malurilor a două continente, apele apăsau marginile bărcii, făcînd-o să alunece mereu spre sud, unde ele s-ar fi simțit în largul lor, dar cîrmaciul, cumva parcă fericit că-i dovedise șeicului rezistență în fața morții, o dirija spre apus, unde era limba de pămînt verde cu portul Sedi cufundat în întunericul mării și al nopții, fără nici o luminiță, încît numai un cîrmaci ca el l-ar fi putut nimeri. Iar cînd în aer începu să plutească un miros veșted, cîrmaciul știu că erau pe aproape. Unul dintre uriași lăsă lopata ; asta însemna că pentru păstrarea direcției trebuia să vîslească numai celălalt. Deși porniseră în plină beznă, cerul începu să se lumineze și Vlah putu să vadă bine fețele păzitorilor săi. Erau cu toții : doi care se aflaseră pe barcă, doi care-l aduseseră — uriașii care acum vîsleau — și cîrmaciul care oricînd l-ar fi înșfăcat de ceafă dacă ar fi sărit, încercînd să scape de ei. Dar cel mai atent se dovedi a fi fost chiar șeicul, care, deși se părea că începuse să moțăie, cînd Vlah se răsuci ducîndu-și mîinile legate sub bărbie, tresări în divanul său de nuiiele atît de tare, încît s-ar fi crezut că barca se izbise de țărnul stîncos. În aceeași clipă se auziră țipete de păsări amestecate cu un fel de cîrîituri necunoscute ca niște scîrîituri de copac răjghinat. Vîslașii cei uriași își înfundară lopețile lor late și bîjbîiră cu mișcări de orbi în căutarea unui punct de sprijin. Dar malul era încă departe, iar portul nicăieri. Peste o vreme, zorii descoperiră o vegetație sălbatică, de unde se ridica, asemenea unui arbust cocoșat, o mogildeață mișcătoare, făcînd semne agitate. Cînd ajunseră pe uscat, Vlah avu în față un turc ce șchiopăta, gîfiind, purtînd în mînă un laț din fișii de piele răsucită și împletită ca un gîrbaci. Îmbrăcat cu o cămașă galbenă, cu șalvari scurți și tuzluci ascuțiți, dădea imaginea unui animal de apă ce se hrănește cu vietăți ce se găsesc prin mlaștini.

Îl întâmpină pe șeic aplecîndu-se pînă la botul cizmelor, iar șeicul, numindu-l seiz, îi trase din mînă lațul, pipăindu-l cîteva clipe cu atenție. Apoi, ca și cum și-ar fi pus în gînd să-l încerce, se întoarse spre cîrmaci (care tocmai ieșise pe uscat, scuturîndu-și brațele de cîteva ori în semn de alungare a oboselii) și-l izbi cu lațul peste ceafă. Curelele moi se înfășurară de cîteva ori în jurul gîtului, desfăcîndu-se tot atît de repede, operație după care Ali Arif îi arătă drumul înapoi, unde rămăseseră ceilalți. Cum de nu veghează fiecare pas al prizonierului ? Ar fi trebuit să-și fi dat seama de la început că acela care a izbutit să fugă din cetatea grea a Egrigözülui nu-i ușor de ținut sub pază, chiar dacă e legat cu frînghia ! Bineînțeles, dacă i-ar fi zdrobit puțin oasele picioarelor n-ar mai fi putut să meargă decît tîrîș, dar tocmai asta nu voia s-o facă Ali Arif. Îi explică și seizului de ce nu-i bine să folosească lațul și de ce trebuie să fie cît mai atenți cu toții la sănătatea prizonierului. „Băiatul ăsta costă aur ; o singură vătămătură înseamnă prețul pe jumătate.“ Trecură printre ziduri înalte de arbori și de vegetație crudă și încileită, învăluiți într-o mireasmă dulceagă și înțepătoare. Gînganii luminoase se trezeau pe frunzele ascuțite ca niște săbii, săgetînd aerul închis al pădurii, și la un moment dat din fața lor zbură, într-un zvicnet înspăimîntător, un stol de păsări roșii, de parcă ar fi fost flăcările dese ale unui foc înalt, stins, dintr-odată, de revărsarea apei. Dru-meagul se răsucea cînd la dreapta, cînd la stînga, traversînd nenumărate podețuri din rădăcini groase, jupuite de copite de cai. Uneori pădurea se ridica brusc într-un fel de stîncării mîncate de puhoai și în aceste locuri pietrele scăpărau încinse de soare. De pe un asemenea povîrniș pietros Vlah văzu, nu prea departe, casele portului ale căror acoperișuri erau foarte aproape de pămînt. Ieșind

în luminiș, ar fi urmat, deci, să fi ajuns repede în portul acela, dar seizul care mergea în fruntea coloanei coti pe nesimțite, și în față se arată un fel de cocoașă cu niște găuri din care ieșea fum. Din clipa aceasta, pe sub pământ părău să se audă lătrături de ciini. Cocoașa apăru ca un acoperiș de cetate construită în adâncuri. Când se apropiară, Vlah observă că piatra zidurilor era ca orice piatră de zidărie, iar din față se lăsau două scări largi cu trepte, de asemenea din bucăți de piatră. Pe una din aceste scări coborî seizul, apoi Vlah și păzitorii, iar în urmă șeicul, supraveghind întregul șir. Drumul deveni ciudat, fiindcă, la sfîrșitul scării de piatră, începu o alta, cu lespezi de marmură, ce urca într-un fel de iatac. Stilul era același cu cel întîlnit în cetatea șeicului Ali Arif, numai că, de data aceasta, așa cum observase Vlah încă din primele clipe, totul era făcut cu un anume scop de la bun început. În tăcerea ce domnea pretutindeni, doi șoimi își luară zborul dintr-un punct nevăzut, învîrtindu-se buimac pe deasupra capetelor musafirilor, și, aproape în aceeași clipă, în ușa se arată stăpînul cetății pe care Ali Arif avea să-l numească șeicul Izzet Sinasi. El își dovedi nespusa mîndrie de a-l primi în casa lui pe șeicul Ali Arif prin întinderea brațelor în aer și aducerea șoimilor pe ele, din plin zbor, fără să-și fi ocrotit cît de puțin pielea dezvelită din mătasea sarafanului. Adăugînd la gestul său cuvinte, șeicul Izzet Sinasi îi spuse șeicului Ali Arif că se simte nevrednic de o asemenea cinste și că îi mulțumește din toată inima lui Alah pentru nevisata întîlnire. În clipele următoare cei doi șeici dispăreră pe ușa înaltă, nu înainte însă ca șeicul Ali Arif să le facă semne păzitorilor să holbeze bine ochii la fiecare mișcare a prizonierului. Vlah fu dus într-o curte interioară și de acolo într-o încăpere în care înțelese că avea să stea pînă ce Izzet Sinasi își va fi ospătat bine oaspetele. I se aduseră și lui carne de berbec fiartă și o cupă

cu zeamă întăritoare din fructe, amestecată cu chimion. Încăperea avea două uși : una care dădea în camera păzitorilor, rămasă deschisă, și alta înspre o încăpere foarte mare, aproape cît curtea interioară, un fel de uriaș salon de dans, pe care Vlah o vedea printr-o ferăstruică lăsată anume în partea de sus pentru observații din afară, ușa aceasta fiind puternic zăvorâtă. Vlah se uită la păzitori : mîncau hulpav un amestec de carne și mirodenii, dînd mereu semne de neliniște, firește din pricina lui — o s-o scoată ei, oare, cu bine la capăt ? — și-l cuprinse un straniu sentiment de frățietate, pe care, oricît încercă să-l respingă, nu reuși. Nu numai el, ci și ei erau închiși, un fel de deținuți pe viață. Îl pîndeau să nu fugă, să nu-și piardă, adică, ei capul și din pricina asta ar fi fost gata să i se repeadă oricînd cu mîinile în beregată. Isprăvind de mîncat, păzitorii, sătui, se liniștiră, dar, pentru siguranță, cel care făcuse pe cîrmaciul se trase în pragul ușii, rămînînd nemișcat, ca și cum ar fi fost zugrăvit. Vlah tresări. În marea sală de piatră începură să răsune tobe, și pe balconul din față, ceva mai jos de nivelul ferăstruicii, se iviră chipurile surîzînde ale celor doi șeici, care se așezară cu picioarele încrucișate sub ei pe niște așternuturi mătăsoase, avînd, nu prea departe de bărbii, cești cu cafea aburindă. Vlah se așeză în așa fel, încît să-i vadă cît mai bine, fără să țină seama de cîrmaci, care, dealtminteri, nici nu se sinchisi ; pentru el totul era să nu fi dispărut de-acolo. Văzuți prin ferăstruică, Ali Arif și Izzet Sinasi nu păreau deloc mai prejos decît sultanul, prin ținuta lor încrezută, și Vlah nu se îndoia nici o clipă că puterea lor aici, la cele două capete ale cîntinentelor, era la fel de mare ca și cea a împăratului. Ca să poată ajunge în patrie, Vlah se gîndi la singura cale, aceea a supunerii. Orice semn de împotrivire i-ar fi fost fatal. Dacă în fața lui Ali Arif avea prețul unei țări, atunci trebuia să se considere drept țara

sa : nici o grijă, va veni și vremea plății. Acum însă el e o țară și trebuie să judece totul în numele acestei țări. Vlah știa că încă de pe timpul selciukizilor și a celor dintâi mari cuceriri pentru „credință“, tradiția islamică stabilise reguli pentru chipul în care să fie tratați învinșii. Dacă un oraș sau un ținut se predă de bunăvoie cuceritorilor, atunci nu trebuie să fie jefuit, dar va plăti o despăgubire. Locuitorii, indiferent de credință, își păstrează lăcașurile de cult, fiind supuși anumitor prescripții. Când însă un oraș este luat cu asalt, locuitorii săi nu-și păstrează nici un drept. Armatei cuceritoare i se îngăduie trei zile de jaf fără opreliște, iar fostele lăcașuri de rugăciune, cu toate acareturile lor, ajung proprietatea căpeteniei cuceritorilor. Se iscă atunci viscolul pradei, când învingătorii se năpustesc într-o goană sălbatică, ucigînd tot ce întîlnesc în cale și cînd sîngele curge șiroaie pînă ce soldații își dau seama că atît prizonierii, cît și lucrurile de preț le pot aduce un folos mai mare. În fața celor doi șeici, Vlah era și prizonier, și lucru de preț. Prin urmare, dacă voia să supraviețuiască, trebuia să țină seama de aceste reguli ale imperiului.

Astfel gîndea Vlah acolo, între păzitorii săi, cu privirile duse spre cei doi șeici, cînd, deodată, de undeva, de dedesubt se auziră urlete și țipete și pe piatra lucioasă țîșniră băieți și fete de culoare maronie, tineri mulatri cu trupuri încordate. După ei, apărură muzicanții, și mulatrii, despărțindu-se în semicercuri avînd între ele căpetenia — un musulman înalt, îmbrăcat în roșu —, începură pe dată să cînte, cu voci de trîmbițe, acompaniați de tobe. Semicercurile, închipuind semiluna, începură să se învîrtească înainte și înapoi, într-un dans apăsător, înviorat continuu de dubla șerpuire a șoldurilor. Mulatrii își duseră apoi mîinile la spate, și le încrucișară în față, le ridicară deasupra capului și se lăsară ușor pe vine. În toată vremea

asta țipetele sporiră treptat, și cînd se contopiră într-un singur urlet, căpetenia scoase, privind în sus și ținîndu-și răsufierea, o sabie scurtă și lucitoare. Un alt țipăt ascuțit țîșni de astă dată numai din pieptul fetelor, care începură, în cele din urmă, să-și tăvălească trupurile la picioarele căpeteniei. Era semnul unei rugi pe care însă conducătorul ceremonialului nu voia s-o asculte. Atunci ele se ridicau, clătinîndu-se, și porneau din nou să danseze și să strige, pînă răgușeau. Una dintre fete, înfășurată în mătase verde, se repezi cu dinții spre mîna în care căpetenia ținea pumnalul, dar fu împinsă numaidecît de un băiat care-i cuprinse între palme obrajii netezi, lovind-o să se trezească, să-și dea seama ce face. Căpetenia își strînse pumnalul ridicîndu-l spre băiat, dar fata se așeză în fața lui, apărîndu-l. Atunci căpetenia, ca și cum ar fi fost speriată, opri dansul lăsînd doar tobele să răpăie surd și fără întrerupere. Dansatorii, ca niște tulpini de bambus, rămaseră nemișcați, cu ochii pe jumătate închiși, în vreme ce căpetenia arătă ajutoarelor sale — doi musulmani îmbrăcați în galben — pe băiatul apărut de fata înfășurată în mătase verde. Fata țipă, de astă dată singură, neajutată de nimeni, nici chiar de băiat, țipă tot mai tare, întreaga ei ființă era acum un țipăt, țipă fără contenire, pînă cînd glasul ei înspăimîntător fu gîuit de o fulgerătoare lovitură de gîrbaci, care-o țintui de piatră. Apoi trîmbița cîntă numai pentru ea: se legăna încet, clătinîndu-se pînă aproape să cadă, iar din buzele mușcate curgea sînge. Muzica se opri, dansatorii părăsiră sala, rămînînd acolo doar mulatrul căzut la sorți să devină eunuc. Cele două ajutoare ale căpeteniei aduseră în mijlocul sălii un butuc scund și un fel de pat dintr-o singură scîndură pe care-l așezară la același nivel cu butucul, strîns lipit de el. La semnul căpeteniei, mulatrul se lungi pe pat cu fața spre

butuc. Trupul îi tremura. Știind că ceva îngrozitor avea să i se întâmple dintr-o clipă în alta, și ca și cum și-ar fi amintit abia acum, mulatrul sări de pe pat, ghemuindu-se, ca o pisică, într-un colț al sălii. Musulmanul cel înalt, pălind, sări și el în vârful picioarelor și mugii :

— Alah, să nu-l ierți !

Își desfășură gîrbaciul și-l răsuci gata să-l plesnească. Dar băiatul se ridică din colțul său, venind spre patul de lemn, astfel că musulmanul cel înalt renunță la pedeapsă. Cînd se întinse din nou, ajutoarele îi legară picioarele și mîinile, după ce mai înainte îi dăduseră jos ceacșirii, lăsîndu-l gol din brîu în jos. Frînghiile umede le petrecură de-a latul scîndurii, cu joc larg, s-alunece, și să ușureze munca vraciului în timpul zbaterii. Aduseră apoi o găleată de lemn și o piele de miel proaspăt jupuită, pe care le așezară lîngă butuc. Și abia după ce puseră alături și ciocanul de lemn, pe ușa cea mare a sălii își făcu apariția, în caftanul său tivit cu aur, vraciul, purtînd, cu ambele mîini ridicate în fața bărbiei, pocalul cu apa tămăduitoare. Văzîndu-l, mulatrul vru să se scoale, să-i cadă în genunchi, să-i ceară îndurare, dar legăturile îi țînură trupul pe loc, astfel că nu mai avu ce face decît să aștepte nenorocirea. În cele din urmă, cînd vraciul începu să-i vorbească, tînrul mulatru deveni atît de curios, încît scoase un murmur surd, care ar fi vrut să însemne că a înțeles totul, că poate chiar se și bucură de o asemenea întîmplare.

— Am cunoscut pe lume destui ticăloși, care puneau mai mult preț pe viața și pe plăcerile lor decît pe harul divin de a fi de folos sultanului și străluciților săi dregători, îi vorbise vraciul cu glas puternic, vădit interesat să fie auzit și de cei doi șeici aflați deasupra lui, în balconul de sus. Nu vreau să te numeri printre ei. A te plînge ar fi în zadar. Alah te-a ales ! Ți-am adus în acest pocal apa tămăduitoare din izvoarele sale sfinte. Acesta ți-e drumul

și trebuie să te bucuri. Numai mișei nu se bucură cînd ajung în mareașă suită a sultanului. Dar oare ajung ? Sau dacă ajung, stau ei multă vreme cu capul pe umăr ? Vei fi, prin voia Profetului, mereu în preajma slăvitului nostru împărat : la palat sau în bătălii. La semnul tău vor sări oricînd o sută de seimeni. Tu vei fi grădinarul și apărătorul grădinii sultanului. O floare atinsă e pentru tine moartea. Dar tu n-ai să lași niciodată să cadă bruma. Vei trăi veșnic în brațele vitejiei. Numai dacă n-ai să mori acum. Căci am să-ți spun : eu, învățatul medic El Sebu, am rămas în mintea multor oameni din garda Marelui Sultan ca salvator. De vei muri acum, va fi semnul că nu te-ai ridicat cu gîndul sfînt la rangul ce-ți fusese dat. Dar de vei trăi, îți vei aminti cu prisonință că sceptrul nevăzut de pe capul tău a fost pus de puterile încredințate mie de Profet.

Lăsînd pocalul în mîinile întinse ale mulatrului, vraciul încheie cu aceste cuvinte :

— Cum va fi voia Cerului !

Mulatrul înghiți în sec, vru să ducă pocalul la gură, dar vraciul îl opri :

— Nu-i pentru tine, ci pentru ceea ce vom scoate din tine.

Una din ajutoare îi luă pocalul și-l puse jos, pe piatră, lingă butuc, să-i fie la îndemîină atunci cînd căpetenia îi va face semnul convenit. Vraciul ridică mîinile. În această clipă căpetenia, luînd deodată o înfățișare și mai feroasă, se năpusti cu mîinile între picioarele mulatrului ; îi înșfăcă boașele și i le răsuci învelindu-i-le în pielea de miel. Mulatrul, cu ochii ieșiți din orbite, scoase un urlet. Se rostogoli înapoi, ajungînd la cealaltă margine a scîndurii. Atunci căpetenia îl înhăță de ceafă și îi trecu repede peste gît o frînghie. Din spate, ajutoarele îl împunseră ușor cu vîrfurile cuțitelor, astfel că tînărul se trase la loc, cît ținură

frîghiile, pînă lingă butuc, în vreme ce vraciul bolborosea mai mult pentru el :

— O să te chinui, dar o să-ți treacă...

Mulatrul își lăsa capul, încercînd să-și stăpînească trupul străbătut de zvîcnituri din ce în ce mai violente, pe măsură ce căpetenia bătea cu ciocanul în pielea de miel, puternic și cu repeziciune. Din gura mulatrului, întoarsă în jos, începu să curgă salivă, în timp ce sudoarea îi țîșnea din toți porii. Respiră adînc, gemu, apoi intră în starea de leșin. Atunci încremeni, și numai din cînd în cînd scotea cîte un cuvînt nearticulat. Vraciul îi pipăi fruntea, îi deschise ochii și se uită atent la privirea lui fără nici o strălucire. Vărsă din pocal apă într-un pumn și-i frecă tîmplele și pieptul. Tînărul căzu, atins parcă de un hanger. Revenindu-și, scoase un țipăt atît de puternic, încît pînă și căpetenia se îngrozi. La sfîrșitul trebii, căpetenia legă strîns în afară umflăturile cu șuvițe late de mătase și se retrase lingă ajutoarele sale. Mulatrul respira adînc, fața îi era plină de broboane de sudoare, iar buzele îi învinețiseră și-i tremurau într-un susur neconținut. Vraciul le făcu semn celor trei să se depărteze, să-l lase cît mai liniștit. Căpetenia se dădu cîțiva pași înapoi, urmat pe dată de ajutoarele sale, holbînd ochii. Întreaga sa înfățișare dădea de înțeles că și-ar fi dorit mult să fi fost vraci și acum găsise împrejurarea potrivită să afle tainele meșteșugului. În clipa următoare, cînd mulatrul nici nu mai mișca, vraciul scoase de sub veșmînt un mic cuțit, pe care-l repezi o dată, de două ori, de trei ori în pielea umflată, răsucindu-l ca în coaja unei portocale. Băiatul sări ca un arc, trăgînd mult în sus frîghiile, apoi amuți pe loc, ca și cum ar fi fost înjunghiat în inimă și-ar fi murit. Vraciul repetă loviturile : sîngele țîșni șiroaie în găleată, dar, după un timp, vraciul îl opri cu cel de-al doilea rînd de legături. Cînd termină, vraciul își șterse

sudoarea de pe frunte și fața i se umplu de pete roșii. Apoi plecă tăcut, cu pași rari, dispărînd pe aceeași ușă pe care intrase. Căpetenia, care nu înțelese pesemne nimic din toată operația, se duse repede la găleată, apoi îl privi pe mulatru, care rămăsese hărtănit și nemișcat și, în cele din urmă, îl îmbracă în niște șalvari largi, chinuindu-se mult pînă să-i vîre în ei picioarele împietrite.

De la fereastra sa, Vlah îi văzu apoi pe cei doi șeici ridicîndu-se și părăsind balconul, în vreme ce, jos, ajutoarele căpeteniei ridicaseră patul, ca pe-o targă, ducîndu-l spre una din ușile sălii. Ceva mai tîrziu, reveniră împreună cu căpetenia, strîngînd de-acolo uneltele, ducînd la locul său butucul și aruncînd cîteva găleți de apă pe lespezile deasupra cărora fusese castrat viitorul eunuc. Vlah privise totul cu atîta încordare, încît uitase de starea în care se afla și mai ales de păzitorii săi ce se lungiseră în camera de alături și începuseră să sforăie, ca și cum ar fi fost miezul nopții. Numai cîrmaciul rămăsese proptit de tocul ușii, continuînd să-l observe, mereu cu capul întors spre el, stînd la pîndă și urmărindu-i pînă și respirația. În clipa aceea Vlah se închipui fără lanțuri, furișîndu-se pe coridoare, sărînd ziduri și ieșînd, în cele din urmă, pe una din gurile pe care urca fumul. „Numai așa aș putea scăpa de aici, numai dacă aș fi fum“, gîndi el.

Capitolul 5

Pe meleagurile acelea se răvărsă deodată ploaia. O ploaie deasă, cu vînt care lua picăturile și le azvîrlea pînă-n apele mării, scipiri de fulgere păreau să cadă și să se izbească de frunzele ascuțite ale copacilor, adunate apoi repede de vînt în grămezi verzi ce zburau de colo-colo. Izzet Sinasi privi valurile agitate, dar tocmai furtuna ce amenința să se apropie dintr-o clipă într-alta îl făcu să se hotărască să iasă în larg și să pornească la drumul cel lung. Ambarcațiunea lui, după model grecesc, era de o sută de ori mai puternică decît ghimia cu care trecuse golful șeicul Ali Arif. Avea două rînduri de vîsle, bot ridicat la înălțimea a patru oameni, iar acoperișul îi era din pînză de cort pe care nici cel mai năprasnic viscol n-ar fi putut-o smulge din inelele de fier. N-avea de ce să-i fie teamă, cu atît mai mult cu cît el însuși făcuse parte din flota de luptă din Marea Neagră și de pe Dunăre. Cu patru ani în urmă luase parte la asaltul Belgradului. Corabia pe care o comandase Izzet Sinasi în acel război i-a servit drept model pentru construirea celei cu care plecase acum spre capitala imperiului. Încărcătura îi era destul de prețioasă : zece eunuci tineri, cu păr negru, pielea creolă și dinți albi, perfect sănătoși, șase slave fără de care n-ar putea fi nici ospaț, nici gînd de bătălie — cele mai frumoase fete capturate vreodată de

pe pământurile verzi de sub Munții Caucazului —, și un prinț valah, darul cel mai scump, diamantul viu, cum fusese supranumit, adus la el de preacredinciosul șeic Ali Arif și plătit cu aurul cetății sale. Și toate comorile acestea erau rînduite, ai fi zis, după preț : eunucii într-o parte și-n alta pe scindurile de la marginile din spate, micile cadîne la mijloc, înfășurate în vălurile lor, iar Vlah în față, lîngă Izzet Sinasi, care-i schimbase hainele date de Ali Arif cu altele și mai arătoase, totul numai mătase de Damasc. Îi dezlegase de la mîini frînghiile, așa încît l-ai fi crezut un șeic sau un agă. Nu-i mai ținea nimeni tăișul hangerului în spate, iar mișcările nu-i mai erau pîndite. Nici cînd se lăsă noaptea, răcoroasă și plină de miresme, Izzet Sinasi nu-i puse păzitori, ci-l lăsă singur cu ochii la stelele rare ale cerului limpezit. Dinspre larguri venea mereu un vuiet care era însă acoperit și stins pe dată de lipăitul puternic al vîslelor — răsărit ritmic de douăzeci de brațe.

Cu toate că Izzet Sinasi avea o deplină încredere în trăinicia corabiei sale, în forța ei de-a învinge valurile, ostoite, cîrmaciul n-o ducea foarte departe de țarm, ba chiar îi urma linia, motivul fiind bineînțeles acela că spre Adrianopol drumul cel mai drept nu putea fi altul. Ieșirea în larg l-ar fi depărtat fără nici un rost de țintă, iar timpul începuse să-i fie măsurat. Șeicul Izzet Sinasi nu voia să lipsească prea mult din cetate, pericolul unei invazii mongole sau tătărești era oricînd de așteptat. Astfel că, din porunca sa, corabia mergea pe o cale foarte bună pe firul apei, cum s-ar spune, plutind la vreo jumătate de milă depărtare de țarm. Și cum vîntul bătea cu putere din spate, viteza era din ce în ce mai mare, fiindcă vîslașii, amenințați cu harapnice, nu conteneau să-și facă datoria. Șeicul Izzet Sinasi, căruia pe cora-

bie i se spunea, după moda europeană, căpitan, avea pregătiți în cetate peste treizeci de vîslași, dar cu el nu lua mai mult de jumătate, pentru ca greutatea cea mare să n-o aibă ei, ci mărfurile. Fiindcă în afară de eunuci și cadîne, în pîntecul corăbiei se mai aflau și doisprezece batali cu lînă neagră de Musa, din care se scot firele cele mai fine și strălucitoare pentru papuci și briuri, precum și o grămadă de piei de lupi roșii de deșert, din care se fac podele pentru iatace. Pe deasupra mai atîrnau și alte lucruri, fără a se pune la socoteală hrana — carne uscată și turte de orz mai tari decît piatra, anume pregătite pentru drumuri lungi — și armele, căci fiecare vîslaș (cu toții în număr de cincisprezece) își avea în magazia corăbiei cite trei rînduri de arme : baltaguri, iatagane, sulite și arcuri. În timpul călătoriei, paza mărfurilor vii era asigurată de cei cinci vîslași de rezervă, de fapt mereu alții, fiindcă, din timp în timp, pentru refacerea energiei, vîslașii se schimbau între ei, prevenindu-se astfel orice acostare la țarm, iar dacă ar fi fost vorba de vreo luptă cu pirați, atunci de bună seamă că intrau în bătălie toate armele. Învățăturile unei asemenea călătorii, șeicul Izzet Sinasi le trăsese din experiența marinarilor de război ai sultanului, care adesea trebuiau să meargă mult pe apă și să-și păstreze, totodată, și puterea de atac sau apărare. La lupta pentru cetățile Mării Negre comandase cea mai puternică ambarcațiune, cu patru tunuri, două pe o parte și două pe alta, umplînd țarmul de fum și ziduri sfărîmate. Murad însuși îi trimisese în dar un turban împărătesc în semn de prețuire a vitejiei sale. Au fost vremuri de glorie nemăsurată ; prin acest dar i se dăduse puterea să stăpînească mici popoare de pe țarm sau din pustii și an de an le despuiaze cu ajutorul oastei sale de apă și de uscat. Pînă într-o noapte, cînd,

într-o bătălie pe care nu pusese nici cel mai mic preț, pe care o socotise ca pe o încăierare oarecare, toți oamenii i-au fost împrăștiați și măcelăriți. N-a scăpat decît el și-un rob de-al său, Ziya, pe care l-a numit seiz la cetatea din Sedi, Ziya Fiorosul, acum un slăbănog beteag fără nici cea mai mică urmă de vlagă. Avea însă nevoie de el, fiindu-i credincios. Împreună fugiseră cu tezaurul strîns în timpul anilor de jaf și-au clădit cetatea de sub pămînt. Avînd aur și păstrîndu-și răbdarea, Izzet Sinasi, spaima de altădată a satelor de pescari și a vînătorilor, a devenit iarăși puternic. El era acum neguțătorul cel mai prețuit al împărăției, podoabele duse de el la Palat fiind dintre cele mai rare. Căci nu oricine poate dispune de un vraci atît de îndemînat precum El Sebu, trimis în casa lui de Alah însuși, care i-a încredințat misiunea de a face din niște sălbatici — gata oricînd să urle asemenea unor tigrii — cei mai blînzi, mai luminoși, mai frumoși, mai agili și mai devotați păzitori ai seraiului. Din pricina asta sultanul era fericit să-l aibă furnizor. Războinici găsești pe toate drumurile, dar un șeic înțelept, care să știe să aleagă dintr-o căldare de nisip cele cîteva boabe de aur, e ca un copac în mijlocul deșertului. Acesta era Izzet Sinasi, cel care-l cumpărase pe Vlah de la șeicul Ali Arif, fără să regrete nici o clipă aurul dat în schimbul ostatecului, știut fiind că avuția crește numai dacă n-o lași să lîncezească. Pentru Izzet Sinasi un fiu de domnitor din Valahia prins cu arcanul exact în momentul în care s-ar fi putut pierde pentru totdeauna însemna nu numai pungi de aur, dar și o nouă glorie în ochii sultanului preamărit. Și aceasta era de fapt plata cea mai mare, o plată pe care și-ar fi dorit-o din adîncul inimii și Ali Arif. Numai că șeicul asiatic Ali Arif n-avea corabie, ci o biată încreoală plutitoare, care s-ar fi destrămat curînd pe un drum atît de lung.

Vlah intuise tîrgul dintre cei doi șeici, îi era, deci, totuna. Nu cine avea să-l predea sultanului îl interesa acum, ci cum ar fi putut să scape de pe această corabie-închisoare. Un noroc ar fi fost, fiindcă, spre deosebire de Ali Arif, noul stăpîn nu-l mai ținea legat. Dar iată că sub streășina din colțul drept stătea ghemuit pe vine un turc, care păru să-i facă semne. Cînd se apropie nu găsi decît un stîlp scurt din lemn : patru scînduri bine lipite, ca un fel de horn cu două firide, iar înăuntru, gol. Găurile însă rămăseseră : erau chiar firidele — adînciturile osoase. Numai ochii dispăruseră. Rotindu-și privirea, Vlah observă că toată corabia era înțesată cu asemenea coșuri prin care sticleau, din cînd în cînd, ochi omenești. Ochii păzitorilor-vîslași de rezervă purtînd cu ei cele trei rînduri de arme, plus lațul cu care te-ar fi adus numaidecît înapoi dacă ai fi sărit, spre țarm sau spre larg, bordura bărcii.

Înspre ziuă, țarmul se depărtă brusc, corabia păru să fi alunecat mult în larg, dar odată cu răsăritul soarelui se deschiseră în zare munți înalți, drapați în văluri de nori alburii. Ceva mai încolo ieșea din ape pîntenul crestei, ca o umbră cenușie profilată pe cer, și căpitanul porunci cîrmaciului să-și holbeze bine ochii, fiindcă apa asta liniștită de sub înălțimi poate fi cea mai înșelătoare. Marile bulboane sînt mai ales spre mal. Dar, ca un făcut, firul apei ducea mereu într-acolo și, oricît încercară vîslașii s-o împingă din mișcări înspre larg, corabia trăgea spre pîntenul de piatră precum știuca flămîndă spre vîrfurile undiței. Nu era însă nici un pericol, căpitanul mai trecuse de-atîtea ori pe aici ; grija era totuși ca această corabie puternică, dar, totodată, suplă, să nu fi fost izbită de vreo stîncă neștiută. Pentru o manevră serioasă ar fi fost nevoie de vînt bun ; pe imensitatea mării se lăsase însă acum cea mai adîncă liniște. Doar briza de dimineață răscolea aerul încălzit dintr-odată. Curînd, corabia căpitanului Izzet

Sinasi se apropie mult de masivul abrupt al înălțimilor, plutind ușor, ca și cum nimeni n-ar fi avut habar de haosul de dedesubt plin de roci sfărîmate și de ascuțișuri stîncoase sfîrtecate de prăpăstii. Căpitanul însuși știa cîteva povestiri despre locul acesta numit „Vîltoarea Săitanului“, unde se spunea că ar fi fost înecate chiar tezaure, dar că nimeni nu îndrăznise să coboare în adîncuri, iar cei care se încumetaseră nu mai ieșiseră niciodată la suprafață. Corabia înaintă ușoară pe sub vîrfurile enorme de stînci pleșuve. Și, deodată, din adîncuri se iviră nu ascuțișuri pietroase, ci niște capete de oameni vii, care-și aruncau brațele spre marginile corăbiei, adunîndu-se, în cele din urmă, într-o hoardă de pirați, acei legendari lupi de mare ai străvechii Egee și de care căpitanul Izzet Sinasi părea să fi uitat cu desăvîrșire. Lupta se încinse într-o clipită, totul se petrecu ca o rostogolire de valuri ce-ar fi purtat pe spinări prada unui fulger sfărîmat. Cei ce dădeau forță de înaintare corăbiei lăsară vîslele din mîini și la porunca lui Izzet Sinasi ieșiră în afară pe trapele repede ridicate de baltagele strălucind în aer, izbind în tot ce era potrivit stăpînului lor. Cîțiva pirați căzură peste bord, iar Vlah se simți ca în interiorul unui cazan. Se lipi de stîlp, gata să se arunce peste bord, dar corabia fu înconjurată de înotători care păreau să facă totul numai ca el, Vlah, să nu dispară de pe corabie. Nimeni nu-l atinse, întreaga luptă se dădea parcă anume pentru el. Ba, o clipă, Vlah avu chiar senzația că acei pirați nu erau, de fapt, pirați, ci niște salvatori ai lui care, aflînd ce se petrecea cu el și încotro era dus, i-au venit, într-o fugă, în ajutor, străbătînd cîmpii, munți și ape. Din pricină că nimeni nu mai era la vîsle, corabia începu să se învîrtească în cerc. Vlah așteptă sfîrșitul luptei ; oricum, el n-avea de partea lui să fie : dacă învingeau pirații, el tot prizonier le-ar fi rămas.

Puțin mai târziu, Vlah îl văzu pe Izzet-căpitanul în-genunchind în fața unui pirat bărbos făcut numai din mușchi, care-i strigă mugind, asemenea valurilor înspumate ce se izbeau de corabie, scuipînd-o cu o gură uriașă :

— Scoală sus, ciine !

Izzet, șeicul, se ridică dintr-o săritură și rămase drept ca un copac pe care cineva l-ar fi curățat de crengi. Apoi dispăru, azvîrlit în apă. În urma lui rămaseră două arcuri de sînge ce se desfăcură repede și se amestecară pierind în spuma vineției. Apoi bărbosul își smulse pielea de iepure de pe față și se lăsă, rîzînd fără sunet, în spatele lui Vlah, împungîndu-l la încheieturi cu vîrful hangerului :

— Ei, mărite prinț, ți-a mers bine la Izzet Sinasi ?

Cînd se întoarse, Vlah îl recunoscu pe Ali Arif.

— Am să-ți spun ceva, vorbi șeicul asiatic. În fața mea și-a deschis porțile ferecate pînă și vestita cetate Așik, despre care se spunea că avea temelii în miezul pămîntului, iar turnurile în miezul cerului. Dar Alah m-a ajutat s-o înving pentru că nimic de pe pămînt nu trebuie să atingă înălțimile sfinte. Corabia asta mi-a făcut mult rău. Goana ei pe ape a întrecut cu mult goana cailor mei. Pe țărîm e greu să mergi, potecile sînt strîmte. Dar le-am spus cailor că trebuie s-ajungem cu mult înaintea voastră. Eu cred în Alah și în Profetul său. Ciinele de Izzet trebuie să fi crezut în Șăitan de vreme ce l-a înghițit vîltoarea. Pe cînd voi mergeați pe ape, eu am sărit cu sclavii mei munții, am trecut peste mormane de șerpi și-am străpuns cu pumnalul gîtlejul a doi robi care n-au mai avut putere să meargă. Am rătăcit prin păduri și, spre zori, am zărit, din fuga cailor, marea. Era brăzdată de corabia lui Izzet Sinasi, care se grăbea s-ajungă la sultan. M-am gîndit că s-ar fi petrecut cea

mai mare nedreptate să fi fost el înaintea mea acolo, și încă lăudîndu-se că te are pe tine, diamantul viu. Am simțit în mine răgetul leului mușcat, pe cînd dormea sub umbra palmierului, de un șacal. Al cui ești tu, mărite prinț ?

Acestea zicînd, Ali Arif, dezvelindu-și mereu dinții lui mici și gălbui, făcu semn hoardei să treacă la treabă. Cei care nu mai aveau viață fură aruncați peste bord, descoperindu-se astfel că dintre vîslașii-războinici ai lui Izzet nu mai rămăseseră decît patru. Robii-pirați aduși de Ali Arif erau în număr de doisprezece. Prea destui ca, îndrumați de noul căpitan, să scoată corabia din vîltoare. Mai înainte însă căpitanul Ali Arif ținu să facă inventarul mărfurilor. Vlah, diamantul viu, era din nou în mîinile lui. Îl legară chiar de stilpul de care stătuse toată vremea rezemat. Eunucii, claie peste grămadă, cu brațele peste frunte și tremurînd ca varga, erau cu toții în număr de zece. Întocmai așa cum îi spusese șeicul Izzet Sinasi, pe cînd se ospătaseră în cetatea de sub pămînt, numită Portul Sedi. Cu aceeași siguranță, Ali Arif descoperi în borta corăbiei, lipite de scîndura ovală și-ngrămădite ca într-o grotă, pe cele șase fete din Caucaz. Berbecii și pieile erau, de asemenea, la locurile lor, deci toate bunurile sultanului scăpaseră, prin voința lui Alah, neatinse de sabie. Acum corabia putea fi scoasă și pusă cu botul pe valurile largi spre Nirgup, unde ducea drumul, deși, după Ali Arif, Izzet Sinasi voise să treacă prin Marmara, unde Bizanțul nu mai avea putere. Drumul ocolea, dar, după el, aceasta ar fi fost calea cea mai bună spre Adrianopol, în cîteva zile ar fi ajuns la Tekir, și-ar fi luat apoi pieptiș podișul cu cai mici și iuți, în vreme ce corabia ar fi rămas în apele peninsulei. Distanța era acum însă prea mare să se mai poată întoarce din Egee.

Vlah, încadrat de doi păzitori, își reluă și el mersul său solitar, cufundat în gânduri : tonuri de purpură, auriu și roșu-aprins, se oglindeau pînă departe în apele albastre ale Egeei sfîrtecate, deodată, de cîteva săbii lungi de pămînt, drepte, între care una, cea mai ascuțită, purta pe lamă ruinele unei cetăți năpădite de ierburi, închipuind un fel de movilă rotundă și verde, aducînd mult cu cetatea subterană a șeicului Izzet Sinasi. Și dacă în spate nu s-ar fi ridicat un fort roman profilat pe fondul alburii ca o săgeată, Vlah ar fi crezut că au ajuns iarăși înapoi la Sedi. Deasupra fortului masa uriașă a nărilor avea pete roșii pe falduri ca o mantie pătată de sînge : erau razele soarelui ascuns pe după munții depărtați.

Ajuns în înot înapoi pe corabie, cu apa curgînd de pe el, robul trimis de Ali Arif, spre a vedea dacă drumul spre mal nu e oprit de stînci nevăzute, aduse, totodată, cu el un mic cazan din aramă pe care căpitanul, crezîndu-l plin cu aur, îl deschise nerăbdător cu vîrfurile hangerului, dar nu găsi înăuntru absolut nimic.

— Semn rău ! bolborosi Ali Arif, pipăindu-și la cingătoare pumnalul cu mîner de aur.

Robul cu ochii holbați, speriat de nenoroc, se dădu în lături, cu nările umflate, adulmecînd pericolul. Dar chiar în clipa aceea din căzănelul rostogolit pe podea se desprinsese un sipet lucrat cu sidef. Ali Arif forță încuietoarea și scosese din podul palmei trei monede mici și subțiri cu vechi însemne, probabil romane, fiindcă, deși Ali Arif colindase lumea mărilor pînă în Serbia, încă nu se pricepea să dezlege taine de demult. Oricum, aurul e tot aur, fie vechi, fie nou, și robul merita o răsplată ; Ali Arif îi aruncă, în dar, căzănelul gol. Robul îl înșfăcă și se îndepărtă bătînd în el ca într-o tobă. Și multă vreme Vlah auzi bătaia aceea ritmică venind cînd de sus, cînd de jos, care-l făcea să-i fie somn, dar n-avea cum să se întindă,

fiindcă Ali Arif descoperise pe corabie un fel de carceră. Și-l vîrîse pe Vlah acolo. O temniță din scînduri care nu era îndeajuns de înaltă ca să poți sta în picioare, dar nici destul de largă ca să te poți culca, și Vlah se îngîrămadise în ea cu trupul strîns, așteptînd locul acela de pe țarm, cînd avea să fie scos din cușcă. La miezul nopții corabia acostă. Debarcarea se făcu în cea mai adîncă liniște și, spre ziuă, Vlah avea să vadă că se găsea într-un oraș cu ziduri de piatră și case de lemn dincolo de care urmau pădurile dese ce sorbeau cu nesaț murmurul îndepărtat al mării. Era Galipoli, străveche cetate cucerită de emirul Suleyman, fiul lui Orhan, cu un secol în urmă, moment care a însemnat începutul expansiunii turcești în Europa. De îndată ce se opriseră acolo, Vlah fu dus într-o casă mare și singuratică năpădită de flori și ospătat cu boabe de soia și bucățele de aluat fără sare, care clocotiseră în grăsimi de oaie, după care i se dădu pială cu ceai negru și lăsat să se odihnească. Omul care-l servi, subțirel și negricios, cu nasul coroiat și ochii mici înfundați sub fruntea arsă de soare, tot timpul sîrguincios și îndatorat, era singurul său paznic ; de cum Vlah se întinse pe cerga de lînă, se așază și el în ușa, cu picioarele încrucișate, privind dincolo de țarm, unde se înălțau arbori de tot felul, carpeni și palmieri ofiliți și de unde se vedea aproape tot orașul cu moscheele și clădirile sale cu acoperișuri drepte, îngîrămadite în valea verde sau răsfirate pe povîrnișurile mărginașe. Cu ochii spre ușa larg deschisă, Vlah adormi, avînd sub frunte tot felul de imagini cumplite, cîmpii peste care croncănesc corbi și maluri de ape lîncede pe care orăcăie broaște rîioase, temple cu schilozi roși de lepră și acel mic animal din pricina căruia tresare și-l aruncă din sîn cît mai departe, născut din arșiță, căzut din soarele de-atîtea ori chinuitor — șopîrla, reptila pe care o va scîrbi toată viața, cu solzii ei rotunzi, cenușii și

unghiile în nisip, cu pîntecele ei alburii și moale strîngînd în el toate păcatele pămîntului. Reptila care aduce pe capul ei atîta foc, botul ăsta cu ochii larg deschiși și cu gura pe care respiră flăcări, în timp ce limba îi tremură. Vlah îi rupe coada dintr-o lovitură și ea încremenește și se proptește, deodată, în nisip : își înalță capul și începe să și-l miște într-o parte și în alta, își schimbă locul și iarăși rămîne nemișcată. E încremenirea unei ființe de demult, care ar fi trebuit să dispară, dar n-a dispărut, a unui monstru care a stăpînit cîndva apele, pămîntul și aerul. O clipă pare să-și fi încheiat viața sau să nu mai facă altceva decît să asculte cum lunecă aștrii în timp și să se lase scaldată de lumina unuia dintre ei. Dar în clipa următoare coada îi crește la loc și reptila se umflă și țîșnește spre apus, căutînd umbră. Ce se petrece ? Ce urmărește șecul Ali Arif ? De ce-l trimite la închisoare ? Vlah își simte capul vîjîind și se uită buimac la seimenii care-i răsucesc mîinile și-l scot afară din casa aceea și-l duc, printre buruieni înalte, spre zidurile fortului, și-l aruncă într-un beci din care țîșnește o duhoare cumplită, printre alți osîndiți, care-și blestemă zilele că n-au fost executați. Sînt aici tot soiul de întemnițați, fiecare dintr-o altă pricină, trădători și dezertori, dizgrațiați și renegați — toți arătînd ca niște schelete învelite în zdrențe, încătușați în lanțuri grele, murdari, plini de păduchi, cu răni deschise, oameni de viața sau moartea cărora sînt legate interese nebănuite ale imperiului, înfrățiți prin gînduri, dar care ajunseseră să se bată între ei pentru o bucată de carne stricată aruncată printre zăbrele de paznicii închisorii, sau să-și frîngă brațele pentru un ulcior cu apă împutită. Păreau cu toții că supraviețuiesc numai pentru ca să se vadă cît poate rezista foamei un trup omenesc, durerii și torturilor, fără să-i dispară totuși o ultimă scînteie de viață. Între ei, începu

să-și zornăie lanțurile și Vlah. Ceva mai tîrziu, el avea să afle că se petrecuse un lucru foarte grav, că o întîmplare nenorocită pusese capăt tuturor speranțelor de a mai ajunge în țară : tatăl său nu mai era domn ! Știrea pe care i-o dăduse chiar șeicul Ali Arif l-a zguduit atît de puternic, încît s-a prăbușit pe lespezile temniței, intrînd într-un somn de o zi și o noapte. Trecură peste el scheletele în lanțuri de zeci de ori, avură loc încăierări, țîșniră țipete și urlete de durere, fu izbit de cîteva ori în coaste de seimenul care-și număra dimineața deținuții, dar Vlah nu se mișcă, iar cînd își reveni avu aerul unuia care parcă abia atunci picase pe pămînt. Cine era ? Ce se întîmplase cu el ? Cum arată lumea ? Și pentru prima oară în viața lui izbucni într-un rîs liber, fără nici o opreliște, o revărsare de hohote ce se înalță spre zăbrele — iarăși închis, iarăși ținuit locului, și unde ? La cea mai cruntă închisoare a imperiului — Galipoli ! —, loc în care o să i se reteze capul sau o să fie uitat pînă ce va putrezi de viu. Numai cu o zi înainte un fir de păr din cap valora pentru Ali Arif aur, iar acum tot trupul nu-i mai era decît un hoit pe care-l vor devora curînd corbii. Într-un fel, Ali Arif își luase plata, dar el țintise la o afacere mult mai mare, altminteri de ce mai muncise atît și-l mai omorîse și pe șeicul Izzet Sinasi ? La Galipoli se știa totul. Galipaga Mutterferrika, comandantul închisorii, ale cărei reguli le socotea ca niște legi ale firii, Galip-aga, inventatorul „torturii lungi“, a „execuției lente“, a „uciderei prin inaniție“, îl ascultase cu luare-aminte pe șeicul asiatic, îi apreciasse mărfurile vii — cu siguranță că dacă avea să ajungă cu bine la Adrianopol, sultanul îl va răsplăti cum se cuvine —, dar despre ostatecul valah n-avea ce să-i spună decît că tatăl lui fusese uzurpat. Astfel că atotputernicul Murad al II-lea nu numai că n-o să se bucure,

dar s-ar putea ca șeicul Ali Arif s-o și pătească pentru faptul că nu-l predase pe fugar cetății Egrigözü, unde prizonierul își avea tainul și de unde ar fi fost dus oricând la Palat dacă s-ar fi iscat cerința. Înspăimântat, șeicul Ali Arif se rugase atunci de comandant să i-l primească pe fugar acolo, ca și cum ar fi fost prins prin apropiere, și să-i dea un semn prin care să dovedească oamenilor sultanului, mai-marelui seimenilor sau marelui vizir că își făcuse datoria. În felul acesta va putea să ducă sultanului eunucii și cadînele, precum și celelalte mărfuri încredințate lui de bunul său prieten, șeicul Izzet Sinasi înainte de-a fi murit de vărsat de vînt.

Astfel ajunsese Vlah în cumplita închisoare de pe malul Bosforului, ascultîndu-și respirația ca pe singurul semn care putea să-l mai încredințeze că trăiește. I s-a întîmplat cîndva, pe cînd era copil în Cetatea Colinei, să coboare scările și să iasă afară cu o feștilă aprinsă. Dar afară răsărise soarele și flacăra torței sale se pierduse în lumina atotstăpîitoare. Și totuși luminița lui exista. Îi părea rău nu de el ca de o ființă, nu de el ca un băiat tînr, ci de ceea ce ar fi vrut să înfăptuiască, îi părea rău de ceea ce ar fi putut să facă dacă ar fi fost lăsat să trăiască în țara lui. De ce s-a speriat el, Vlah, atît de mult dacă frica de moarte îi era străină ? De ce simte nevoia să izbească cu pumnii în ușa de piatră ? Pentru că e singur, pentru că e, într-adevăr, singur, pentru că nimeni nu va ști niciodată pe unde aveau să-i rămînă oasele, pentru că gușterul cenușiu i-a intrat în sîn și-i otrăvește sîngele.

În haosul imaginilor vii al căror iureș îl copleșește pătrunsese una nouă : vedea, în închipuire, piața întesată de lume, eșafodul, și-l vedea și pe călău îmbrăcat în cămașă roșie — în frunte două găuri negre — plimbîndu-se cu securea în mîină. Și, deodată, cineva i se repede în gît. Gușterul cenușiu și-a scos limba care s-a lățit, totul se

întunecă, aerul devine înăbușitor, inima se face ca un sloi de gheață care-i înfioară întreg trupul cuprins de un tremur mărunț. Dar, pe nesimțite, un stol de păsări se apleacă asupra lui, înconjurându-l ca pe un nor străveziu, îl ridică în sus, acolo unde nu pot urca decît păsările. Și Vlah e el însuși acum o pasăre, și inima îi bate tot mai liniștit și respirația îi e tot mai lină. Adoarme. Dar nu trece mult și devine iarăși agitat, îl asaltează iarăși imagini colțuroase, grele ca niște bolovani rostogoliți. Nu mai era un torent care-l ducea, ci o nesfîrșită cădere în gol de pe muntele înalt ce acoperă văzduhul, un vîrtej turbat prin nemărginirea străină.

Cînd era mic, Vlah avusese două doici, una care-l îngrijea, iar alta care n-avea altă treabă de făcut decît să-l adoarmă seară de seară, să-l ajute să aibă o noapte liniștită, cu vise frumoase. Folosea, pentru asta, două haruri : cîntecul și poveștile. Pe prima doică, aceea care-l îmbrăca, îi dădea să mănînce și-l scotea în grădină să zburde, n-o ține minte atît de bine cum și-o amintește pe cea de a doua, Doica Daria, cu fața ei blajină și părul alb de zîină. În cîntecele și poveștile ei se luptau băieți viteji cu zmei feroși, se prăbușeau stînci și răsăreau păduri de netrecut și totdeauna tinerii cei viteji izbuteau să ajungă la marginea pămîntului, pe tărîmul lîniștii, unde se aflau închise între zăbrele crăieșele. O singură dată Doica Daria îi povestise despre un viteaz care murise mușcat de-un șarpe galben pe cînd dormea în grădină. Vlah, nerăbdător, o întrebase ce s-a mai întîmplat ? Adică, după ce a murit, ce-a mai făcut viteazul ? Doica Daria l-a privit surîzînd, dar mai apoi, scuturîndu-și părul alb, s-a încruntat și s-a închis multă vreme în ea fără să mai zică nimic. Ca să-i poată totuși împlini dorința, nu i-a mai spus niciodată basme în care viteazul ar fi murit, fiindcă și-a dat seama

că el, Vlah, i-ar fi smuls pînă și morții vălul să vadă ce se ascunde dincolo de el. De atunci doica a lungit mereu cîntecele și poveștile sale ținîndu-le de fiecare dată sfîrșitul încuiat cu șapte lacăte. Căci Vlah începuse să înțeleagă și o întreba : „Ei, bine, au trăit mulți ani fericiți, dar pe urmă n-au murit ?“, astfel că Doica Daria trebuia să născocească alte și alte întîmplări și să-i răspundă : „Stai, stai, încă n-am ajuns acolo !“. Și iată că acum Vlah ajunsese acolo. Nu viteazul din poveste, ci chiar el, cel care-și sîciise atît de mult buna doică. Îl cuprinse un dor deznădăjduit de casă. Și-ar fi dat viața cu cea mai adîncă bucurie numai să fi putut să-și revadă, măcar pentru o clipă, oamenii pe care-i știa și în mijlocul cărora crescuse atît de ocrotit odinioară. Ce s-a petrecut și unde-or fi acum domnii țării, tatăl și mama sa ? Starea care-l copleși era asemănătoare cu visul, unde totul părea neadevărat, chiar ființa sa rămînea deoparte și numai fantoma din fața lui se mișca, vorbea cu glas tare și-l trăgea afară din celulă, în vreme ce scheletele urlau și scheunau : „Ia-ne și pe noi ! Omorîți-ne și pe noi, nu mai putem trăi !“ Cînd urcă scările, un omuleț din oase învelite în piele stafidită, cu capul spart, pe care roiau muște, își tîrî lanțurile și-l prinse mușcîndu-l de picioare. Fantoma se aplecă, îl apucă de gît, izbindu-l de zid și omulețul se rostogoli pe treptele de piatră țîpînd cît îl ținea gura : „Dă-mi un pumnal ! Spintecă-mă, cîine !“

Afară, la lumina plină a zilei, fantoma căpătă chip de om. Era seimenul care-l duse spre pădure, în aerul toamnei, răcoros și proaspăt (aerul care umple pieptul și pune sîngele în mișcare și ajută creierii să-și revină), pe un drum neumblat, pe pămîntul ud și moale, pe care picioarele alunecau ca pe ghețuș ; apoi totul s-a întunecat din nou și n-a mai rămas decît simțul mirosului, nemai-

pomenit de viu și ascuțit, nasul care adulfmeca mireasma puternică a pădurii ; și iarăși totul a devenit limpede, mintea a început să simtă pădurea. Gîndul că era dus de un seimen cu iataganul pînă la glezne gata oricînd să-l scoată și să i-l împlînte în coaste sau să-i rezeze capul cu mișcările știute, mișcările acelea fulgerătoare atît de prețuite de Mehmet-aga la Egrigöz, îl făcu să devină lucid. Înainte de a ieși din pădure, seimenul se opri și-l privi pe Vlah cu ochi pătrunzători, vrînd, pesemne, să se facă înțeles cît se poate de limpede :

— Capul tău, îi spuse, e lipit bine. Slăvește-l pe Alah !

Apoi porniră mai departe și, deodată, iarăși rămase numai simțul mirosului, acum greu, înăbușit, ceva de infern, de parcă poarta cazanelor cu smoală și pucioasă lierbinte s-ar fi aflat undeva în preajmă. Seimenul, care se purta neașteptat de blînd cu Vlah, intuindu-i parcă nedumerirea și voind să-l încredințeze că nu erau departe de ghena Șăitanului, își întinse degetul spre un izvor cu apă fiartă ce țîșnea din peretele muntelui, oprindu-se brusc într-un lac acoperit cu fum înecăcios. Erau „Apele tămăduirii“, vestitele băi de la Galipoli, amenajate de Galip-aga în folosul deținuților. Din cînd în cînd ei erau aduși aici cu rîndul, în groapa mare plină cu apă, să-și spele tumorile și adeseori se întîmpla ca unora dintre ei, după atîta suferință, durerea să le dispară cu totul și să plutească o vreme pe deasupra apei cu burțile umflate pînă ce li se săpa o altă groapă, uscată, unde erau aruncați și acoperiți cu pietriș. Un zid neîntrerupt de lut înconjura lacul, și cum Vlah se afla deasupra, în coasta muntelui, îi văzu stînd în picioare, udîndu-și abcesele ori făcînd gargară, fiecare interesat să-și vindece betșugul său. Aerul duhnind a ouă clocite, precum și țopăitul osîndiților îl treziră treptat, și Vlah își dădu seama că respirația îi era anevoioasă tocmai din pricina aceluia abur de pu-

cioasă, iar faptul că nu se afla și el acolo îl făcu să judece împrejurarea ca pe o ultimă clipă a vieții sale. Dincolo de povârniș, în vreo văioagă, trebuie să fie locul execuției — nu mai avea nevoie de nici un fel de tămăduire. Dar spre marea sa tulburare drumul se lungea mereu și, în cele din urmă, printre arbori sclipi luciul alb al unei case. Aici seimenul îl dădu pe Vlah în primire șefului gărzii care, luînd cu el încă un seimen, avu grijă să-i spună : „Mergem la preamăritul Galip-aga Asim, fiul preaslăvitului Galip-aga Mutterferrika, ziditorul“. Drumul fu continuat acum călare, calul lui Vlah fiind legat de cel al unuia dintre seimeni. Străbătura crînguri dese, tăiară în goană răscrucile, lăsînd în urmă cirezi de boi și măgari suri, împovărați cu saci, apoi trecură un rîu dincolo de care se întindea orașul — un amestec de lumini multicolore, șoproane albastre acoperite cu paie, ziduri roșii de pămînt, trîmbe de fum, balcoane cu ieșituri felurite, turnulețe galbene, arcade, maghernițe, minarete albastre și moschee albe — și tarabele cu țesături peste care tronau neguțatori sfrijiți cu turbane garnisite cu egrete verzi, scrobite și încremenite în văzduh — și ceaihanurile cu uși din covoare pestrițe deasupra cărora atîrnau mănunchiuri de banane... Iar dincolo, la cealaltă margine, unde nu ajung mirosurile grele — casa comandantului închisorii, cu o curte largă, de basm oriental, casă cu coloane, cu scări monumentale, cu coridoare boltite, cu ferestre imense, cu intrări arcuite și cornișe înflorate cu filigrane albe de piatră. În mijlocul curții — straturi de flori, măsline și bătrîni copaci cu crengi cafenii, iar pe pereții băii în care e dus Vlah — o mulțime de miniaturi colorate și fixate în marmura albăstrie. Vlah e lăsat acolo să se spele, de astă dată nepăzit de nimeni. De jur împrejur sînt oglinzi de arbind și Vlah se vede : are fața tînără, prelungă, cutele obrazului de sub ochi sînt negre,

iar buzele atît de vinete, de parcă i-ar fi putrezit. Se văzu apoi tresărind. Încă nu pricepuse nimic. Ce era cu el ? Începu să-i fie teamă : dacă trăia cu adevărat, cum de se afla aici, în acest bazin din marmură albastră, înconjurat de-atîta strălucire ? Cîndva Fati, ostatecul tras în țepă, îi povestise despre un obicei al musulmanilor, care mincau un pește numit muraenă.

„ — Știi povestea muraenelor ? ”

„ — N-o știu ! ”

„ — Vrei să ți-o spun ? ”

„ — Acum ? ”

„ — Ăcum ! ”

„ — Uite-l pe El Agid. ”

„ — N-are decît s-o asculte și el. ”

„ — Lui El Agid nu-i place atunci cînd stăm de vorbă prea mult. ”

„ — El Agid ar vrea să fim muți. ”

„ — El Agid ar vrea să fim morți. ”

„ — El Agid ar vrea să fim muți. Cu morții n-ar avea nimeni ce face. Noi avem preț cînd sîntem vii. ”

„ — Așa este. Noi avem preț cînd sîntem vii. ”

„ — Mă ascuți ? El Agid a plecat. ”

„ — Te ascuți. Spune. ”

Și Fati i-a spus povestea muraenelor de care Vlah nu și-a amintit niciodată pînă în această clipă. Peștele acesta era îngrășat vreme de un an de zile cu carne de om. Dar mai înainte de a i se arunca în heleșteu hrana dulce, omul era spălat cu apa cea mai curată. Se socotea ceva de mare preț să se servească la masă asemenea mîncăruri rare și, uneori, crescătorul de muraene era chemat să le spună oaspeților ce nume și ce obîrșie au avut sacrificaii, mărind, astfel, pofta de mîncare și făcîndu-i pe musafiri să plescăie de plăcere : „ Uite că mîncăm și-un prinț european ! ”. Vlah își frecă fruntea cu mîna, dar și acest gest i se păru

ciudad — trebuia să existe o explicație, de ce tocmai el fusese scos din temniță și adus aici într-un palat și lăsat singur să se bălăcească în apa cristalină și parfumată ? Încremeni cu respirația oprită, încercînd să stingă orice gînd, fiindcă orice mișcare și orice gînd se învecinau acum cu nebunia. Era în apă și transpira. Dintr-o săritură ieși din bazin, străbătu de cîteva ori încăperea de la un capăt la altul, întinzîndu-și picioarele să alunece pe marmură ca pe gheață, cum făcea odinioară în iernile de la Cetatea Colinei, își răsuci trupul tînăr, slăbit, se lăsă pe călcîie, trase de mai multe ori adînc aer în piept, se ridică pe vîrfuri : își aruncă în lături brațele, apoi și le zvîrli înainte, ca și cum ar fi făcut exerciții pentru mînuirea sulitei — repetă mișcările pînă ce obrajii i se colorară, iar inima începu să-i bată cu putere, ritmic. „Vezi ? își spuse el bombîndu-și pieptul pînă ce i se desenară coastele sub pielea subțire, întinsă. Vezi că trăiești ?“ Vorbind cu el însuși, Vlah văzu că pe bancheta de marmură de sub miniaturi stătea o făptură învelită în faldurile unui veșmînt strălucitor, care, dîndu-se într-o parte, în jocul unor semne, își descoperea brațul drept, umărul și o parte din piept, dezvelind un trup parcă din lemn lustruit, puțin creol, și lăsînd să se vadă deasupra șalvarilor un cerc scînteietor închipuind briul. La mîna stîngă, ținută peste piept spre umăr, strălucea, pe degetul din mijloc, inelul negru, pe care n-u-l poartă decît marii dregători ai Palatului. La picioare, sub papucii ținuiți cu pietre scumpe, își căsca gura un leopard ce purta pe frunte o coroană, de asemenea bătută cu pietre prețioase. Leopardul era din marmură albastră, iar din ochi păreau să țîșnească mereu fulgere strălucitoare, asemenea scînteilor ce se smulg din cremenea lovită ; erau, cum se vedea, din aur. Sub ochii aceia îl așteptau pe Vlah veșmintele mătăsoase și noi și, să le îmbrace, fu ajutat de doi slujitori.

— N-ai de ce să te temi. Sînt vizirul Ahmed Hayalî ! auzi Vlah vorbind pe cel ce stătea pe leopardul de marmură. Ești bărbat tînăr, crud și puternic. Tu ești făcut pentru luptă, și în luptă trebuie să ai două lucruri : cap și mușchi. Mușchi ai, sper să ai și cap.

Vizirul se ridică și unul dintre slujitori deschise ușa spre un coridor ce dădea într-un fel de anticameră. Servitorul deschise și cealaltă ușă, unde era salonul îmbrăcat în purpură. La un semn al vizirului își făcu apariția un soi de luptător, așteptîndu-i poruncile și a cărui îndeletnicire nu era greu de ghicit. Omul era îmbrăcat cu un surtuc roșu care îi acoperea umerii și-i lăsa brațele goale pînă mai sus de coate. Pe dedesubt purta un pieptar făcut din piele de bou tăbăcită, iar picioarele îi erau învelite în cizme din păr de cămilă. O tichic îi ascundea partea de sus a feței, partea de jos fiind acoperită de o barbă lungă și deasă, roșcată. Vlah îl măsură cu privirea : era scund, îndesat și voinic ; avea grumazul vînjos și scurt ca al unui taur, umeri foarte largi, brațele lungi, iar picioarele scurte și crăcănate. Arătarea se rezema într-un hanger lung cu mînerul turnat din plumb, pesemne să cumpănească greutatea tăișului.

Ce voia vizirul ? Nu cumva așa i se hotărîse pedeapsa ? El, cu mîinile goale, să țină o clipă piept călăului — un fel de joc, o distracție pentru vizir —, ca apoi paloșul să-i taie beregata ? Poate că lupta va avea loc undeva în curtea palatului, sau chiar în piață, să se distreze toată lumea. „Luați aminte la un prinț care nu mai este prinț, un biet fugar îmbrăcat în haine scumpe, pentru ca moartea să se bucure“.

— Preamărite stăpîn, vorbi cel cu hangerul, putem pleca oricînd.

Și își lăsă capul, rămînînd încremenit pînă ce vizirul, pocnînd din palme, îi porunci să iasă.

— Prețuiesc mult pe cei care știu să lupte, spuse vizirul, chircindu-se pe divan și făcându-i semn lui Vlah să se așeze și el. Pe vremea lui Baiazid încă trăia Tacceddin, care împlinise o sută nouăzeci de ani, dar nu se dădea jos de pe cal decît în zilele lipsite de război. Și era atît de voinic, încît oriunde se întindea umbra trupului său se făcea întuneric ca noaptea. Cînd mergea pe jos, urmele lăsate de tălpile sale se umpleau cu apă și se făceau lacuri ; cînd strănuta se ridicau furtuni de nisip, iar cînd îi atîrna cumva pulpana veșmîntului, smulgea arborii din rădăcini și pămîntul se prefăcea în deșert. Pescuia în mijlocul mării, iar cînd își pregătea prînzul frigea carnea dînd foc cu amnarul unei stînci de pe mal. Așa era acel Tacceddin, care-a străbătut cu Baiazid lumea în lung și în lat cu paloșul întins spre oricine îndrăznea să le stea în cale. Tacceddin n-a fost turc, dar el a slujit imperiul cu cea mai înaltă credință. Și Alah i-a dat două sute de ani fără zece. Și l-a lăsat în türkûleri ca pe un mare viteaz, așa că și azi poți asculta „Cîntecul lui Tacceddin“. Și acum să-ți vorbesc despre soarta ta, zise vizirul cu o vădită plăcere de a povesti. Sultanul ți-a dăruit un iatagan și ți-a spus : „Du-te cu el în împărăția mea, dar să nu-l înstrăinezi. Iar tu ai întîlnit o ceată de păzitori de cămile și le-ai dat iataganul drept armă pentru drum. Atunci sultanul ți-a dăruit o sulită. Dar tu ai aruncat-o unor vînători ce se plîngeau că le trebuie să ucidă un leu. Sultanul încă nu s-a supărat și ți-a dăruit o secure cu mîner de argint. Tu ai întîlnit însă niște tăietori de lemne și le-ai dat lor securea. Sultanul ar fi trebuit să te pedepsească. El însă te cheamă acum la el să-ți dea în dar un alt iatagan. Și de-i vei dovedi supunere și credință deplină o să rămii în cîntece ca vestitul Tacceddin.“

Toate presimțirile lui Vlah se retraseră treptat, rămânând una singură : vizirul Ahmet Hayalî venea de la Adrianopol, să-l ducă la sultan. În ce scop ?

Afară se auzi un nechezat de cal, apoi un furnăit îndelungat. Vlah văzu pe fereastra mare aproape cit peretele cîțiva seimeni care așteptau. Și-l zări și pe cel cu surtuc roșu ținînd un cal de friu, care n-avea astîmpăr : bătea pietrele cu copitele, făcînd să scapere scînteii. Dinspre una din alei intră în ramă și comandantul gărzii, proptit în scări, cu iataganul atîrnînd mai jos de burta calului. Smuci dîrlogii și calul sări în două picioare, gata să-l azvîrle, dar el se ținu în șa fără măcar să se fi aplecat, ca și cum ar fi făcut parte din trupul armăsarului. Abia după ce calul se liniști, coborî din șa, așteptînd laolaltă cu ceilalți. Vizirul privi și el pe fereastră, dar păru să nu se sinchisească ; se simțea bine pe divan mai ales că un turculeț cu sarafan aduse pe o tavă ceașca mare cu cafea fierbinte pe care o puse alături pe o măsuță de argint să se mai răcească. Mirosul de boabe arse gîdila nările lui Ahmet Hayalî și-l făcu să devină și mai bine dispus. Cînd intră călăuza să-i dea de veste că totul e pregătit și să-i spună cum va fi drumul la întoarcere, vizirul îi puse atîtea întrebări, încît se înțelegea bine că nu-i păsa de trecerea timpului.

— La ieșirea din oraș, îi spuse călăuza, preamăritul nostru stăpîn va fi dus să vadă un leopard viu.

— Viu ? întrebă, lovit puțin de paloare, vizirul.

— Au fost acolo mai multe animale închise într-un țarc, spuse călăuza. La început s-au sfîșiat între ele ; curgeau șiroaie de sînge, ca și cum ar fi fost o luptă între oameni. A rămas numai leopardul.

— Numai el ? se arătă, dintr-odată, vizirul nespus de curios, cerînd să i se spună ce fel de animale au fost în țarcul acela, și călăuza i le numi : cerbi, cai sălbatici, lupi

roșii, iepuri albi, șacali, vulpi, maimuțe, urși, manguste, serpi...

Apoi îi povesti : unele erau șirete, altele destul de bine înzestrate cu putere, altele mici, dar veninoase. Nici o fiară n-a putut însă rezista în fața leopardului. Măritul Galip-aga spune că-i sfințit. Și nu-i de necrezut, pentru că se vede de departe că leopardul e din neamul musulmanilor.

Vizirul surîse. Mai apoi fața lui deveni severă. Chiar dacă n-ar fi așa, chiar dacă leopardul nu ar fi fost un fiu al Profetului, el aducea cel mai strălucitor semn despre puterea credinței lui Alah. Dacă această călăuză spune că leopardul s-a născut în deșertul Anatoliei și-a izbutit să răpună toate animalele munților de dincolo de apele Strîmtorii însemna că drumul său era drumul luptătorului islamic.

— L-am pomenit în povestirile mele pe Taceddin, îi atrase vizirul atenția lui Vlah. Ei, bine, tot pe acea vreme a trăit și Zadi-Tur, despre care se spune că ar fi fost destul de voinic. Într-o zi bărbații din așezarea sa au plecat la luptă. Își luaseră lăncile și cuțitele, și-au înșăuat caii și s-au dus călări să-i înfrunte pe dușmanii păgîni. Zadi-Tur i-a cerut tatălui său sandalele. Tatăl i le-a dat și Zadi-Tur s-a văzut războindu-se pe cal. I-a spus tatălui său să-i înșeueze calul, și tatăl i-a pregătit numaidecît calul de drum. Atunci Zadi-Tur a început să cînte și să-și împlînte lancea în dușmanii păgîni, care cădeau în fața lui ca iarba sub coasă. Dar Zadi-Tur a văzut că încă n-avea lance și i-a cerut-o tatălui său. Bătrînul său tată i-a adus lancea și Zadi-Tur, sărind pe cal, i-a spus : „Gata, mă duc la luptă să-i bat pe păgîni“. Curînd ajunsese atît de aproape, încît auzise zgomotul armelor. Dar tocmai atunci calul s-a întepenit. „O să-l lovesc de jos și de dedesubt“, își zicea Zadi-Tur, tîrîndu-se sub burta calului și ținînd

strîns lancea și scutul, iar calul, simțindu-se strunit cu atîta strășnicie, a pornit-o îndărăt. Cînd a ajuns acasă, Zadi-Tur a povestit la toată lumea cum i-a bătut el pe păgîni, dar odată cu sfîrșitul războiului a trecut prin cetate și umbra Profetului. „Tu nu ești mahomedan, i-a spus, ridicîndu-i capul în fața atotputernicului, tu ești din alt neam și toate capetele lui trebuiră tăiate.“

Vizirul îi spuse apoi călăuzei că și el crede că leopardul nu poate fi de altă credință. Cînd toți oamenii de pe pămînt se vor închina lui Alah, leopardul își va dezvălui chipul și se va vedea că înfățișarea sa e aceea a unui luptător musulman. Blana lui de astăzi nu-i decît hlamida purpurie a unui viteaz al mării împărății.

Vizirul își roti ochii prin încăpere și-i spuse călăuzei să-l cheme pe azapul cu paloșul cel greu, a cărui lamă dreaptă și lată, ce-o făcea parcă cu neputință de mînuit, se întindea de la frunte pînă la călcîie și-i arătă pe perete un buzdugan de ghiaur poruncindu-i să-l pună la picioarele prințului Valahiei. Azapul îl smulse cu lăcomie, și ascultînd ordinul vizirului, nu-l așeză, totuși, cu supunerea cuvenită, ci-l trînti fornăind ca un cal încins de căldură, apoi se aplecă de mai multe ori, cerîndu-și iertare de neîndemînarea cu care împlinise porunca. Vlah înțelese că azapul abia aștepta să-l căsăpească și toată ura strînsă în ființa lui de atîția ani începu acum să fiarbă, precum lava unui vulcan gata să erupă. Vizirul simți și se bucură. De mult își dorea o măsurare de forțe făcută după toate regulile europene.

— Nici el nu-i turc, îi spuse vizirul, dar e totuna cu noi ! Cu Sultanul, cu Profetul, cu Alah. În lege așa scrie : cine crede în sultan și în dregătorii săi e o pîrticică din divinitatea lui Alah. Îl cheamă Ben Nebri și a crescut la Palat de mic copil. Mi-a spus chiar o legendă. Ca să ții la

pămîntul pe care te-ai născut, trebuie să-l ai totdeauna sub talpa piciorului. Dacă ar fi fost mai mare, l-ar fi băgat în sanda. Dar el a fost luat la Palat cînd încă mai sugea. Toate viețuitoarele trăiesc așa cum le e firea. Iarba crește ca să trăiască, iar omul o culcă, o taie și o arde, tot ca să trăiască. Rîul trăiește curgînd și se revarsă peste maluri, fiindcă așa e-n firea lui, n-are cum să facă altfel. Iar omul se necăjește, de bună seamă, cînd apele năvălesc pe ogorul său, căci ogorul însămintat e viața lui. La rîndul lui, copacul își iubește crengile, fiindcă ele sînt mădușarele și podoabele lui. Iar șacalul mănîncă tot ce-i iese în cale, căci, pentru el, tocmai o asemenea purtare este în firea lucrurilor. Toate acestea le-am descris eu în Kitabi și-ți zic ție, acum, că firea lui Ben Nebri e să se lupte. Nu țin să te înspăimînt, dar îți spun că-l port după mine să încerc luptătorii. Dacă e aici cu mine, înseamnă că a izbutit de fiecare dată ; asta nu dovedește însă cu nimic că nu l-ai putea răpune tu.

Zicînd acestea, vizirul se ridică, urmat, pe dată, de azap și, printr-un semn, doi seimeni înțeleșeră, deîndată, porunca și cărară în grădina închisă de un gard înalt din lemn de bambus citeva rînduri de arme : sulii, arcuri, securi.

Lupta între azap și Vlah începu cu armele ce le purtau în mîini : azapul cu paloșul, iar Vlah cu buzduganul, a cărui coadă de fier n-avea mai mult de un deget și jumătate în diametru. Azapul ridică strălucitorul paloș peste umărul stîng, îl apucă cu amîndouă mîinile și, învîrtindu-l pe deasupra capului, îl repezi în jos, atît de năprasnic, încît Vlah, ferindu-se, un mic copac tînăr din fața lui pieri retezat în două ca de fulger.

— În numele Profetului ! răcni pe neașteptate vizirul Hayalî, sensibilul Ahmet Hayalî. Iată o lovitură minunată !

Și tot în aceeași clipă se ridică din hamacul de nuiiele subțiri de salcie și cercetă cu deosebită luare-aminte arbustul retezat în două, precum și lama paloșului al cărui tăiș strălucea și mai puternic în urma unei astfel de lovituri. Azapul apucă atunci mai strâns mînerul și, întinzîndu-și brusc jumătatea de piept terminată în umeri, gest care-l apropie mult de înfățișarea leopardului de care vorbise călăuza, se repezi a doua oară cu paloșul ridicat deasupra frunții lui Vlah, care răsuci buzduganul și, mai înainte de a-l azvîrli, se aruncă izbind cu piciorul drept sub pieptul azapului. Fără să fi fost atins de buzdugan, Ben Nebri se rostogoli cu capul în jos ca pe un povîrniș, înfigîndu-și un umăr în piatra grădinii. Paloșul intră cu vîrful adînc în pămînt și rămase astfel ca un gîndac greoi întors, într-o întîmplare nenorocită, cu multele-i picioare în aer. Nici vorbă de scăpare. Deasupra lui, cu o privire cruntă care arăta că lupta era pe viață și pe moarte, Vlah, îndîrjit, ridică buzduganul gata să-i croiască țeasta. Vizirul răcni :

— Zdrobește-l ! Nu mai merită nimic acest azap !

În chip la fel de neașteptat, Vlah îi spuse vizirului :

— El nu mi-a făcut nici un rău ! El n-a încercat decît să-ți împlinească porunca !

La un ultim răcnet al vizirului, Vlah își trase piciorul de sub bărbia azapului, care se ridică sfios, ca un copil care a făcut o poznă. Umbra lui deveni, deodată, lunguiată și subțire, nu cu această umbră trebuia să se lupte Vlah, întîmplarea însă avu darul să-l întoarcă și să-l afunde în miezul ființei sale, punîndu-l față în față cu tainica sa neliniște. Era, deci, puternic. Închisoarea îndelungată, teama, oboseala, umilințele, torturile nu-i măcinaseră nici forța mușchilor, nici a creierului. Vizirul Ahmet Hayalî, învățatul și poetul Ahmet Hayalî, săvîrșise, prin aceasta, o mare binefacere. Chiar el i-o mărturisî :

— Ascultă, prinț osîndit, ești un luptător. Trebuie să-ți spun că nici Ben Nebri nu te-ar fi ucis. Și nu din milă. Ci pentru că te cere sultanul. Iar preamăritul sultan mi-a dat poruncă să te duc întreg. Dacă tu îl omorai pe Ben Nebri, nu s-ar fi pierdut nimic. Odată și odată tot va cădea. Dar capul tău trebuie ferit. Și eu o să plec cîndva pe urmele Profetului. Dar fără mine n-ai s-ajungi nici-odată la sultan. Și dacă n-ai să ajungi la sultan, n-ai să ajungi nici în țara ta. Ascultă ce ți-am zis ! Cîndva un băiat a plecat să-și caute caprele rătăcite de turmă. A cutureierat vreme îndelungată cîmpia, dar caprele nu erau de găsit. În cele din urmă, tot umblînd, băiatul întîlni într-un loc un om surd ce ședea pe marginea drumului și își pregătea cafeaua la foc. Neștiind că omul e tare de urechi, băiatul îl întrebă : „N-ai văzut cumva pe aici caprele mele ?“. Surdul a crezut că-l întreabă de apă și i-a făcut semn cu capul către rîu. Băiatul i-a mulțumit și s-a dus spre rîu, unde întîmplarea a făcut să dea peste caprele rătăcite. Doar un ied căzuse printre stînci și-și rupsese un picior. Băiatul luă iedul în brațe și porni spre casă. În drum trecu iar pe la omul cel tare de urechi, care ședea să-și bea cafeaua. Se opri să-i mulțumească pentru ajutor și, în semn de recunoștință, îi întinse iedul, cu gînd să i-l dăruiască. Dar surdul nu pricepea o vorbă din tot ce-i spunea. Și cum băiatul îi tot întindea iedul, el crezu că-l învinuia de betșugul animalului și se înfurie : „N-am avut nici un amestec în întîmplarea asta !“. Așa-ți spun și eu : N-am nici un amestec, eu îl slujesc pe sultan. Și n-am sa te duc la el nici cu piciorul rupt, nici cu pieptul străpuns. Din această clipă Ben Nebri nu numai că n-o să-ți poarte necaz, dar are să te și păzească. Ce mai pot să-ți spun e că a venit vremea să plecăm. Îmi place drumul ; el trece prin păduri și prin cîmpii, dar eu, în loc de flori, îi duc împăratului verseturi. Și dacă-mi va merge

bine voi scrie despre tine un mesnevi, spre lauda Profetului și-a lui Alah. Mi s-a spus că ai fost numit „diamantul viu”. Așa am să te cînt și eu în mesneviul meu.

Instinctiv, Vlah își opri calul. Ducîndu-și privirile înapoi, văzu în depărtare închisoarea cu zidurile ei mohorîte, fără a izbuti însă să pătrundă taina salvării sale. O adiere de vînt făcu să fluture deasupra turnului un steag ce se spînzura moale, confundîndu-se cu suportul : era din mătase albă încrustată cu galbenul semilunei. Dar era el oare salvat ? Vlah se gîndi la viața care-l aștepta. Fiindcă viața lui părea să fi fost făcută din bucăți. Cîte bucăți mai avea ? Îl întrebă pe vizirul-poet : „Cîte bucăți mai am ?”, dar asta se petrecu numai în gînd și Vlah se privi pe el însuși îngrozit. I se întîmplase de multe ori să fi fost singur ; chiar și în copilărie, rătăcindu-se pe drumuri de pădure, alteori la exerciții cu cavaleri pe care nu-i cunoștea și de care nici nu se putea apropia. Dar niciodată ca acum nu înțelesese ce înseamnă cu adevărat singurătatea. Merga alături de vizir, în dreapta și în stînga erau seimenii, doi pe o parte, doi pe alta, iar în spate, cu paloșul său lung — azapul Ben Nebri, pe un cal vinețiu, de culoarea stîncilor printre care treceau. Curînd aerul luă culoarea stîncilor, valea se îngustă, iar tot ce fusese așezare omească dispăruse de după munți. Nu se zărea nici o lumină, nu se auzeau nici măcar glasuri de păsări de noapte, ci doar din cînd în cînd cîte un susur de ape îndepărtate. Dar, iată, într-un luminiș, caravanseraiul. Călăuza le făcu semn să coboare și fiecare își legă calul de cîte un ciot de copac din marginea drumeagului, unde găseau și ceva iarbă. Dar stăpînul locului de popas veni repede făcînd mătânii și duse, cu robii săi, caii în țarcul plin cu fin proaspăt tăiat.

În zori, își reluară drumul.

La Adrianopol au ajuns într-o noapte. Vlah fu însoțit în odaia de taină a lui Chehaia-bei, locțiitorul marelui vizir Halil-Pașa, cel cunoscut și sub numele de Djandarli-Zada, mazilitul și apoi ucisul ; încăperea cea secretă se afla la curtea înaltului dregător, unde i se spuse să se așeze și să asculte cu luare-aminte. Vizirul-poet, Ahmet Hayali, îl lăsase singur la Chehaia-bei, socotind că el își îndeplinea ce avusese de făcut și, după îndelungi temenele, Chehaia-bei îi spuse pricina pentru care Vlah se afla acolo : urma să fie pus domn în Țara Românească în locul tatălui său.

Vlah auzi, într-un prelung ecou, țipetele de șoim lovit. Prin urmare zvonurile și presimțirile se adevăreau : părințele său nu mai era domnitor ! Murise ? Fusesse uzurpat ?

Văzîndu-i paloarea și-ncremenirea ochilor rotunzi, Chehaia-bei îl îndemnă să nu cumva să pună marelui vizir întrebări fără rost, ci să se poarte cu vrednicie în această clipă. Și iată-l pe marele vizir Halil-Pașa poruncindu-i capugilarului să-l aducă înlăuntru pe domnul cel nou. Vlah se miră el însuși de calmul cu care intrase. Ochii săi începură să cerceteze repede tot ce se afla acolo, ca și cum ar fi trebuit apoi să dea socoteală cuiva, amănunt cu amănunt, asupra celor ce vedea în palatul marelui vizir. Era hotărît să se supună fără crîcnire întregului ceremonial, dar să întâmpine momentul ca pe ceva cu totul străin de ființa lui ; să trăiască, adică, acele clipe cu cea mai deplină luare-aminte, dar și cu cea mai deplină nepăsare lăuntrică ; într-un cuvînt, să se poarte față de eveniment ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic și nici nu se va întîmpla. Altfel va face greșeli și aici nu se iartă nimic. Toate acestea le știa prea bine Vlah, oricînd marele vizir poate găsi un alt pretendent la tronul tatălui său, iar pe el să-l dea pe mîna

călăului. Așteptă pînă cînd slujtorii marelui vizir și cămărașii se rînduiră, după rang, de amîndouă părțile, apoi, după ce străbătu arzogaziul, Vlah îngenunche în fața înaltului dregător, ce strălucea din cap pînă în tălpi de aurul care-i împodobeă veșmintele, și îi sărută mîna. Marele vizir stătea turcește între perini cu capul înclinat. După o clipă și-l ridică urîndu-i cu un glas adînc : „Bun venit, doamne !”. Apoi rosti rar și limpede, ca și cum ar fi citit într-un firman : „Preaînălțatul și preaînțeleptul nostru sultan, ascultînd rugămintea mea, s-a milostivit de tine și ți-a dat domnia țării Valahiei. Datoria ta va fi deci să fii cu credință, ca să te arăți recunoscător față de o asemenea cinstire venită din milostenia împărătească ; prietenii și dușmanii noștri să fie și ai tăi și să-i trimiți sultanului la Curte haraciul ce se cuvine și peșcheșurile la vremea hotărîtă. Dacă vei face astfel, te vei bucura în veci de mila împărătească. Dacă vei face altminteri, trebuie să știi că sfîrșitul tău nu va putea fi într-altfel decît nenorocit.”

La aceste cuvinte ale marelui vizir, Vlah, în al cărui suflet creștea un sentiment tot mai nelămurit și ale cărui gînduri vibrau tot mai intens, ca și cum s-ar fi zbatut să-iasă dintre gratiile capului, mulțumi pentru milosîrnia sultanului și făgădui să-și jertfească de bunăvoie toate puterile, ba chiar și viața în slujba înălțimii sale. Apoi cu glas convingător, pornit parcă din cea mai deplină credință, se rugă de marele vizir ca măritul sultan să nu-și întoarcă fața de la el, și în clipa aceea respirația păru să i se fi oprit. „Mă crede el, marele vizir ? Nu-mi simte el ura ? N-o să-mi vadă în ochi ceea ce gîndesc cu adevărat despre acest imperiu pe care l-aș dori năruit pe veci ?” La porunca marelui vizir, unul din slujitori, îi aduse lui Vlah caftanul cel scump pe care trebuia să-l îmbrace și, îngenunchind, să sărute iarăși mîna stăpînului. Cînd ieși

din arzogaziu, Chehaia-bei îi dădu cafea și șerbet, iar imbrohorul îi aduse calul frumos împodobit cu care Vlah, însoțit de marele vizir, de muftiu, de cadileșiri și agale, plecară, după răsăritul soarelui, mai întâi la Babihumaiun — poarta cea mare a cetății —, iar după aceea la palatul sultanului, unde avea loc Divanul. Atunci îl copleși pe Vlad tristețea cea mai tulburătoare. Totul părea o întâmplare pe care memoria nu voia s-o rețină, așa cum nu poți păstra multă vreme o închipuire. Ca în vis coborî de pe cal, ajutat de patru ceatiri, care-i merseseră toată vremea în cele două laturi, ca în vis intră în sala Divanului, rămânând, în cube, drept și nemișcat, înconjurat de capugibași, ca în vis îl văzu pe vizirul cel mare cum se ridică de la locul său și se duce la sultan împreună cu ceilalți viziri și cadilașiri, vestindu-l despre pricinile ce s-au judecat. Și îi mai dă o veste : anume că robul său, Vlah, noul domn al Valahiei, se roagă să-i fie îngăduit să se ducă în țara lui. Și iată-l și pe sultan, pe strălucitorul Murad al II-lea, șezînd pe tron și făcînd semn vizirului din dreapta sa, care-și ține mîinile una peste alta, să-i spună domnului buna sa hotărîre. În următoarea clipă, doi capugibași îl trec pragul Divanului ținîndu-l de subsuori și-l silesc să-și plece capul pînă la covor. Apoi Vlah rămîne tăcut și negru, cu pomeții obrazilor zvîcnind neîncetat privind fix acel tron al sultanului și ascultînd încordat cuvintele vizirului din dreapta : „Sultanul, stăpînul nostru, care este mîntuirea lumii întregi, s-a milostivit asupra ta și ți-a dat domnia Valahiei. Să slujești cu credință împărăția sultanului, să dai ascultare poruncilor sale sfinte, cărora toată lumea trebuie să se supună, și să-i fii plecat pururea. Să fii sîrguincios și să bagi de seamă la tot ce fac dușmanii, să trimiți vești sigure despre ei în orice timp, avînd grijă de aceasta din răsputeri. Altminteri știi ce te așteaptă. Iar

dacă vei fi lăsător, nici o dezvinovățire deșartă nu-ți va folosi.“

Apoi capugibașii îl ridică și, mergînd de-a-ndăratelea, îl conduc afară din Divan, iar de aici în curtea palatului.

Și astfel Vlah, după ce așteaptă sosirea vizirului cel mare, Halil-Pașa, și după ce se închină cu mîinile pe piept și capul plecat și celorlalți viziri, părăsi Adrianopolul, îndreptînd u-se spre cetatea domnească de dincolo de Dunăre, Tîrgoviște, capitala Țării Românești.

Era o toamnă tîrzie, iar tînărul voievod avea doar optsprezece ani.

Capitolul 6

Se scurseseră trei săptămîni de cînd Vlah fusese numit domn al Țării Românești, o întîmplare cu totul nefericită pentru el, și pe care o purta mereu în gînd, ca și cum vremea s-ar fi oprit în loc sau n-ar mai fi avut nici o putere să i-o șteargă din memorie... „A mă înțelege cu turcii ! A accepta să fiu mîna dreaptă a sultanului în părțile de pe Dunăre, omul Porții, cel care va putea oricînd să deschidă drumul hoardelor spre apusul Europei...”

— Dar, măriața, nu te-ai legat cu nimic de Poartă, nu ți-ai înșelat cu nimic poporul, încerca să-l domolească Tatul, marele vornic, rămas credincios familiei domnitoare.

— Nu-mi poți tu șterge vinovăția, rostea tare Vlah, azvîrlind cu dezgust însemnele și pecetea. N-am să-mi pun numele pe nici un hrisov !

La orice se gîndea — la cele mai străine și depărtate lucruri —, după o clipă gîndul se oprea speriat în fața acestui fapt și se izbea neputincios de el ca de un zid de închisoare, înalt, orb și mut. Cît de ciudată îi fusese calea ! Dus la Adrianopol de vizirul Ahmet Hayalî, sultanul Murad îl numise, într-adevăr, domn în locul tatălui său, și-l trimisese, însoțit de oaste, la Tîrgoviște, cetatea de scaun a Țării Românești. Dar tatăl său ? Murise cu adevărat, sau trăia pribegind, detronat de marii boieri ? În primele zile legătura dintre idei era logică, de înțeles, și,

deși sîcîitoare, nu-l neliniștea ; dar în scurt timp totul începea să-i aducă în față întîmplarea, să i-o amintească pe neașteptate, și tocmai de aceea deosebit de dureros, ca o lovitură pe la spate. Sultanul îl primise, prin marele vizir, cu toate onorurile, ca și cum n-ar fi fost el fugarul de la Egrigöz, îl lăsase chiar și singur cu vărul său Olad (prieten acum de nedespărțit cu Mohamed, ales și favorit, purtînd cucă verde cu mărgean de aur, bătută cu pietre scumpe și cu surguciu înflorat de podoabă a seraiului), iar mai apoi hotărîse : el, Vlah, avea să plece în țara sa însoțit de soldați împărătești, în vreme ce vărul său, Olad, rămînea mai departe, în chip de zălog, de astă dată pentru propria sa domnie. Își încheia, astfel, toți anii de chin nu ca un fiu demn al voievodului Țării Românești, dușman neîmpăcat al imperiului acaparator, ci ca un supus al sultanului gata să-i cadă în genunchi numai să-și salveze viața. În această amintire Vlah își auzea, deodată, rîsul, un rîs străin, un rîs cu care se batjocorea pe sîne și vedea chipul sultanului străluminat de o prea prefăcută blîndețe. Se plimba agitat pe coridoarele curții domnești și orice făcea — dacă se uita la clopotniță sau la un copac, la cel mai obișnuit copac ce se străduia să-și întindă vîrfurile pînă la el, avînd deasupra ca o torță lumina soarelui —, toate trezeau în el aceeași imagine de nealungat : el, în fața sultanului care-i surîdea ocrotitor. Era ca și cum ar fi stat într-o odaie cu mii de uși și, pe oricare ar fi încercat s-o deschidă, ar fi dat mereu de aceeași privesc fixă : surîsul blînd și ocrotitor al sultanului.

— Nu vreau să fiu mîngîiat și apărat de turci ! țipă Vlah. Mai bine i-aș fi spus pe față ceea ce gîndeam cu adevărat cînd îi juram credință !

— Și te-ai fi ales cu tăierea capului ! încercă, iarăși, să-l liniștească Tatul, marele vornic. Ce-i mai potrivit cu

firea și învățătura măriei-tale ? Să fii, la optsprezece ani, domn al țării, sau aruncat în groapa ucișilor ?

— Unde-i Cernat ? Unde-i dascălul meu, Cernat ? întreabă Vlah, acoperindu-și fruntea cu mîna, ca și cum s-ar fi ferit de flacăra unui foc iscat pe neașteptate.

În fața lui, întins pe un pat, apărui un bătrîn cu părul albit în întregime, cu sprîncene mari, stufoase, și ele tot albe, și obrajii trași — scofilciți, slăbit, abia trăgîndu-și suflul.

— Bunul meu dascăl, trebuie să-mi gădesc părinții. Știi bine că tata nu e mort. Și nici mama. Și nici fratele meu Andrei. Unde pot fi ei ? Am să plec chiar astăzi acolo. Chiar azi, înțelegi ?

Bătrînul dascăl, ale cărui buze abia se deschideau, păru să-i dea dreptate. Domnul țării trăia. O vreme Andrei păzise țara de turci, cu spada, la Giurgiu, și domnitorul îi spusese : „Cernat, am să mă duc la el“. Dar acestea le zisese de mult, înainte de a coborî din munți uzurpatorul. Uzurpatorul era fratele vitreg al tatălui său, cel care-și ținea mereu privirile în pămînt, nevoind parcă nimic de la domnie decît fericire și bunăstare. Veșmîntul îi era ca de apostol, nu ținuse niciodată sub pîteni vreun cal în fața mulțimii, mergea totdeauna pe jos, iar la biserică, în zilele de sărbătoare, stătea ceasuri întregi în pronaos, murmurînd fără preget rugăciuni spre binele obștei și ale nevoiașilor. Pe drum, îl însoțea un grup de robi, mai apoi chiar slujbași de curte, plecînd și întorcîndu-se, de fiecare dată, cu același alai. Ajuns, se încuia în casă și nu-l mai vedea nimeni cîteva zile la rînd. La un moment dat a dispărut cu totul. A plecat în munți. În urma lui a venit zvonul că rîvnește la domnie. Că are dreptul și că dacă nu i se dă tronul el îl va ucide pe domnitor. Și pe toți ai lui. Că are oaste și are încuviințarea Înaltei Porți.

— Încuviințarea Înaltei Porți ? întreabă Vlah.

Bătrînul dascăl găsi puteri să-i explice, și Vlah se po-
meni, deodată, copil — mintea copilului e mult mai re-
ceptivă — și astfel înțelese că lumea e foarte încurcată,
că albul e adesea negru, că lupul poate fi luat, adeseori,
drept paznicul stînei. Încă de la luptele de la Kossopolje
tatăl său, domnitorul, căzuse în dizgrația sultanului, iar
unchiul se și repezise la tron. Cu toate că se dăduse drept
supus al turcilor, sultanul nu-l dorea, uzurpatorul dăduse
prea multe dovezi de nesinceritate, se închina cînd la
Apus, cînd la Răsărit, după cum îi dictau propriile in-
terese. Astfel că Murad și-a îndreptat privirile spre osta-
tecul de la Egrigöz, prințul răzvrătit, dar care ar fi putut
deveni un supus credincios.

Spre seară, bătrînul dascăl muri.

Era ca și cum misiunea lui a fost îndeplinită și nu mai
avea ce căuta pe pămînt. Moartea lui liniștită era ca aceea
a arborelui care face fructe. Căzînd, lasă în urmă-i o
pădure.

Vlah își întîrzie plecarea cu trei zile. Pregăti totul
pentru înmormîntare : porunci bucătarului să fiarbă grîu
și carne în cazanele cele mai mari, iar pivnicerului să
scoată tot vinul din butoaiele cele înalte și prelungi. Și
mai dădu ordin să nu plîngă nimeni, să nu bocească nici
o femeie, mai ales dacă n-ar face-o din firescul ființei.
Învățătorul său nu trebuia plîns, ci lăudat.

Îl scoaseră din odaie cu picioarele înainte, spre a se
putea înălța cu ele, deîndată ce va trece apa morții ; îi
puseră în sicriu busuioc și bani și-o legătură cu de-ale
gurii și Vlah se ruga s-ajungă cu bine pe tărîmul celă-
lalt, plin de liniște și bună învoire între oameni. Fiîndcă
aici, pe unde trăise el, n-o dusesese prea bine, uneori îl
trăsese frigul chiar în anotimpul verii. Încă din zorii
vieții sale, dascălul Cernat îi descrisese lunga vale a ză-
poarelor, care ar fi putut fi plină de păsări și verdeață,

cu ape curgătoare și mori, cu hanuri și viță-de-vie pe praguri, dar iată că, peste toate acestea, cînd erau și cînd se credea că așa vor fi, mereu se năpusteau năvălitori, și apele se tulburau, și parcă nici nu mai curgeau, ci se ridicau și ele în sus, pe munți, morile își opreau marile roți, vița-de-vie pălea, iar hanurile intrau în paragină. Niciodată războiul nu putea s-aducă decît pustiire. Piereau bărbați, mureau copii.

Pe piatra din bătătura palatului domnesc fu adus un cal alb, înșăuat și încărcat, spre crupă, cu o desagă cu burdufuri cu vin, și slujbașii îi puseră pe spinare, în lungul ei, sicriul ; peste sicriu trecură apoi frînghii groase răsucite de cîteva ori pe sub burta calului, spre a rămîne drept, iar în coamă fixară un pui de brad împodobit cu flori de cîmp. Și astfel dascălul Cernat părăsi pămîntul cetății.

Dimineața, cînd se trezi, Vlah se simți atît de tulburat, încît, parcă vrînd să împiedice împlinirea a ceea ce se sfîrșise de fapt, îi chemă la el chiar atunci, înainte de răsărit, pe toți dregătorii și sfetnicii din timpul domniei tatălui său, punîndu-i să povestească, fiecare, ce știa și cum se petrecuseră lucrurile. Era sigur că s-ar fi liniștit și ar fi uitat și imaginea aceea apăsătoare dacă cei din jur l-ar fi ajutat să-și găsească familia. Dar în comportarea, în privirile și gesturile lor, în vorbele înțeleghitoare, prea pline de nesiguranță și sfială, tînărul Vlah găsea prea puține speranțe. Iarciu, boierul de la Vaduri, care-și petrecuse viața mai mult la Curte, îi spuse că printr-un Negritu ce venise dinspre Moldova în drum spre Hunedoara, cavalier de la Deva ce avusese de îndeplinit o anume poruncă de la Iancu de Hunedoara cu privire la cetatea Cameniței, aflate că voievodul luase legătura cu noul domn al Moldovei.

— Cînd s-a întîmplat aceasta ?

— În toamnă, i se spuse.

— Și cum de nu s-a întors ?

— Fiecare loc își are spinii lui, cugetă Iarcu, nimeni nu poate ști ce i s-a întâmplat.

În ziua următoare sosi la curte mitropolitul Argeșului, să-l binecuvînteze spre a-și păstra neatinsă domnia : e voievod tînăr și are nevoie de sprijinul lui Dumnezeu.

Lui Vlah i se păru că marele duhovnic ar fi putut cunoaște mai mult decît toți soarta familiei sale, și nu se înșelă. Mitropolitul întări cele spuse de Iarcu : domnitorul plecase pare-se după ajutoare în Moldova — și Vlah îl ascultă cu îndoială, fiindcă știa că acest popă, gata să slujească oricare domnie, mințea adesea fără remușcări. După ce stropi cu apă sfîntă scepтрul și îi dădu crucea s-o sărute, mitropolitul, foșnind din mătăsuri, pluti spre ieșire, privind mereu într-o parte și-n alta, spre a se feri parcă de vreun ucigaș. N-avusese îndrăzneala să fi venit pînă acum ; fostul ostatec fusese pus domn într-o noapte ; se urcase pe tron păzit de turci ; ce fel de încredere ar fi putut să aibă într-un cucon care ia în stăpînire țara ajutat de oamenii Profetului musulman ? Parcă negăsind curajul să iasă, mitropolitul își făcu mult de lucru cu anteriorul, pe care trebuia să-l pună în lada cu lucrurile sfinte, întorcînd mereu urechea cînd la dreapta, cînd la stînga, iar lui Vlah, care, din cucernicie, îl ajuta să se pregătească de drum, îi repeta mereu cu un ton duios :

— Nu te mai obosi, măriia-ta, nu te mai obosi !

În aceeași zi sosi, de la Tîrgșor, Nicoriță, vîtaful cetii de armășei, de la care Vlah voia să afle și mai amănunțit întîmplări despre fratele său Andrei. Și cu toate că acesta nu părea să fie foarte încrezător în noua domnie, își ceru iertare dacă-i dă sfatul să se pregătească în a lua măsuri.

— Ce fel de măsuri ? ! se miră Vlah, posomorit, dar nu izbuti să obțină de la primele vorbe un răspuns deslușit.

— Unchiul măriei-tale e în munți, îi spuse el. S-ar putea să pregătească oaste. Toți știu că vrea tronul cu orice preț !

— Și ce măsuri să iau ? întrebă Vlah. Tu ce povață-mi dai ?

— Dacă i-ai cere ajutor sultanului, ai putea să fii liniștit, îi spuse Nicoriță, parcă să-l pună la încercare.

Vlah se ridică, străbătînd odaia cu pași mari. Se opri lîngă fereastră și, răsfirîndu-și ușor degetele lungi și subțiri, rosti impunător, cu voce tare :

— Nu poți fi liniștit cînd ești păzit de ienicerii sultanului. Niciodată Imperiul Otoman nu ne-a apărut. Cînd declară că-ți vrea binele, el îți aduce răul ; cînd îți trimite oaste să stea de veghe la libertatea ta, el, de fapt, îți ocupă țara.

Vlah se opri cercetîndu-l pe încă tînărul Nicoriță cu ochii lui verzui și foarte triști, ochi ce păreau să-și fi pierdut de mult speranța în a-și mai găsi vechii prieteni. Atîta timp cît gîndea, spuneau ochii lui, era un om ca toți oamenii, stimat și prețuit întocmai ca un om, dar odată cu sunetul puternic al vocii, cu gestul acela al mîinii ridicate, a devenit domn, a devenit măria-sa. Vlah se simți stîmjenit, gîndurile i se împrăștiară și, brusc, se depărtă de fereastră, întorcîndu-se spre prietenul fratelui său cu o altă expresie a ochilor, cu un alt glas :

— Ascultă-mă, Nicoriță. Eu am optsprezece ani, tu ai peste douăzeci. Ai fost cu fratele meu pe Dunăre, ai luat parte la bătălii pentru țara și neamul nostru. Vreau să știi că eu n-am venit cu turcii. Vreau să știi că turcii m-au adus, eu nu i-am rugat să mă aducă. Am fost închis multă vreme și dorul de țară m-a mistuit. Am ținut minte și

pomii din care am mîncat primul fruct. Eu aş zice că am fost pe lumea cealaltă. Şi ştiu cum e acolo. Poate că am avut prea mult noroc că am ajuns acasă. Că mă aflu pe pămîntul ţării mele. Dar şi cel mai mare nenoroc de a fi venit însoţit de nişte lifte care, în drum spre tron, îmi spuneau din ordinul sultanului „preamărite“. Niciodată, pînă acum, un domn care a fost pus de Imperiul Otoman nu a fost şi nu poate fi domn al ţării sale. El e întii şi întii un domn pus de otomani. Chiar dacă el n-ar fi vrut să fi fost aşa, poporul nu se încumetă să creadă un domn pus de sultan, pentru că îl socoteşte vîndut sultanului. Dar tu, Nicoriţă, ai să mă crezi. Eu nu vreau acum altceva decît să-mi găsesc tatăl.

Vlah ieşi în balcon. N-ar fi dorit să atragă atenţia nimănui ; ar fi avut însă poftă de viaţa de-afară. Un zurgav mînjit cu vopsea, cu găleata şi cu bidineaua, trecu prin curtea goală, apoi totul rămase pustiu. O frunză se smulse din copacul ce-şi ridica ramurile — şi iarăşi ca o vijelie se stîrni în mintea lui imaginea în care sultanul îi surîdea protegitor : „Cum cade frunza, poate cădea şi capul tău !“.

Nicoriţă, venind pînă lîngă umărul său, fu cel dintîi care-şi dădu seama că-i istovit de gînduri. Găsi cuvinte de îmbărbătare. Vor vedea împreună ce-i de făcut, fără atîta zbucium.

— Ce-i de făcut, Nicoriţă ? Pe unde am umblat am văzut şeici purtînd peste mijloc inele de aur. Noi avem inele de fier. Trupul ne este încătuşat, sufletul încătuşat.

Din balcon coborî o scară, apoi alta, care ducea spre coridorul de jos, şi de aici, în spatele cetăţii, unde erau cuptoarele şi vatra de pregătit mîncăruri, şi prin golurile dintre cărămizi se zărea bucătarul. Cînd îl văzu pe tînărul domn, ieşi pe pavajul de piatră, căzînd în genunchi şi rupîndu-şi cămaşa. Vlah îl privi uimit. Era un bătrîn

gîrbov, lipsit de păr pe cap, iar pielea întinsă lăsa să se deseneze limpede craniul ; gura îi era larg deschisă, iar Vlah nu-l auzea. Îi privea cămașa zdrențuită, pe care el și-o rupea și mai mult. Pieptul îi era alb și gîtul îi era alb, numai fața îi era întunecată de funingine, fața și capul fără păr, acel cap ce fusese parcă adus din altă parte și așezat pe umeri : un cap de mort. Poate că era chiar al unui mort și, de aceea nici nu i se auzeau cuvintele ieșite dintre buzele deschise larg. Încă de mult Vlah nu-și mai simțise în urechi un vîjiit atît de puternic — o mie de păsări îi intraseră sub tîmple, și se izbeau și țipau.

Spre seară, Nicoriță, bucuros că Vlah dormise atît de adînc și că arăta acum odihnit, îi răspunse la toate întrebările, iar în legătură cu bătrînul bucătar, ce putea să-i spună decît că avea și el un fiu luat de turci chiar în ziua în care Vlah fusese dus ostatec la sultan și că de acest fiu al său, de-o seamă cu Vlah, nu mai știa nimic. Se topise, pesemne, în gloata mare a robilor, dar bătrînul tot nădărduse într-o fugă a lui, și cînd a auzit că domnișorul Vlah sosise, își revenise din boala în care căzuse, hotărît să facă iarăși piine și să fiarbă carne pînă ce, odată și odată, avea să-l ospăteze și pe fiul său. Fiindcă nu se putea ca printre păzitorii noului domn să nu se fi strecurat și acel fiu al său nevoit de-atîta vreme să slujească cine știe pe unde în țara turcească. De cînd auzise însă că acei soldați turci plecaseră înapoi, bătrînul bucătar se cam damblagise.

Vlah își aminti de anii de ostatec pedepsit, cînd toate săgețile îi căutau inima. La Egrigöz, temnița în care stătuse patru ani, mai-marele seimenilor, El Agid, agitîndu-și brațele, căutase el însuși un pietroi, într-un moment de furie, să i-l arunce în cap. Prin tot nisipul dimprejurul zidurilor nu puteai găsi o piatră, dar el căuta mereu ca, în cele din urmă, El Agid să-l izbească cu mînerul

hangerului în spate atît de tare, încît a căzut pe brînci și s-a tîrît așa pînă în cetate. Atunci s-a socotit el făcut din lemn — atît de grele, atît de înțepenite îi erau mișcările.

Amintindu-și, fața lui Vlah se făcu vineție, tot mai vineție, iar pupila larg deschisă văzu prin fereastra ușor bombată chipul bătrînului bucătar rupîndu-și cămașa.

Chiar în acele clipe se hotărî să plece în Moldova. Principalul lucru era acum viteza. Totul trebuia să se facă în goana calului. Era o cale : Nicoriță să fi plecat chiar de a doua zi, lăsînd la hanuri, pe un drum știut, cai odihniți, în așa fel încît lipsa lui din Tîrgoviște să dureze cît mai puțin. S-ar fi convenit să se fi dus la Hunedoara, să-i li cerut sprijin lui Iancu, fiindcă tatăl său stătuse mereu alături de el în lupta contra turcilor, mai ales în acel război de titani de la Varna, dar, cum îi spusese Nicoriță însuși, ceva între ei se petrecuse și s-ar fi putut întîmpla să dea greș. Smulsă pentru o clipă din cercul de fier, gîndirea lui Vlah s-a agățat cu toată puterea de fantoma vieții noi — tatăl domnitor, Andrei și cu el, vornici și căpitani, gata oricînd să conducă oștile și să izbească pe oricine-ar îndrăzni să tulbure pacea poporului. În inima lui Vlah izbucni, cum nu se mai aprinsese niciodată, dorul de răzbunare. Fața îi era acum dură, liberă în expresie, și tocmai de aceea părea cu totul alta. Zîmbea cînd altă dată nici n-ar fi știut cum să-și miște buzele a surîs, se întuneca și se făcea neagră cînd altă dată s-ar fi gîndit să zîmbească. Și tot atît de sincere erau acum sentimentele lui față de cei din preajmă. Fiindcă nici o domnie nu poate fi domnie atîta vreme cît nu știe ce s-a petrecut cu domnul cel adevărat. Lepădîndu-și pojghița de respect și politețe, el le spuse tuturor dregătorilor Curții că prea repede se schimbă domniile și — de ce să ocolească adevărul ? — aceasta nu înseamnă decît bucuria nebunilor.

Astfel că, fără să țină nici o taină asupra planurilor sale, le spuse tuturor că avea să plece în căutarea familiei sale, și anume întâi la Suceava, la Alexandrel, fiul lui Iliăș voievod, acum el însuși domnitor în locul fratelui său Roman, otrăvit de boierii săi.

— Dar acest Alexandrel e prea tânăr și prea fără putere să te poată ajuta, îl avertiză marele vornic Tatul. Din câte știu, domnia o poartă Marinca, poloneza, și nu atît ea, cît pîrcălabul de Hotin, Manoil, pe care-l cunosc prea bine. Dorința mea ar fi să te însoțesc, măria-ta.

Vlah îl ascultă și, parcă fără voie, îl muștră cu asprime :

— Nu trebuie, mărite vornic. Pe un slujitor de rangul tău, care nu știe încotro i-a dispărut stăpînul, nu-l mai cred în stare nici să m-ajute să-i găsesc urma...

În sinea lui, Vlah îi dădu dreptate marelui vornic. Nu Alexandrel conducea Moldova, ci așa cum zisese, doamna Marinca, poloneza, cea care, fugind din Lăhvia cu cei doi copii, Roman și Alexandrel, i-a trimis de acolo, pe rînd, în scaunul Moldovei. Primul a fost dat jos numaidecît și a murit în pribegie, iar Alexandrel, zis Olenho, și-a luat drept pavăză mama și pe hotineanul Manoil. Nu era un trôn chiar atît de șubred, și cum doamnei din familia Jagellanilor Polonia îi mai stătea încă de veghe, s-ar fi putut ca tatăl său să fi căutat într-acolo ajutor, acum cînd din altă parte n-ar fi putut avea.

— Ne trebuie lege și braț de stăpînire ! îi spuse el marelui vornic Tatul, întinzîndu-și înspre fereastră degetele osoase, lungi și subțiri. Înstăpînindu-mă ca domn cîtă vreme tatăl meu e domn, ar însemna să încalc legea de domnie în nefolosul țării. Dau, deci, poruncă ! Tu, mare vornic, vei rămîne aici pînă ne vom întoarce. Îi vei avea sub ordin pe toți dregătorii de la mare la mic, pe logofăt și pe protovistier, pe spătar și pe stolnic, pe comis și pe stratornic, pe pivnicer, pe cămăraș, pe clucer, pe sluger și

pe cetași. Eu am să plec în zori. Nu mă feresc să-ți spun că nu iau cu mine nici un scutier. Și tot astfel îți spun că merge numai Nicoriță, dar fără nici o ceată, ci numai noi și caii. Dacă de pe undeva o să răsară neprețuitul meu unchi, intrusul, poți să te dai de partea lui fără nici o frică. Numai de mine să te temi ca de moarte, mărite vornic, și nu de paza mea. De nu m-ai înțeles, nu eu voi pierde.

Vlah încetă să mai privească pe fereastră, dându-și seama de vocea care îi vorbea — era a marelui vornic, dar el nu se întorcea să-l vadă, îi plăcea numai să-l audă, vocea asta îl liniștea.

Ceva mai târziu, îmbrăcat în mantia lui cu căptușeală roșie, înalt, suplu, cu înfățișare de oștean, cu capul ascuțit, ușor dat pe spate, rătăci pînă spre miezul zilei peste coline și prin văi, trecînd prin fața cîte unei căsuțe de lemn dinafara cetății, înnegrită de ploaie, pe lingă garduri și iezere, prin fața stîncilor ieșite ca din pămînt și, mai jos, prin fața dughenelor cu neguțatori chirciți salutînd pînă la pămînt. Tot timpul cît ocolise Curtea Domnească aproape că nici nu se uitase în jur și nici nu întoarse capul ; dar, cufundat în așteptarea aceea a clipei plecării, nu vedea nici ce se petrece în fața lui — cele mai multe din temenelele oamenilor rămăseseră fără răspuns și mulți ochi speriați scăpaseră privirii sale, încît negustorii și breslașii își spusese rădă între ei : „Doamne, ce domn !“. Și totuși, în memoria multora dintre cei care-l văzuseră în ziua aceea de rămas bun, el se întipărise ca un tînăr cu putere, dar atît de abătut, încît orice tinerețe părea a se fi pierdut în durerea aceea covîrșitoare. Și încă multă vreme, după ce s-a auzit că ar fi fost ucis, țirgoviștenii și-au adus aminte de acel domn ciudat, care a umblat de unul singur peste dealuri și pe ulițe, călcînd de-a dreptul prin noroi, cu capul dat pe spate și privirea oarbă, cu mantia larg

deschisă, a cărei căptușeală roșie de mătase se oglindea fulgerător în băltoacele încremenite.

Împreună cu Nicoriță, a doua zi urma să plece să-și caute familia. Primul popas avea să-l facă la Tîrgul Buzăului ; plecă în zori, aruncîndu-se pe calul său, însemnat cu manșetă numai la un picior, cu coama de culoarea frunzei uscate de nuc, străbătută de smocuri albe, lăsînd în urmă, într-o clipită, Cetatea Tîrgoviștei, capitala Țării Românești, acoperită, în acele momente, de o liniște adîncă. După o zi de mers, seara îi prinse în plină cîmpie, iar cînd norii roșietici ce se îngrămădeau spre apus își pierdură strălucirea, se făcu întuneric și răcoarea începu să se simtă. O vreme merseră de-a lungul unui rîu, apoi cotiră brusc spre o casă mare și albă înconjurată de cîteva șoproane scunde cu acoperișuri plate. Nicoriță își încordă calul ca și cum n-ar fi nimerit unde trebuia.

— Cine-i acolo ? răsună deodată un glas răgușit și aspru.

— Dar tu cine ești ? întrebă pe același ton Nicoriță, sărind de pe cal.

Desfăcînd u-și larg brațele, el se aruncă asupra cuiva și se porni o încăierare. Vlah încercă să străpungă cu privirea ceața, strînse mînerul sabiei gata să-i vină șoltuzului în ajutor, dar în aceeași clipă se auziră răsunînd rîsete înfundate și din nou glasul necunoscut :

— Tot ca o vulpe ai rămas de șiret ! Ce vînt te-aduce, nepoate Nicoriță ? Apoi glasul răcni : Voica, vino de-ți întîmpină oaspeții !

Glasul răsună printre copaci și în vreme ce caii fură duși în grajd și li se dădură apă și nutreț, în casă se auzeau mereu pași grăbiți, uși trîntite și vorbe îngrijorate : „Chiar el ? Chiar feciorul domnului ? Cel care a fost la sultan ?“ Dar cînd cei doi intrară într-una din odăile în-

căpătoare și albe, puternic luminate, se făcu deodată liniște și nu rămase cu ei decît stăpînul casei — un bărbat cu fața brăzdată de o cicatrice roșietică și pîrlită de soare, din care pricină ochii albaștri-cenușii străluceau mai viu. Nu stătea o clipă, umbla de colo-colo plin de neastîmpăr, făcînd să scîrțîie scîndurile dușumelii. În cele din urmă, deschizînd o ușă interioară, răcni iarăși să se pună mîi iute masa.

— Voica, Ilena, pe unde v-a dus vîntul ?

Era Hanos, vîtaful de pușcari, om de luptă, și cum era puțin adus de umeri și avea picioarele încovoiate, părea să fi stat toată viața pe un cal puternic, lat în spate. În străchini apărură repede bucăți de vînat și ciortani prăjiți și, după o odihnă scurtă, Vlah și Nicoriță luară drumul Buzăului, apoi pe cel al Rîmnicului, unde traseră la negustorul Hacicu, ajutat cîndva de domnitor să-și primească o datorie de la un postăvar brașovean. De aici calea, rareori străbătută doar de casapi și gelepi pentru vînzări și cumpărări de oi, părăsea marginile munților și se afunda prin trecători spre Ocna și spre Trotuș, unde soarele nu pătrundea decît după ce urca în vîrfurile cerului. Întreaga strungă era acoperită de umbre vineții, pretutindeni se iscau păduri adînci prin care nu și-a croit niciodată drumul vreo secure, iar văile întunecoase și înguste se căscau la tot pasul, lăsînd să țîșnească pîrîiașe rostogolite în mici cascade zgomotoase. Pe pantele mai blînde se aciuiseră stîni străvechi, risipite printre stînci, unele cu acoperișurile înnoite și înconjurată de țarcuri din lemn de goruni împlețiți. Și cum în timpul zilei cerul fusese închis, abia spre seară, cînd soarele încă nu coborîse cu totul, crestele verzui, la mari înălțimi, se luminau și, pe neașteptate, Vlah văzu răsărindu-i în față, negru și imens, un bastion ce părea foarte vechi și pustiu. Ajunseseră aproape de vărsarea Oituzului în Trotuș, ceva mai

spre răsărit de Ocna, și totul, de la ziduri la peisaj, avea un aer plin de taină. Era vechea cetate a Trotușului, unde Nicoriță se aștepta să-l găsească pe Dumitru, șoltuzul tîrgului de Trotuș, precum și pe ajutorul său Arpenie, pîrgariul cel mare. Făcură un ocol cetății, dar nu izbutiră să găsească intrarea, și cu toate că aici, jos, începuse să se întunece de-a binelea, nu era nimic luminat cu vreo făclie, nici ferestrele, nici zidurile de apărare — numai norii ciudat desenați, străpunși de razele lunii, închipuiau aripile unei păsări uriașe, rămasă acolo, deasupra, parcă de pază. O vreme mai tîrziu, din umbra adunată la picioarele zidului se ridică un om, cu o barbă căruntă și neîngrijită și cu o mică desagă pe umeri. În penumbră însă nu i se distingeau prea bine trăsăturile, doar albul ochilor îi strălucea puternic. Nicoriță trecu repede în fața lui Vlah.

— Ce căutați ? întrebă omul. Lupi sau căprioare ?

Nicoriță scoase o monedă de argint avînd pe una din fețe drept pecete un braț încovoiat ridicînd un ciocan — semnul minelor de sare de la Tîrgu-Ocna și Fauri. Omul o prinse în podul palmei, o răsuci și-o încercă între dinți. Apoi, ca și cum lucrurile s-ar fi cerut lămurite fără grabă și temeinic, își întinse mîna spre un fel de fereastră deschisă în stîncile abrupte din față pe care le și înghițise întunericul, de unde se ridica o scară întortocheată din creste, ce se înălța mereu, de parcă ar fi dus de-a dreptul în lună. Și abia acolo, în lumina încă roșie a crepusculului, ivită dintr-o feerie, Vlah zări o stîncă golașă, și în vîrfurile ei o dungă de un galben-închis, cu totul neobișnuită : silueta cetății celei vii. Să se poată ajunge la ea trebuia mai întîi urmată poteca de piatră, dar nici n-apucară să-și tragă de zăbale caii înapoi, că omul scoase, deodată, un șuier ascuțit, și pe spinarea zidurilor vechi se arătară străjerii cu arcuri și cu sulii ; Vlah și Nicoriță fură conduși la cetate. Li se dădură o încăpere unde dormiră pînă di-

mineața, cînd Nicoriță, încă buimac, încerca să limpezască lucrurile. După părerea sa, întrebarea bărbosului „Ce căutați, lupi sau căprioare ?” nu era altceva decît parola, pe care el, Nicoriță, n-avusese de unde și cum s-o fi știut. Armașul deghizat în bătrîn vînător cunoștea însă și pecetea de pe moneda de argint, din moment ce-i dusesese în cetate și le dăduse paturi de dormit, mîncare și nutreț pentru cai. Și totuși — se întreba șoltuzul Nicoriță în vreme ce Vlah încă mai dormea iar el se hotărîse să dezlege firele — cine stăpînește acum cetatea Trotușului ? Bogdan ? Ce se petrecuse aici cu adevărat ? O văzuse o singură dată cu ani în urmă, pe cînd a mers la Neamț și la Suceava, trimis de domnitor, dar abia de o mai recunoștea, fiindcă tocmai acolo, sus, pe creastă, se mutase acum cetățuia solitară cu creneluri și pulberării, cu șanțuri noi de apărare, căptușite cu granit ce-i înconjurau incinta fără s-o acopere vederii. În spate, vîrfurile stîncos încă se mai înălța, și dintr-o crăpătură a lui, ca dintr-un fel de scorbură, țîșnea un izvor care se prefăcea repede într-un mic lac albastru. Peste lacul acesta se arcuia ușor un pod de piatră și cărămidă destul de lat ca să poată trece peste el chiar două căruțe puse alături ; un pod împodobit cu o balustradă de stîlpi rotunzi. La capătul lui se afla un grilaj de fier forjat, iar porțile erau prinse de doi pilaștri din metal în patru muchii, lucrați cu tot soiul de dantelării. De fiecare parte a grilajului, pe niște semicercuri unite între ele prin linii drepte, se înălțau anghinarele de fier cu foi țepoase și ascuțite ca niște sulii, peste care cu greu ar fi putut cineva să sară în afară sau înăuntru.

Cînd se trezi, Vlah dădu cu ochii tocmai peste aceste sulii, amintindu-și repede misterioasa întîmplare, dar aproape tot în clipa aceea peste pod trecu o făptură care-l făcu să se înfioare ; era o nălucă cu fața palidă ca și cea

a lunii rămase încă pe cerul dimineții sticloase de vară tîrzie. Trecînd podul, făcuse parcă un pas spre el, ca și cum s-ar fi înălțat (Vlah se afla sus lîngă izvor, aplecat peste un jgheab cu apă rece ca gheața, spălîndu-se pe pieptul dezgolit pînă la brîu, însoțit de un tînăr armășel cu mustăcioară neagră, care-i turna cu un cauc mare apă pe ceafă), apoi rămăsese, deodată, încremenită locului. Era o fată foarte frumoasă, cu ochii mari, în care parcă scăpărase ceva ca un fulger. Apoi lumina aceea se stinsese și privirea îi rămăsese directă și tristă. Îi țintuia drept în frunte, și Vlah simți că inima-i zvîcnește ca o pasăre prinsă în laț. În clipa următoare fata dispăru, iar lîngă izvor veni repede o femeie voinică legată pe cap cu o cîrpă înflorată de borangic și, făcînd o ușoară plecăciune, îi întinse lui Vlah un prosop lung și alb din fire moi, cu care să-și usuce fața, apoi altul aspru, de in, pentru corp, care să-l învioraze. Armășelul îl conduse pe Vlah într-o încăpere răcoroasă, dar cu ferestrele în soarele ale cărui raze se străduiau să-i încălzească pereții cît mai repede și unde, în jilțuri mari de stejar, îl așteptau Nicoriță și starostele de Troțuș, pe nume Petru Udriște, un bărbat mic de statură, ca din piatră, căruia din pricina chipului uscat nu puteai să-i ghicești ușor vîrsta (ar fi putut avea cincizeci, dar și o sută de ani, mai ales după toate cîte știa), cu o barbă sură și răsucită în inele dese, ca de sîrmă, făcînd parcă parte dintre acei oameni de luptă ce purtau pe umerii lor puternici toată povara neamului. Vlah înțelese că însoțitorul său, șoltuzul Nicoriță, aflase, cu istețimea lui, toate tainele locului și făcuse bine legăturile și că acum era primit în cetatea aceasta ca un prieten. Starostele Udriște, frate cu Manea Udriște din Muntenia, întristat de întîmplările fraților de-un sînge și de-un grai din Țara Muntenească, voia ca, totuși, Vlah să nu mai facă drumul pînă la Suceava, sfătuindu-l să rămînă o

vreme acolo, în Cetatea Trotuşului, unde va fi în deplină siguranță și va afla și ce se va fi petrecut cu tatăl său, domnul de la Tîrgoviște. Întîmplările din aceste țări locuite de neamul românesc se asemuiau mult și cîteodată nici nu mai știai care anume s-a petrecut într-o parte și care în alta, dar acum Moldova căzuse rău și toate stricăciunile dinlăuntru — cum spunea starostele Udriște — îi înfierbîntau pe străinii de-afară, care pîndeau cu plăcere încăierările, ca astfel ei să fure și să supună ba o bucată de pămînt din veci stăpînită de noi, ba o cetate făcută de domnii și meșterii noștri. „Că uite, dragă doamne — îi mai spuse el lui Vlah —, după moartea bunului și viteazului Alexandru, a început să se aleagă praful de tronul Sucevei. Iliaș, fiul cel mare al lui Alexandru, fusese luat la domnie încă de tatăl său, cînd se simțea aproape de moarte. Dar Iliaș mai avea un frate, pe Ștefan, frate numai după tată, foarte îndrăzneț, mai ales șiret și cu multă știință în a unelti și a-și atrage de partea lui boierii. Aflînd asemenea lucruri amenințătoare pentru domnie, Iliaș a chemat la el, în cea mai mare taină, pe cel mai iscusit călău care omoară noaptea dintr-o lovitură. Dar cum pe Ștefan nu l-au găsit, i-a trimis din nou s-o ia din pat pe mama sa, soția din urmă a lui Alexandru, și, sugrumînd-o, s-o arunce pe apa Sucevei. Vestea groaznică despre uciderea mamei a ajuns repede la urechile lui Ștefan, care, dacă n-ar fi fugit, ar fi avut și el aceeași soartă. A alergat tocmai la Argeș, la domnitorul Aldea, unde și-a făcut rost de oaste, și, într-un loc numit Loloni, cu vale adîncă și codri deși, l-a biruit pe Iliaș. Dar nu i-a căzut în mîini, și atunci unde să se ducă el ? Soția lui fiind sora regelui Vladislav Jagello, a fugit cu ea în Polonia, unde a strîns și el oaste, venind, peste o vreme, și bătîndu-se cu Ștefan la Dărmănești, la Podagra și Pipe-rești. Au fost lupte care au sleit de puteri poporul fără

nici un câștig decît numai pierderi, pentru că Ștefan i-a dat lui Jagello Țara Pocuției numai să aibă sprijinul lui în lupta cu fratele său Iliăș. Cum însă n-a putut să-l înfrîngă pe Iliăș, Ștefan căzu la o înțelegere cu el să domnească împreună, fiecare în cîte o parte a țării, Iliăș în partea de miazănoapte, la Suceava și Iași, iar Ștefan în cea de miazăzi, la Chilia și Cetatea Albă.“

A fost o încheiere iscată din poftă nesățioasă, fiindcă, vezi, luminate doamne — adăugă cu o voce scăzută starostele Udriște —, se făcuse atunci și o linie de despărțire, un hotar. Hotarul acesta trecea pe la nord de Vaslui, care răminea lui Ștefan. Și-am să-ți spun mai departe, tinere doamne, că fiecare dintre ei își avea curțile și dregătorii lui, veniturile și hrisoavele lui. Înțelegerea de domnie — povesti mai departe bătrînul staroste — n-a dat însă deoparte dușmănia între cei doi frați și nici uneltirile boierești, astfel că numai după cîțiva ani, cînd Iliăș încercă o trădare, făgăduind printr-un hrisov regelui Poloniei cetățile Hotinului, Țeținei și Hmielovului în schimbul sprijinului și moșiilor ce i se cuveneau în Polonia soției sale, Marinca, Ștefan îl prinse și, amintindu-i de moartea mamei sale, se răzbună, scoțîndu-i fratelui vitreg ochii. Crima s-a săvîrșit, apoi, și mai tîrziu, peste ani, fiindcă un fiu al lui Iliăș, pe nume Roman, s-a răzbunat și el, omorîndu-l pe Ștefan cu un cuțit otrăvit. Și-acum, înțelepte doamne — își urmă starostele înșiruirea tristeilor întîmplări din Țara Moldovei de pe acele vremuri —, să ne apropiem de ce voiam eu să-ți spun și de faptele care mă fac să-ți zic să nu te duci acum la Suceava, ci mai bine să trimitem noi un om de-al nostru, care trebuie apoi să vină să ne înștiințeze ce-a aflat și ce s-ar cere să înfăptuiești. După ce l-a orbit pe Iliăș, Ștefan s-a îmbolnăvit de cap și pe unde mergea vedea numai sulii îndreptate spre el, iar noaptea îi veneau lîngă pat strigoi.

Un strigoi îi apăru chiar cu adevărat, dar nu era strigoi și nici nu i-a intrat în cetate, ci, venind cu ajutor unguresc, se opri la Pobrota, purtînd război cu el, adică cu Ștefan. Se numea Petru și era un alt frate de-al lui, care cerea tronul. Cum însă nici unul, nici celălalt nu se dăduse învins, cei doi frați s-au înțeles să cîrmuiască împreună. Curînd însă Petru a trebuit să părăsească țara — era, se vede, mult mai slab și mai fricos decît Ștefan — și să vină înapoi abia după ce Ștefan fusese ucis de Roman, fiul fratelui său Iliăș. Și iarăși domnia Moldovei fu împărțită, de data asta între Roman și Petru. Primul a stăpînit în Țara-de-Jos, cel de al doilea în Țara-de-Sus și a stat în Suceava. Dar cît putea să țină o cîrmuire ca asta ? Întîmplarea s-a repetat. Între cei doi a început o luptă crîncenă, și Roman a fugit în Kolomea, dincolo de hotarul Moldovei. Dar și de acolo a trebuit să fugă mai departe, fiindcă Petru, care a luat de soție o femeie trecută de cincizeci de ani, a făcut repede rost de ajutoare, că el nu se însoțise cu o domniță oarecare, ci cu sora voievodului Iancu de Hunedoara. Așa că Roman n-a mai izbutit să reia domnia ; a murit otrăvit de un boier, numit Hănău, din partea dinspre Țirgul Rădăuților, care-și lucra moșia numai cu robi. Locuințele robilor se roteau în jurul conacului, săpate în pămînt, cu ferestrele mici în partea de sus, pătrate, cu gratii, pe unde cu greu pătrundea soarele. Dormeau acolo, pe pămînt, îngrămădiți, pe jumătate goi, murdari. Robilor care își făceau familii le dăduse dreptul să-și construiască colibe aparte. Cei care nu aveau familii locuiau unii de-o parte, alții de alta, adică bărbații într-un bordei, femeile într-altul, și orice trecere dintr-un loc în celălalt era pedepsită cu bătaia și foamea.

Eu am avut o ruședenie — povesti în continuare starostele Udriște — care într-o călătorie i-a văzut pe

acești oameni muncind pământul, făcînd gropi pentru viță-de-vie sau pomi roditori, scoțînd piatră sau lucrînd, pe nicovale, fierul. Uneori, i-a văzut și mîncînd. Treceau pe rînd prin fața unui cazan mare în care fuseseră amestecate zarzavaturi ; mîncarea li se punea în străchini, iar ei își băgau mîinile unii în hîrburile altora după vreo bucată de carne sau după vreun cartof întreg, mînjindu-și toată fața cu zeama groasă, scuipînd și strigînd. Alteori a auzit urletele cumplite ale vreunui pedepsit pentru încercare de fugă. Boierul ăsta Hănău a făcut mari averi din munca lor, avea și slujbă la scaun, fusese cîndva chiar și paharnic, și cînd domnitorul Roman ajunsese la ananghie se ascunsese la el. Și cum îndeplinise înalta misie de paharnic — dar cum, pe de altă parte, Manoil, hotineanul, îi promisese trei pungi cu galbeni dacă-l ademenește și-i ia duhul —, pregăti într-o seară o masă în cinstea lui, dată în taină, de față fiind doar cîțiva boieri credincioși. Roman, se spunea, era stăpînit de boala vinului și a petrecerilor, și cînd văzuse roabele tinere îi poruncise fostului său slujitor să-și trimită vechilul să-i aducă numaidecît pe cea care-i plăcuse lui. O clipă Hănău își luase nădejdea de la pungile de aur, dar pînă la urmă se hotărî : o să-i aducă roaba pe care și-o dorea. Dar cum mai apoi aveau să se despartă, domnul rămînînd în voia plăcerilor sale, nu trebuia decît să închine mai înainte cupele cu vin și să le dea în lege peste cap cu urarea unor vremuri bune. Înfierbîntat de pofte, Roman dădu cupa pe gît și se rostogoli cu spume la gură pe dușumea în spaima celorlalți boieri. „Ce-ai făcut, boier Hănău ?“ „Ce-ați fi făcut oricare dintre voi dacă v-ar fi spus-o pîrcălabul de Hotin“, le-a răspuns Hănău punîndu-i să-l ajute să-l coboare repede pe scări

și să-i sape o groapă adîncă în care să sădească, totodată, și-un copac, să nu se mai cunoască nimic. Așa i-a fost soarta lui Roman, care încă pe cînd trăia fără gînd de moarte își lăsase locul la domnie, prin act scris, fratelui său mai mic, Alexăndrel, sau Olehno, cum i se mai zice, după moda leșească. N-avusese cum să afle că Manoil, hotineanul, în înțelegere cu Marinca doamna, se bucuraseră de acel act, dar îi grăbiseră totodată și moartea prin ajutorul acelui boier Hănău, pentru ca să nu mai fie neliniște și zbucium în fiecare zi și noapte în preajma tronului rîvnit mereu de atîția urmași ce-și dovedeau singele domnesc.

Răsuflînd adînc și trecîndu-și mîna pe sub barba ine-lată, starostele Udriște mai spuse :

— De Petru noi nu mai știm nimic ; știm numai că, rămas în scaunul Sucevei, Alexăndrel zis Olehno nu poate stăpîni, că nu poate să facă nimic altceva decît să lase să hotărască mama lui și Manoil, vînduți străinilor.

Starostele îi povesti lui Vlah împrejurările de față : o oaste a lui Alexăndrel, condusă de Manoil pîrcălabul, cobora pe Valea Siretului spre Cetatea de Troțuș, cetate lăsată moștenire lui Bogdan, fiul cel mai tînăr și cel mai viteaz al lui Alexandru, și unde el, Bogdan, își avea locul de pribeag întors din cînd în cînd acasă, așteptînd ceasul cel sfînt.

Și ceasul venise. Cu cîteva zile mai înainte, acelei oști a lui Alexăndrel zis Olehno i-a pornit în întîmpinare Bogdan, jurînd să scape Moldova de la prăpastie. El, starostele Udriște, a rămas aici cu paza cetății și cu dregătoria, încredințat că Bogdan va izbîndi și va lua sub ocrotire țara și scaunul Sucevei. Bogdan, fiul bunului Alexandru, era stăpînul cetății și stăpînul său. Și starostele nu se îndoia nici măcar o clipă că Bogdan va fi

în curînd și stăpînul întregii țări a Moldovei. Cetatea e străveche, dar Bogdan, nefiind încă domn, a avut totuși grijă de ea, și cu puterile și meșterii săi credincioși a înnoit-o mereu și a ridicat aici, sus, cupolă de castel, ca în Transilvania, lucru pe care nu-l face decît un os domnesc care știe bine că-și va intra în drepturi.

Aici, în Cetatea de Troțuș, locuia doamna Oltea, soția lui Bogdan. A fost înștiințată de venirea lui Vlah și s-a bucurat că avea să-l vadă pe nepotul ei din Muntenia, care încă nu înceta să-și arate prețuirea pentru paza cetății. Starostele Udriște îi spuse că așa fusese lăsată porunca : jos, la poalele muntelui, să fie paza cea mai șireată, toți ochii să fie de cucuvaie cînd e întuneric și brațele cu sînge iute de șoim cînd e ziuă. Oricînd felurite iscoade din felurite locuri ar putea izbi diguri făcînd breșe în calea viiturii. Atîta vreme cît familia, slujbașii cetății și oamenii săi de credință vor rămîne acolo, trebuie găsit și cel mai iscusit chip de-a face păză și de-a împiedica gîndurile și mișcările dușmanilor. Timpul izbînzii nu e departe, dar tocmai cînd totul s-ar putea crede limpezit te poți pomeni cu cea mai cruntă lovitură pe la spate. Cetatea e locul de pornire spre cucerirea domniei, dar și locul cel mai bun de retragere și rezistență. Iată, pleacă acum în această dimineață armașul Grigore Stîngul cu două steaguri pregătite aici, în cetate, să-i fie domnului Bogdan de ajutor în lupta cu Alexandrel, precum poruncii date de el : „Să-mi pregătiți luptători cu sulii și cu ghioage și oșteni cu coase, să tăiem picioarele cailor. Iar pe străjeri păstrați-i nu numai cu arcuri și săgeți, ci să le dați și puștile din beciuri cu salitra din care să-și facă singuri praful pînă ne-om întoarce, că s-ar putea ca după noi să vină și oastea dușmană ; noi vrem să mergem înspre Suceava, dar nu putem încă ști de

partea cui va fi soarta ; credința noastră e în izbîndă, dar totul atîrnă de putere ; și eu cred că vom fi destul de viteji pentru a doborî puterea celor ce n-o merită.“

— L-a luat cu el — spuse starostele — și pe fiul său Ștefan, care e în prima lui luptă. Armașul Grigore Stîngul se duce chiar acum spre Cetatea Romanului și pleacă împreună cu el și călărașul Soc, să ne aducă de îndată vești.

În ceasul următor, pînă ce doamna Oltea avea să coboare să-și vadă oaspeții, starostele Udriște, șoltuzul Nicoriță și Vlah ieșiră într-un fel de pavilion din lemn rotund și decojit, de culoarea șofranului, în care se ajungea printr-un coridor din scînduri groase, acoperit cu șindrilă. Patru coloane din lemn masiv, cu baze și alungiri cînd rotunde, cînd pătrate, sprijineau o cornișă pe care era sculptat capul de bour, cu o daltă mînuită cu talent. De aici începea un mare balcon cu ornamente făcute prin scobituri adînci care se termina într-o arcadă lustruită atît de puternic, încît strălucea la fel ca aurul, deși nu era decît din plăci de ardezie. Ca să intre și mai mult lumina, un armășel deschise ușa grea de stejar și Vlah văzu din nou podul acela de dedesubt, pe care trecea într-o parte și-n alta, jucîndu-se ca un copil, fata cea cu fața de lună. Prinzîndu-i privirea uimită, starostele Udriște îi spuse că domnița Anastasia e sora lui Ștefan și, deci, fiica domnului Bogdan și a doamnei Oltea.

„Dar Ștefan ? Cum arată el ? se pomeni întrebîndu-se Vlah. Tot astfel zvelt și frumos, trist și îndrăzneț, tăcut și neastîmpărat, așa cum neastîmpărată îi era acum sora care trecea mereu de la un capăt la altul al podului, oglinindu-și pe de-a-ntregul fața, atunci cînd se apleca peste balustradă, în oglinda apei de cleștar ? Cum este el, Ștefan ?“

Il văzu peste două zile într-un moment atît de tulbura-
rător, încît Vlah și-l păstră ca pe amintirea sa cea mai
frumoasă.

Era spre seară și măsura împreună cu Anastasia podul,
fără să-și vorbească, intrînd în jocul tăcerilor ei și, tot-
odată, sub privirile luminate de nădejdi ale doamnei Oltea,
care stătea în balcon însoțită mereu de starostele Udriște
și șoltuzul Nicoriță. Ceva mai târziu rămaseră singuri și
neobservați, și ei își dădură seama de asta și coborîră
pe alea presărată cu piatră mică de rîu, de aceeași lă-
țime cu podul, îngrădită, de o parte și de alta, de garduri
vii din arbuști țepoși de munte lipiți, între ei, ca niște
ziduri. Spre zidul din spate, unde stîncile se înălțau,
alea se încheia la gura izvorului, dar spre miazăzi se
deschidea un platou ciudat cu ferigi pe jumătate în
pămînt ud și smîrcuri cu ierbărișuri înalte, ca și cum
totul s-ar fi aflat într-o luncă joasă. Pesemne că izvorul
își avea începutul mult mai încolo și, ajuns la stîncă,
el nu făcea decît s-o despice și să formeze lacul din fața
pavilionului. În acest loc, închis de asemenea între ziduri,
se afla un lac plin cu plante de apă, nuferi de munte
și crini sălbatici, precum și tufe gălbui de tisă și arini
cine știe cum cocoțate pînă la înălțimea aceea. Vlah
și Anastasia se pomeniră la marginea acestui iezor cu
margini de piatră, un fel de groapă vulcanică, dar despre
care fata îi povesti că locurile fuseseră cîndva stăpînite
de un zimbru nemaipomenit de mare, cu coarnele pînă-n
nouri și cu copitele atît de late și de grele, încît pe
unde călca lăsa în urmă fîntîni semicirculare. Locul pe
care se așezaseră era acum un soi de peninsulă pletoasă,
fiindcă botul de piatră al muntelui intra adînc în iezor
și amîndoi se înțeleseseră că era unul dintre locurile cele
mai frumoase de pe pămînt, pentru că aici se strînseseră,

așezate în scară, parcă toate culorile pădurii de munte : culoarea carpenului, mestecănelui, fagului și stejarului, culoarea aninului tremurător, culoarea crudă a bradului și a laricelui — singura rudă a bradului care-și scutură frunzele ascuțite spre sfîrșitul verii ca într-o ninsoare roșietică și ale cărei crengi seamănă cu niște cozi de veveriță. Nici nu simțiră cînd se făcuse seară cu totul, poate și din pricină că fata îi mai spusese și alte legende, cea despre oamenii care au fost trimiși pe cîmpii și în păduri ca să trăiască, dar ei au început să se războiască : și legenda despre năvălitorii care țirau după caii lor iuți și puternici roabe tinere ; apoi i-a arătat pe oglinda iezerului o crenolă și un nufăr și îi spusese și legenda lor, cînd soarele i-a găsit întorși unul către altul, iar la amurg, tot așa i-a lăsat. Și, deodată, lumina s-a preschimbat în întuneric și pe cea mai înaltă ramură a cerului a înflorit prima stea.

N-au simțit cînd a răsărit steaua aceea și nici cînd a început să pălească și să se stingă. Se lumina cu repezi-ciune, dar muntele, învăluit încă într-o negură ușoară, avea acea frumusețe și măreție dintîi, nearătată încă în întregime. Pe urmă s-au văzut siluetele momîilor ce închipuiau rațe sălbatice plutind pe apă și bîtlanii răcnind, deodată, ca din miezul pămîntului și pescărușii înălțimilor cu picioarele lor roșii țipînd și bătînd repede din aripile înguste și lungi. În cele din urmă, totul s-a topit în vorbele lui Nicoriță, apărut, dintr-odată, în spatele lor :

— Pe unde-mi stați ? Veniți, că s-a întors călărașul Soc. Și a sosit în cetate și Ștefan, fiul voievodului, cu vești bune.

Vlah tresări. Însemna că, într-adevăr, avusese noroc și că tatăl său, domnul Țării Românești, putea fi găsit. O

prinse pe Anastasia de mîină, ridicînd-o ca pe un fulg, și fugi cu ea fără nici o oprire pînă-n iatacul doamnei Oltea, care asculta înmărmurită, cuvînt cu cuvînt, povestirea fiului său Ștefan, ce putea fi acum numit, pe drept cuvînt, fecior de domn, fiindcă Bogdan învinsese. Lupta se dăduse în dunga Siretului, în locul numit Tămășești, nu prea departe de tîrgul Romanului, și ținuse o zi și o noapte, și-au pierit acolo Oancea Logofătul și Costea Andronic, vestiții boieri ai lui Alexăndrel, astfel că, speriat, Manoil, pîrcălabul, fusese nevoit să se retragă și să treacă împreună cu domnul lor îndărăt, în Polonia, de unde veniseră cu un an înainte, și să lase Moldova în pace.

Povestind, Ștefan dădea tabloul plin de strălucire al vitejiei tatălui său și al oastei sale, care se aruncase și se prefăcuse ca printr-o minune într-un uriaș furnicar în fața taberei lui Alexăndrel, și cu un șuier ascuțit ce răsunase pe neașteptate deasupra glasului trîmbițelor, călăreții se aruncaseră numaidecît în șa, iscînd o perdea de pulbere într-atît de groasă, încît ai fi crezut că au căzut în miezul văii chiar norii de pe cer îngreunați de mișcarea furtunii. Și copacii și pietrele munților se umpluseră de praf ; într-o clipită nu se mai zărea decît volbura ce luase înfățișarea unor coloane răsucite. Și-n următoarea clipă, din sînul vîrtejului de pulbere s-a auzit alt șuier, și călăreții s-au năpustit înaintînd în așa fel, încît să-i împresoare pe cei din fruntea ceteilor. N-a fost oștean de-al viteazului său tată care să nu-și fi arătat îndemînarea ; sulitașii rotindu-și armele scoteau fulgere orbitoare, arcașii iscau adevărate ploi cu săgeți, iar ghioagele călăreților din spate și buzduganele cu coadă din lanțuri au dat lovituri atît de zdravene în

coifuri, încît gloata condusă de pîrcălabul Manoil s-a întors vînzolindu-se și răspîndindu-se în pădurea întunecată. Ștefan povesti și despre Rupea Spătarul, fratele lui Manoil, pîrcălabul de Hotin, care încercase să-l atace pe Bogdan pe la spate încă înainte de a începe bătălia ; dar Bogdan înșfăcase trupul uriașului și, neasemuit în lupte corp la corp, ca și în meșteșugul războinic, îi făcuse un vînt atît de năprasnic, încît zburase dincolo de creasta dîmbului. Rupea Spătarul se rostogolise cu capul în jos de-a lungul povîrnișului, se izbise de trunchiul unui copac tînăr care se și frînsese de la mijloc, și rămăsese mai mult mort decît viu.

Starostele Udriște, care ascultase toată vremea cu lacrimi în ochi, explică această putere, aproape nefirească, tocmai prin dreptatea pe care o cerea țara. Moldova avea nevoie de un braț viteaz precum fusese pe vremuri cel al Bunului Alexandru, și care să fie pus numai în folosul ei, și nicidecum al străinilor. De braț puternic și de înțelepciune. Și alături de aceste două daruri, de încă unul și cel mai de preț : dragostea fierbinte de neamul tău, dorința ca el să trăiască în libertate, fără amenințare și asuprire din afară.

Vlah îl privi cu mult nesaț și înfrigurare pe tînărul Ștefan : tot timpul cît povestise avusese fața străluminată de fericirea pe care ți-o aduce victoria. Pribegise prea mult, ca să nu și-o fi dorit atîta.

Acum — înștiința Ștefan pe mama și pe sora lui, pe staroste și pe armaș — trebuiau împlinite cîteva porunci ale tatălui său înainte ca el să intre în Suceava și să fie uns de mitropolit ca domn al Moldovei. Tatăl său va rămîne în tîrgul Romanului încă șase zile, atît cît va fi nevoit să ajungă la paza hotarelor toți călărașii din

steagurile domnești, precum și străjerii de cetate. În această vreme se va așeza după legile domniei și Cetatea Troțuș. Noul domn, Bogdan, va intra în Suceava numai atunci cînd se va asigura că Cetatea de Scaun e curățită de orice boier ori slujbaș cu gînd de împotrivire.

Vlah îl asculta și sufletul îi era chinuit. Despre el, despre ținta călătoriei sale nici o veste. Ba, da ! Iată, călărașul Soc îi spusese în șoaptă că tatăl său, domnitorul Munteniei, s-a înapoiat la Tîrgoviște ! De la Alexandrel n-avusese cum să primească vreun ajutor și nici pentru ce, atîta vreme cît uzurpatorul dispăruse fără urmă prin cetățile Transilvaniei. Și atunci ?

— Atunci, după o odihnă bună, luăm drumul îndărăt ! spuse șoltuzul Nicoriță.

Vlah tresări : cineva îl privea stăruitor. I se uită în ochi și-l prinse de mîină. Îl duse în fața lui Ștefan.

— Dragul meu frate ! Ai povestit atît de frumos și ți-am sorbit cu toții vîpăile, dar pe oaspetele nostru, prințul Vlah, fiul domnului muntean, nu l-ai văzut ?

— Unde puteam să-l văd ? ! se miră Ștefan.

— Cum unde ? Dar el ? El cine crezi tu că este ?

Ștefan se dădu înapoi, parcă să-l vadă mai bine pe tînărul adus în fața sa de sora lui Anastasia : osos, cu ochii mari, rotunzi, cu o mustață neagră, mai neagră ca tăciunele, și fruntea încruntată, semn că voia să-l cunoască măcar cît de cît înainte de a-și strînge mîinile.

Fără să se odihnească așa cum s-ar fi convenit, cei doi tineri feciori de domni coborîră în păduricea din spatele cetății și, întinzîndu-se pe un loc cu iarbă, cu mîinile sub cap și cu fața spre cerul înstelat, își povestiră drumurile și-și mărturisiră gîndurile și visele, și deasupra frunților lor năvăliră fantomele copilăriei, de parcă ar fi așteptat ambițioase clipa aceasta vreme de ani și ani,

aici, sub pinii și stîncile acestei priveriști singuratece :
fantome nemiloase, strigoi năprasnici ai oricărui băiat din
țările românești, sultani sîngeroși care dau firmane pen-
tru sporirea birurilor, hoarde ce se strîng sub steagul
verde cu semilună ca să pornească masacrul, dulăii Profe-
tului lătrînd la toți cei ce nu cred în Alah, boierii turciți
cu buzunare largi. Dar părinții lor își vor aduna oștenii,
și cu vitejie fără margini îi vor sili pe toți dușmanii să
recunoască dreptul poporului la viață liberă. Iar ei, fiii
lor, vor fi totdeauna în fruntea luptei, cei dintîi oșteni
ai țării.

— Așa este, Ștefan ?

— Așa este, Vlah.

— Juri că este așa ?

— Jur că este așa.

— Juri că vei fi întotdeauna alături de părinții
noștri ?

— Jur că voi fi întotdeauna alături de părinții noștri.

— Și că ne vom ajuta ori de cîte ori va fi nevoie
unul de celălalt ?

— Jur că ne vom ajuta ori de cîte ori va fi nevoie
unul pe celălalt !

— Și că vei apăra cu sînge sîngele țării ?

— Jur că voi apăra cu sînge sîngele țării !

— Ștefan, spuse Vlah, așteaptă-mă aici !

Pentru cîteva clipe Vlah dispăru. S-ar fi putut ca el
să se fi purtat atunci ca un copil, totuși nu renunță la
hotărîrea luată. Urcă scările și intră ușor în odaia în care
ar fi trebuit să doarmă. Nicoriță nu-l simți. Era întins
pe patul cu păaturi mițoase, respirînd adînc. Vlah își luă
de pe patul său spada și se înapoie, iarăși pe nesimțite,
la locul în care-l aștepta Ștefan. Se uită drept în ochii

lui. Era o lună atît de luminoasă, încît se vedea bine mişcarea fiecărei fibre.

— Numai dacă vrei, Ştefan — zise Vlah. N-am nici un drept să-ţi poruncesc. Şi nici tu mie. Îmi eşti gazdă, îţi sînt oaspete, sîntem rude, dar drepturi de a ne porunci n-avem. De asta ţi-am şi spus : Numai dacă tu vrei.

— Ce să vreau ? nu înţelege Ştefan.

— Să ne pecetluim jurămîntul. Să fim, din clipa asta, fraţi de cruce. Vrei ?

— Vreau ! spuse Ştefan fără să clipească.

Şi întinse mîna sub razele lunii, suflecîndu-şi mîneca pînă peste cot. Vlah făcu la fel. Apoi trase cu tăişul spadei, creştînd braţul încordat. Şi-l creştă şi pe-al său, apoi cele două braţe se încrucişară şi se lipiră strîns în vreme ce jurămîntul fu reluat :

— Jurăm să ne ajutăm unul pe celălalt, pînă la moarte, spre binele neamului din care ne-am născut şi pe care-l vom apăra cu sabia, braţele şi capetele noastre.

Gîndurile lui Vlah erau în fierbere. Sumedenie de idei îl năpădeau năvalnic. Planul de organizare şi de apărare a ţării continua să se elaboreze cu patimă înlăuntrul lui. Mîntea lui gîndea şi observa în acelaşi timp : cît de viteaz şi cît de dăruit era acest Ştefan ! Dacă cele trei domnii s-ar uni împotriva turcilor !

Absorbit de proiectele izvorîte din imaginaţia lui, cuprins de-o conştiinţă de sine de-a dreptul ameţitoare, nu era de mirare că prin faţa ochilor trecură, deodată, toate tablourile groaznicei sale detenţiuni, toate chinurile la care fusese supus atîţia ani, toate rînjetele şecicilor şi seimenilor, dar şi tablourile viitorului, cînd sultanului îi va fi teamă să privească peste Dunăre cu gînd de haraci şi cotropire.

Înainte de a părăsi Cetatea Trotuşului, Vlah mai trecu o dată pe lângă iezerul din spatele zidurilor. Voia să vadă încă o dată apa de munte şi locul în care trăise clipe atât de frumoase ! Şi, deodată, luminat de soarele puternic, se clătină cuprins de o uşoară ameţeală. Când deschise ochii, în faţa lui se afla Anastasia, fata care-l cucerise din primul moment, de la cea dintâi privire. Nu şi-ar fi putut spune nici măcar sieşi în ce stătea farmecul ei, căci era sigur, mai bine zis îşi dăduse seama că nu-i văzuse, ci îi simţise frumuseţea, că toată făptura ei îl tulburase ca un cântec.

— Pleci ? îl întrebă ea. Şi adăugă în vreme ce ochii îi deveniseră iarăşi trişti : Aşa repede ? Ai fi putut să mai stai. Măcar câteva zile.

— Şi voi plecaţi ! spuse Vlah.

— Noi încă nu, răspunse fata. Poate numai Ştefan. Noi... Eu cu mama încă mai rămânem. Aşa avem poruncă. Pînă se rînduiesc toate aşa cum trebuie. Rămîi ?

— Eu n-am să pot să mai stau nici o zi, spuse Vlah. Cum o să rînduim şi noi acolo lucrurile, am să vin pînă la Suceava !

— Spui drept ? întrebă fata şi ochii îi se luminară. Tata s-ar bucura mult. Şi mama. Şi fratele meu, Ştefan.

— Cu Ştefan sînt acum frate, spuse Vlah.

— Ai auzit ? întrebă fata, aplecîndu-şi urechea spre adîncurile pădurii.

Vlah ascultă cu toată atenţia, dar nu auzi altceva decît foşnetul crengilor stejarilor cu rădăcinile înfipite în stîncă.

— E un pas de cal peste podeţul de lemn, spuse fata.

Vlah ascultă din nou, dar iarăşi nu auzi decît acelaşi foşnet, ca şi cum prin frunzişul arborilor ar fi zburat mereu mari păsări. La un moment dat, însă, pădurea de jos se umplu de nechezat. Vlah îşi recunoscuse calul şi,

uimit, îi dădu dreptate fetei. Șoltuzul Nicoriță coborîse cu amîndoi caii ținuți de căpăstru și-l aștepta acum pe Vlah în ochiul de poiană de la intrarea în cetatea cea veche. Vlah nu avea cum să mai zăbovească și fata înțelese că hotărîrea fusese luată. Urma acum să-și ia rămas bun de la ea, de la doamna Oltea, de la Ștefan și de la starostele Udriște. Și să-i mulțumească și acelui isteț călăraș cu numele de Soc pentru știrile aduse în legătură cu părinții și fratele său.

Capitolul 7

Seara, în drumul spre Tîrgoviște, Vlah și șoltuzul Nicoriță traseră la un han — unde-ar fi putut să doarmă? — și erau acolo tot soiul de călători, vreo zece, doisprezece, așezați la masa lungă de lemn, părăind a nu se fi cunoscut între ei și i-ar fi stăpînit chiar un fel de teamă că se întîlniseră cu toții acolo, ascunși parcă de vreo furtună ; ba, unul povesti chiar de o tilhărie de prin partea locului cu un cioban care, coborînd cu oile spre valea satului, fusese omorît cu bitele de trei vlăjgani care-l dezbrăcaseră, îi luaseră hainele și chimirul și spintecaseră cîteva oi „pentru mîncare, pentru vînzare, dracul să-l ia“, că turma rămăsese îngrămădită în miezul pădurii, la che-remul lupilor, „poate mai bine dacă o luau tilharii, că decît colț de fiară sălbatică, mai bine iarbă grasă și vînzare la tîrg pentru lînă“, oricum, turma rămăsese, și povestitorul se mira de ce-l mai omorîseră pe cioban și-l aruncaseră gol, la drumul mare, gol-goluț... Să fi fost îmbrăcat în pietre scumpe, sau să fi avut el în chimir atîta aur, adică mai mult decît prețuia turma ?

Cel care povestea era unul chior, avea pe el o bundă pe care-o ținea pe spate legată la gît cu șireturi late din lînă, iar omul care asculta cu cea mai mare luare-aminte era unul pe care nimeni n-ar fi dat doi bani dacă n-ar fi avut la subsuoară un burduf plin cu vin din care turna

ori de cîte ori un altul de-alături, pesemne stăpînul său, om gras, dar făcut din muşchi, îi poruncea : „Toarnă, Floreo, că te tai cu şişul“. Şi cel cu burduful îi spuse chiorului să mai povestească, să mai trîncănească, să fluiere dacă nu mai avea ce să spună, că, uite, burduful e plin şi, dacă-i vorba, îl umple la loc, fiindcă ştie el un izvor cu apă vie din aceea pe care nu trebuie să dea nimic în schimb. Toată iscusinţa e numai să ştii să te strecuri printre cei doi munţi care se bat cap în cap şi să-ţi arunci burduful, legat cu o sfoară, în lacul cu apă roşie. E greu să-l umpli, că izvorul are un paznic, un zgîrciob care n-ar da nimic de pomană, dar dacă rînjeşti puţin la el, opreşte munţii cu o singură mişcare. Chiorul povesti despre un negustor braşovean pe care-l dusesese mintea să treacă, tam-nisam, cu mărfurile lui, pe la Cotul Buzăului ; voia s-o ia înspre Moldova, şi nişte tîlhari cătăraşi prin copaci îi săriseră în spinare şi îi răsturnaseră şi caii cu copitele în sus. „Nimeni nu are nimic cu negustorii — zicea chiorul —, dar de ce trec ei cu mărfurile pe sub nasurile tîlharilor cînd ştiu prea bine că au miros şi tîlharilor nu le place mirosul de mărfuri şi le iau şi le aruncă peste umeri în căruţele lor şi le duc la tîrg şi fac şi ei pe neguţătorii : «Cine ia ? Cine ia ?»“ Şi mai sînt ei şi nişte hangii — povestea chiorul sorbind din cînd în cînd din burduf —, care iarăşi răspîndesc în aerul dulce miros de vin, de fripturică şi de bani, şi tîlharii-s coale.“

Cînd tăcu, în han se lăsă o mare linişte, ultimele cuvinte ale chiorului fuseseră parcă un semnal, şi hangiiul simţi, şi nările începură să i se dilate şi să tremure.

Vlah se întoarse cu privirile spre Nicoriţă ; expresia feţei sale, atentă şi gravă, rămase neschimbată. Mîinile i se odihneau pe genunchi şi stăteau cu capul uşor înclinat, de parcă ar fi fost într-o biserică. Nicoriţă, şoltu-

zul, nu se clinti nici el. Dar poate tocmai această încremenire a lor iscată din încordarea cu care ascultau atrase atenție chiorului, care tăcuse.

— Știți ceva, sări de la masă, de-a dreptul în genunchi, în fața lor, omul cel gras, nu vă mirați și nu-l luați în seamă, nu eu i-am scos ochiul !

În clipa aceea, dintre ei se ridică un altul, avînd și el la subsuoară un burduf, dar nu cu vin, ci un cimpoi din care începu, pe dată, să cînte despre o pădure în care a izbucnit un incendiu și unde flăcările nu se mai hrăneau cu lemnul, ci se jucau cu el, și unde vijeliile, tunetele, vuietele păreau să fi fost văzute. Apoi despre un călăreț plecat pe un cal rănit, trecînd prin tîrguri străine și sate cu obloanele caselor trase, dormind pe apucate pe sub acoperișuri și fîntîni secate sau mori pustii măcinînd întuneric. Și despre un băiat care văzuse o fată:

„Foaie de cicoare,
În prunduț de mare
Iată că-mi răsare
Puternicul soare,
Dar el nu-mi răsare,
Pe dată dispare...”

Apoi, despre unul Iosii, și frumos, și urît, și jelit, și cîntat de o fată lovită de dor :

„Iosîie, Iosîie,
Bătu-te-ar Dumnezeu,
Ce mă mai fac eu,
De urîtul tău ?”

Apoi, despre un călăreț și-un cal, alergînd pe drumuri grele :

„Hi, hi, hi, murgule, hi,
Nici ochii nu ți-ar plesni.

Murguleț, de cînd te-am luat,
Nici o slujbă nu ți-am dat.
Dar acum să te grăbești,
C-ai să mă călătorești..."

Și Vlah se gîndi că tot ce avea de făcut era să aștepte, să mai aștepte puțin, să-și vadă mai întîi părinții și pe fratele său Andrei și pe urmă să se întoarcă repede în Moldova. Dar tocmai această așteptare îl chinuia, iar faptul că peste noapte aveau să rămînă la hanul ăsta îl făcea și mai nerăbdător. De ce să doarmă ?

Nu mai auzise ce cînta cimpoierul, de-ajuns că îl văzu răsturnat cu un pumn sub bărbie de omul cel gras. Lovitura fusese cumplită, fiindcă toată fața îi era plină de sînge ; cimpoierul se lovise de podeaua șubrezită și plină de așchii a hanului și acum se ridica întocmai ca un ins tăiat pe obraji de vîrful săbiei. În același moment, trei sau patru dintre cei de la masa de lemn se și aruncaseră asupra lui Vlah și a lui Nicoriță. Chiorul rîdea cît îl ținea gura. Apoi deveni dintr-odată foarte grav :

— Scoate aurul ! Cimpoierul a spus că ești om cu aur. Unde ți-e marfa ? Unde-ți sînt banii ?

Cimpoierul strigă :

— N-am spus nimic. Nu știu nimic ! Eu am cîntat...

Un alt pumn la rădăcina nasului îl trînti din nou pe podea.

Nicoriță îi spuse chiorului să se ducă în grajdul unde au ei caii și să se convingă ; și să-l întrebe și pe hangiu dacă au venit ei cu mărfuri.

Omul cel gras îi dădu un ghiont chiorului :

— E drept ce spune. Hangiul știe cel mai bine.

Hangiul intră cu capul plecat și omul cel gras se năpusti asupra lui. Dintr-un noroc, hangiul își răsuci șorțul din in colorat chiar în clipa în care lama șișului îi trecu

pe lîngă pîntece. Chiorul rîse cu toată gura, încreţindu-şi faţa, rîse de omul său cel gras, care nu-l putuse nimeri dintr-odată pe hangiu, şi omul cel gras înţelese că de el rîdea, şi nu de altcineva, şi se repezi din nou cu trupul său masiv, înfierbîntat şi plin de sudoare, dar hangiul se dădu iarăşi la o parte, şi atunci chiorul sări ca o pisică, uitînd cu totul de Vlah şi de Nicoriţă. Şi cînd omul cel gras, ajutat acum de chior, încercă să atace din nou, pîndind pieptul hangiului cu vîrfurile cuţitelor, Vlah şi Nicoriţă le săriră în spate, trîntindu-i la podea, cu faţa în jos, ocazie pentru cimpoier să sfărîme sub picioare burduful chiorului din care ţişneau şuvoaie de vin. Aşa încît omul cel gras şi chiorul zăceau acum într-o băltoacă roşietică lărgită mereu, şi crezînd că e propriul lor sînge, se tîrîră la picioarele lui Vlah, jurîndu-se că spun adevărul :

— Cimpoierul e vinovat, a cîntat despre aur, sîntem tîlhari, dar nu ne omorîţi !

După aceste cuvinte, şoltuzul Nicoriţă, care-şi dădu seama că fusese acolo doar martor la tot ce se întîmplase, a rămas o vreme ca năucit, simţindu-se ca într-un vis în care parcă ştia dinainte ce are să urmeze ; vorbi cu glas răspicat şi cumva tăios, spre Vlah :

— Mărite domn, faci o greşeală dacă-i ierţi.

Vlah tresări :

— Nicoriţă ? ! Mai eşti şoltuz, ori ba ?

Hangiul căscă ochii :

— Domnul ţării ? spuse el, sugrumat de spaimă.

Iar tîlharii se lipiră pe podea şi nu li se vedea decît zvîcnetul spinărilor.

— Iartă-ne, măria-ta !

Vlah făcu o mişcare nebănuită, bruscă şi furioasă spre şoltuz :

— Tu ştii prea bine că domn e tatăl meu.

Nicoriță căzu și el în genunchi și abia atunci Vlah îl văzu că era ca un arc, un bărbat ca un arc pe care te-ai fi putut oricînd bizui, un bărbat tînăr, cu părul negru, așor cirlionțat, și cînd îi spuse să se ridice că nu are timp de ploconeli, 'el surise și astfel îi văzu și dantura sănătoasă.

— Mergem, măria-ta, dar nu voi uita niciodată această pădure cu tîlhari.

— Tu crezi în profeții ? Iată, eu cred că tîlharii se vor întîlni cu mine. Și voi porunci : „Să fie pedepsiți !“. Mergem, Nicoriță ! porunci Vlah. Îi vom spune domnului țării că pădurile și luncile au ajuns sălașuri ale hoților. Că pe drumurile mari tîlharii mișună precum hîrciogii. Mergem !

Hangiul se repezi în fața lor, aproape dîndu-se peste cap :

— Măria-ta, pe mine cui mă lăsați ? Mai bine luați-mă de aici sau omorîți-mă cu pietre, dacă sabia nu vă e de trebuință.

— Asta-i bine zis, se întcarse Vlah spre tîlhari, ocna nu-i departe. Nicoriță, să mi-l aduci pe comis să-i bage în fundul pămîntului. Și să nu iasă de-acolo decît odată cu cîrțițele care or nimeri lumina.

Două zile mai tîrziu, după ce caii dădură peste iarba proaspăt cosită și tărîțele de grîu din troacele lui Hanos, Vlah și Nicoriță se odihniră și mîncară cu poftă, fiindcă Voica și Ilena, fiicele vătafului de pușcari, tot aduceau în balconul îmbrăcat cu plante verzi și podit cu covoare muntenești străchini mari cu carne de vițel și butii cu băutură din fructe de pădure, mai dulcea și mai bună decît vinul. Între timp, Hanos își trimisese călărașul său să afle dacă familia domnitoare ajunsese la Cetatea de

Scaun a Tîrgoviștei, și cum nu se întorsese la vremea presupusă, Vlah se adînci în gînduri sumbre. Noaptea, tîrziu, se văzu iarăși copil, închipuindu-și-o pe mama lui, și avu senzația că auzea aievea zgomotul pașilor ei mărunți, nervoși — ceva se întîmpla, era o neliniște, era, poate, oboseala așteptării. Începu să tremure. La așa ceva nu se așteptase. Totul se întunecase și auzi glasul lui Hanos foarte aproape de urechea lui :

— Tatăl domniei-țale, domnul țării, n-a ajuns la Tîrgoviște !

Vlah se ridică :

— Dar unde ?

— Și el și întreaga familie domnitoare e la Tîrgșor.

— La Tîrgșor ?

— Acolo unde s-a zidit biserica cu marele clopot. Biserica noastră cea nouă !

— Cine a zidit-o ?

— Domnul a zidit-o, spuse Hanos. Și clopotul tot mărirea-sa l-a adus cu șase perechi de boi de dincolo de munți.

— Și n-au pus clopotul ? întrebă Vlah.

— Ba l-au pus, a și bătut de Înviere, spuse Hanos, eu eram acolo, dar sînt încredințat că s-ar fi auzit pînă aici. E un clopot mare. Cînd îi bat limbile, aerul se face ca apele unui rîu.

— Și acum de ce-i acolo ? întrebă Vlah. Care-i sărbătoarea ce se apropie ? Nu cumva Nedeia ?

— Nedeia a trecut de mult, spuse Hanos, și acum nu mai e nimic.

— Cum, adică, nimic ? întrebă Vlah.

— Domnul a rămas la Tîrgșor din pricină că n-a mai putut să meargă la Tîrgoviște ! încercă să-l lămurească, ocrotitor, Hanos.

Nicoriță tresări :

— Uzurpatorul l-a împiedicat ?

Hanos își înclină capul :

— Așa este, preaiscusitul Nicoriță. Toți l-au crezut mort. Și acum a pus stăpînire pe Cetatea Tîrgoviștei. Unii spun că ar fi orb, că ar fi fost orbit din pricina ambiției de a domni, dar el nu s-a lăsat ; și orb a rătăcit prin Balcani și prin Transilvania și iarăși prin Balcani, pînă ce a făcut rost de putere.

De patru ori auzi Vlah amenințarea urcînd pînă la el și tot de atîtea ori o auzi pierzîndu-se ca pe un viscol de-a lungul pereților conacului și revenind în locul din care pornise. Ce voia Hanos să-i spună ? Că nici măcar el nu mai e domn ? Că pe tronul părintesc venise un orbit de patimi ? Că se dusesese totul de rîpă ? Aceste gînduri fuseseră parcă auzite și împuseseră o tăcere cumplită, nici măcar o șoaptă nu se mai auzi, decît tăietura prin aer a mîinii întinse fulgerător spre Nicoriță și șoltuzul se supuse.

— Mergem ! hotări Vlah.

La alt semn, caii fură aduși în fața scării albe spre marea uimire și tristețe a fetelor vătăfului, care de cu seară pregătiseră dulciuri de zmeură, visînd masa de a doua zi, dar fuseseră, deodată, trezite din somn de strigătul lui Vlah :

— Călăraș ! Vei fi răsplătit !

Voise să ajungă la scaunul domnesc al tatălui său, dar acum pornea cu sîngele fierbînd spre un nefericit care trebuia să-și primească osînda. Cutremurat, Hanos întoarse lumina spre obrazul lui, ca și cum ar fi vrut să-i cerceteze în amănunțime zvicnirile feței, apoi așeză opaițul în așa fel, încît și fața lui să fie observată de Vlah. În cele din urmă rosti cu glas liniștit, dar adînc :

— Măria-ta, orbul nu-i chiar orb ! Are ochii turcilor și nu se cuvine să-ți spun eu că în acei ochi e cea mai cumplită otravă ! Vezi cum te porți !

Ceea ce-i spunea Hanos nu era de neașteptat, dar Vlah nu mai putea să dea înapoi. Făcu doar un semn, ca și cum ar fi protestat împotriva soartei și a potrivniciei ei ; în același timp îi întinse lui Hanos un înscris înfășurat într-o mătase de preț pentru Cetatea de pe Troțuș, unde — dacă nu va fi Ștefan — va fi sora lui, Anastasia, rîndurile sale fiind întocmite deopotrivă pentru amîndoi. Și dacă nu va fi găsit nimeni la Troțuș, atunci călărașul să aibă poruncă să se ducă pînă la Suceava ; iar pentru toate astea, el, Vlah, îi va rămîne adînc îndatorat vătăfului de pușcari de la Buzău, pe numele său Hanos Emanuil, și familiei sale, în care au crescut fete atît de gospodine, precum Voica și Ilena.

Înșăuați, caii spumegară pătrunși parcă și ei de o speranță fără margini. Dar marginile erau. Licărirea aceea văzută și simțită de Vlah în atîtea clipe ale atîtor ani trebuia să fie acum cu adevărat aproape. Merseră vreme nespus de lungă prin tîinicile ținuturi de sub pietrele uriașe ale Carpaților, ieșiră apoi în cîmpie și, deodată, parcă pe neștiute, ajunseră la acea așezare nouă a Tîrșorului, întemeiată de domnitor. Era un asfințit stins, cumva iernatic, cu stele căzătoare care brăzdau cerul sîngeriu, și ceva, un animal de munte sau chiar un cîine oarecare, începu să urle a pustiu. În curtea acelei case în care Vlah fusese înștiințat de Hanos, vătăful, că s-ar fi aflat ai săi nu era nimeni. Porțile înalte de lemn, date în lături, arătau că totul fusese părăsit de curînd, poate chiar cu o clipă mai înainte. Dintr-un mănunchi de arbori, ca și cum ar fi stat acolo pitită, se rezezi o bătrînă cocoșată, schiopătînd și gifiînd, cu un

maldăr de boarfe în brațe, tot făcînd semne, dar de undeva de pe verandă cineva o izbi cu o piatră drept în moalele capului, și ea căzu, tîrîndu-se și scoțînd un glas beregă-tuit, din care nu se înțelegea nimic :

— Ce vrei să zici, hoască bătrînă ?

Se auzi apoi un rîs hohotitor și Vlah se întoarse și-l pătrunse cu privirea pe vîtaful Hanos. Și în aceeași clipă îl văzu și pe călugărul său și în minte îi răsări deodată chipul celui Ali Arif, care știa atît de bine să se prefacă precum dulăul ce se gudură pe lîngă unul și pe lîngă altul, pînă află care-i e stăpînul. Nicoriță în-suși rămase cu răsufierea tăiată. Ce se petrecuse cu acest Hanos ? Doar fuseseră de-atîta vreme prieteni, unde mai e credința ? Fără să fi fost văzut, Vlah se strecură spre verandă, însă cineva îi apucă pe la spate mîinile și i le răsuci. În clipa următoare fu înconjurat de o ceată întreagă de armășei. Șoltuzul Nicoriță se năpusti asupra sulitașilor, dar fără sorți de izbîndă. Din clipa aceasta Vlah nu mai avea scăpare.

O durere neașteptată îl puse pe Vlah la pămînt. „Diamantul viu“, cum îi spusese cîndva turcii, era acum lovit fără cruțare și tîrît spre piață. Și pe măsură ce-l duceau într-acolo, groaza morții i se împrăstie din nou, precum odinioară la Galiopoli, prin toți porii ; îi pătrunsesse în oase și își scoase ghearele palide prin pupilele ochilor. Faclele aprinse la acel soare rău și violent din pustiu veneau din depărtare spre fruntea lui gata să-i ia vederea, în vreme ce mulțimea adunată în dezordine dădea buzna înapoi, țipînd și lăsînd să se vadă butucul mare din trunchi de stejar.

Butucul era așezat în mijlocul pieței și toată lumea aceea îmbulzită nu-și lua ochii de la el, încît se părea

că întunecatul trunchi era viu, un fel de animal de pradă, un animal uriaș, cu botul pe labele de dinainte lipite de piatră, gata să se repeadă în cine s-o nimeri. Din această pricină lumea îl privea înfricoșată, oamenii se îngrămădeau unii într-alții scoțind din cînd în cînd murmure largi, precum marea mugetul valurilor. Butucul care, într-o pădure, n-ar fi atras atenția nimănui, aici, în piață, răspîndea pretutindeni fiori de groază, iar într-un timp se păru chiar că începe să se miște și din forfotă țîșni, deodată, un țipăt puternic, un țipăt cum Vlah nu auzise niciodată. Mulțimea fu despicată, și în aceeași clipă se arătă ieșind, de undeva din spate, de-a dreptul în golul pieței, călăul cu securea în mîna dreaptă, un noduros cu ochii sticlind prin pînza roșie ce-i învelea capul ; se proțăpi lîngă butuc, rămînînd nemișcat, de parcă ar fi fost și el la fel de neînsuflețit. Țipătul fu scurt, ca o cutremurare, și oamenii chiar așa arătau : ca după cutremur. În sufletele lor cumplita faptă se produsese. Ei erau atît de tulburați, de năuciți și uluiți, încît apariția domnitorului detronat nu mai produse asupra lor nici o reacție zgomotoasă. Priveau la cel ce le fusese domn și la fiul său, luptătorul de la Dunăre, și nu li se mai auzea nici o șoaptă, nici de mirare, nici de groază. Cei doi erau morți, nu se întrevedea nici o scăpare.

Vlah căzu în genunchi. Privi îndelung fața galbenă și trasă a tatălui. Dar tatăl nu-l vedea. Nici tatăl, nici fratele său n-ar fi putut să-l vadă. El era departe, pe bolovanul de piatră de la cealaltă intrare a pieței, acoperit aproape cu totul de mulțime, legat în frînghii de oamenii lui Hanos. Ar fi vrut să strige, dar se petrecea ca în visul greu : nu avea glas ! Nu izbutea să le facă măcar un semn că a venit, că era acolo, că s-au întîlnit,

că se aflau acum toți trei, domnul și cei doi fii, întocmai ca odinioară.

Dintr-odată vâlmășagul prinse iarăși să urle. Mulțimea se trase într-o parte și în alta, izbită de cetași, și de pe poteca făcută se căzneau să se ridice repede cei căzuți și sfișiați pentru a-l saluta pe noul domn. Fiindcă din urmă se auzi un nechezat de cal și pietrele de pe drum începură să scapere. Și, iată-l ! Noul domn sosi la fața locului, proptit în scări, cu iatagan lung la șold și mîna întinsă spre mulțime. Smuci dîrlogii și calul sări în două picioare. Cu o voce puternică dădu o poruncă, pe care Vlah nu o înțelese ; numai că-l văzu dînd ocol pieței încônjurată de cetași și oprindu-se pe dîmb. În același moment dinspre vale se auziră clopotele, iar oamenii, toți cîți erau acolo, se uitară înapoi. O femeie, topită de groază, urlă :

— Ii omoară !

Mulțimea tremură ca o pădure prin care trece o rafală de vînt puternic și toți cei ce-o compuneau își țînură capetele întoarse într-o tăcere deplină.

Deci, iată clipa ! Vlah, cu degetele crispate, se agăță de mîna paznicului : „Să nu-mi spui !“. Se aștepta să le audă țipătul, un cuvînt oarecare, dar era tăcere și aici, unde era el, și dincolo, unde erau ei. Doar cîteva lumînări își arătară lumina lor gălbuie, arzînd și ele nemîșcate.

Vlah se ridică, și în raza acelor lumînări chipul său era palid și misterios. Nu mai văzu decît capetele dragi cu ochii holbați, cu limbile răsărind ca niște flori necunoscută printre buzele însîngerate, duse pe două mari tăvi de argint cine știe unde, și nu mai auzi decît glasul mitropolitului de Argeș, care cînta o rugăciune. Atunci Vlah, nemaiavind putere, căzu de-a binelea în praf.

Nimeni nu l-ar mai fi putut trezi, dar nu mult mai târziu se auzi o voce :

— Aduceți-l aici pe fugar !

Apoi ceva mai deslușit :

— Iar acest Vlah să fie orbit !

Apoi o umbră, apoi alte umbre rostogolite pe lespezi, și sînge care împrășcă fețele mulțimii, apoi cuțite infipte în grumazuri, și strigăte, și flăcările care-i amenințau ochii !

Dar lui Vlah nu-i mai era acum teamă de asasini. Lucrul se pecetluisese. Mort sau viu, cu ochi sau fără ochi, totul se năruise ! Mergea cu fruntea întinsă spre flacără, fața îi era suptă, și-o simțea ! și își simțea și sîngele de pe obrazul lovit de piatră. El nu asculta decît șoptele din mulțime : „Așa o să ne omoare pînă la ultimul“, și se gîdea că nici nu poate să se întîmple altfel dacă această mulțime e adusă numai să privească, dacă această mulțime nu vine ea singură să-i apere pe cei care o apără. El nu mai vedea decît acei ochi ieșiți în afară de sub tîmplele tatălui său, ochi ce vor deveni stele. Puteau să-l orbească, el nu mai vedea.

Dar, după cum ne spun cronicarii, de undeva, de sub cerul încărcat de praful stîrnit de mulțimea ce se zbătea îngrozită, Vlah auzi un glas atît de puternic, încît întreaga piață încrămeni. Și pretutindeni se aprinseră făclii, dar nici una nu-i atinseră ochii.

Din munți coborîse ca un trăsnet, însoțit de oștile salvatoare, Iancu de Hunedoara, spumegînd de furie :

— Nu vă apropiați ! Aduceți-l la mine pe Vlah, prințul de Valahia !

Cu raza ochilor ce nu-i fusese luată, Vlah îl privi pe marele căpitan de oști ale cărui fapte legendare le cunoștea atît de bine, și, deodată, i se păru că vede, în

culoarea asfințitului, ziduri de fortărețe alungindu-se mult spre cerul singuriu, iar deasupra lor, în văzduh, turnuri și metereze întortocheate, apoi alte și alte redute, și mai înalte, de pe care cădeau izbiți de moarte dușmanii libertății. O lumină limpede, dinspre apus, învăluia chipul eroului, făcându-l să strălucească și să rămână pentru totdeauna în mintea lui Vlah, așa cum era atunci, plin de o forță ocrotitoare.

Capitolul 8

Soarele mai rămăsese pe pământ, copacii mai erau verzi, iar de pe crengile lor păsările zburau uneori atât de înalt, încît Vlah nu şi-ar fi dorit nimic altceva decît să fi avut aripi. Încă nu se dezmeticise. Cinci ani nu se gîndise decît la părinţi şi la ţara lui. Adică la steaua care strălucea mereu, undeva sus, clipindu-i mereu : „Vino, te aştept !“. Toate gîndurile şi dorinţele sale îşi pierduseră ţinta, ţara nu mai era acum decît un cîmp al jafului, iar tatăl şi fratele, ucişi. Dar mama ? Ce s-o fi petrecut cu mama, cea care îl hrănise cu pîinea sfîntă a sufletului său ? Şoaptele drumurilor păreau mereu să-l îndemne : „Trebuie s-o găseşti !“. O durere neaşteptată, ascuţită, îl făcu, deodată, să înţeleagă că nu va avea parte nici de somn, nici de linişte, nici de bucurie pînă nu-l va pedepsi pe uzurpator. Dacă tatăl său, domnitorul, fusese ucis, atunci domn al ţării ar fi urmat să fi fost el. Aşa trebuia să se întîmple şi asta fusese poate hotărît de multă vreme. Vlah ar fi putut pleca imediat spre ţară, să facă dreapta judecată, dar — îşi dădea prea bine seama — gîndul eroic nu era de-ajuns pentru o asemenea hotărîre. Regăsindu-şi ţinta, se cereau acum pregătirile. Din ziua în care fusese salvat de la orbire, timpul se scursese mai mult pe drumuri de la Cetatea Bistriţei la cea din Giurgiu, de la Cetatea Timiş la cea din Oradea. Acum, însă, tre-

cuse mai mult de un an de cînd se afla la Castelul de Hunedoara, avîndu-și locul său în rîndurile comandanților de gardă. Autoritatea de stăpîn absolut de care se bucura în timpul serviciului de gardă îi aducea o satisfacție puternică și prețuia respectul mereu crescînd pe care i-l arătau cavalerii. Pînă și marele cavaler Losonczi, aspru, taciturn, distant și peste măsură de încrezut, dîndu-și seama cît de sever și ambițios cu sine era Vlah, începuse să se arate binevoitor. Dar cea mai înaltă proteguire Vlah o avea de la marele său general, Iancu, guvernatorul. Ori de cîte ori se întorcea la Castel din prea desele sale expediții sau călătorii la Buda și la Viena, guvernatorul îl lua cu el în curse de călărie, cutreierînd esplanada din spatele fortăreței pînă ce rămîneau singuri. Într-o zi îl întrebă :

— Ce-ai făcut din băiatul meu ?

Vlah nu înțelese.

— De fiecare dată Matei nu-mi vorbește decît de tine.

Vlah își ceru iertare, muștrîndu-se în sine : să fi devenit chiar atît de lăudăros ? Orice, dar lauda de sine... Guvernatorul îi explică :

— N-ai nici o vină. Copilul alege ce-i place.

Vlah își aminti ochii mari, înfrigurați și curioși din clipa în care îl întîlnise prima dată pe Matei. Copilul rămăsese în fața lui încremenind la cîțiva pași de parcă n-ar fi găsit încă lucrul cel mai bun de făcut : să fugă, să se ascundă, sau să-i sară de gît ? Ceva mai tîrziu, Losonczi i-a mărturisit : „Isprăvile tale l-au copleșit !“. Vlah l-a întrebat nedumerit : „Ce fel de isprăvi ?“. Iar marele cavaler i-a spus : „Fuga de la turci ! Evadarea de la Egri-göz ! Asta n-o poate face decît diavolul !“ „De unde știa ? a întrebat și mai nedumerit Vlah. Eu încă n-am stat nici odată de vorbă cu el despre întîmplările astea !“ „Dar tatăl său a stat !“ — l-a făcut Losonczi să înțeleagă. Vlah

și-a amintit : pe drumurile dintre cetăți, voind să-l cunoască mai bine, guvernatorul îi pusese o mulțime de întrebări, și el îi povestise viața la otomani. N-avusese niciodată însă gândul să se laude în fața guvernatorului. El nu făcuse decît să-și mărturisească durerile, și dacă era vorba de vreun scop, atunci scopul acesta i se părea demn de urmărit cu tot dinadinsul : să fie înțeles și ajutat în calea sa de fiu de domn ucis ! Fiindcă drumul său nu putea fi decît al înfăptuirii dreptății în numele domnului și-al țării.

— Copilul alege ce-i place ! i-a vorbit guvernatorul dîndu-i încă o explicație : altă dată Matei mă aștepta cu nerăbdare să mă întrebe dacă am cîștigat sau nu bătălia. Acum îmi cere să-l dau în grija ta, să-l înveți tu juta cavalierească !

Vlah își ceru iarăși iertare, dar vocea guvernatorului deveni, deodată, peste măsură de caldă, aproape rugătoare :

— Am să-ți cer să mă ajuți, îi spuse el. Matei nu mai are încredere decît în noi doi. Pe cavaleri îi privește cu ură. Cavalerii mei au devenit niște oameni interesați. Sînt prea mult ocupați cu jocul influențelor de partide ca să-și mai piardă timpul cu un copil. Să poți să faci dintr-un copil un cavaler ! Cavalerul care și-a propus un astfel de țel trebuie să fie el însuși cavaler ! Dar cavalerii mei nu mai sînt cavaleri !

Vlah îl cercetă cu ochii lui rotunzi, dezorientați, care n-ar mai fi putut străluci decît la o speranță. „Știu foarte bine — spuneau ochii lui rotunzi — că ești înconjurat de căței. O, dacă mi i-ai da pe mîna !“

În grija guvernatorului pentru fiul său, Vlah își închipui grija de odinioară a tatălui său pentru el. Dar tatăl său nu avusese nicicînd puterea pe care o avea acum guvernatorul. El conducea nu numai Transilvania, țara lui

de baștină, ci și statul ungar, mereu amenințat de oștile sultanului și de propriii săi nobili. În ceasurile în care nu era de gardă la castel, scribul Urik, cel care-i amintea de bătrînul dascăl Cernat, tot iscodindu-l despre cetățile turcești, sfîrșea de fiecare dată prin a-i povesti grave întîmplări ce se petreceau în Transilvania și în statul ungar, și, tot de fiecare dată, Vlah își dădea seama cît de tragic se ciocneau interesele nobiliare, regale, clericale și militare, în vreme ce Murad cu oștile sale desena tot mai aproape pe cer, cu galbenul strălucitor al incendiilor, conturul semilunii. Așa încît Vlah, prințul de Valahia, vedea în rugămintea guvernatorului dorința fierbinte ca fiul său, Matei, să devină un adevărat luptător pentru libertate. Această dorință era, de fapt, visul tuturor oamenilor curați, dezbărați de intrigi, visul celor care respingeau, prin întreaga alcătuire a ființei lor, umilința și batjocorirea.

Coborîră de pe cai și, în conul umbrelor, guvernatorul își ridică încet pleoapele și-l privi pe Vlah ca și cînd ochii lui ar fi putut să se deschidă pe toată fața în locul luminii oprite de frunzișul greu al arborilor scunzi :

— Cred, spuse guvernatorul, că Matei te-a îndrăgît de cînd a aflat că ai văzut mările turcești ! Acolo unde nimeni dintre noi n-a putut pătrunde pînă acum. Turcii spun în cărțile lor că aceste mări sînt surorile cerului. Și Matei a început să se uite pe cer și să mă întrebe unde-i palatul sultanului.

Vlah îl asculta buimăcit și fermecat. Vestitul comandant de oști, cel care n-avea nicicînd timp să vadă altceva în fața-i decît o posibilă dispoziție a trupelor pe un cîmp de luptă, se destăinui, acum, ca un om îngrijorat, arătîndu-și teama reală pentru chipul din viitor al fiului său.

— Caută să-l vezi cît mai degrabă și să ți-l faci prieten. Copiii au cea mai puternică memorie !

Apoi guvernatorul murmură :

— Mărire turcești ! În mintea lui sînt locurile ce împart moartea odată cu nemurirea. Tu ai scăpat ! Deci, ești erou. Spune-i că aceste mări nu-s ale otomanilor musulmani. Spune-i că aceste mări sînt ale creștinătății !

Guvernatorul vorbi încă mult timp și după ce se ridică, dintr-o săritură, pe calul său vinețiu, ținu să adauge aceste cuvinte, care-i făcură pe Vlah să simtă, înfiorat, hotărîrea de neclintit din glasul poruncitor :

— Dar ca să putem ajunge liberi pe acele mări nesfîrșite trebuie să ne apărăm micile noastre ape și izvoare ! Despre lucrul acesta îți cer să vorbești tu cu Matei !

Și pentru ca porunca să capete iarăși căldura rugăminții, guvernatorul își atinse, surizînd, cu vîrful degetelor mustățile drepte și răsucite în sus ca niște coarne de zîmbu. Și dintr-o lovitură de pînten, dispăru, în vreme ce Vlah nu știu ce să facă. Să-l urmeze de îndată la castel sau să întîrzie cu bună-știință spre a nu-și atrage invidia cavalerilor ? Lăsă calul să meargă la pas, urcînd și coborînd drumeagul. În fața lui, spre vale, se văzu o vietate ciudată. Se cățara de la o potecuță la alta prin desîșul de ferigi, urcînd și coborînd stînci, tîrîndu-se sau mergînd drept, după cum erau pantele. Și, iată-l : un băiat ! Imaginea se repetă : băiatul era mic, munții uriași. La un moment dat îi ieși de sub gîtul calului, sărînd în șa, la spate. Vlah îl aduse pe coamă, cu fața spre el. Dar băiatul încă nu-l privi. Se uită pierdut în adîncurile cerului și, odată, chiui ascuțit și prelung. Cămașa îi era udă leoarcă, întocmai ca și părul lipit de fruntea asudată. Mirosea a ierburi și a fum ; pe unde-o fi alergat, cum de scăpase de sub supravegherea cavalerilor ? Nu, așa ceva nu s-ar fi putut întîmpla ! Iată că din urmă, pe povîrnișuri de piatră și de pămînt verde, urcă de-a bușilea chiar Losonczi, marele cavaler, strigînd din cînd în cînd :

— Unde ești ? Hei, unde ești ?

Matei se strînse lîngă Vlah, rugîndu-l să nu-l trădeze : dar Vlah îi spuse :

— Nu acum. Altă dată. Acum e program ! Tatăl tău s-ar supăra !

— Tata m-a trimis, șopti Matei. El mi-a spus că ești aici !

— Cînd ?

— Acum ! arată Matei cu degetul său subțire spre castel. L-am întîlnit pe drum.

— Și Losonczi ?

— Losonczi stătea în iarbă cu fața în sus.

La propria-i remarcă, Matei izbucni într-un rîs fericit : îi plăcea să-și audă calul cum ronțăia !

Sări în picioare ținîndu-se drept pe coamă și prăpăstiile îl înconjurară din toate părțile.

Vlah îi văzu buzele palide cum i se strîngeau și mișcările repezi cu care voia să-și dea părul peste cap. Apoi săritura și fuga prin desigurii. Încercă să-l ajungă, dar Matei fugea mai repede decît el și nu fugea ci mai ales se ascundea, dispărea, se făcea nevăzut, astfel că Vlah, ajungînd într-o pajiște mică și umbroasă, se lăsă pe spate, așa cum probabil stătuse, ceva mai devreme, și marele cavaler Losonczi, cu deosebirea că Vlah își propusese să nu joace, în nici un chip, rolul slujitorului prea zelos : îl lăsă pe Matei în voia lui. Matei, cel care, nu peste multă vreme, întocmai ca un piseu lingusitor, se lungi prin iarbă pînă la picioarele, apoi pînă la pieptul, apoi pînă la obrazii aspri și osoși ai lui Vlah. Pomeții îi ieșeau mult în afară, ca și cum chipul i-ar fi fost cioplit.

Micul Matei gemu :

— Vreau să văd marea !

— Ai s-o vezi, spuse Vlah. Venetia nu-i departe și tatăl tău te poate duce oricînd acolo.

— Nu, nu, țipă micul Matei, eu vreau să văd marea turcească !

— Hai, spune, îl întrebă Vlah, cum te cheamă ?

— Matei Corvin ! răspunse copilul.

— Atunci, ridică-te, porunci Vlah. N-ai dreptul să te tîngui.

Jos, departe, printre stîncile vineții, apărură, luminoase, mulțimi de insule albastre. Matei se uită cînd la ele, cînd la fața lui Vlah, ridicîndu-și fruntea mult în sus, și spectacolul îl tulbură.

Aceasta era țara.

Vlah îi spuse :

— Tatăl tău mi-a ordonat să ne apărăm izvoarele și apele noastre. Dacă le-am strînge la un loc am avea aici chiar o mare, cea mai frumoasă mare din cîte mări există pe pămînt. Înțelegi ?

Un zgomot de alături îi făcu să tresară. Matei își înălță capul și se întoarse repede spre Vlah :

— Să nu mă trădezi ! Eu cu tine vreau să rămîn !

Vlah se prefăcu lovit. Se maimuțări pînă cînd toți trei izbucniră în rîs. Marele cavaler Losonczi îi dibuise.

— Ascultă, prințe, spuse Losonczi, sînt și eu din partea voievodului. Eu pe Matei l-am numit, încă de cînd s-a născut, Matias Rex, și n-aș vrea să mă înșel. Și nu mă voi înșela cîtă vreme va fi înconjurat de viteji. Nu ți-o spun eu, ți-o spune excelența-sa. Adineauri m-a căutat și mi-a ordonat : „Să nu-i tulburi !“ Dar, iată, eu v-am tulburat !

Ascultîndu-l, Vlah nu-și putea încă explica purtarea guvernatorului și nici pe cea a marelui cavaler, pe care și-l știa dînd mereu cu vîrful cizmei în orice gînd înaripat. „Totuși, aici ar trebui să mă opresc, își spuse Vlah. Fiecare își poartă în suflet ce-i al său. Tatăl și fratele meu au fost uciși ! Se gîndește el, guvernatorul, la suferințele altora ?“ La Egrigöz, Vlah se urcase în partea cea mai de sus a

cetății, pe o terasă de piatră de unde se vedeau munții intrînd în mare. Înapoi, pe coline, măslinii erau alburii ca niște șuvițe de fum, iar din ceața lor ușoară țîșneau liniile mai apăsate ale chiparoșilor, verzi în apropiere, negri în depărtare. Pe un cer adînc, în sus, se zăreau petele unor nori uriași. Odată cu sfîrșitul după-amiezii începea să cadă o lumină argintie, și totul se liniștea. Virful colinelor era învăluit în nori. Și iarăși se vedea marea pe care vîntul părea s-o dea la o parte cu negura pe care o aducea. În clipele acelea, Vlah se gîndea la țară, la ai lui. Dar cînd marea apărea din nou, își dădea seama cît de departe era de locurile sale.

Vlah se înalță, dintr-odată, și pe fața lui se citi o durere cumplită, ieșită parcă de-a dreptul din mormînt :

— Scuze ! ceru el marelui cavaler, plecînd după guvernator.

Noaptea, la castel, viața se retrăgea treptat către încăperile slujitorilor, care, rămași liberi, se apucau de petrecerile lor, făcînd fel de fel de rămășaguri și prevestiri, pînă ce începeau să urle cît îi ținea gura, fără nici o teamă, fiindcă însuși guvernatorul poruncise ca timpul nopții să fie pentru ei timpul liber. Același timp însă era pentru soldații din gardă și comandantii gărzii timpul grav de priveghere fără odihnă. Vreme de o noapte și jumătate de zi, Vlah avea să fie unicul comandant peste impunătoarea și solitara redută ce înconjura castelul. N-aveai de unde cere alte ajutoare. Chiar dacă ar fi fost asediată de dușmani, fortificația trebuia să fi făcut față singură. Timp de o noapte și o jumătate de zi guvernatorul însuși, aflat între zidurile castelului, ar fi avut mai puțină autoritate decît Vlah. Așteptînd să se lase noaptea, Vlah stătea nemișcat, privind podișul dinspre miazănoapte. De pe zidurile redutei se zărea bine valea, apoi întinderea pustie pînă

departe, unde trebuia să fi fost cetatea Devei. În spate, însă, nu se vedea nimic. Munții se ridicau acoperind totul. Ei erau ca o poartă de piatră pe care n-ar fi putut-o deschide niciodată nimeni, decît stăpînul. Dar cînd Vlah urcă în vîrfurile turnului, i se păru că această fortificată cetate ar fi putut fi asediată din oricare parte. Iată podișul în toată întinderea, pînă la marginea orizontului, unde se ridica încremenită aceeași veșnică barieră de neguri. Era un fel de pustiu pavat cu roci, semănat ici, colo cu tufișuri pitice. Departe, în zarea vineție, se vedea o panglică neagră, care putea să fi fost pădurea verde de peste zi. Pe laturi, lumina lunii scotea la iveală lanțurile severe ale munților, crestele cele mai îndrăznețe, de o frumusețe neasemuită, cu pereți prăpăstioși ca niște ziduri ce se lăsau deodată topindu-se în cîmpie ca acele porți de palate suflate de cumpliții vrăjitori ce populează dintotdeauna basmele copilăriei. Deși se afla în țara lui, Vlah trăia acum și mai adînc sentimentul de singurătate ; te uiți, de pe ziduri, la cer și vezi mereu o altă stea care aluneacă dincolo de fereastra dintre arbori, lumina ei continuînd să licărească peste lume, peste întăriturile din jurul castelului, pentru ochii treji ai celor de strajă, dar nu și pentru el, pentru Vlah. „Ce mi-a fost Cetatea Egrigözü, ce mi-e Cetatea Hunedoarei ?“, se întreba el de îndată ce ajungea în pat, după ceasuri lungi de patrulare, în care nu-și găsea odihnă, așa cum nu-și găsea nici acum, întins pe spate, cu ochii în tavan. Și, deodată, îi reveneau sub frunte chipurile lui El Agid și Ali Arif, și fuga, și zilele și nopțile de groază, și se întreba, iarăși, frămîntîndu-se agitat : „Ce-am cîștigat ? De ce-a trebuit să alerg atita dacă tatăl și fratele meu au fost uciși ?“ Chinuit de gînduri negre, Vlah adormea abia în ultima clipă, cînd trebuia, de fapt, să se trezească și cînd i se părea că simte înfîrîndu-se în jurul său o uneltire obscură, menită să-i în-

lănțuiescă trupul și să-l rețină pentru totdeauna acolo, pe loc. Și cînd văzu un portal de lemn cu flori și un cal alb pe un drum negru, și doi ochi pe o frunte foarte înaltă, și cînd i se păru că se cufundă în somnul cel mai adînc, cineva îl strigă pe nume :

— Vlah, a fost vorba că mă iei și pe mine !

— Unde ?

— În rond !

— Ce fel de rond ?

— În patrulare.

— Ce fel de patrulare ?

— În control !

— Ce fel de control ?

— În controlul de pază ! Am auzit că dinspre sud se văd înaintînd fișii galbene !

— Ce fel de fișii ?

— Galbene, ți-am spus ! Trebuie să fie turcii ! Numai ei poartă fesuri galbene.

— Ce fel de turci ? !

Matei nu mai suportă. Îl privi cu indiferență și trase cu urechea la răpăitul de tobă provocat de marele cavaler.

— Ei, Losonczi ! strigă el. N-am făcut nimic ! Prințul Vlah doarme ca un urs !

— N-avem nimic de făcut, spuse Losonczi. Va trebui să-l lăsăm aici. Cîteva clipe turcii or să dea foc castelului !

Vlah surise. Era bucuros că Losonczi intra în jocul lor. Îl privi pe Matei, încîrlionțatul (părul i se uscaseră de-a binelea și acum se strîngea spre vârful capului !), îl ridică pe genunchi (în vreme ce marele cavaler cotrobăia prin cameră după niscaiva vin de Tokai) și se gîndi de ce-o fi bătînd clopotul în reduta a patra dinspre partea dreaptă a castelului, unde sfîrșeau meterezele, de ce se auzea acel dangăt de clopot mic, și chiar în clipa aceea și în imediata lui apropiere o văzu ca aieva pe mama lui învîrtindu-se

prin încăpere, neștiind ce să facă și buzele se deschideau mereu întrebându-l : „Unde-i Domnul, unde-i Fiul ?“.

Vlah gîndi : pînă atunci el pășise înainte pe drumul primei tinereți, alunecînd prin ani fără să fi băgat de seamă trecerea lor. Totul s-a rostogolit ca niște bolovani, dar trecerea timpului n-o observase. Tîra după el închi-soarea, avea toate motivele să se zorească, dar niciodată n-a meditat asupra faptului că odată cu eliberarea sa a trecut și timpul. Cîtă vreme mai avea ? Cît va mai sta aici ? Va înțelege el, guvernatorul, frămîntările lui ? Îi va da acel mare privilegiu de a relua tronul tatălui său ?

Ieși urcînd repede pasarela și privi spre abisurile trecătorii de dedesubt. Și i se păru că vede zidurile fortă-reței alungindu-se mult, spre cerul dimineții, nici luminat, nici întunecat, formînd un alt zid, neîntîlnit pînă atunci. Apoi văzu zbaterile între bastioane și firavele punți între acoperișuri, pe care mergeau umbre. Nu era o viziune : spre fortăreață veneau cîțiva oameni, iar jos, printre torțe, proiectați pe fundalul plumburiu al zidurilor, soldați gi-gantici și cutezători își întinseră sulile. Și tot acolo ră-sună o trompetă, vibrînd, deodată, cu un avînt pe care numai sedentarii îl pot avea, apoi, tăcînd, lăsă în urmă o vrajă nebănuită, fiindcă toți castelanii îi înconjurară pe oaspeți. Momentul se asemena cu cel povestit de Urik cînd, cu o vreme în urmă, tot într-un revărsat de zori, au venit la castel cneji și nobili sîrbi din neamul lui Brancovici, să întărească o alianță antiotomană prin a-i oferi guvernatorului pe mica Elisabeta, nepoata despo-tului, drept logodnică micului Matei. Dar, cum povestea Urik, Matei, aflînd, se cățăraseră pe stînci, trecînd prin mărăcini și se afundase în pădurea de pe platou, unde-i ieșise în cale Losonczi : „Nu-i vorba de tine, l-a înduplecat el să se întoarcă la castel. Cînd ai să fii mai mare ai să înțelegi.“ Ceea ce mai povestise Urik erau întîmplările

produse de țișătul lui Matei : „Nu vreau ! Nu vreau !“. Întîmplări fantastice, fiindcă, în urma acelor țișete, pe meleagurile hunedorene s-au arătat pentru întîia oară turmele de zimbri. Astfel că Matei s-a speriat și s-a ghemuit la pieptul scribului : „Să nu mă trădezi !“.

Amintindu-și această povestire, Vlah nu se gîdea atît la Matei și la spaima lui de a fi fost nevoit să părăsească locurile natale — fiindcă pentru fiul guvernatorului logodna însemna plecarea de la castel ! —, ci la procedeele lui Brancovici, aceleași, mereu aceleași — Brancovici Despotul, cel care-și dăduse propria fiică în haremul sultanului Murad, cel care avea doi fii orbiți și un nepot, Fati-f'atimir, tras în țeapă !

„Ce-o fi cu solia asta ?“ se întrebă Vlah coborînd, și în clipa următoare se pomeni în spatele său cu Urik, scribul :

— Măria-ta...

— Ți-am spus că nu sînt rege...

— Prințul meu...

— Ți-am spus că încă...

— Măria-ta, te caută Ștefan !

Vlah încremeni.

Așa începu ziua aceea de neuitat, în care Ștefan, prințul de Moldova, îl întîlni pe Vlah la castelul guvernatorului Transilvaniei, Iancu de Hunedoara. O zi agitată, o zi a soliilor oficiale și a soliilor venite pe ascuns, cu răscoliri de vînturi, cu învălmășeli de lumini pîlpîitoare de torțe, de glasuri stranii de trompete, cu forfotă de pași pe scările de piatră, de jos pînă sus și de sus pînă jos, și cohorte de nori ce goneau nebunește dinspre miazănoapte.

— Unde-i ?

— Urmați-mă, îi spuse scribul Urik. Veniți după mine.

Acolo unde erau poarta dinspre stînci și fîntîna și grajdurile cailor, avînd cu el doi însoțitori, Vlah îl văzu venind

spre el. Îl privi în ochi și îi strînse mîna. Ștefan își lăsă fața în jos, să-și ascundă tulburarea. Cîțva timp rămaseră tăcuți. Ștefan și însoțitorii săi, mohoriți și toropiți de oboseală, ședeau pe lespezile cioplite și priveau spre geana răsăritului, singura care părea să fi învăluit cu lumina ei albastră și străvezie pămîntul. Nu se mai auzea decît fiitutul vreunei păsări, stelele coborîseră parcă mai jos ca de obicei, iar dinspre pădurea cu rădăcini în piatră venea miros de cimbriu și de izmă. Cînd mitropolitul Teodosie și călărașul Soc coborîră în somnul cel mai adînc, Ștefan încă-i mai povestea lui Vlah tragică moarte a Domnului Moldovei, Bogdan. Era o întîmplare care-i unea și mai mult. Și cu ce calm, cu ce prospețime începuse totul ! Era o domnie ca și cea a zilei. A venit ziua și te bucuri. Domnul Bogdan își făcuse atîtea planuri, încît Moldova părea să se fi bucurat ca o ființă. Precum simțeau ei, atunci, aerul zilei, tot așa respirau și aerul din începutul acela de istorie nouă pentru întreaga Moldovă. Tatăl său venise la putere prin luptă. Și abia în luptă Ștefan fusese aproape de el, îl putuse vedea, îi văzuse mîinile încheștate pe sabie, îndirjirea, voința, credința. Era liber, așa cum fusese statornicit ca el, Bogdan, stăpînul Moldovei, să fi fost prin naștere liber. Și, odată cu el, și țara Moldovei. Bucuria a fost atît de mare, încît la nunta de la Reuseni nici un lăutar n-a putut cînta în ritmul în care-și mișca el picioarele. „Să-l țină Domnul pe domnul Moldovei !” strigau nuntașii. Pe la miezul nopții s-a auzit însă un glas straniu : „Să moară domnul Moldovei !”, și din beznă au ieșit la lumina feștilor iataganele care i-au străpuns pieptul și l-au ciopîrțit, și l-au aruncat în șura de paie cuprinsă de flăcări, și Ștefan se pomenise poruncind : „Luați-l pe acest Petru Aron și duceți-l la platan ! Să se adune toată lumea și să vadă. O să cobor și o să-i rup cu mîna mea oasele. Apoi îl spînzurați !” Ochii îi erau plini de lacrimi și se

răsucea și a pus pe pieptul ars al tatălui său iataganele înșingurate.

Apoi s-a așezat în locul în care stătuse Domnul Moldovei și a dat ordin să se bată toate clopotele, și porțile s-au deschis una câte una, și oamenii îl urmau. Înainta liniștit, privirea îi aluneca încet pe fețele celor din jur, parcă într-un semn de rămas bun. Și oamenii se îndreptau spre case coplesii de întâmplare. „Domnul fie lăudat !” — auzea el murmure. Deodată, de sub platan veni spre el călărașul Soc și-l trase pe cal : „Mărite doamne, viața vă e în primejdie !”. Și abia atunci Ștefan și-a dat seama că mersese singur, că Petru Aron băgase spaima în tot ce viețuia, că satul fusese făcut scrum, că sub platan nu era decît el și că tot ce trăise se petrecuse doar în imaginația lui. Numai tatăl său fusese ucis cu adevărat. Și l-a cuprins amețeala. Dar tot a mai găsit puterea să vadă undeva, în fața și în spatele său, departe și aproape, pe văi și pe dealuri, în păduri și în cîmpie, o mare mulțime ce se mișca și se vînzolea, făcînd cerc în jurul său. Cuprinse mina mitropolitului și i-o sărută. Teodosie și-o trase repede : „Nu se cuvine, măria-ta !”. Ștefan, înfiorat, se ridică și-l îmbrățișă pe Vlah. Apoi se depărtă, rămînînd drept, nemișcat.

— Am să mă răzbun, spuse el.

— Și eu am să mă răzbun ! răspunse Vlah.

Afară, arborii își trăgeau frunzișul și prin adîncurile aerului din vale urcau, asemenea unui năvod, și aerul și frunzișul. Vlah nu-l întrebă nimic de Anastasia. I s-ar fi părut o necuviință. Înțelesese însă că atît Doamna Oltea cit și sora lui rămăseseră în Cetatea Sucevei, că la nunta aceea domnul nu fusese însoțit decît de Ștefan și de cîțiva curteni. Ce se va fi întîmplat la Suceava, ce soartă o fi avut familia domnitorului, Vlah nu încercă să afle. Ar fi dorit, dar n-a găsit cuvintele. Oricum, înțelegea prea bine

că, așa cum se înșiruiseră întâmplările, viața se schimba și odată cu ea, se schimbau și legile de a trăi.

...De la guvernator, Vlah primi un ordin pe cît de neașteptat, pe atît de copleșitor : venise vremea să-l însoțească la luptă. Străbătu în goana calului platoul simțind cum tot pămîntul fremăta sub el. Era clipa cea mare : Din gîndurile sale de altădată acum nu se putea naște decît fapta : nici un scop în viață, decît să-i învingi pe otomani ! Curînd se afla la Dunăre, comandant al unei unități de cavalerie din armata guvernatorului. Privea totul cu ochi de luptător ; singurul lucru pe care l-ar fi dorit în acele momente pline de nerăbdare era să-l fi putut întîlni pe sultan. După ce trecu fluviul, Vlah primi ordin să aștepte în pădurea cu copaci stufoși ce închideau zarea. Abia departe cîteva acoperișuri scînteiau în soare. „De ce nu înaintăm spre Semendria ?“, se întreba Vlah, simțind ceva de neîndurat în așteptarea asta. Și totuși trebuia să înduri, timpul era acum un timp mîltar care nu atîrna decît de ordine. Cîndva, peste ani, avea să se năpustească din propria sa poruncă în tabăra sultanului cu sabia întinsă gata să-l sfîrtece, dar acum... Acum trebuia să asculte ordinul generalului. N-a avut noroc. Aflînd de la iscoadele sale despre apropierea armatei lui Iancu, sultanul, lipsit de forțe suficiente, hotărî retragerea, lăsînd în urmă doar o ariergadă sub comanda lui Feriz-bei. Oastea lui Iancu de Hunedoara o surprinse lîngă Kruševac, zdrobind-o în mai puțin de o jumătate de ceas. Apoi înaintă pînă la Pirot, apoi la Belgrad, unde rămase pînă toamna.

Un an mai tîrziu, Iancu de Hunedoara ceru sprijinul cîtorva regi europeni, precum și pe acela al Papei Calixt al III-lea, pentru oprirea revărsării turcești. S-ar fi gîndit și la domnul muntean, dar, în ultima vreme, încălcînd toate înțelegerile, uzurpatorul intrase în legături atît de strînse

cu cotropitorii, încît, cu cîteva luni mai înainte, le dăduse el însuși concursul să atace insula cu cetatea Saan din sud-estul Severinului, iar acum îngăduise unor detașamente turcești să treacă prin Țara Românească pe ascuns și să pătrundă în Transilvania. Cete prădalnice stăpîneau pasurile munților, lovind pe neașteptate sate și tîrguri. Astfel că, făcînd planul mării bătălii de la Belgrad, Iancu de Hunedoara nu putea lăsa breșe în ținuturi și-l trimise pe Vlah, cu oaste, să-și reia tronul.

Sub norii foarte înalți ce atîrnau deasupra pădurilor, Vlah văzu atunci șoimi ce lunecau. Și le auzi zbaterea repezită a aripilor trecînd printre crengi lungi și lăsîndu-se apoi ușor, tot mai ușor, deasupra ierburilor de la copitele cailor. Dincolo de munți se zăriră țarcurile pășunilor, și valea, și cîmpul cu valuri depărtate. La cetatea de lingă rîu avea să se dea lupta, și poate că el, Vlah, va fi acela care o să-și piardă viața. Dar dorul răzbunării era prea incins, prea mare era setea cu care voia să izbească în trădător.

După ce-l prinse pe uzurpator, Vlah îl duse la Tîrgșor, în aceeași piață în care fuseseră decapitați tatăl și fratele său și unde el însuși era să-și piardă ochii. Pedeapsa se împlini în fața mulțimii. Apoi Vlah se înapoie la Tîrgoviște, unde se ridicară steagurile, iar el se așeză în scaunul părintesc.

În zilele următoare, Vlah formă sfatul domnesc, păstrîndu-i pe mulți dintre boierii înaintași. Mai aduse la curte oameni noi, boieri din marginea de răsărit a țării, Bratul de la Milcov și pe Moldoveanul, numit curînd spătar. Principala grijă era acum cea față de oaste. Iancu de Hunedoara, trecînd peste Gura Moraviei, îi trimise din Kubin, cetatea de pe malul de nord al Dunării, vestea că înclăștarea cu turcii va fi foarte puternică și că are toată încrederea că el, Vlah-voievod, va ști să stea de strajă,

fără a fi biruit, atît la granițele Țării Românești, cît și ale Transilvaniei. Aceeași vorbă o trimise Iancu și orașelor și cetăților din Transilvania : „Nu vă temeți că voi fi departe. Vlah-voievod se va îngriji de apărarea voastră.“ Iar cînd Vlah a aflat că armata lui Iancu de Hunedoara l-a oprit pe cuceritorul Constantinopolului în fața Belgradului, că atacurile ienicerilor s-au sfîrșit de zidurile cetății și că sultanul cu oastea înjumătățită s-a retras disperat, și-a întărit și mai mult convingerea că nu sînt de neînvins cotropitorii.

...Și nu mult mai tîrziu, Vlah primi de la sultan firman prin care i se cerea să se ducă la Înalta Poartă cu tributul neplătit, la care se adăugau și cinci sute de copii pentru corpul de ieniceri. Vlah se hotărî. Se duse însă fără tribut și fără copii, și nu la Înalta Poartă, ci lovi cu oastea lui ținuturile de graniță ale imperiului, nimicind de-a lungul Dunării, de la gurile ei și pînă la Zimnicea, pe malul drept al fluviului, toate garnizoanele turcești și tot ce-ar fi putut servi sultanului pentru expediția plănuită împotriva Țării Românești.

Iar pe înalții dregători trimiși, mai apoi, de sultanul-poet să-l ucidă prin viclenie, îi duse la Tîrgoviște. Se gîndi cum să-i pedepsească.

Și își aminti de o zi de vară, cînd undeva, departe, foarte departe de locurile acestea, pe un platou de piatră și nisip de la marginea pămîntului și-a apelor, a fost omorît, într-un mod ciudat și înspăimîntător, băiatul unui domnitor creștin care încercase să fugă în țara sa. Tatăl său vitreg, George Brancovici, despotul Serbiei, care trăise nouăzeci de ani, făcuse poate, în decursul vieții sale atît de lungi, multe fapte nesăbuite, dar băiatul acela, care voise să fi fost liber în țara lui, cu ce păcătuiuse ? Avea ochii

mari și sticloși, ochi bulbucați într-o cumplită spaimă, ochi pe care Vlah nu-i va putea șterge niciodată din memorie.

Chemă la el trei meșteri lemnari și îi învătă cum se cioplește din lemn drept de carpen o țeapă. Apoi, cum se ascute și cum se lustruiește. Și îi puse să cioplească și să lustruiască tot atâtea țepi câți turci erau acolo de față, în poiana din marginea pădurii, loc umbros, unde se poate lucra cu hărnicie și fără grabă.

Și toate au decurs cum hotărîse, numai cînd i-a venit rîndul celui mai mare dintre ei, Vlah porunci să-l ridice într-o țeapă mai înaltă, așa cum se cuvine unei căpetenii din strălucita oaste a Imperiului Otoman.

Lector : GEORGETA NAIDIN
Tehnoredactor : CONSTANȚA VULCĂNESCU

Apărut 1978. Bun de tipar 24.05.1978.
Tiraj 18 370 Hârtie scris 1 A 84×108 de 80 g/m².
Format 16/54×84. Coli ed. 10. Coli tipar 13.
C.Z. pentru bibliotecile mari și mici 8 R-31.

Comanda nr. 80 205
Combinatul Poligrafic „Casa Științei”
Piața Științei nr. 1, București,
Republica Socialistă România